I

Controversia

De actibus humanis in genere ad primam primae

D. Thomae Angelici praeceptoris

A quaestione sexta ad decimam quintam

Item.

A quaestione decimâ Octavâ ad vigesimam primam

Opus.

Divino numini, cui soli actus ipsi humani, abditi cordis recessus reservantur

D. O.

R. A. P. M. Petrus de Escalera Soc. Jesu

Scribebat.

D. Franciscus Antonius a Tapia

in eiusdem Soc. Cordubensi collegio.

Anno Dñi 1686

Proemium

De Actibus Humanis in Genere ad tam 1.2. D. Thomæ Angelici Praeceptoris à q. 6.ª ad 17. Item à q.ª 18. ad 21. opus divino numini soli actus ipsi humani abditi quae cordis secessus versantur. D. O.

Allocutio.

Placuit iam Auditores de Humanis actibus tangere à fundamento nostra Theologia in Morali, cuius ad sacraria versans summus adminis exordium sumerem. Sanum quidem consilium, proprium quae non temere, sed maturo avisu, magnum aliquod opus molientis ubi in non apti- illud immaxium fundamentis componere student, ut tam ad fastigium operis adornant, quam in illius ruinam, casumque laborum insudant. Hinc Angelicus Praeceptor sue moralis Theologie magni sane operis initium desumpsit. Gravissimi ex posthac quique Doctores illius Emulatores ab eodem tractatu opera sua moralia sunt aggressi. Nos quoque tanti Doctoris, tantorumque virorum vestigiis insistere ubi vindet mutandi (ut talis) fundamento pergratso, ad bellum, et solidum opus divino aspirante flatu possemus intendi.

Methodus in scribendo nostra pluribus vestrum post Philosophiam docuimus familiaris iam est: quapropter nil hic sese offert super addendum, brevius tamen in re Theologica excurrerem: plura multa que mere filosophica sunt, et apud Auctores passim inveniuntur, ut penitus ab hoc tractatu delegabimus, ut breviori sapore donata occurremus: ea siquidem nostra in Philosophia sunt de Late discussa. Tractatum hunc in tres controversias partitum dabimus, in 1.ª de Voluntario, Involuntario, et violento agemus. In 2.ª de moralitate Actuum Humanorum sermo erit. 3.ª tandem de bonitate, et malitia eorum disseriet. Ad rem.

Controversia 1.ª

De Voluntario, Involuntario, et Violento et Violento et Violento.

Angelicus Praeceptor D. Thom. de actibus humanis, quos elicit Voluntas, seu liberum arbitrium diminuens agit primo in hac q. 6.a de duplici Divisione ipsorum, scilicet de voluntario, involuntario, et tractatum, quasi praeuium de iis ad principaliorem tractatum meliorem intelligentiam praemittit: Cumque nos ab Angelico Praeceptore, nec non Candidissimis nostri Status Magistris et doctis tractatus praemittimus, ut dolata via facilius pede ad finem instituti nostri progredi possimus.

Disputatio 1.a
Quid sit Voluntarium?
Sectio 1.a

1 Multiplex acceptio Voluntarii

Actus Voluntarij, sive liberi arbitrij nil aliud est, quam Ellis qualitas a voluntate producta, atque electa, quae propriis impulsibus tendit ad aliquod bonum ut ad obiectum finale, ita definit Granado. Tractatu 2.o de actibus humanis tractatu 2.o disputatione 1.a Haec definitio ut liquet non comprehendit omnes voluntarios actus: non enim comprehendit actum volitionis et odij, qui cum voluntarij actus sunt, et humani, non propriis impulsibus, sed potius propriis aversionibus et fuga tendunt in obiectum: nec bonum, ut obiectum finale habet in eis volitionis, sed malum, ut tale. Adhuc definitio non est deficienda cum explet propriam voluntarii actus, et a quibus hic facultas essen voluntati tribuit. Indagamus modo, quando sit actus voluntarius, quicumque illi sint sicut actum voluntarij: ad cuius dubij expeditionem plures acceptiones voluntarij subjiciendae sunt.

2 1.o modo voluntarium accipitur obiective hoc est, quodque est pro obiecto ipsius voluntatis, quod magis proprie volitum appellamus: sic deambulatio voluntaria dicitur hoc, eam facienti non ex necessitate, aut imperio alicuius, sed vero libere, ductu ex proprio motu, Inlio que, haec acceptio valde familiaris est Scripturis sacris psalmo 53. ait Dominus David: voluntarie sacrificabo tibi. ea quoque, quae suscipiunt sine spe retributionis, dicuntur voluntaria, ut videre est 1 D. Petri cap. 5. ubi monet Apostolus, seniores, ut verbo, et opere pascant legem Dei spontanee

Ait: neque fugit lucri gra; sed volaric.

3 2° Sumitr volarium

2° latissimam eius acceptionem effective, hoc est, pro omni actu volatis quicunque ille sit, sive prosecutionis, quo tendat volus erga obiectum bonum, sive fugae, quo avertat ab ipso: sive actus sit liber, sive necessarius. Unde 2° hanc acceptionem volus physice predeterminata volarie operabitur; sicut praemotio non tollit, quominus de vera propria volunt operetur, similiter et brutis et amentes volarie in hoc sensu operabuntur per eandem rationem.

4 3° Volarium accipitur pro actu interno orto a principio intrinseco cum notitia obiecti, et nulla externa vi expresso. Hanc acceptionem amplectuntur liberius sed Phil. et Sancti. Docet et Vazquez disp. 3a. cap. 1°. et Suarez cap. 3°. qui sed definiunt volarium ex Arist. et D. Tho. detento eorum sed non ubi: est quod procedit a principio intrinseco cognoscente. Unde opus est ad hanc rationem volarij, ut quae verum actionem procedat a volunte; sed non est opus, ut hoc sit determinate efficienter physice; sed satis erit, si procedat a principio intrinseco quae volunte. Et in Deo, qui vere dicitur spontaneus et volarie agens. Sic explicat P. Ham. hic disp. 36. Sect. 1a. n. 5. pareila illius definitionis, quod est a principio intrinseco. Ifron

5 Sed dices 3°. quae actus intrinseci indicunt proprie, et dignitate rationem volarij. probatur enim: quae actus intrinseci procedunt a principio intrinseco cognoscente; et volarium est quod procedit a principio intrinseco cognoscente. Respondetur, negando maiorem. Ad probationem dicendum, distinguenda est maior: actus intrinseci vere procedunt tamquam physice a principio intrinseco cognoscente, nego maiorem: procedunt directive, nego maiorem. Sed ea distinctione intelligenda est maior, et neganda minor. Igitur non sufficit ad rationem volarij, quod oriatur actus, utcunque, a principio intrinseco cognoscente, et opus est quod oriatur a cognoscente, ut a causa intrinseca directiva. Unde licet intrinseci oriantur a principio intrinseco cognoscente, cum non oriantur ab illo ut a causa directiva, sed ut physice influente, inde est quod non dicantur volarij: volarij enim, ut rationem nomen satisfaciat, petit provenire a causa, et pro aptitudine, quae sit, affective inclinet in obiectum ab illo.

declinet, l intrum inquam, ut quinque id l donis, quã bonum allicienis, l malum quã mali depeueri. Actiy ite, intu ni entitiy volunt, quã bonum fecerunt, sd quã verum. & hinc q̃ a rãe volarij excludantr. Ita debet intelligi parila illã defioni cognouenti.

6 ... hanc acceptione & ex illa infertr 1° ... pueros ante septenium, sd etiã bruta volarie operari lum appetant obta ex cognẽ illorum: q̃ in volarij imp. fectiy e dum D. Tham, qui ... 2° hoc aureit ... bruti ni inuenire voluntarius dum ... p° fectam volarij: Infertr 2° longe perfectius rãe volarij beros Deum amare in Patria, quãm nos amamus in via lum ipsi amare elliciant ex p° fectura, & intuitiua cognitione bonitatis diuinę. Infertr 3° volarie quoque utrumq. ... spirationẽ ... & filium p ducere ... per ... Spiritũ sanctũ ... q° eam sine vi, sd impulsu solus volatis ex cognione diuinę ... bonitatis habito spirant, & p ducunt =. Infertr 4°, volarium ... hanc latam acceptione ... extrinsecũ actui qui volarius dicitr: ... q° volarius in hac acceptione e q̃ p cedit a pr̃io ... cognoscenti modo quo diximus ni ... sd q̃ primũ actu p ducenti, seu cognoscenti, ... q̃ extrinsecũ actui, qui volarius dicitr: q° ... Inde fiet eorem volarij adeq̃te sumpto partim ee intrinsecũ actui, qui volarius e & partim ee extrinsecũ: ... quãnus p cedit a volũte. ... qua- nus iungitr ... cognione, quę e inclus supp., ut notavit optime- nostr. Gaspar Hurt. ... dis. 1ª

) ... acceptio volarij addit p xime dictę acceptioni indifferentiam, & libertatem. Exit itaque in hac acceptione idẽ volarium, ac liberum e que, q̃ ita p cedit a pr̃io intrinseco cognoscente ut fiat cũ indiffrã; de hac rãe volarij p cumimur ... hic ... de actibus Humanis institutr: Agimus m. in eo de volarij capacitate bonitatis, & malitię moralis in ordine ad meritũ, & demeritũ, laudes, & vituperium: quę bonitas, l malitia moralis reperiri nequit, nisi in actu p fecte volario, & p xime libero, in quo sic locutus e Phil. 3°. Ethicorũ cap. 1° ... dixit, in iis, quę suã sponte, quis agit, laudes, & vituperaties ferunt; sumpsit m ... sponte p.

esse, ac libere, et universaliter est intr Scriptores, Scriptores saepe spontaneq. ac Voluntarium p liberum accipere. Et si rigore vocis standum sit liberum est, qd sit ex ellectione; Spontaneum vero qd procedat a principio intrinseco cognoscente nulla vim ab extra inferente. 8 tenetur †

Hinc colliges rationem voluntarij se habere ad hanc liberi tanquam qd superius, et inferius ad inferius, et minus universale. Latius enim pt voluntarium, quam liberum, siquidem oe liberum; Ut tale includit voluntarium, non tamen e contra, ut in eo [illegible] [illegible] amore, [illegible] habere voluntarium, non vero valet e contra, propterea quia plura sunt alia, [illegible] voluntaria, quia cum sint a principio intrinseco cognoscente sunt voluntaria; libera tamen non sunt, ut videre est in amore beatifico. v

Sectio 2.a

An Liberum sit perfectiuj Voluntarium, nec ne

Ex precedenti voluntarij quaestione oritur praesenti difficultas, quam, hic iniram invenio ab aliquibus Theologis inquirentibus an liberum sit perfectius voluntarium, itaut sumatur perfectio voluntarij ex libertate indifferentia, an vero non sit desumenda hinc, sed ex perfectione cognitionis a qua procedit, non me latet aliquid de voce in hoc dubio contineri, ut notavit Nobis Vazquez, sed non exinde huius mi quaestionis studio sedendum; cum saepius ex quaestionibus de voce pendeant quaestiones de re. 9.

Dico ergo et sit prima conclusio unica. Voluntarium liberum ex genere suo est perfectius voluntarium, quam id, qd non est liberum. Et aliquid excedat voluntarium merum, ita Gaspar Hurtado disp. 3. sect. 6. Vazquez disp. 23. cap. 3. Salas disp. 1. n. 20. P. Quiroga disp. 86 de voluntario sect. 4. n. 2. Lorca et alij contra hanc quaestionem pendet Anglicus Praeceptor Varius in locis, praesertim in hac q. 6. art. 2. ubi denegat huius perfectionis voluntarium, et in 10. in perfectus et ex qd eius procedit non ex alto loco, mai ex eo qd. non sint alij in quo liberum sit perfectius cognitionem fruitur quoddam requirit 10 Praeceptor 6.

ad libertatem, et quia repetit rationalis non. Unde sic deludit Anglicus
praepositum; sibi rationalis non repetit voluntarium, dum rationem praefectus: atqui vo-
luntarium dicitur rationem praefectum est voluntarius liberum: quod hoc ex genere suo est
praefectus voluntarium, quia voluntarius naturalis. Et constat ex ipso Anglico prop.
1a parte q. 41 art. 2o et de veritate q. 24 art. 2o ad 1m, notat actus
notionalis unde est praefecte voluntarius; quia non sunt liberi: quod non est ille voluntarius
liberum est praefecte voluntarius, non naturalis: quod erat probandum.

11 Tertio probatur 1a pars: nam operari cum in-
differentia, et dominio actionum praefectus est ex genere suo, quam operari cum determinatione
ad unum; atqui praefectus voluntarius liberum operatur voluntarie cum indifferentia, et dominio actionum,
et praefectus voluntarius naturalis operatur cum determinatione ad unum: quod praefectus voluntarium
est ex genere suo, voluntarius liberum, quam non liberum. Maior, nequit dubitari.
Minor probatur: quod operari cum determinatione ad unum est quod convenit brutis, et operari cum in-
differentia est proprium naturalis. quod ex genere suo operari cum indifferentia, et dominio
actionum praefectus est, quam operari cum determinatione ad unum: praeterea, modus ope-
randi cum libertate plus distat a coacto, quam modus operandi naturalis, ut
est evidens: quod talis modus ex genere suo magis accedit ad voluntarium: patet: quod ma-
gis accedit ad voluntarium et spontaneum, quo plus distat a naturali et coacto;
illud enim quod magis distat ab uno extremo, magis accedit ad alterum, si
quo relativa sunt. Subinferatur: quod liberum voluntarius magis accedit ad voluntarium;
unde est magis voluntarius; ideo est magis voluntarius est voluntarius praefectus: quod erat probandum.

Roboratur a Scala apud
12 Granada hic n. 2o quod illud voluntarius est magis praefectus voluntarium quod
magis proprie praefecte procedit a principio intrinseco cognoscente. Sed volun-
tarius liberum magis proprie, et praefecte procedit a principio intrinseco cognoscente quam
voluntarius naturalis: quod erat probandum. Maior patet: quod cum voluntarius sit quod procedit a principio in-
trinseco cognoscente, magis voluntarius erit, quod magis proprie procedat, et ubi maiores
(ut ita loquamur) fuerint praefectiones interni, et cognitionis, ibi erit magis,
et praefectus voluntarius: sicut, in scientia simpliciter ad terminos, ita magis terminos. Minor
autem probatur: quod intellectus principium internum ut constat, habet dominium in actus liberum, et se magis pro-
prie movet in illum producendum, quam si operaretur naturaliter: deinde, cognitio magis
influit in actus liberum ex genere influxus, quod utique tam constat, ex libertate
deciditur: quod voluntarius liberum magis proprie, et praefecte procedit a principio in-
trinseco

,qm volarium narium: q. 43.

Patri Granado duplex hec ar Loriz; nat m. mie argi, ad pbare, nat etiam cognionem determin determinante volare ad actum liberum magis in illum influere 13
qm in alterum volarium narium; imo magis influere asserit, cognio eo involarium narium, ut pote, quaeq om desiat volare, ut illud elicit S. d. mihi, in quo videtur debet intelligi. Violetur innale eius assump- loria +
tu, q magis dependet a cognone actus volati liber, qm narium: q eo genere influxu dilectus e motivi, sic qm magis influit cognio in volarium liberum: q hoc magis ppriae et p. fectius procedit a cognione intra, qm volarium narium. Utraque tam bona e. Anti suadeo: q. actus volati libera dependet a cognione; et sic de raz volarij sed eius de raz liberi: actu et narium sic; ut volarium e dependens si de necesitate, poterit ab alia raz, qm a cognone proveniret q. 43.

Dua Pari Dr. 14

sit aliqd excedi volarius liberum a narium, breviter suadetur: q aliqd operari sine indifferentia provenit ex p. fectione ... ex claritate cognonis: q aliqd p. fectius mu operande est mu narium, et eius determinatione ad unum. Ant pt in Deo, et in beatis qui amorem beatificum. Cod. v. pb. q. si potest in loco bono poverit beatus illud n amare, aut sequeretur defectum in pp boti; aut in beatitudine in pod, lis ex de boti mi sperati, q retordet volare beati a pte cutue boni cpdit: q amare mano bonum summum, et clare pod eius mu q. fectius operandi aliqd e, qm illud libere amare.

Nec aliqd 15
nobitatis voluit ingerat hec doctrina: plura m ex genere suo sunt p. fectiora alijs, a qbus excedunt in aliqua dote peculiari. quasi m ambigat an sit sublimius ex genere suo p. fectionis an. omnis m. bri substra ignismo p. fectior e albedine, qm quo sanctissum. An sui entis substat, quod actu e, et pollet merito: et h. Verbi Hypostatica subsistens entis p. fectior e corpore Christi Dni, et sic de alijs mille exempli. Itaq. bri liberum ex genere suo sit volarium p. fectiu quam id, qd liberum n e, ad huc excedi pot ab eo, qd e narium ex aliqua

ex aliqua peculiari ratione: nam sicut imperfectio est intrinsece ...
necessario absoluto fit, e limitatio perfectionis, aut obscure proposito; sic est imperfectio illius posse non amare obiectum Summe bonum
et propositum clare.

16 Itemque Beatus in Patria, ut nos qui diximus a n.
6, longe perfectiori ratione voluntarii fertur in Deum amandum; atqui amor
ille naturalis est: ergo voluntarium naturale perfectius voluntario libero est.
2.º Deus se amat perfectissimo amore, et perfectius, quam creaturas,
siquidem ex praedicto sequitur ... amore; sed amor, quo Deus se amat
est quidem voluntarius naturalis, non vero amor, quo amat creata: ergo voluntarium
naturale perfectius voluntario libero est. 3.º voluntarium naturale procedens
ex perfecta cognitione ita est voluntarium, ut non possit non esse voluntarium, et voluntarium
liberum procedens ex cognitione indifferenti, ita est voluntarium, ut possit
non esse voluntarium: ergo hoc est imperfectius illo, et consequenter voluntarium naturale
est perfectius libero.

17 Ubi argumenta et solutiones quae fieri solent, ut oculis
hearet doctrina tradita n. 15. sanctus ... operari natura sua aliquando
potius esse perfectius modus operandi, quam operari libere, ut bene dicunt
duo primo argumenta; caeterum non probant talem modum operandi esse perfectiorem voluntarium
ex genere suo, quam est modus operandi cum indifferentia, unde tertium deinde libertas
arguens, talem amorem beatificum esse perfectius voluntarium, cum tendat procedat
a cognitione intrinsece cognoscente, non tamen esse ex genere suo perfectius voluntarium
illo, quod est liberum. Aut dic ... si placet, talem modum
operandi liberum esse politice et moraliter perfectius voluntarium, cum
voluntarium politice perfectius afferat indifferentiam propriam, et dominium in
suos actus.

18 ... Itemque iam falsa infra debui ad ... dum ... communi ...
... : ergo voluntarium naturale ex genere suo, et in ratione voluntarii
perfectius voluntario libero est. ... non ... illius ... deinde ...
... sumpta perfectius voluntarium liberum est. ... communem
... ... perfectionem ... ... etiam ... est ...
... asserens, ... voluntarium liberum ex genere suo, et in ratione
voluntarii esse perfectius voluntario naturali. ... argumentum inefficax est;
omisso

omissio in ante, nec coram iure: quae ex eo, quod voluntarius navis sit magis voluntarius Voluntarius, non sequitur esse magis voluntarium, et sequitur non sequitur esse magis perfectum ex genere suo: sic licet constitutus actui scilicet naturalis sit magis naviganti, seu navis elicita, quam constitutus actus feri sup naturalis, cum hic sit oio liber; nihilominus non est perfectior constitutionis feri: quo similiter, licet volantium navium sit magis navis volantium, quoque hoc est magis navis elicitum a volante non sequitur esse magis perfectum, quam volantium liberum, seu id, quod non maxime, sed libere elicitur a volante.

Sectio 3ª

Divisio Voluntarii

1° dividitur in voluntarium directum, et indirectum; voluntarium directum est quod immediate et positive actu aliquo amplectitur, v.g.ª Nauclerus clavo assistens directe vult gubernare navem, et extra volatem voluntas actu externi assistendi, scilicet clavo applicandi, et explicandi vela, et aliis quibus rectoris navigii munus ad implet. Indirectum voluntarium vocant aliqui negationem illorum actuum, v.g.ª omissionem, qua Nauclerus navi pene submersae, in fluctibus non succurreret, sed eam absorberi sineret, tum in indirecto censeretur voluisse naufragium, hoc quod vocaretur voluntarius indirectus. Sed voluntarii haec indirecti acceptio aequivoca est, a nobis qui legis cum phisica docuimus, non minus immediate exerceri libertatem actum positivum quam per puram omissionem: quo non per actum positivum exercetur voluntarii directi, sic etiam per puram omissionem. Necesse hoc amplius inversandum. 19

Magis vero arcanum est ad rem moralis voluntarius directum dicere, quod tamen et immediate appetetur, indirectum vero voluntarius, quod ex directo sequi providetur; v.g.ª providet Nauclerus, ex eo, quod sese in talibus circumstantiis magis committat navis esse submergendam; velle se in talibus circumstantiis maris committere est voluntarium directum. 20

et immediatum; At v.º submersio navis é indirecta, nam est volun-
tarium, q. n. fario intendit, sed quasi damno, et quamvis ho. illa
navis submersione potens vitare, n. vitavit; sed potius se gessit
in circumstantia talis summersione inferente.

21 Verum, ut hoc voluntarium indirectum dignatur
culpa, opus é, qd illud teneatur vitare ho.: si m. vitare n. tenetur, n. e.
+ ntio verteret. Verum declaret explum. Viri hui, vg. ea feminarum cu-
rae delectendit imperfuni carnis illecebris agitari, secuta seminis
emissio n. tribuetur culpae; q. tamen illis n. tenetur vitare. Verum si quis p-
sciat, se in ebrieta. hoem occisurum, n. si ebrietis, si ei tradat; sed etiam
+ homicidij secuti rebus censetur; q. utrumque tenebatur vitare. Vo dre apud
Auth. familiare é; q. vlt, si n. teneatur vitare effectum, n. censetur p. se te-
voluntarium, et segnis illi culpa nequit verti; ideo m. peccata nra Deo
culpa n. tribuuntur, quamvis Deus [illegible]
q. cum n. teneatur ea vitare ipsi voluntaria n. sunt.

22 In eamdem divisionem
incidit ea, quae fit in voluntarium in causa, et superlandus
q. meus frater Joanes intelligebat me sommiare cui mille du-
Catȳ. et voluntarium in esse suo; siquidem quod vult homicidium l. causa et drebe vult effectum
in se ipsi: qui v.º vult [illegible] ex qua sit, secutus est homicidium, in causa am-
plectitur illud. Cum eadem quoque divisione coincidet ea, quae é in volunt-
p se, et p. accidens. Voluntarium p. se dicitur, qd immediate intenditur; p. accidens v.º
qd ve. n. intenditur, sed tantum videtur sequendum, qd tamen erit cul-
pabile, qdo extat obligatio illud vitandi; ut modo diximus.

23 Q.º dividitur vo-
luntarium in expressum, et interpretativum. Expressum é, qd vel verbis aut
signis clare significantibus voluntatem declarat. Interpretativum v.º qd ni n.
exprimitur, sed praesumitur ex aliquibus dictaturis. Vg. si filet ho. in circum-
stantijs in quibus debebat loqui, ex tali silentio colligimus dissensum illius, et hinc
ortum duxit regula illa Juris: qui tacet, consentire videtur; ex quo liquet, hanc
divisionem voluntarij fallam esse, p. foro externo inquo datur é locus prae-
sumptioni,

et

e insufficientioni; aliter explicat P. Hurt. hic disp. 2. quod voluntarium intrinsecum:: aucam in ea alterum quem de vera ho. n. habet; sed habeat si aduertisset ad illum. Dicitur Paus nullomodo habet actus, quo ille vellet donare librum; sed si advertisset maxime illum dandi libro indigere, donaret utique; ex donatio, quam de vera Paus non vult; sed vellet, si adverteret in illum. Dicitur intrinsecum voluntaria Paulo; ex hac doctrina male infert non nemo I. Hurt. nullum alium nos damnus irrogare, ex eo, quod et aufferamus id, quod de vera ipse fuisset dicturus, si cognovisset, eo nos indigere, quod diu nequit; sed neque inferret ipse, si accurate ipsi quem impugnat legisset, addit enim bene ipse Hurt. hoc voluntarium non sufficere, ut constituamus in actionem, cujus donatio censetur tantum intrinsecus voluntaria. 23

• 3° dividitur voluntarium in actuale, et virtuale. Actuale est in actu voluntatis de ipsa existente. Virtuale vero non in actuali voluntate, sed in aliquo ex voluntate actuali secuto permanet, utputa, si sacerdos celebraturus ad sacellum accedat, et dum se sacris vestibus induit, et sacrificium inchoat pravis inventionibus distrahitur, ad hoc dicitur in voluntate esse celebrandi; quia dum ii effectus durant, virtualiter durabit voluntas celebrandi, et tunc nullus sit effectus, in quo prior voluntas duraverit. Sed ea sola, quod non retractaverit, dicitur talis prior voluntas moraliter durabit, et voluntarius virtuale exercere, ut in peccato habituali, quod voluntarium est hoc, ex eo, quod illud non sufficienter retractaverit. Sed nota hic ut bene notat Palaus tractatu 2. disp. 1. punct. 2. non quamlibet voluntatem non retractatam, durandam esse moraliter perseverare, et durabit, sed eam tantum, quae est ad aliquid recipiendum. Unde loquitur habens voluntatem recipiendi baptismus, aut confirmationis, repente destitutus vel tandem amens, poterit baptizari, aut confirmari, nam ea voluntas non retractata reputatur, quasi moraliter perseveret ad effectum sacramenti recipiendum. 5

4° aliud est voluntarium per festum, imo fectu aliud. Voluntarium per festum, quod procedit a quo intrinseco per festo cognoscente. Imo festum tunc ex imo festa cognitione, quam bene perceptam habet bonis. Unde notum 2° si veniret imo festo voluntarius. Sed hic. Sunt aliqui Authores hanc divisionem apud eximius noster Doctorem, hic disp. 2. sect. 4. sed nondum non aptioribus, utitur- 24

aibus

quē sui locutos, locutos locutos, qui hanc divisionem tradunt per voluntarium plenum, et semiplenum, quam nomenclationem habuit voluntarium ab ipsa cognitione, et advertentia operantis, cuius ad mensuram metitur voluntarium: si enim advertentia fuerit plena, erit plenum voluntarium, et semiplenum, si cognitio talis fuerit, in hac mensura semiplenitudinis est maxima latitudo pro mensura cognitionis, quae ob suam debilitatem aliquando excusavit a peccato, aliquando non item. Sed haec ad tractatus de vitiis spectant.

Sectio 4ª

Ultima divisio voluntarij, et utile illatione ex ea.

25 [illegible] voluntarij acceptione, quam dedimus a n. 2°. ultima voluntarij [illegible] statui divisio, quae se alias [illegible] et ex qua bene cognita plurium dubiorum moralium decisio pendet. Est ergo generalissima divisio voluntarium in [illegible], et [illegible]. [illegible] est [illegible], quod voluntarie amplectimur. [illegible] vero est actus ipsius voluntatis, medio quo amplectimur tale obiectum. Elargitio v.g. pauperi eleemosinae: actus, quo vult eleemosinae elargitionem est [illegible] voluntarium, ipsa vero eleemosinae volita elargitio dicitur voluntarium obiectum.

26 Hinc tamen infertur 1°. non esse idem volitum ac voluntarium [illegible]. Siquidem obiectum, quod amamus, dicitur volitum: actus vero, quo illud amamus, non dicitur volitum, [illegible] alius per alium reflexum, voluntarium actum amaremus, de quo adhuc reflexo eadem subo[illegible] dubitatio, an scilicet deberet esse volitum per alium actum, et hic per alium usque in infinitum, cum ipse sit [illegible] voluntarius; siquidem [illegible] a suo [illegible] cognoscente. Ex tali actu [illegible] virtualiter volitos per virtualem reflexionem, quam vel actus voluntatis supra se ipsos reflectunt: et in ipso, quo [illegible] amo Deum, ipsum etiam Dei amorem virtualiter amat.

Infero 2°. stare optime quod actus voluntatis sit [illegible] voluntarius, et [illegible] obiectum, in quo per tale actum

formaliter, quaepropter dicuntur in nobis voluntarij. Ulterius plus ex eis frequenter alterius, quod quia voluntarie in nobis exsistunt detestamur dictum, licet tamen non sit in nobis voluntarium non sit, verbi gratia, cum ex eo dolet quis de peccato, odio habet illud: ex eo quod dolorem et odium suscipiat ex intrinseco quod habet, vel de malitia peccati, acquirit dolorem et odium esse illi voluntaria. Si quae proveniunt a principio intrinseco cognoscente. Atque quod hoc aliquo summe adversus dolorem hoc non potest esse illi voluntarium; quia voluntarium dicitur illud bonum, quod voluntas ... aut potentia appetitiva amplexatur per suam prosecutionem.

Sed dices cum Alexandro, cui maledicit hic doctus Patricius, ut bonum illud dicatur voluntarium, dummodo eius sit attingitur per actum aliquem, quod ipse actus alius sit voluntarius. Sed primo est, quod implicet, quod aliqua forma adepta eius, dummodo quod prebeat denominationem oppositam eius subiecto. Sed odium peccati est quod, per quam reddit peccatum odio invisum voluntati: quod per talem formam nequit reddere amicum eius, dummodo ipsum voluntati. Quamvis sit sufficit quod actus odij a quo sit quomodo sit tale obiectum sit voluntarium, ut obiectum dicatur voluntarium, quamvis terminet tale actus etiam sufficit, ut dicatur bonum, et honestum, vitale, et bonum. Sed a parte actus, et adeo terminat etiam, actum odij honestum bonum, et vitale: terminat etiam actus odij dicere voluntarium. Quod si terminare actum voluntarium sufficit ad hoc, ut obiectum voluntarium evadat, quamvis terminat tale actum, terminare actum bonum, et honestum sufficiet etiam, ut obiectum dicatur bonum, et honestum, quamvis terminat talem actum, quod illatum satis est ad absurdum explodatur.

Stat cum his, non voluntarie aliquid obiectum amplecti saltem virtualiter per predictum, et talem actum odij, et dictum sufficientur. Verbi gratia cum odio habeat peccatum propter bonitatem divinam, vel honestatem virtutis. Sic virtualiter saltem amat bonitatem divinam, vel honestatem virtutis. Et sic dicitur, ... ad exercendum peccatum, quod ... ... bonum peccati divinam ... saltem intervenit ibi aliquod obiectum intrinsice et virtualiter amatum, seu aliquis amor enim propter virtus oppositum in hoc exercetur peccati turpitudine, quod disformatur ... quod ... ... eius honeste opposita, et virtualiter amet disformitatem voluntarie.

31. Infero 3.º, lt volantiu sit, qd oritr a priu intro cognente nopy
ne, qd oe, q dicitr volantiu cognatr, pt in altu vlatij, qui volantiu e,
et tn n cognitr a nobij, ergo, ut aliqd sit, et dicatr volantiu, n opy
e, ut precognatr; sd satij e, ut cognatr bonu altu, ut utrumq, sit
altij, et boni dicantr volantia, ex quo fit, n requiri cogne ad vo-
lantiu, qd bonu e, n, ad id, qd fit, erg mu tendentis tale e.

Sectio 5.ª duplici inuidenti Clanis Facit dubio.

32 Vum e, an, ut bonu dicatr volantiu, opus sit, qd illud amplectamur
per altij effiacie, l sufficiat per ineffacie amplecti? Ad huius dubij
decisionem, supponendu e, actu ineffaie ee in dupli differentia: aliu e
esse conditionatu, et hic purificata conditione redderetr effax; aliu, qui tantu e
simplex complacentia, et vi huius, q casse n pote effu in re poni. De utro-
q dicendu e, qd probabilius apparuerit: etenim tu neqt indubij certi bo-
nu actu conditionati ee proprie volantiu, ij ex vi illius, lt n independenter a
conditione, potest bonu here ee, de rege tenender. Prq infaere, si eius dom
inuenerit, ex vi illius actus, quae sequitr Pristino, ubi ij para fuerit
idio, tota difficultas ad simplex complacentia devolvitr.

33 Ad ea breui dupli assert.
me expedio. 1.ª Sr. Si volantiu bonu volantiu, q e q e mere bonu
volatij, bonu simplici complacentie, nobij e volantiu. Pt.: q nihil aliud
aliud ee volantiu, qm ee volitiu; sed bonu simplici complacentie e volitiu, o actu
amoris ineffacis, quo complacemur in bono ipso: q tale bonu e volantiu.

34 2.ª assertio sit
stando terminis definitionis volantij, bonu simplici complacentie n e nobij vo-
lantiu. Ita Peregrinus hic artic. 1. dub. unico. Explatr, ut probetr asser-
tio. Definitio volantij, qm hemus a n. 4.º, si attente perpendatr, exigit ut
volantiu aliquomodo oriatr a vlate, sive elicitive, sive imperative,
ita, ut bonu, qd dicitr volantiu, n sit mereu bonu vlatij, sed ab ea
aliqm dependentiam heat. Stando ig huic rigori procedit assertio
negativa nra, qm sic pbo: Simplex complacentia nullam here efficaci-
am in suu bonu: q bonu simplici complacentie nulla dependentia het a
vlate: q ab illa n oritr. Sed bonu e. Antecedens, q simplex
complacentia pertinet n e, applicare potentiam ad operandum: d e abrij

actui inexstat, et enervius [illegible] non [illegible] cum actu effica-
ci de obiecto opposito: quia nulla efficacia habet simplex complacentia
quae in vigore defectionis tale obiectum non est nobis voluntarium, quandoquidem non con-
tra a proprio intrinseco connexione: [illegible] ii, et [illegible] veritas constat in
eo, qui complacet in [illegible] meritis, et urgente tempestate [illegible] vult
per actum efficacem perdere, et projicit in mare. [illegible]

Infertur ex hoc, [illegible] 35
[illegible] quis complaceat in obiecto, dummodo tale obiectum ab eius voluntate non depen-
deat, non dici illi voluntarium, unde si verum [illegible] a [illegible] ta-
manu Franciscii Clericum [illegible] non incurrere in
censuram Canonis [illegible], etiamsi complaceat [illegible] loque
se sigue es lo propio que lo antecedente y assi el que
lo leyere mire que no falta nada, y por causa de
los señores estudiantes eche este blanco, el año de
1681 siendo Cardenal y Obispo desta Ciudad el
Eminentissimo y Reverendissimo Señor D. Fr. Pedro de
Salazar, [illegible] Obispo que fue de Salamanca [illegible] años,
etiamsi complaceat in percussione; [illegible] incurrer. [illegible] quia tale
obiectum, scilicet, actus externus percussionis clerici [illegible] non est vo-
luntarium, cum actu efficaci in illud non fuerit [illegible] quae [illegible]
censurae Canonis censetur ligatus.

Sed dices [illegible] doctrinam [illegible] 36
[illegible]: quia non peccat peccato adulterii [illegible], qui interne delectatur de
concubitu cum coniugata: [illegible], quae absurda videtur: quia cum [illegible] habeat
simplicem complacentiam in tali obiecto, nec actu efficaci in illud feratur,
tale obiectum [illegible] illi voluntarium non est, ut [illegible]; [illegible] ipso
quod voluntarium non sit, non peccat in illius complacentia peccato adulterii:
[illegible] 37
Pluribus, eiusdem [illegible] nostri Doctoribus placet [illegible] ar-
gumentum, cuius quae intentio, [illegible] non [illegible], [illegible] que
verbum illatam ex doctrina a nobis [illegible], [illegible] egregie [illegible]
[illegible], [illegible] complacentiam, et delectationem internam in adul-
terio et peccatis [illegible], [illegible] complacentia, et delectatione interna [illegible]
subito

cum Coniugata, cum Coniugata, et complacere, et delectari interne in adulterio: quia complacere et delectari interne de habitu Coniugata, est peccatum contra Iustitiam, quamvis ipse habitus voluntarius non sit: quia peccatum peccato adulterij, interne delectari, et complacer in habitu, cum Coniugata, mixti status: maxime quia ipsum adulterium est actus contra iustitiam, ut est evenit: quia complacentia in tali actu est peccatum contra Iustitiam. Hinc etiam ad argumentum in contra Dico, neando sequelam, ad rationem, Dico maiorem neando, et minorem, et contra: ad est: quia ut complacentia de obiectum turpe sit eiusdem speciei malitiae peccatum, ac est actus efficax circa idem obiectum, non est attendendum ad rationem voluntarij, quam habet, sed an libere feratur voluntas in tale obiectum; nam ab eo desumet suam speciem, tradendo, ut speculative suo loco dicemus.

38 Quibus ita sint, oportet hic memores esse eius, qui subicitur pro genio, cum Nostro Bosquio non indoctos Iuniores, illis, pone Iungere, quia qui delectetur motione in copula Coniugata, quando talis delectatio, aut complacentia induat speciem Adulterij; similiter hoc tunc excludat Cognitione statu personae, tantumque in tali obiecto delectetur, et complaceat, ut est quaedam libidinalis. Unde sequitur non teneri in confessione sed solum de talibus delectationibus se accuset explicare circumstantiam personae, cuius circa quam delectatus fuit, an illi fuerit consanguinea vel affinis, coniugata, vel monialis; sed satis esse si dicat, se delectatum fuisse in copula naturalita Citatur Bazoz. disp. 12. Sequitur lib. 4. de Matribus: dictatio est 19. Bnos, theol. 1º lib. 4. cap. 6. q. 3. Thom Sanchez lib. 1. Summae. cap. 2º. n. 14 fine. Layman. lib. 1. tractatu 3º cap. 6. q. 3º et alij, quos omitto.

39 Sed non omittere convenit Cautionem Leviij et Pr posti, circa praedictam opinionem: dicent in eam esse speculative probabilem, non vero practice. Vero apud has Auth. est, quia qui voluntarii huius mandanti ratio perveniunt a Dictione personae per cognitionem propriae; referunt complacentiae actu in obiectum, idem istam malitiam, quae in eo est, quo notaveram per confessionem: ad ipsum spectat ex penitenti aliunde ne

intr has malitias diiudicare, ut eas melius prospiciendo spiritali
poenitentis saluti, certius, securius que propiciant.

16 Dum dubium 40
est: An possit dari Volarium absque in actu Volarii? Cui dubio duplex
det sa. Altera est nativa, affirmativa altera. 1a stat Pr Vazqz. 1a 2ae
disp. 92. Cap. 2. Alvarez in 2o distione 35. art. 3o Cayethanus
et alij, quos citat Pr 9ton. disp. 86. de Volario sect. 8. a n. 1.
pro 2a affirmativa stat Anglicus Casuq. tr 1o 2ae q. 6. art. 3o q. 2. 3t
art. 5o. Huic suffragatur Eximius Dr Suarez hic tract. 2o disp. 1. sect.
5a. cum alijs, quos citat etiam 9ton. ubi supra a n. 2o. eximam, facile
posse componi utramque sp Authes, si distinguantur duo genera Volarij; unum
scilicet, directum; alterum interpretativum, et indirectum. Nos vero quibus de
hac parte curandum non est, absque cum Authoribus affirmative sic asserimus posse
reperiri posse Volarium absque in actu Volarii.

Probatur assertio efficaciter. 41

absque in actu Volarii potest reperiri vel liberi: ergo absque in actu
Volarii potest reperiri in Volarij. Probatur cons.; quia licet Volarium possit dari
sine libertate, hic sine Volarium proprium est impossibile. Veisle duba
a n. &c. Ans vero probatur: quia absque in actu Volarii potest reperiri om-
missio libera Volarii; quia absque in actu Volarii potest reperiri volibi
loco infers, et in antus probare, ubi hic immorandum non est: latem
de pura omissione in libri. de actibus Egimus a n. 418. usque ad
423. aucto ibi adducta et quae tenti abolitus a Rhus paduci solent
in favorem purae omissionis. Huic stantiamve et certius possibile,
quod sit absque in actu Volarii posse exerceri libertas per puram omi-
ssionem, ita non Volarij.

Obijcies 1o. Volarium est quaedam proprietas actus 42
Humanorum: quia ubi non est actus Humanus impossibile est, quod sit Volarium:
ergo absque in actu Volarii nequit reperiri Volarium. = Secundo:
quia Volarium est, quod procedit ab intrinseco principio, sed quod nil est nequit procedere
ab interno principio: quia omissio, quae mera natio est, nequit procedere ab-
intrinseco principio, et sequentes, quia eam nequit ad Volarij exercere. 3o:
quia sit per actum Volarii dicitur hoc velle, quia omissio actus dicatur
non velle.

sed n velle cat in volarium, qd opponitr volario: q in omissione negt reperiri nō volarij.

43 Saepe Rebū ad tum cum P. Granado hic disp. 3ª ā n 6º. duquend ani volarium (loquimur de fali) ē ppietas actus humanorum pretiue vere talium. nō ani: etia intrpretative talium, I do ani. nat deinde coim, quod io loquitr de actu vere tali, & positivo volari. Igr ipsa omissio volarij ē lr n actu vere tali positivy, & rlr, minus ppriy, & intrpretative tali, & hoc sufficit, ut possit reperiri in ea vo volarij, qd ē ppriety actu humani n so vere, & ri. falū, sed etiā intrpretativi. Deni ad sum ra sslutiong hani, I cedere & nā mre, cum diegnti: nam Eo mō, quo omissio Est actus volarius, sic intrpretive, quamvis p ipsam pre inde se het hō, cum omittere, ac si positive vellet omittere. Sic etiam censetr pcedere ab intrnō, & intro prio, qd sat Erit ad hoi, ut reperiri possit nō volarij in ipsa.

44 Ad 3um argum. qd ineficax ē, omnia mae, na mig, & coim: q n velle, l ē precedente actu positivo, l n si precedat actu positivy, quo volai dicat, nolo audire sacrum vg, euens oro ē, n causare in volarium, si qdem ipse positivus actu volarium ē, sd in casu hoi omissio n erit pura, ut adnotatum hec in libris de aia, & ab orbey coitr adnotari solet, qui pro omissione pura militant, sine vo dre positivy actui n intrcedat; sd sō detr mera carentia, & actu, quo volū nil decernat positive agere l n agere, & audironi sacri, hei ipsum n velle nativum causabit tume, involarium fale, nam sit ipsa omissio auditoni sacri ē, & dicetr intrpretive actu humanus, similiter, & erit volarie; nam vō volarij, ut iam mēr dictum n so reperiri pot in actiby humanis vere, & phue talibus, sd etiam in moralitr, & intrpretive taliby: & hei ē vō propter qm omnis mag, qui in casu puray omissioni sō ē vera.

Disputatio 2ª.

De Cognitione ad volarium requisita.

Sectio 1ª.

An haec sit apprehensio simplex, an judicium.

Praesens differt, unus supponit, et alterus ducit: supponit Vo-
latem indigere intus luvamine, ut in suum prodeat actum: e converso
pot. caeca, ac q. 2do. alieno eget lumine, ut in suum ferat obiectum. ipse
hoc praestat intus, qui mea cognitione, ut propria face illuminat Volatem
proponendo illi obiectum quod, vel amare, vel odio prosequi debeat: Unde ortum
habuit axioma illud, nil quod volitum, quin praecognitum. Hoc iam vobis
Explicatum constat. quod vero inquiritur est, quale debeat esse hoc intus luvamen?
An simplex apprehensio sufficiat, an iudicium requiratur? 46

Eadem, ut in de-
cendi debita claritate procedamus, debet supponi de dupl. genere ac-
tus Volatis proposita quaestione: vel de actu inefficaci, vel de efficaci: inefficaces
actus Volatis sunt, vel simplex complacentia de bonitate obiecti, vel displicentia
de malitia, et etiam actus, quo ferimur in obiectum dependentem a Volatis:
Efficaces actus sunt amor resolutorius, quo ita desideramus obiectum, ut ex
vi huius amoris, et desiderij indagemus, et eligamus media, ad eius con-
secutionem si bonum sit, aut si malum, ad eius fugam.

Loquendo de
actibus, qui inefficaces sunt parum controversiae est inter Authores: magis inter
eos controversia est de cognitione requisita ad actum efficacem
Volatis. Unde quod sit divisus Reperio Authores circa praedictam distin-
guentes. Primo asserit ad actum efficacem Volatis non requiri iudicium, sed
sufficere simplicem apprehensionem. Ita Scotus in 2o, distinctione 6, q. 1a ad
3, Gabriel, q. 1a art. 3o. quibus suffragium ferunt Eximius P. Ri-
palda de ente supernaturali, disp. 62. sect. 1a Araujo disp. 3 de-
ara sectione 4a subsectione 3a. Id tamen non de quacunque apprehensione
hi Authores loquuntur: sed de Evidenti, ~~loco quae talis~~ quae proponit intus per-
fectionem obiecti, ut non relinquat dubitandi facultatem. Secunda sententia re-
quirit iudicium ad omnem actum efficacem Volatis. Ita Eximius in-
ter Suarez disp. 6. sect. 5a P. Valentia. disp. 2a. q. 9a
puncto 1o. Card. Granado controversia 2a. de actibus humanis, dis-
p. 2a. 3a sententia media inter relatas est: ad aliquos in actus efficaces re-
quirit iudicium perfectum; ad aliquos non item. Sic opinati sunt P. Vazquez dis-
p. 44. cap. 2. et 9o. Gaspar Hurtado disp. 3a de actibus. diffi-
cult. 2. Praepositus, q. 9a art. 1o. dubio 2o. [illegible] non omnes conveniant in

in assignandis actibus: ad quos sequatur, vel non sequatur hoc
48 studium. Nostram illius sup. diffe. aperiamus.

Sit 1a. Vna pro ratione ad actum voluntatis inefficacem sufficit simplex obiectum. Ratio ista est convincens. Si enim per quam est in ea, ad hoc, ut voluntas assignatur effectus in obiectum satis est, quod illi tale obiectum proponatur; sed per apprehensionem simplicem proponitur: ergo sufficit simplex apprehensio. ad hoc, ut voluntas feratur aequaliter in bonum, hoc est per simplicem complacentiam si proponatur ut bonum: per displicentiam, si proponatur, ut malum: maior probatur, quia ista simplicis apprehensionis voluntas non dicitur ferri in incognitum: ergo ea posita, habebit voluntas sufficientem apprehensionem obiecti, ut illud, vel amplexetur, vel respuat.

49 Rogabis. An haec simplex apprehensio debeat esse complexa, vel an sufficiat incomplexa? Resp. debere esse complexam. Ratio huius est nam ut voluntas habeat obiectum proportionatum, in quod feratur, debet in eo apprehendere bonitatem: sicut, ad hoc, ut fugiat, debet tale obiectum proponi, ut malum; atqui obiectum, ut bonum vel ut malum non proponitur, nisi per apprehensionem complexam: ergo cognitio quae praerequiritur ad actum inefficacem voluntatis, non incomplexa, sed complexa debet esse. maior certissima est. minor probatur quia per apprehensionem incomplexam, nequit proponi obiectum, neque ut bonum, neque ut malum, sed tantum materialiter assignatur: haec voces, Deus, Panis, Aurum: ergo talis apprehensio non est sufficiens excitare voluntatem ad actum, quantumvis inefficacem.

50 Dices. complexa simplex apprehensio sit sufficiens ad quemvis actum inefficacem, etiam ad illum in quantum est omnino efficacem, feruntur in obiectum, sed a se dependens executione, quae dependentia sufficit, ut actus inefficax dicatur. Resp. potest voluntas proponi bonum, ut bonum, quod proponatur, ut dependens per media; sed tunc, per voluntatem ferri sub conditione, vel tale obiectum: ergo ad talem voluntatem conditionatam sufficit apprehensio complexa de bonitate obiecti. minor probatur: nam quia bonitas proposita allicit ad sui amorem: ergo potest voluntas illud desiderare seu velle sequi, si possibilis esset illius executio.

51 Sit 2a. Conclusio ad actum efficacem, qui vocatur liber, non requiritur praevium iudicium rationis, sed satis est simplex apprehensio. ita Pergoni... inter... ... allegato, ita quoque fuerit Hurtado disp. 14 de anima Sectione septima. Videtur ex disp. 14. de anima Sect. 7. et videtur experientia comprobari, nam homo saepe ex sola apprehensione iniuriae sibi factae erumpit in affectum

Vindictae

pueri que apprehenia bonite bonite obti n deliberant, sed
sed statim obtum sibi apparent: g eumi actu, qui p deunt inde
liberate a. Volate n praexegint in intu iudum; sed a sta apprehe-
quā detrietr Volat sentiri.

§ 2

Sit 3a dico, ad actum liberum efficacem
deliberatum p cedente sequitr aliqd iudium xoni, . Statim Post-
erioribus 2s 1a obr dicto, 1o nequit ho serio amare obtm, qd n uideat
eē bonum: g debet ad actum amoris efficacem pcedere iudiu,
neci sufficit simplex apprehensio. - Anglobr: g n difficilis determinari intus
ad assensum dicti, qm Volat ad amorem obti sibi pponit: sicut
n bonita e obtum Volaty, ita Vtas e obtum intui. Atqui ad
assum dicti eget intus prævio iudio, quo assentiatr pxmiss: g ad
hoc, ut serio amore, et efficaci Volat pequatr obtum, eget prævio
iudio, quo cognoscat, obtum eē bonum. Praeter lqt.

§ 3

2o pbr eadem dicto.

Actus efficax Volatis g Ct num pseutionis, l e intentio finis, l etia
electio mediorum, sed ad utrumque actum sequitr prævium iudium
xoni: g ad actum efficacem Volatis tale iudium sequitr. Maior, et min
patent: Min e pbr: g amor efficax finis tendit ad ponendum in re
psecutione finis, et amor efficax mediorum tendit ad ponendum in re
ipsa media: g debet pcedere iudium, quo intus sibi persuasum
habeat eē sibi potestem talem psecutionem, et ptalia media; sequitr
que ad utrumque actum sequeretr prævium iudium xonis. Cons
pbr. g p simplici apprehensione, etiam nobis pponitr bonitas
finis impolita, at nobis media, ut sequi apprehendatr mentem au-
reum pponitr quae Utilita mediorum ad psecutionem illius finis; et
tn n movetr Volat ad amandum efficaci, et serio amore illum fi-
nem, l ad Eligenda talia media: g ad tale actum efficacem
intentionis, et Electionis sequitr, qd intus iudicet, sibi eē possibile
obtum propositum.

§ 4

Nota, me dixisse sequiri aliqd iudium xonis ad
actum serium efficacem; qd dixerim: g singer aliqd pponi
Volati bonum psequibile, et sibi ptr Varia motiva persuadetr

eius bonitas, et possibilitas, et tunc lt intus est, ex parte eius
afficit bonitas obti ut illud amet, satis est, quod motiva obiecti
tali obti bonitas suadeat, videt probabilia, ut est exinde mo-
veatur ad amandum obtum: Si vero quo judicium sufficeret,
ut volunt amet efficaciter obtum, nec requiri aliud; quod ex
satis manet intus lectus de possibilitate et bonitate obti.

55 Obiicies 3°

hoc 1°. Bruta praecedente sola apprehensione de bonitate
obtorum efficaciter amant illa; ergo similiter sola praecedente
apprehensione spirituali, seu intus efficaciter voluntas amabit ob-
tum. Antecedens est certum; nam bruta iudicio carent. Consequentia probatur:
nam eam efficaciam, quam habet cognitio mali ad appetitus sensitivi,
habet apprehensio spiritualis ad appetitum spiritualem, qui est voluntas; ergo sicut
praecedente sola apprehensione mali movetur in brutis appetitus corporeus ad
amandum efficaciter obtum; ita similiter, sola apprehensione spirituali prae-
cedente poterit sufficienter moveri appetitus spiritualis, sive voluntas ad
amandum efficaciter obtum: ergo ad hunc amorem efficacem non requiritur
iudicium aliquod rationis. Resp. negando antecedens, distinguendo consequentiam: ergo similiter
sola praecedente apprehensione spirituali efficaciter voluntas amabit obtum
per actum ex parte facta deliberatione procedentem, nego consequentiam: per actum in-
deliberatum, omitto consequentiam, et dicta a nobis sunt, nam hi motus operandi
inde liberato, et rapido motu, bellui et in eo cum brutis conveniunt
homines. Vide pro ad probationem etc.

56 Obiicies 2° ab absurdo: si ad omnem actum effi-
cacem voluntatis liberae, et deliberate procedentem, requireretur aliquod iudicium
rationis, nullum esset peccatum, quod non haberet secum admixtam malitiam he-
reseos, quod apparet est falsum; aliàs ergo singula peccata amitterent fidem;
ergo falsum etiam est illud, ex quo sequitur. Minor probatur: nam si requireretur
tale iudicium, quemlibet actum voluntatis malum, et peccaminosum deberet
praecedere iudicium, quo iudicaret homo, obtum illud bonum esse, et pro-
dicium ad actum amoris efficacis erga illud; atqui dicere, quod men-
dacium bonum sit hereticum: ergo si ad omnem actum efficacem voluntatis re-
quireretur aliquod iudicium rationis, nullum esset peccatum, quod non haberet secum admix-
tam

malitiam Herenii: g. n. adoem. abum efficacis debet praecedere Iudium, sed sufficit simplex apprehensio. Resp. breuiter, negando assumptum. Ad probationem dico, Iudicium praecedens actum Volati efficacis peiuncti et malum materiale non esse iudicium, quod hoc videt, totum fuisse, sed oppositum, ergo mendacii esse bonum absolute, seu bonum honestum, sed videt esse sibi bonum delectabile, vel utile ad aliud assequendum, quod actu ab hereticis longius distat, ut patet, quae doctrina facile applicari potest contra probationem ad argumentum. Sectio 2a Iudicium ad volatum liberum requisitum debere esse indiferens. Volatio + 12

Sectio 2a

Iudicium ~~indiferens~~ ad volatum liberum requisitum debet esse indiferens. 55

Supponenda est hic ex libro de actibus ea omnia Libertati diuisio in libertatem contrarietatis, et contradictionis, de qua iam vobis dictum. Supponendum etiam est, libertatem esse indifferentiam potentiae: unde actus liber exigit, quod potentia a qua oritur indifferens sit, seu non necessitantia quod si alterum, sit necessitans, actus elicitus elicitus non liber, sed naturalis erit; quia ratione alligationis, et determinationis alterius partis bonum primum adeptum non indifferens, sed determinatum erit ex illo illud commune eloquium, et huic materiae aptissime consonum. bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu: unde hic argatio bona est: actus est liber: ergo potentia, et iudicium indiferentia sunt, non autem e bona hic: Iudicium est indiferens: ergo actus inde secutus liber est, quia stante indifferentia iudicii, potest volatio aliunde necessitari, ut patet, omittas illi praemotionem quam doctrina satis in physicis illustrandi, quia aliquorum praemotorum adstruentium libertatem volati sub praemotione per rationem, quia indiferentiae iudicii: quod primum quo modo, quod sit hic indifferentia iudicii ad saluandam in volatio statu, siue in actu volati libertatem Ipsius.

58

19. Dico primo indifferentia iudicii requisiti ad libertatem contrarietatis debere esse talis, ut repraesentet volatio, tum ad rem bonitatis, tum ad rationem malitiae; et ideo, aio dicere: debet repraesentare volatio motiva quae

quæ excitent ad obti amorem, et motiva, quæ excitare possent adversionem, et fugam, sive id fiat per unum, et simplex Iudicium, quod repræsentet voluntati utraque motiva, sive per duo, quorum singula repræsentent singula motiva, quod parum refert ad huius difficultatis enodationem. hac contemplatione præmissa.

59 Probatur 1º conclusio. Iudicium, ita repræsentans voluntati bonitatem obiecti, ut nullo modo aliquam in illo rationem mali ostendat, necessitat voluntatem saltem, quoad specificationem ad actum amoris circa tale obiectum: et e converso; Iudicium, ita repræsentans malitiam obiecti, ut nullo modo aliquam in illo rationem boni ostendat voluntati, hanc necessitat, quoad specificationem ad actum fugæ: ergo ut voluntas sit libera libertate contrarietatis circa aliquod obiectum debet præcedere in mente iudicium taliter indifferens, ut repræsentet ei, tum rationem boni, tum rationem mali, quæ est in obiecto. probatur antecedens. quia voluntas nequit amare, quod sibi, ut malum proponitur, neque odio prosequi obiectum, quod sibi, ut bonum proponitur: ergo, ut sit indifferens ad amandum, vel odio prosequendum obiectum, quæ est libertas contrarietatis, debet præcognoscere, tum rationem mali, tum rationem boni, quæ est in obiecto. Consequentia bene infertur. Antecedens probatur: quia per cognitionem solam de bonitate obiecti, taliter affecta est voluntas, ut si aliquem actum habitura sit circa tale obiectum, non alium, quam actum amoris habeat; et e converso, et cognitione de sola malitia obiecti taliter movetur voluntas, ut si aliquem actum habitura sit circa tale obiectum, non alium quam actum odii habeat, siquidem voluntas nequit aversari bonum ut bonum, neque amare malum, ut malum: ergo etc.

60 Probatur 2º conclusio. nihil volitum, quin præcognitum, ut firmissime tenet Divus Thomas, sed ergo iudicium solam bonitatem obiecti voluntati proponens; non proponit ipsi voluntati, malitiam eiusdem obiecti: ergo nequit voluntas tali iudicio affecta odio prosequi obiectum. maior et minor constant, consequentia mihi evenit est, quia voluntas nequit odisse, quod ignorat, cum ergo ignoret obiecti malitiam cum id præsupponat iudicium repræsentans ipsi solam bonitatem, inde est, quod non possit talem malitiam odisse: ergo, ut possit, et sit libera libertate contrarietatis

prosequitur Iudicium tale, ut respectu voluntatis, tum rōe bonitatis, tum rōem maliciæ, quæ ē in obiecto. Et confirmatur: quia indifferentia dicit potentiam ad oppositum; sed sublata cognitione de malitia obiecti nō manet in voluntate potentia proxima, et expedita ad actum fugæ: quia sublata tali cognitione nō manet voluntas indifferens, et libera ad actum odij, sed determinata quoad speciem ad actum amoris. Minor constat, quia potentia: quia potentia libera, ut talis completur per cognitionem; quia habita cognitione sublata nō manet potentia libera et consequenter ablata cognitione de malitia obiecti nō manet in voluntate potentia proxima et expedita ad actum fugæ.

Sed obijcies. Repugnat habere simul cognitionem 61
de bonitate et de malitia obiecti: quia tale Iudicium nō prosequitur ad libertatem voluntatis, quoad speciem, probatur Antecedens: quia nequit prosequi, quod implicatorium est. Antecedens probatur: nam bonitas, et malitia utriusque inter se opponuntur, et similiter cognitiones de bonitate et malitia obiecti opponuntur ex hoc capite inter se: quia nequeunt habere simul cognitiones de bonitate, et malitia obiecti. Antecedens, quoad primam partem certum est, quoad secundam probatur: quia eam oppositionem quam habent, hauriunt ab ipsis entibus, quibus illas formas tendunt: hauriunt enim non physicè, et intrinsecè, sed per extrinsecam denominationem, ita, ut entibus attendendo ad formarum oppositionem nequeat loc... illarum formarum afficere: hinc est, quod nequeat assentiri duobus contrarijs, neque posse esse simul veram et falsam: ergo, neque iudicare, quod obiectum simul habeat maliciam et bonitatem.

Respondendo Antecedens, ad probationem, distinguo Antecedens, quoad secundam partem. bonitas 62
et malitia si fuerint inter se oppositæ, si sint in eodem genere, concedo antecedens: si sint in diverso, nego antecedens. Igitur bonitas habet suam latitudinem, et sub ea continet triplex bonitatis genus, nempe, utilis, honesti et delectabilis, unde potest stare, quod in obiecto apprehendamus rationem honesti, vel utilis, non verò, rationem delectabilis; sed potius oppositam rationem, nempe insuavis, et amari: Unde fit, ut voluntas maneat indifferens, tum, ad illud amandum propter utilitatem, quam in eo cognovit, tum ad illud respuendum propter eius insuavitatem, quam etiam in eo deprehendit, ut videre est in potione amara, quam æger potest respuere ob eius amaritudinem, et sumere, ob utilitatem quam habet ad recuperandam valetudinem.

63 Sed nota hic, qd licet circa obiectum creatum, in quo nulla ratio mali appareat, Nec proponitur Voluntati, hic meat necessitata primo quoad specificationem ad illud amandum; tamen remanet indifferens, etiam, quoad specificationem, Ad est: q, eadem cognitione posita potest adhuc Voluntas imperare intellectui, ut curiosius evolvat obiectum, scrutetur quae in illo aliqua ratio mali, quam intentione ponit odio habere tale obiectum: et sublata posita cognitione de sola malitia obiecti potest Voluntas impedire eius, ut faciat indagationem generis, de ipso obiecto, qua valeat aliqua ratio boni deprehendi, et sic ponit amare tale obiectum.

Curiosity

64 Dico 2°. Indifferentia requisita ad libertatem contradictionis seu, quoad exercitium, stat in eo, qd per iudicium non proponatur eventus Voluntati summam ratio boni in ipso obiecto, nec de ffui in tali amoris exercitio. probatur 1° ad 1um, posita cognitione eventi de summa bonitate obiecti, non potest Voluntas suspendere amorem circa tale obiectum: q° tale iudicium requisitum ad Veram libertatem, qd non proponat eventus intuitive summum Bonum. Ans probatur q. mi est, qd retardet Voluntatem ab eius obiecti amore, cum ex parte obiecti nulla non summae bonitas appareat, et aliunde in exercitio amoris nulla molestia, seu summa iniquitas opponatur; q° necessario, quoad exercitium rapitur Voluntas ad amandum tale obiectum, Siquidem quae nequit suspendere amorem circa illum, hanc rationem urget D. Thomas 3°. 3o Gentes. cap. 62. quem Thei sequuntur 1° Dr. ad quaestionem 3am agente de amore beatifico. Delinqua obiecta, quae infra bonum summum sunt non rapiunt necessario Voluntatem, quoad exercitium; q° cum eorum bonitas sit limitata, non ita sinus Voluntati implent, ut haec ad illa mandat rapiatur necessario sed in huius obiecti l, aliqua ratio mali offendit Voluntas, l, si curiosius inspiciat plures offendere valet, quibus amor eius deperçat. unde Vt fiat, eius mi obiecta non ita valida est, ut adhuc amorem rapiant Voluntatem.

65 Dico 3°. ut quis efficaciter intendat aliquem finem, l elligat media ad eius executionem debent eius mi obiecta proponi, ut potia. probatur 1° ad 1um, Voluntas non movetur a

a bonitate obiecti, ut, quamvis hic proponitur, ut vera, et alii bonitas;
sed quando obiectum proponitur, ut impossibile, non proponitur, ut vera, et alii bonitas
illius: ergo non potest movere voluntatem ad efficacem amorem. Minor est certa.
Probatur maior: bonitas obiecti non existimata, ut vera, et alii non apprehenditur
ut bonitas, sed, ut quaedam hic ratione bonitatis; sed quod apprehenditur, ut hic
ratione bonitatis nequit movere voluntatem ad sui amorem efficacem: ergo ut
voluntas moveatur ad amorem efficacem obiecti, debet huius bonitas proponi vo-
luntati, ut vera, et alii. Maior, et tota consequentia sic minor demonstratur.
nam, quod apprehenditur ut hic ratione bonitatis apprehenditur, ut hic ra-
tione, ut hic ratione motivi formalis voluntatis; eadem bonitas illi est motivum forma-
le voluntatis; sed quod apprehenditur hic ratione motivi formalis voluntatis nequit movere
voluntatem ad amorem efficacem, ut est evidens: ergo quod apprehenditur, ut hic
rationem bonitatis nequit movere voluntatem ad sui amorem efficacem.

Probatur hic 2a pars obiecti. 66

Voluntas quando in actu electionis, nam quando finis executio est impossibilis,
vel apprehenditur, ut impossibilis, non potest voluntas determinari ad electionem medii:
ergo quando finis, vel eius executio impossibilis est, vel apprehenditur, ut impossibilis,
est impossibilis actus voluntatis electionis efficacis: ergo ad hunc requiritur, finem
proponi ut possibilem, utraque tota consequentia procedit. Ante probatur, quando determinat — q d +
ad electionem medium est finis, ut requisitus: nam media non sunt media, nisi quatenus
sunt conducunt ad finem: ergo quando finis executio impossibilis est, nequit determinare
voluntatem ad electionem medium, etiam impossibile erit. Ant est certum, et
tota meo videri in mixta certitudine gaudet; nam, quando intus cognoscit,
media, nullam habere proportionem, cum finis executione, non potest voluntas finis
amatrix illa adhibere ad finis executionem; sed quando cognoscit exe-
cutionem finis esse impossibilem, cognoscit, nulla media habere proportionem ad eius
executionem: ergo quando cognoscit executionem finis esse impossibilem, nequit determinari
ad talia media adhibenda, et requiritur, ut determinetur, debet proponi finis
executio, ut possibilis. Quivis hic licet, vel dicit, ut volens calefieri applicat
se ad ignem, vel se sistit in aperto ad solem, nisi quia credit, haec media
esse legitima ad executionem finis? quod si scit, nullam habere pro-
portionem cum executione finis non posset efficaciter adduci ad illa eli-
genda.

67 . Ad calcem vocabis. Vt melius [illegible] capias, proponitur quaestio idem, an in hac vita beatitudo Patriae opposita rapiat operatio voluntatem, ita, ut libertatem, quoad exercitium non linquat: hanc disputant theologi in duas sententias divisi. Affirmativa sequuntur non nulli ex veteribus apud Lazarem, Suarez disp. 3a dist. 13 Nixi tum eo Augustini pronuntiato lib. 13 de trinitate cap. 3o. omnes, scilicet, homines, beatos esse velle: Sumentes etiam quod beatitudo proponitur sensitiva est summum bonum, haec, ut insinuabimus a n. 64, rapit voluntatem naturaliter, quoad exercitium: ergo beatitudo haec proposita viatori illius rapiet voluntatem ad amorem sui.

68 . Dico secunda nativa et opposita est Patres Vazquez hic disp. 30 Montesinos. disp. 14 q. 3o. Suarez. ubi supra, et alii, cum his nobis sentiendum, et probatur breviter. Licet verum sit, beatitudinem oppositam viatori, nullum in se continere, sub qua apprehendi ratione mali, quod sui amantem demoveret; tamen potest viatori proponi aliquid molestum in hoc amoris exercitio, nempe quod tali amore impediatur homo moderne ad alias operationes, quibus sibi pro tunc magis allubent. Quod licet per cognitionem beatitudinis, haec proponatur viatori, ut summum bonum, tamen non rapiet in eam feretur: ad hoc enim requirebatur cognitio evidens, et intuitiva, et quae secum non admitteret cognitionem, per quam exercitium amoris, ut molestum apprehenderetur. Ex quo patet aliud rationem durandi: locus Augustini commode explicatur, vel de necessitate, quoad specificationem, vel de aliqua necessitate morali attenta hominum inclinatione: sic enim dicuntur homines semper amare divitias, honores, et cetera, licet plures haec aspernentur.

Disputatio 2a.

An scientia de Esse, vel omissione a cognoscendo tollat absolute actibus libertatem?

Sectio 1a.

69 Statuitur quaestionis apparatus, et aliorum sententia.
Vt certissimus statuendus hic est, scientiam ab alio habitam de actu a me libere eliciendo non laedere meam libertatem. Quod est manifestum: nam Deus evidenter cognoscit peccatum Petri futurum; et tamen Petrus libere peccat: quo praescientia, quam habet Deus de peccato futuro Petri, non adimit ei libertatem. Sed ipsum verum est de quacumque alia scientia ab extraneo homine habita

Si tamen mihi indicaret Deus suam de actibus liberis aliorum, vel re-
velaret Petri peccatum futurum, non ideo violaretur, aut hujus, aut
illorum libertas; siquidem cognitio sistit, ut potest quo, consequenter eius
libertatis, et non immutantes intrinsece eum voluntatis libere operaturae
eius libertatem, non adimunt. 10

Solet ingeri quaestio, quae inquirit; An, si Deus
revelaret Petro, se crastino die furaturum, vel omnino sacrum, Petrus
libere operetur, et necessario peccaret? De hac difficultate, quam vix unus
aut alter ex RR. Doctoribus versat, fusius aliquanto agit noster
Egidius de Coninc tract. de actibus supernaturalibus. disp. 20 dubio
14, et exeo satis dignam, iudico plurimi examine: non tamen parum
conducit ad aliquas difficultates theologiae dilucidandas: quamobrem, com-
novam quaestionem pro dignitate tractemus, converti quae decidamus, aliqua
duximus praemittenda.

Verum est, hanc revelationem hominis factam de suo 11
peccato futuro debere esse certam, taliter, quod non videtur esse praecise
comminatoriam, conditionatam quae ad incutiendum illi timorem,
et avertendum a peccato. Ita fuerit praedictione Ninivi-
tis facta de sua urbis vastatione, et hac stare cum libertate
tentium, et eventurum est. Nec enim disputandum nobis est, an
huiusmodi revelationes de peccato futuro sint possibiles attenta
benigna Dei Providentia; sed solum an illae factae, si sit possibile, vel im-
possibile libertatem minuant?

Dicimus, quod praemissum est talem revelationem 12
debere praecedere, in quo homo ponit actum, ut illum, in quo homo ponit
actum, vel illum omittit, nam si prius habuit revelationem, et postea
non habeat, perinde est, ac si non habuerit; unde libertati eius non obest
habuisse talem revelationem. Hinc est, quod revelatio facta D. Petro
de negatione libertatem non laesit, ut est certum: peccavit enim in tali
negatione; et hoc non alia de causa fuit, ut plures dixerunt, nisi, quia
in instanti negationis oblitus iam erat revelationis, prius habitae de
sua negatione, ut constat ex sacro textu Mathaei 26, et recor-
datus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat, prius quam Gallus cantet, ter Jesu +
me negabis. Unde non obstante priori notitia revelationis Petrus

dicentis quae peccabit.

§ 3 Tertium praemitto, ut ulteriùs meritò procedamus, non ita excogitandam esse hanc rebellionem, ut Deus hominem rebellem faciat in actu, à quo peccabit. Nam de homine est quaestio et difficultas: an scilicet Deus possit imponere peccatum cum rebellione de tali peccato? Siquidem dicitur, an talis rebellionis delinquat homo liberè, atque consequenter ducatur ad veniam, an delinquat homo potestatem ad peccandum? Ideo non excogitanda fuit rebellatio, in statu sequentis ellicitae operationis, aut sui: in sequenti instanti omissa operatione.

§ 4 His praemissis ad thesim sic deduco quod ad intentum duobus circa hoc dubium observari. Prima sententia asserit praescientiam Dei habitam de suo effectu futuro adimere illius libertatem. Ita Pater Molina 1 p. q. 14 disputatione 14. a. 13. quaeret fortasse aliquis et in concordia disputationibus 49, et 50. cui suffragium tulit ingeniosus Magister huius provinciae in suis manuscriptis de voluntario. Secunda sententia huic opposita, negat praescientiam actus futuri habitam à Deo suo tollere libertatem illius. Ita Eximius Pater Suarez in opusculis lib. 2°. de scientia divinali cap. 8. n. 11. et 12. Pater Henrice disputatione 5a cap. 9. post numerum 44, et cap. 11 n° 18. Lorca 2° 2ae disputatione 18. sect. 2a. n. 11. Turrianus ibidem disputatione 65. fine. plures hic accedunt &c. — Tertia sententia mea est intermedia, asserit non rebellionem habitam de futuro effectu in potestate suo tollere libertatem ad demeritum, non vero ad meritum. Unde non obstante homo praescivisse à se ellicienda actum charitatis, quominus eum illum mereatur; obstare vero praescivisse peccatum, seu actum suae à se elliciendum, ut illi culpa non tribuatur. Ita Pater Conincki Mat. de actibus supernaturalibus disputatione, et dubio supra citato; qui in hanc sententiam non sine aliqua formidine vadit, alii quae liberiorem resolutione delinquit.

Sectio 2a.

§ 5 Nostrum Iudicium appeeritur, et probatur quae.

Nobis in difficultate opposita cum Eximio Patre sentiendum est. Asserimus 2°, praescientiam de omissione, vel effectu positivo in potestate sua posito

eius

libertatem n̄ destrueret. Et huius declarationis gratia clarius elucescat clarius elucescat prius probabo, omissionem peccati posse procedere libere ab eodem peccante, et postmodum agam de actu positivo; et sit casus, quod Deus debellet peccato, se n̄ exoraturum extra tempus plus extreme indigenti in tanti tali decreto, ergo in instanti B. et suppono, peccatum esse constitutum esse in eo instanti quo severante eadem scientia, seu debellare. Modo sic: 6

Tunc ea omissio n̄ est necessaria, sed libera, quando procedit a causa potente ponere actum oppositum; sed supposita scientia de tali omissione in peccato, omissio procedit a causa potente ponere actum oppositum: ergo supposita tali scientia in peccato omissio procedit n̄ necessario, sed libere. Maior est certa ex definitione communi libertatis: minor probatur. seclusa scientia de tali omissione in peccato omissio procedit a causa potente ponere actum oppositum: ergo etiam supposita scientia de tali omissione in peccato omissio procedit a causa potente ponere actum oppositum. Antecedens certum est in tali opposita. Consequentia vero ex eo probatur. ab eximio D. ubi supra: nam talis scientia, quamvis supponatur in peccato n̄ immutat modum operandi voluntatis: ergo si ea seclusa omissio procedit a causa potente ponere actum oppositum, etiam supposita scientia de tali omissione in peccato, omissio procedit a causa potente ponere actum oppositum. Consequentia infertur optime. Antecedens vero probatur. quia illa scientia, etiam si ponatur in peccato, neque ponit obiectum voluntati, nec movet illam ad volendum, vel nolendum: sed est ut ait Eximius D., quasi mera speculatio rei futurae, vel n̄ futurae: ergo n̄ immutat in peccato modum operandi voluntatis, consequenter quae omissio sub tali scientia, et debellatione posita procedet libere, et n̄ necessario.

Confirmatur hoc vero 1°. Deus libere prorsus quod quo ad extra operatur, ut est certum; sed Deus ab aeterno praecognovit quid quod a se producendum erat in tempore: ergo scientia de operatione, vel omissione futura etiam in peccato supposita evidenter n̄ obstat libertati. Confirmatur 2°: nam Christus Dominus ab initio sue conceptionis vidit, et praesentia habuit omnes actus sue voluntatis, quos toto vite tempore habiturus erat; siquidem ab initio sue conceptionis vidit

qd qd Deus videt scia visionis; atqui hec scia n abstulit ei libertem: g° scia de effur, l' omissione henda etiam in pgrao suppo te residen n tollit libertem. Man e cois sui Sancti Patres qui asserunt Xptum Dnum habuisse sciam futurorum omnium, ex quo infertr habuisse eti sciam actuum a se eliciendorum. Sit p° ob ys D. Gregorius qui lib. 8. epistolarz. epist. 42 hec ait de Xpo Dno: qui ipsam Dei sapiam fatetr incarnatam, qua mente valet dicere ee aliqd qd Dei sapia ignoret. Consonat Damascenus lib. 3° de fide cap. 22. p° hec vba: qui asserunt, Xptum pgressum in sapia fecisse, nam unione factam ee a l° ortu, ac Nestorio fem adhibent. Imo P. Vazqz D. 2. in 3a p° disp. S 1. cap. 20 addit pdictam ppnem ee de fe. Mir illi etiam Istat; siqdem oes actus opera que ora qua Xpus Dns sus de via sui exercuit fuere meritoria: illis m meruit nobis remissione peccatorum, sufficie naam, glam siam tra. Siquis videant adversarij an inferatr.

38 Vident adversarij huius rois eficaciam, et ut euertant, dent; verum ee, actus a Xpto Dno eliciendos fuisse ab eius p° spicacissimo intu pvisos, et ex cuius pvisione nequire ab ipso n elici; q° tn fuit in volate Xpti, etiam supp° tali scia illos efficere pta hunc l° pta illum fine, ex illis ad quos potuit illos refferre et stulit ideo p° illos meruit, remansit q° in illis n obstante pvisione libertas, et sufficiens rō meriti. Hec respondens: sed 3a e q° Xptus Dnus n sb. vidit actus a se eliciendos toto vitae decursu, sed etia vidit fine, et circunstia eoru, ut melior tenet Theologia; siqd n sb. vidit suos actus inspe; sd etia in individuo, et ut eliciendos ab ipso motivo, potius equitatis, et honestatis, qm ex alio motivo, aliter nesciret Xpus, cuius moti gra opus eet facturus, qd indecorum e assere. q° sub tali pvisione n fuit ingredere Xpti illos efficere in orde ad unu, et n ad aliud fine, et sgtr, nec hec rō liberts remansit ad merita, l° si fuit, potuit etia sub pvisione futurionis illoru, illos n ponere et Isegntr scia de opere futuro in pono suppto residenti n tollit liberte.

Sdo pbr nra sclo. Necessitas omissionis, quae exsurgit talis scientiae, et revellationis oritur in Petro est necessitas non antis. Sed con̄s; at qui necessitas non antis; sed con̄s non tollit libertatem: ergo scientia de omissione futura, ingressio supponit residens non tollit libertatem. Minor nota est. Ma infertur. Maior ingniam est diffinitam pbr: Scientia illa, et revellatio, licet temporis duratione sit prior usu, et facto libertatis, at natura, et causaliter est posterior: nam ideo Petrus scit se omissurum esse in instanti B., quia ipse pro suo arbitrio omissurus est, non vero est contra: ideo omissurus est, quia scit omissurum esse: ergo necessitas omissionis, quae exsurgit talis scientiae, et revellationis oritur in Petro, est necessitas non antis; sed con̄s, et consequenter non tollit libertatem omissionis, siquidem consequitur ipsam libertatem. 80

Confirmatur. Talis revellatio dependet ab usu libertatis Petri; siquidem est in eius potestate habere, eiusmodi revellationem: ergo necessitas ab ea proveniens non est necessitas antis; sed con̄s; Ma certa est, anis pbr: nam si Petrus revera non esset omissurus in instanti B., actionem Deus non revellaret illi, nec posset revellare talem omissionem; alioquin Deus posset falli, et fallere, quod eque Deo repugnat; sed in potestate Petri est omittere in instanti B. actionem: ergo in eius potestate est habere eiusmodi revellationem, et, consequenter haec revellatio, certa, et evidens de eventu futuro, ut pote dependens ab usu libertatis Petri non inducit necessitatem antecedentem; sed consequentem necessitatem, ipsum usum libertatis Petri, ac per consequens non tollit libertatem.

Quidam vero intendunt oppositum se authoris vim huius rationis infringere: 1o dicunt, Petrum sub scientia de sua omissione posse eam omittere, eo quod in eius potestate omittere talem actum misericordiae; caeterum hoc debere intelligi in sensu diviso revellationis, et scientiae; non vero in sensu composito illius. Unde cum in sensu composito revellationis scientiam per ipsam determinatus Petrus ad unam tantum partem contradictionis, inde est, quod necessitas, quam inducit, sit independens a voluntate Petri, consequenter que 81

ari, et n̄ requiri ipsum usum libertatis 2º vent, omittendo, qd eēt in potestē Pāis heze rebellatione desuā omissione futura hinc sic sequi suadent, omissione fore liberam in ca n̄ vº in se ipsa: ut si qui oblaret a Deo sibi infundi phīa pmotione ad eliciendū actum Iratitionis, sequeretur, attritione ēā liberā in cā n̄ vº in se ipsa; gº posita pmotione n̄ eēt ultra impotestate vltatis n̄ operari.

82 Itaque respondi via inter clusa iam mēt a nobis n̄ 36. nam in hy etiam in sen̄ ipso rebellationis de omissione futura pote anti Pāis omittere, et n̄ omittere actum inferendi: lieque rebellatio n̄ immutat in Pāe mūm operandi vltatis, ut pbarum mēt a nobis; sed qi ipsi reparat suam omissionem ab ipso ponendam sub orbis ipsius ad actum oppositum: gº rebellatio de omissione futura dependens ē a vltate Pāis, et requirit necessitatem quam inducit, requiri ē usum libertatis. Roboratur hoc, qui inferendi omissionem in rebellatione provenit tantum a vltate ipsius: gº hoc vi inferendi dependet a vltati libere. pt: nā vetus rebellationis dependet, ut ē certum a vltate creata. mō sic: gº necessitas omissionis, que extali rebellatione inducitur, ē necessitas [illegible], et n̄ executiva libertati. pbatur ita. qdo Energia pris dependet a vltate, necessitas, que extali pāio provenit, n̄ ē ari [illegible], ut videre ē in auxio efaci, cuius energia, quæ ut talis ē supponit futurum conditionate exercitius libertatis, illi n̄ opponitur: gº si rebellatio supponit ad inferendis libertati exercitium ipsius n̄ ledet libertatem.

83 Deinde 2º respondeo exeo de cap. enentis etiam ē; nam data dependentia, qm suadent, omissio evadet libera in se; siquidem evadet a pāio potentia antecedentis, et sic ex requiriti impotante n̄ omittere, ut stat ex dictis; sed omissio hoc pacto proveniens a suo pāio ē libera in se: gº, quare (interrogo) cursus Pāis liber ponitur ab ipso, qª provenit a pāio, qd lo ex supp.ne, qd curraat, nequeat n̄ currere; pote a anti n̄ currere: gº similiter omissio

exit libere in se, q. omitt a pcto, qd sr exsurg eius futurum nequeat n omittere, pote tn. Anter omittere. Exemplum praedestinatio adducta nullu e: p[?] in praedestinato e unus ex requisitis se tenentibus ex parte alicu primi. Restituit illu, ineb[?] infallibl cum operatione, quamquam antecedit, et immutat, num operandi volay; quoniam nil habere bellatio de omissione futura, ut vstar ex dictis: inde omissio sub tali vebellatione evadet libera in se, et in la; ab ipsius Restitutioni pte sub praemotione ad quum, neque in se, neque in la evadet libere.

3.° pbt eadem idea. Quis in eo instanti, inquo libere omittit, cognoscit se omittere: q. scia de omissione subsecuta etiam in praesenti supposito n adimit libertate. Ais notum e sicut in ho in eo instanti, inquo libere amat cognit se amare, ita in eo instanti inquo libere omittit, cognit se omittere amore. Ant pbt: ut illa scia tollat libertate n satis e, qd antecedat omissione, sed opus e, qd iuncta sit ipsi omissioni in eo instanti inquo e omissio; sed scia de omissione iuncta omissioni in eo instanti inquo e omissio n adimit libertate; alioqn nemo libere omitteret, nemo quoque libere operaretur: q. scia de omissione subsecuta n adimit libertate: q. vebellatio de omissione futura resideus in praesenti suppositio n tollit libertate. Instatur: Deus pote vebellare alicui, q. sciam, quam het de suo peccato. Cui dinam potam ita allegabimus, ut hoc nequeat efficere? q. Petrus sciet, se peccaturum; atque de eius libertate ponet actione peccaminosa: q. ...

Dande pbt idem a priori, et ab absurdo. Si vebellatio de omissione futura resideus in praesenti suppositio tolleret libertate omissioni, vebellatio de peccato futuro resideus in praesenti suppositio eo ipso tolleret libertate ad peccandum, hoc n e dicendum: q. neque illud ex quo infertur. Sequella maior admittitur ab omnibus oppositis. Min a pbt, si vebellatio de peccato futuras

residens in opere supp.to tollere liberte ad peccandu. Re-
bellatio de opere honesto futuro residens in opere supp.to
tollere liberte ad merendu, & tale assumi honestum. Con-
hoi apperere e falsu, ut videre in operibus Apl.ti Dni, et quibus
a n° 55; q. n. e dicendu rebellare de peccato futuro tollere
liberte ad peccandu; nec id, ex quo infertr hoi, dicendu e
maxi huius sylli sequella prbr; nam eade utriusq. ro rigor,
singule, ideo in opere turpi proximo n. reperitr a° oppo-
sitam ro peccati, q. nequit ho sub tali scia decipere a-
ffectum efficem vitandi illud; atqui posita rebellatio-
ne de opere honesto, slt, de adimpletione prop.ti nequit
ho sub tali scia here affectu efficem violandi illud, et declinandi
tale opus, ut requirebatr ad p.e festa libertate in tali opere: ergo
si rebellatio de peccato futuro. Pbz. qd a ad p.e festa libertate e
maxime in adimpletione prop.ti requiratr, qd ho posuit illud viola-
re pt; nam ideo opus virtutis tribuitr laudi, q.a ho, ut ait Scri-
ptura, potuit transgredi, et n. e transgressus: q. sta.

86 Tale hg. vrei p.
omissione fortes possunt retorqueri ad actu positivu rebellatum,
ut considerant patebit: ipsque n. lebe dubuz in probatione reg solis
justiare potesti, ex Auth.te desump.ta ex cap. 26. Matthei, ubi-
sttat, peccaru, Judas, quo sui Dnu Judeis tradidit, prius ipsi Judas
a Xpto Dno rebellatu fuisse, et tn n obstante hac rebellatione Ju-
dais Xpu Dnu libere tradidit, gravissime que peccavit: q. rebe-
llatio, etiam in gravio supp.to residens n obstat libert.ti voluty. Ob-
etia instare potestis ex eade Sacra Scrip.a: ma, etia Anthiochi rebe-
llatu e in Textu Dna, peccatu, quo multos ad idololatriam seducet:
q. sta.

Sunt Va*

Sectio 3a

(*) ~~Arguta~~ p. adversa p.te expensia solvuntr.

87 Vnz e omissio procedens a volunte sub rebellare, l. scia deceptus
futuritione procedit a ca n. habente, nec valente hére scia requi-ta

ad actum oppositum: g° supp^ta tali scia n̄ procedit libere; sed nazio, et deinde talis rebellatio tollit libertem. pbr ant: Sr Pauy exogaret eleemosyna Plo extreme indigenti, Vg° debebat elicere actu volatis, quo vellet illa exogare: tunc manifestum ē; : nam volās ē, quæ movet, et applat potias reliquas ad operandu; sed tali actu volatis applans, et moveni manu ad elargienda eleemosina n̄ ē poss. Supp^ta tali scia de omissione futura: g° volās n̄ het oīa requisita ad actu; ac p° deinde omissio procedens ā volāte sub tali scia procedit ā cā n̄ hen̄te oīa requisita ad actu oppositu, qd perinde ē, ac n̄ procedere libere. Mia, in qua breiter Vbus deliter: pbr: volās nequit ferri actui revolutionis, et efacē in id, qd iudat, ut imple; sed posita rebellāe de effū n̄ futurae, iudat volās tale effum imple: g°. Mia suadetr. Pauy, qui scit potē elarga rebellatione, tale effum ā se n̄ ponendu in inste B, scit, ee impletum, et nunc illu ponere. nam si illu poneret hic, et nunc, l° sequeretr Deu falendu, l° falsuru, qd ē maxime imple: l° sequeretr coniungenda in eode inste opae, cum n̄ operatione, quæ ē in tūy implatio: g° posita rebellatione de effū n̄ futurae, iudicat volās, tale effum imple p eode inste: g° lto.

En ar- 88

gumentu, quo fatetr ingeniosu Magister divinci ad militandu p opp^ta sā; et mē neutiqm divincit, Veo n̄ p° instando breiter argum hoc mo etiā seclusa tali rebellatione, et posito, qd omissio actu futura sit p inste B. Pauy n̄ elicier actum eficaie volatis ca effum posivu oppo omissioni; nam si elicerat, utiq. poneret tale actum, et deinde omissio futura n̄ eet p eode inste B. ut ē euen; sed hoi n̄ obstante omissio libera eet: g° lt. deficat exp^te volatis requisitum assignatu, ad actu oppositum omissioni, vlr qd actum externu elargiendi eleesina, omissio illiy erit libera etiā sub scia, et rebellatione ca illam.

Veo, 2° in fra, mandoary 89

ad ppae, sua mai, nanda e mu. ad huius ppae, quae esta mai, nanda e mu. cuius pbatis falsissima e. siquidem ubi tali debellatus, et seq. ad cognit. Dei, se q mitti ... omissu... libito suo actus elargiendi eleemosynam ... extreme indigenti: et ideo, q hoc ipsi Deus debellavit. q ipse libere omissurus e p tali motivo; n vo e ... lum q ... relinquat ... libertatis, et ... futura, ponenda quae ab ipso, qui poeni ... ad actus oppositum omissioni; inde e, qd necessita, qm inducit, ... necessita ... fundata quae in ipso usu libertatis; ac p° ... quae ipsius libertatis n eversiva.

30 Quintum fundum e. ille, qui ex errore invincibili putat firmiter se n posse adimplere praeceptum excusatur ab illo, nec peccat, p eius violatione; sed hic, cui debellata e omnino actus charitatis p motivo ... firmiter credit, se n posse adimplere praeceptum charitatis: q tales ho excusatur a tali praecepto, neq in eius violatione peccabit. q supposito tali cognitione n manet ho liber ad peccandum. ... bona e ... pr... 2a vero veritas e: nam ex eo n peccat ille, qui invincibili errore laborat: q eo perstante n manet libera voluntas ad amplectendum id, qd iudicat impossibile; nec demum syllogismo ... durare, q praecepto ad impossibile n obligant, unde ... qd existimat tale; nam volunt n amplectitur, nisi ... sequitur bonum, nisi, ut opponitur ab intus; ... q laboranti errore invincibili ... adimpletione praecepti, ho adimpletio praecepti apparet illi impossibilis, inde e, qd n teneatur ad illa, nec peccet in tali praecepti violatione. Tota difficultas stat in motivo ... quod sit prior.

31 Ho ille debellatione Spiritus exemat ... certitudine, et claritate, implorare divina ... quae ipse fuit operata: q firmiter ... se n posse adimplere praeceptum charitatis, q illo motivo, p quo debellata e ipsi omissio actus charitatis ... certus argumentis nam si operaretur

p illo instī, q quo rebellata ē omissio actus Diungeret
dico Istoria actum, illy, et omissione actus, qd sati
Chemericus, et implatorum ē. Istatis, na hō ille, cui
facta est à Deo rebellatio de omissione actus n̄ posset
ponere mīa ad actū: q sit ē illi impossibile adimpletione
prēcepti charitatis p illo instī. pt cui; q qui nequit ponere
mīa ad executionem finis nequit sequi finem.

Reo arg.
ossa mai; dug mīne. S d. hōi, cui rebellata ē omissio actus
charitatis formissē credit, se n̄ posse adimplere prēceptum
pro anno, ho mīe: in poā sequitur ad do mīe. ad mīnoris pba-
tione, diquendum etiā ē ani. Hō ille rebellatione patiens
caret omni certitudine th.a, ortā certitudine ab ipsā rebe-
llatione, ut rebellatio ē, no ani: ab ipsa rebellatione intelle-
cta ej. s do ani, et nō tuam. Caliter. Hō ille rebellatione
patiens th.a nulla facta supp; no ani: Exsupp futu-
rus omissioni; ido ani, et corruit argum.

Sq. rota Viu infe-
rendi in rebellatione, ut dicebamus n̄ 82 provenit à re-
spectiuis; cum q illa rebellatio dependeat à Deo creata, ut ibi
nos probabimus; inde ē, qd sic inducat hoi tales rebellationem
habenti necessitate quamda sequente ad omissione actus charitatis.
quas omissio ideo sit ponenda à habente rebellatione; q ipsa
p libito omissurus ē, et n̄ ē q: unde impoa orta ad actum
oppositum, et adimpletione prēcepti ē sic impoa coeni, ortaque ex
supp ta libera detrusione hoi; ac p coeni delinquens hoi illeg
ssam libere, ut etiā sub rebellatione de actu charitatis omitte
posset ante ponere actum charitatis; qd suffit, ut peuet in
tali omissione, si Deus agat p illo tunc prēceptu charitatis. Hanc
solutionem roborare poterit doctrinā à nobis traditā à n̄ 8 tenus
standō ex ipsā arte qu, factū. In Istam solutionem immoror
n̄ lo: siede, et na arg: de impoa ani, et coeni, et na din-
de coa.

134 Inm fundum sic conficitur. Ex doctrinam Pris Molinae, quam acriter iste Author defendit, 1a p.te quest. 3 art. 3 disp.e 13, et 18, nequit esse indiffa ad operandum et non operandum in voluntate, quando non supponitur indiffa ex parte intus; sed supposita in Deo revellatione de omissione actus charitatis pro instanti B., non supponitur indiffa ex parte intus: ergo non supponitur indiffa in voluntate ad omittendum, et non omittendum: consequitur quod talis revellatio tollit libertatem. Maior est certa iuxta et ex prima certa libertatis: Minor probatur. Talis revellatio, et scientia non est indifferens ad exam omissionis, et non exam omissionis, sive ad omissionem, et actum oppositum omissione: ergo supposita tali revellatione, et scientia in Deo, non supponitur indiffa ex parte intus: Confirmatur ex ipso Authore. Petrus sub tali revellatione de omissione actus charitatis pro instanti B. nequit serio, et efficaci amore velle actum charitatis ponere pro eodem instanti B: ergo non supponitur indiffa. Consequentia infertur. Antecedens probatur: quia nequit Petrus serio, et efficaci amore velle, quod certo scit esse non obtinendum: ergo nequit Petrus sub revellatione de omissione actus charitatis serio, et efficaci amore velle actum charitatis ponere pro eodem instanti. Patet consequentia: quia posita tali revellatione scit certo Petrus non esse a se obtinendum ponere actum charitatis.

135 Ad argumentum Deo, cum Pe Izquierdo de Deo uno tract. 9 disp.e 28 de scientia Dei, q. 3. pp. 2a. disp. 2do mag, ne equivocatio in causa procreatur. Nequit esse indiffa ad operandum et non operandum in voluntate, quando non supponitur indiffa ex parte intus regulantis operationem liberam, vel omissionem operationis, 2do mag; non regulantis, nego mag. Similiter ad minorem distinguo supposita in Deo revellatione de omissione actus charitatis pro instanti B. non supponitur indiffa ex parte intus regulantis ipsam omissionem liberam, nego minorem: non regulantis, 2do minorem; ad huius probationem, omissio ante dicitur, quod falsum est de indiffa intus regulantis

omissione; Verum a. de indiffra intus n regulanti ipsam.

Ig verum e, qd ad libertem requiratr indiffra ex p intus; s a hec indiffra debet intelligi in iis cognibus per quas actus liber regulandus e, et qui constituunt pra libertatis; n a. in aliis, per quas n e regulandus, nec constituunt pra libertatis. Harum m cognionum n regulantium determinatio, sive n indiffra minime obest libertati actus, qui sequntur, qd hent, et supponunt, ut obtum actum ipsum, ut liberum); et hoc intelligitr etiam si iungantr cum aliis cognibus, qbus ipse actus regulatr, et in qbus suam indiffa servat intus. Cum g p suam, et revellatione factam, Xto de omissione charitatis p inbri B. sit heat Pri intus notitia, per quam n e regulandus actus, (cuius omissio, qua supponit in Prova qua ad libertatis usum, qua n immutat ~~libertavolare~~ immo de operandi; sed e mera speculatio rei futurae, qm het p obto; ita e, qd n indiffa, sive determatio ex p intus in illa notitia, et ague ad tollar liberte omissionis; qua supponit indiffram ex p intus in cogne dictante, vlr, proponente obtum et movente voluntatem. Hoc doctrina confirmari pote, ulterius q explari doctrina a nobis alata a n 33: et silis argum pote retorqueri doctrina posita a n 24.

Ad confirmaem pt ex n 32. duquendum ee ante. Prius subtali revellatione de omissione actus charity p inbri B. nequit Xtus in pora ante; nec ante: in pora seqnti; sed ante. nec deinde iam. Ad antis probat etiam duquendum e ante. Nequit Prius scire, et efaci amode velle, qd certo scit a se n obtinendum, sub eadem rone, sub qua scit n obtinendum, ut de ante: Sub alia rone, nec ante, et etiam. Hoc e. Si Prius scit, n ee obtinendum ex defectu pore antis n ho seqnti, sed nec antr qdem potent velle illud. Si vt sciat n obtinendum ex deffu pore seqntis, nequiret velle seqnti. bene tn potent velle ante, et in hoc salvatr ista eo libertas. Cum g 2o, et n 1o mo sciat Xtum

Supp.ta rebellatione non obtinendum, sibi esse actum charitatis, inde est, quod adhuc sub tali rebellatione possit potentia anti vellesero efficaci amore ponere actum charitatis pro instanti B., disign. quod libere illum omittat pro eodem instanti.

28 Tum, ex ultrinsecus fine-
tum est. Ille, qui desperat se assecuturum finem, non potest illum efficaciter procurare; sed ille, qui habet rebellationem de fine non assequendo, desperat de illius adeptione: ergo non potest illum efficaciter procurare, et consequenter non manet liber sub tali rebellatione.
Metra
Mat. prob.: nam actus desperationis tollit ab anima allacritatem eam, quae necessaria est ad operandum; ergo ille, qui desperat de assecutione finis, non potest illum efficaciter procurare. Pr. quod ablata ea allacritate animus aufert ardor voluntatis in ordine ad finem assequendum. Minor sylli etiam probatur ex Anglico Pasteriq. 23 de Veni. art. 8. ad 3um, ubi docet, non posse Deum de iure ordinaria facultate reprobo suam damnationem revelare, quia illum cogeret desperare; ergo qui habet rebellationem de fine non assequendo desperat de illius adeptione, pro sigdem S. Th. tam tanta est connexio inter inter rebellationem de fine non assequendo, et desperationem de eius assecutione, ut illa nequeat esse, quin inferat ex natura rei.

29 Res ad argum
disgdo maiorem. Ille, qui desperat se assecuturum finem, non potest illum efficaciter quoad tum est esse, et in actu primo procurare, nego maiorem: efficaciter in actu 2do, concedo maiorem. Nego deinde minorem, eiusdem sylli, licet verum sit, quod non possit sub tali rebellatione elicere actum formalem spei de assecutione talis finis: ad hoc enim debebat finis poni, ut probabiliter futurum: cum ergo per rebellationem ponatur eius non futuritio; inde est quod non possit tendere lex illum actum formalem spei; caeterum cum maneat finis adhuc sub rebellatione de eius non futuritione cognitus, ut absolute possibilis est, quod possit hoc tali rebellatione illuminata velle efficaciter quoad tum est esse assecutionem talis finis: quod doctrina videatur in Christo Domino, qui efficaciter esse, et ardenter desideravit reproborum salutem, pro eorum sanguinem effudit, et ad Deum oravit, ut multis sperat Doctor

Rigalda. disp. 29 sect. 20, et 22. d. Baum, et in Apoz.
q. sciam infusam cognorit in fruitione illius salutis: q. Atq.
probaem mihi desumptam ex D. Thā, dicendo aiu: q. illum cogeret
desperare potuere, non aiu: q. illum cogeret desperare nat. be,
seu non sperare; q. de aiu, et non iam. Et m. ho. ille non posset
sperare pro rem dictam; teneretur tn non desperare, ut me-
lior tenet Theā in tract. de spē.

Disputatio 4.ª
De involuntario.
Sectio 1.ª

Qualis ignorantia tollat voem voluntarij? 100

Vt qq. huiusq. de voluntario diximus, clarius dignoscantur, alią
iam de involuntario hac disp.ª subjiciam: opp.ta m. Xª se posita
magis elucescunt. Involuntarium sumitur hic potius p eo, qd
e. 1ª inclinaę elicitam appe.tu: id m.; qd n. e. Xª talem incli-
naem, potius dicitur n voluntarium, qm involuntariu. Hoc involuta-
rium supponit in subiecto facultę appetiva, et in hoc cum voluntario
convenit. Hoc animadverso, sciendum oportet, plā ē cās, quę tollunt
ab actu voem voluntarij: alia intras, extras alią. Ī eiusq. quę
extrius advenientes vim inferunt vstati, et cant violentias: intr
st, quę intra suppo.tu manentes, bartolunt sequitum, l impedi-
menta afferant, et exhis alis spectant immde adv. latem,
ut st. metus, et cupiscent, et sile affitu; alią ad intam, ut
error, et ignorantia, ā qbus, ut inc. igiam. 101

Supp. cum Anglico Prept.tre
hic q. 6. art. 8. corpore, triplem ē ignoram, slz. Antem, Ccomi-
tantę, et Subsequentę; qui ordo proriisi ē ī u voluntarij. Ignora
ant vocatur ea, quę destruit sciam independentem ā volure, ita ut
debita diligentia adhibita, n cappellar talis ignorantia.
Comitani ē ea, quę neq. Cās opus, neq. si abesset opus im-
pediret, ut cum quis existimans, tali loco latere feram emi-
tit

emittit sagittam, et occidit inimicum; sed tali actio asser-
tory exercet talem actionem, ut immitteret etiam sagittam, si sciret
illic inimicum esse; hic diceretur habere ignorantiam concomitantem; quia vel sciens, vel nesciens
an sit ibi inimicus obiectum, vel fera adhuc quodcumque illud
fuisset, feriret. Subsequens ignorantia vocatur, quae subsequitur actum
voluntatis, vel expressum, ut si quis nollet adhibere diligentiam
ad expellendam ignorantiam, vel tacitum, quando negligit scire
quod tenebatur scire, ne retardetur ab opere exercitione.

102 Ad divisionem praevisam, sit 1.a resolutio. Ignorantia antecedens tollit rationem voluntarij. Sit casus, ut cum clarius probetur resolutio. Petrus comedit carnem in die Veneris ignoranter facta, vel debita diligentia ad indagandam veritatem esse tunc diem Veneris: Assertio est, comestionem hanc esse involuntariam quoad Petrum talem ignorantiam. Probatur. Ea quae secluso impedimento sunt contra voluntatem, eo ipso etiam fiunt contra voluntatem; sed si tolleretur ignorantia, et sciret Petrus esse tunc diem Veneris comestionem carnium, esset opus contra voluntatem; ergo opus procedens ex tali ignorantia censetur involuntarium, consequenter quia ignorantia antecedens tollit ab illo rationem voluntarij. Minor, et conclusio bona sunt. Maior probatur: nam ea quae aliquis respueret, si cognovisset, censentur ea actio non acceptata, unde moraliter computantur inter ea, quae sunt contra voluntatem; sed ea, quae secluso impedimento sunt contra voluntatem, quae fiunt sub illo, ita fiunt, ut respueret homo, si cognosceret: ergo ea, quae secluso impedimento sunt contra voluntatem, eo ipso etiam fiunt contra voluntatem.

103 Sit 2.a resolutio. Ignorantia concomitans non tollit rationem voluntarij; sed quae ex ea fiunt voluntaria sunt. Probatur resolutio. Ea quae fiunt ex tali ignorantia, placent voluntati, ut patet in occisione inimici facta a venante sub ignorantia concomitante modo supra dicto; sed ea, quae placent voluntati non sunt contra ipsam voluntatem, ut est certum: ergo ea quae fiunt ex tali ignorantia non sunt contra voluntatem, et consequenter ignorantia concomitans non tollit rationem voluntarij. Maior in

inquã se potest ee dicta suadere, in iis q̃ fiunt subta
li ignorantia, perinde se het hõ, ac si tali ignorantia
n̄ haberet; atqui si talem ignorantiam n̄ haberet, placerent
volũtati: g. eas quę fiunt ex tali ignorantiã, placent voluntati.
min. ē certa, et maior suadetur amplius ex ipsa explicatione
tradita ignorantię concomitantis: g. siue eã sit, siue n̄ sit,
voluntas influit in opus ex affectu eiq. illud: g. etc.

104 Sit 3a. resolutio. Ignorantia subseqns n̄ tollit rōem voluntarij: probatur resolutio. qd. eã ē voluntaria, effectũ ex illa secutus voluntarius
ē; sed ignorantia subseqns voluntaria ē: g. effectũ ab illa procedens ē voluntariũ: g. ignorantia hũc n̄ tollit rōem voluntarij.
Vtraque uñ dicta ē, et maior certa: suppono m. talem
ignorantiam esse rō eã eam operationis; quamq ideo voluntas actione exercet, q. ignorat, illam eē phibitam: si m.
sciret, phibitam eē n̄ exerceret. Minor pbo. Volunt n̄ vult
de conditione actionis aliqd scire, sit ne turpis, l. honesta ne
ab illa recederet, et priuaret suo commodo, et delectatione: g.
talis ignorantiã voluntaria ē; siquidem volunt vere amat talem ignorantiã, l. inter pretamur illam amare, quamq negligit eam depellere.

Sectio 2a.

Praecedens concl. aliquibus notatis amplius declarat, et argorum solutione firmat.

105 Ad dicta in 1a. resolutione, notat. ignorantiam antecedentem multis nominibus appellari ab Auctoribus. ab aliis m. dicitur inuincibilis. ab aliis inculpabilis; tum q. superari nequit adhibita diligentia, tum q. effectus ex ipsa secutus n̄ vertitur culpę operanti sub tali ignorantiã. Vocatur etiam inaduertentia
quę saepius naliter contingit; nam hõ aliqs distractus n̄ aduertit ad praeceptum, et consequenter operatur, qd exequitur.

sive deducitur nalis oblibio, l. propriis, l. rei proprie. Vocatur etiam probabilis, qdo, licet actio in se sit d. propriam, occurrunt tn. rnes probabiles, qbus suadetur proprium n exstare, et ita se gerit hc. Stante iudicio probabili de natione proprii ac si revera invincibilitr ignoraret proprium: Vnde hc oia ignorantia p antiqua, et innumerabilibus deputantur.

106 Nota 2°. ponere
longera, qd si Dia de operis substantia, et ignorantia ani de circunstantiis, et tunc actus erit Dum substam volaria en volaria vo. Dum circunstiai. Sit casus, occidit qui clericum, existimans invincibilitr ei laycum: iste in hoc casu peccabit malitia so. simplicis homicidii; q circunstia clericatus, ex qua desumenda erat malitia speciem mutans in ista actione n fuit recognita, ac p. siequi, nec volaria, l qd notavi, ut hic delicta excusemus a censuris, quas subiacent, qd circunstias comoscunt: censura m n incurrunt, nisi ptr delicta volaria, ut dicebamus a n. 95.

107 [illegible] Sed obies 1°.
eamde predictam resolutione: ignora semp. coniungitur cum peccato: q nulla ignorantia tollit rnem volarii; ac p. e. qui ignora ani n tollit. Ans pbr; nam, ut coi axioma fertur, ois peccans e ignorans: q ignora semp coniungitur peccato. ═══ Pbatr 1°. ex duplici testimonio Sacre pagine, altero Sapie 5°: q erravimus a via 9ta: altero proverbiorum 14. Errant, qui operantur malum; atqui, ubi error e, ignorantia e: q hec n tollit rnem volarii; siquidem n tollit rnem peccati. ═══ Pbatr 2°. nam ignorantia e specialis peccatum, ut ait D. Thoas q. 77. art. ver. Augustus. Epist. 105: q cum ipsa ignorantia ipse peccatum sit, n impediet in alio volario rnem peccati, et siequtr, nec rnem volarii impediet.

108 Reo, nando ani. Adpbaon duquo ani cum P. Granado tract. 3° hic disp. 2. ois

peccans ē ignorans Dum qd. cōdō anī: ab̄ltē, nō anī. Rō
ē: semp̄ invenitr in peccante defectꝰ alicuiꝰ cōsiderationis,
nempe motivi vehementis, quod eum à peccando deterreat
averteratq̄: ideo cum peccat dicitr aliqua ignorantiā labo-
rare: cæterum ab̄ltē n̄ ē ignorans, cum sciat opus, qd
aggreditr ēē turpe et p̄hibitū à Deo, b.l. dicī valitr ex-
plicas allatum axioma, peccans ita se gerere amplecten-
do obiectum turpe, ac si ignoraret eius turpitudinē et diuinā
prohibitionē; unde extimatr, quasi ignorans. = ad 3am
ꝯfirmationē dico, testimonij allati sermonē ēē n̄ de errore intell.,
qui ꝯvertitr cum ignoratia, s.d de errore volutis; quatenus
vltr, peccatores noluerint sequi Dei ductum et preceptā
quę cognoscebant, s.d voluptatis semitis se miserè ꝯmi-
serunt, ad 4am qm explicatn, falsā ē minr, nam datr invo-
lūtē error, hoc ē peccatum, qn detr ignorantia: imò,
ut detr ille error, debet n̄ dari hic ignorantiā. =
Ad 2am dico, ignorantia in se n̄ ēē peccatum; s.d incō:
nempe, involūtē, quā hō n̄ vult scire, quę scire tenetr;
in se q. erit peccatum formē, seu obiectum, actus turpis et
in hac acceptione intelligendi s. Thō, et Augustinꝰ,
qd. aiuerunt ignorantiam ēē peccatum, quę doctrā fiet applari
poterit infra.

Obies 2o. ꝯ. eandem Resolutionē, qd aliquis in- 109
vincibilitr ignoret p̄hibitionē, n̄ tollitr, quominꝰ volūrie exerceat
actionem, ꝯ: nulla ē ignorantia ꝯmitantis anī, quę minuatr
volūrij. anī pbr: nam fere amplectitr volūs obiectum ex
cognitione illius, neq. illi fit resistitr: ꝯ n̄ tollit talis ignorantia
quominus volūrie exerceat actus. Rō, dist. anī. qd aliquis in-
vincibilitr ignoret p̄hibitionē, n̄ tollit, quominꝰ volūriè exerceat
actionē, ut hæc opponitr præcepto, seu, ut ē insimul eorum; nō anī:
seclusis illis circumstantijs; ꝯcdo anī. Adhæc, duguendus etiam
anī ē: amplectitr obiectum ex cognitione illius Dum circumstantijs, malitiæ,
aut p̄hibitionis, nō anī: præcisis circumstantijs hiis, ꝯcdo anī.

110 Ig.º, ut altio, quę mala ē tribuatr culpę, opus ē, q. Ꝺum malia, quo het a vlate amplectatr, l.º fr. amando malia. L intrprenve, & in altu exercito amando obrum, qd malu ēe cognoscit; nec sequitr, ut operi pcedenti ex antecigno rantia remitatr expresse vlai, ut illud censeatr involunt. Sati ē, ut remitteret, si sciret circumstria mala, ai g. ut sit involarium phyę loquendo, sati ē, qd sit moralitr, & intrpretive, ut illud a rõe trans gressionis et peccati excusse mus; q. volarium n ē, ut opponit prop.10

111 Ob.º dicta in Ꝺ.º resolutione nra de ignorant. Ꝺcomitante poterit dubitare: an saltem minuat rõem volary. Statim rñ negative Ꝺ.º Almajorum cap. 4.º moralium; & e allatis ex dictis pxdicta resolutione Ꝺ.º Rõ ē, q. ignorantia Ꝺcomitans p.º accidens het, ad vlatē occidendi, vy. in casu pito n tot, q. nequit minuere rõem volary; cu hoc poss. q. eo ipso qd tantum accidat vlati n ē causa, ut vlai, l. l.º fortius influat, l. debilius in effum: q.º tali ignorantia, nec valet minuere, nec augere rõem volary.

forty +

112 Observat hic duo P. Ragousy, quę, licet observare maximę ad mare. dię tradite intelligentię, vitabit. Iu. ē, hanc vlatem, qm comitatr ignorantia, ut sit mala debere eē actualem. Sit causa. Paticur Pauj sagittam ad versus feram, prelbiung etiam, si fera eet inimicus. Asserit ș.º citany Autho.r, opus eē Pauj p.º talem actiu, & vlatē peccet, hēre vlatem expressam, occidendi inimicum: neque sufficit habitualis; n m. peccatū ē in habitu, s. d in actu. Ꝺum observat: etiam si heat expressum desiderium occidendi inimicum, si n adhibeat debitam diligentiam, ne occidat, n eē volariam occisionem inimici, si forte tunc occidat. q. lr occisio fuerit vlaria p.º mum obiecti; n fuit vlaria p.º mum actionis, in qm vlai influeret; q. vlai in effus n reddet effum vlarium: ex quo fit p.º tales occisiones nullam

perinam invenire defervarione, sls, aut desbitnendi onus, pro quâ cōi dīa militant plr. doctores; quos allegâre sup.° vacaneus duxi. Nei ē aliqd speciale qd d.ᵃ Jam desitn- tnem dyfeil pouit.

113 Cl.ᵃ Jam tandes desitunem, inquã de ignorantia subseqnti; nota, hanc ignorantiã multipetrã noi- bus appellari ab Aut.bus: Vocari m sllet vincibilis, culpabilis et imputabilis, quia ignorantia ante opponitr; qª potuit a vo- lare superare, et deponi, et vlarie n ē depulsa, inquo ad verita, probatur hanc ignorantiã initio operis eē invincibilem ptr nalem inadvertentiã, et indecursu ipsius, subsequentem et vincibilem ptr advertentiã, et metus, seu dubiis inceptum, quo deteatr intellus, ne talis actio turpis sit, et tunc incipiat opus peccatum eē, qd antea n erat. —— Advertasque- que, lz opus ex hac ignorantiã subseqnti pcedens sit abs te vo- laxium, et qntum sufft, ut ho peccet, n tn eē plene vlarium at si ex plena scia, et advertentia pcederet, unde peccata, quæ ex hac vincibili, et subseqnti ignorantiã pcedunt regulariter sr. minoris malitiæ, qm ea, quæ fiunt ex plena advertentia, nisi ignorantia sit nimis affectata: tunc n. plus peccabitr ptr ma- iorem adhesionem vlatis ad malitiã, ut docuit S.us Thos. q. 76. art. 4.°

114 Hæc vincibilis ignorantiã in alias species subdividitr, nimirum, in ignorantiam Supinam, Crassam, et affectatam, quæ nota ex maiori socordia detrahit, l minori; quia ho negligit scire, quæ debet; nam si ho operetr ex ignorantiã, qm facile poterat superare, et declinare, ē ignorans supinus, ut si cō- tractum ineat n consulendo Theum, a quo poterat dirigi, ne erraret; aut numqm concioni adest, ut discat, quæ conducunt ad sa- lutem, si v.° cupiat nescire obligationes iustitiæ, ut ~~ne~~ cō fitentis temor- sus furetr de alienis, aut usufructo dubitans, an opus, qd aggre- ditr, sit peccatum, nollit tn indagare v.tas crassus erit, et affecta- tus ignorator. .ine

115 Obiicies 3a haec 3a. Verbum ... ille, qui ex ignorantia subsequenti, et vincibili operatur, non est injustus: ergo haec ignorantia vincibilis, seu subsequens tollit voluntarium. Probatur ant. ex Philosopho 5° Ethicorum cap. 8 ubi eum solo vocat injustum, qui ex habitu, et electione operatur, non vero eum, qui ex mente, vel ignorantia: ergo V3= probatur. Quae maior fuerit ignorantia vincibilis, eo minus est voluntarii in actione, ut communiter tradunt ad quaestionem 56. Dico: ergo tanta potest esse ignorantia haec, ut omnino destruat voluntarium: ergo etiam ignorantia subsequens tollit voluntarium, et per consequens voluntarium peccati.

116 Respondeo ad argumentum nando ant. Ad probationem, dico, Philosophum tantum intendere in ... vulgari, et Antonomastice eum solo dicendum injustum, qui ex habitu operatur: Hic in quo Antonomastice dicendus est injustus, non ille, qui una, vel altera vice, aut ex ignorantia vincibili operatur, non quod hic vere vera non sit injustus; cum voluntarie justitiam frangat. = Ad confirmationem dico, dist. ant.; distinguo cons.: ergo tanta potest esse ignorantia haec, ut destruat voluntarium, manendo intra speciem ignorantiae vincibilis, nego cons.: non manendo, sed transeundo ad speciem ignorantiae invincibilis, concedo cons. Quippe implicat in terminis est, quod tanta sit ignorantia, ut destruat voluntarium, et quod tali ignorantia sit subsequens, seu vincibilis, nam si vincibilis est: ergo saltem interpretative est volitum ..., et ex vi illius ponitur actus: ergo non destruit voluntarium.

117 Nec dicas: ergo quod ignorantia vincibilis transeat in invincibilem: nam sic de ... accidere posset diximus a n. 113. quod sit ignorantia invincibilis facta vincibilis, sic vicissim nulla est, quod vincibilis invincibilis fiat, si 2a quidem vult homo deponere ignorantiam, nullam inveniatur, quae simulat, et necesse sit actiones exercere, tunc reputabitur ea ignorantia invincibilis. Rursum prorsus denuo haec res, quae actiones, quam agendi, sunt sectam, et honestam esse probabiliter suadeant.

Sectio 3a

Utrum Concupiscentia minuat Voluntarium?

Supponendum est 1.º principaliter: dicendorum in presenti difficultate, concupiscentiam sumi hic ab Angelico Preceptore, et eius interpretibus in art. 2.º huius q. 6. non pro actu spirituali voluntatis, quid dicitur complacentia seu delectatio de obiecto; sed pro actu appetitus sentientis, qui pendet in obiecto, sive is actus sit desiderium, spes, aut fortitudo, odium, audacia, sive alii quibus affectiones, tum ex pertinentibus in hoc ad potentiam concupiscentem, tum ex pertinentibus ad potentiam irascentem, excepto metu, de quo peculiaris est difficultas disputanda infra. 6.º

Supponendum est 2.º cum eodem D. Thoma q. 77 art. 6. duplicem esse concupiscentiam, antecedentem, scilicet, et sequentem. Concupiscentia antecedens est, quae antecedit actum nunc voluntatis, ad quem detrahit voluntatem, illam alliciendo ad amorem obiecti possessi: hic autem nec tempore, sed nec quoad, scilicet, est causa, vel occasio effectus voluntatis, et quod ob quem voluntas valde mali obiectum. Sequens concupiscentia dicitur, quae subsequitur actum voluntatis, et quasi ab illo imperatur: contingit nam plerumque, ut post quam voluntas elicuit amorem obiecti derivetur in appetitum motus complacentiae circa idem obiectum; Dum autem hec complacentia oritur ex priori actu, ut est eius, nec illum antecedit, potest tamen antecedere alium, et esse causa illius: potest esse etiam causa continuationis, et perseverantiae eiusdem actus, vel operis, quod voluntas deinceps ob delectationem appetitus sentitur intensiorem dicitur, et maiorem propensionem ergo obiectum; quam ob rem, quod dictum fuerit de concupiscentia antecedente, quoad actum voluntatis, dictum esto de concupiscentia sequenti quoad continuationem, et perseverantiam eiusdem actus voluntatis. 113

3.º Supponendum est, seu potius in memoriam revocandum, quod inter a nostris dictum est a n.º 3, et 23 scilicet voluntarium posse esse liberum, vel necessarium, perfectum, vel imperfectum. liberum si procedat a principio intro cognoscente cum indifferentia: necessarium vero si procedat a principio intri cognoscente non cum indifferentia, vel aliquo vi expressa, sit a tali principio. Ibi voluntarium dicitur perfectum, si patuta quod procedit, sit perfecte cognoscenti, ut reperitur in homine adulto: dicitur vero imperfectum; quod oritur ex imperfecta cognitione, quale reperitur

in pueris, amentibus, et brutis.

121 Supponendum est, ... Stroniam va- ... ad duas acceptiones voluntarii primo perfecti, scilicet, et imperfecti ut abstrahit a libero, et queritur, an ... an minuat in illud ... voluntarii? In qua difficultate tres refert ... P. Granado ... 2a de actibus humanis tract. 2o. disp. 9 sect. 3a. 1a ... ait, ... non minuere, sed augere voluntarium. Ita Medina hic art. 5o. Valentia puncto 5. Salas disp. 3a sect. 3a, refertque pro eadem Antoninum 1a parte titulo 4o cap. 2. et Navarrus in summa preludio 6o n. 2o. Gaspar Hurtado hic disp. 1a, difficultate 11, quamvis ait ... physice augeri voluntarium. Sed notat hic Granado ex his Authoribus Medina, et Valentia addere liberum diminui a ... imo posse omnino tolli, si tanta ... sit vehementia passionis, ut omnino absorbeat judicium ... seu impediat intellectus operari quod requiritur ad actuale liberum voluntarium. 2a ... praecedenti opposita affirmat ... minuere voluntarium. Hanc defendunt P. Vazquez disp. 28 cap. 2o Lorca disp. 5. Montesinos q. 10. 3a tandem Variat acceptiones voluntarii distinguens, dum alteram affirmat augere voluntarium, ... alteram minuere. Ita Curiel, et Martinez hoc loco ... P. Granado ubi supra, qui plura congerit. ... haec ... firmanda.

122 ... supponitur, ne varietatis opinionum nebulis mentem ... fundamentis eam ... resolutionem ... dabimus, et ut a falsis ... exordiamur. Sit 1a ... est causa voluntarii. Tenet, ut certa hanc resolutionem D. Thomas in art. 3, et Philosophus 3o Ethicorum cap. 1o. cui falso ... Damascenus lib. 2o fidei cap. 24. probatur ... Illud est causa voluntarii quod est causa actus eliciti ab intrinseco principio cognoscente, scilicet, voluntate, sed ... est causa praedicti actus, ergo ... est causa voluntarii. loco est evidens. ... ex definitione voluntarii a n. 4. ... probatur falsa ... non de ... voluntatem, ... ad amorem, ... obiecti propositi, sed ... actus ...

eveniunt, nisi a principio intrinseco cognoscente: quod concupiscentia est causa alicuius
voliti a quo intrinseco cognoscente. Probatur consequentia; siquidem est ea illius aliquy
ad quem desiderat praemium. Minor syllogismi enim manifesta est. Neque enim
metus excitatur appetitus ad fugam, vel persecutionem, nisi supponatur bonum,
ut demum, vel dicionis: quod erat. 123

2a Resolutio sit. Concupiscentia non
est causa involuntarij absolute loquendo. Probatur 1o authoritate Philosophi 3. Ethico.
cap. 1o ad finem, dicentis: profecto non recte dicuntur ab invitis fi-
eri ea, quae, vel ira fiunt, vel cupiditate. Eo quia forte claritate
gaudet Anglici Praeceptoris Thestrinus in art. 7o. ad 2um clarissi-
ime asserentis: quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium:
Sed quod per concupiscentiam agitur, nullo modo. Ulterius posteriora. Ita
suffragantur Anglico praeceptori Noster Vazquez, et Monsesinus, ut hic
dicat, nam resolutionem esse dicem certissimam; ille vero esse verisi-
ssimam, fundatamque apud omnes, et vbique Philosophi probatam: videatur
Suj. disp. 10. q. 9. et 2us, disp. 28. cap. 4o; quod 2a Philosophum, et
D. Thomam concupiscentia non causat involuntarium.

2o Probatur 2o ratione eadem Resolutio 124

Concupiscentia facit, ut voluntas magis cum propensione feratur in bonum; non a-
ut ab illo recedat, aut separetur: quod concupiscentia non est causa involuntarij.
Probatur hoc consequentia: id magis est involuntarium illo aliquy medio, quo volun-
tendit magis cum propensione, proclivitate que in bonum propinquus, ut ex
dictis constat. Antecedens probo: quod concupiscentia ponit voluntati id, quod est sua
ve in bono: quod facit, ut voluntas magis, cum propensione, et proclivitate,
feratur in bonum. Confirmatur hoc a P. de Granado explanando
et expendendo discrimen inter metum, et concupiscentiam; nam me-
tus ex se affert displicentiam, quod sed arripitur metu maioris
mali, seu ne magis maius malum incidatur, ut videre est in
eo, qui proicit merces in mare, ne pereat: tristatur magis
de tali proiectione. At concupiscentia non, ob malum vitandum,
sed voluptatem consequendam, urget ad opus, ut est certum: quod
absolute loquendo concupiscentia non causat involuntarium, sed summe
voluntarium.

125 3a Resolutio sit: Concupiscentia auget voluntarium imperfectum: probatur breviter: Concupiscentia est causa, ut intensius operetur agens; Atqui haec intensio, vel augmentum voluntarii imperfecti voluntaria est: ergo concupiscentia auget voluntarium imperfectum. Maior probatur: quia cum in his agentibus deficiat cognitio perfecta, a qua procedit voluntarium, solo ducuntur ex bonitate proposita, et appetitu, quo inclinantur: ergo stante eadem cognitione, et aucta concupiscentia intensius operabitur agens, et cum maiori intensione feretur in obiectum: ergo concupiscentia est causa, ut intensius operetur agens. Idem probatur experientia in pueris, et amentibus, qui dum in obiecto plus suavitatis apprehendunt, eo intensius in illud feruntur.

126 4a Resolutio sit: Concupiscentia regulariter loquendo minuit voluntarii perfectum. Probatur: Concupiscentia subtrahit ab intellectu cognitionem omnium circumstantiarum obiecti, efficit quod, ut plus commodi apprehendat agens in obiecto, quam in ipso est: ergo minuit voluntarii perfectum. Consequentia est evidens; quia quo minus est cognitionis, vel, quo cognitio est imperfectior, eo voluntarium est imperfectius. Antecedens vero probatur: Nam concupiscentia excaecat intellectum, vel per errorem introductum, dum apprehendunt ea quae non sunt in obiecto, vel meliora, quam sunt, vel quatenus est causa, ut homo minus advertat ad obiectum, et illius defectus; unde traxit ortum Latinum illud proverbium. Sua cuique pulchra: ergo subtrahit concupiscentia ab intellectu cognitionem omnium circumstantiarum obiecti, efficit

127 Nota, me dicere in Resolutione regulariter loquendo, quia fieri enim; quia non repugnat esse in homine perfectam cognitionem eorum, quae sunt in obiecto, et hac stante excitari concupiscentiam. In quo eventu non minueretur per concupiscentiam voluntarium; siquidem nihil de perfecta cognitione detraheretur; immo potius augeretur saltem imperfecte, quatenus tunc voluntas intensius ferretur in obiectum, et ex hac parte magis voluntarie.

Sectio 4.a
Obiectionibus respondetur.

Obiicies 1.o 2.a 13 resolutionem. Potest contingere, et interdum contingit, concupiscentiam esse ita vehementem, ut absorbeat rationem, et voluntatem nanis rapiat in obiectum; in hoc casu non erit causa voluntarii concupiscentia con:q.o concupiscentia non erit voluntarium. Minor probatur: in hoc casu efficit concupiscentia actum productum a volunte non esse a prius cognitum; siquidem absorptam supponimus undique rationem: ergo non erit causa voluntarii. 129.

Hoc argum non efficax est ex dictis resolutione 4.a nam concludit rationem voluntarii, ut sic, voluntarii perfecti. Arguit quoque a voce parlari ad unalem, quod est contra bonam logicam. Respondeo igitur concessa maiori, distincta maiori, distinguendo minorem. In hoc casu concupiscentia non erit causa voluntarii perfecti, concedo minorem: voluntarii saltem imperfecti, nego minorem. Similiter ad probationem minoris: In hoc casu efficit concupiscentia actus productus a volunte non esse a prius cognitum perfecte, concedo: a prius cognitum saltem imperfecte, nego ant., et conseq. Nam voluntarium imperfectum voluntarium est. igitur in casu posito ab argumento actus elicitus continetur intra genus voluntarii, cum esset elicitus a principio intrinseco, nempe a volunte, et cum aliqua obiecti cognitione; siquidem sine ista nequit voluntas operari: cum quo hic cognitio a concupiscentia, quasi obnubilata sit, resultat imperfecta eo modo, quo diximus a n 126.; inde est, quod actus resultans a prius taliter cognitum sit voluntarium imperfectum, quod sufficit, ut etiam in eo eventu concupiscentia causet voluntarium. 130.

Obiicies 2.o 2.a 2am resolutionem. Illud est absolute involuntarium, quod quis efficaciter vult, et facit contra ipsam inclinationem voluntatis; sed homo allectus a concupiscentia efficaciter vult, et facit aliqua opera contra inclinationem ipsam voluntatis: ergo concupiscentia est causa involuntarii absolute loquendo. Maior constat ex n. 100, et probatur, experientia: ideo enim quae ex metu fiunt ab hoc dicuntur ipsi ea

involtaria, q̃ ea effauri vult, et facit 9ª ipsam inclinat volatu, ut videre ẽ in 9ticiente merces in mare, ne patiatr naufragium. Min. sylli pbr: q̃ saepe videmus peccatores tristari de opere delectabili, l. utili, v.g. de adulterio, l. furto, qd exequitr 9cupiscentiã allectus, et delectatione app.ta trattus; si ã ille vult effauri, et facit hoc 9ª ipsam inclinat volatu: forte m. ñ vellet peccare, et in peccatum ã 9cupiscentiã allectus dillabitr: q̃ hõ allectus ã 9cupiscentiã effauri vult, et facit aliqua opera 9ª inclinat voltatis, et 9sequtr 9cupita. cãt abste involtarius. Mãr huius sylli 9pbr experiã inij properiis, qui Dei timore ñ dum ex toto excusserunt: hi m. l' metu gehenne, l' alterius mali ẽ a opere peccandi retrahi. Militantr fale de ipso.

131 Huic ergo Dei cumd. Granado 9tioria 9ª hic. dug. 9. sect. 9ª. 9ssa mai, nando mig. Ad pbaem. duo, et si aliqua displicentia immisceatr cu altu 9cupito, qd varo. Qui dic, ad hunc absorberi ã delectatne operis, qu pertrahit voltate: unde fit, qd tale opus ñ censeatr habere admixtu aliqd involtarium abste loqdo: qd ltra accidit miis, qui do mesum fiunt, quos q̃ ca alti aggredimur, cum tristitiã, et dolore perficimus, durante hac displicentiã cu altu opus fit = caeterum hoc displicentiã, et tristitia, ut inplurimu ñ reperitr; cum hõ peccat et ñ antea, et postea saepe reperiatr, qd sufficit, ut 9 cupiscentia, ñ dic ca involtarius.

132 Huius 9. 9.ª 4ª Resolutionis 9.ª 33 m. nil ẽ, qd sese offerat dicendum 9. Et si per 9cupiscentiã aliqd de perfecta cogñe cogñe detrahatr, tamen roẽ 9cupiscentie voltas operatr intensius, ut in l.ª restitutione diximus. 9 ñ ẽ rõ, car potius dicamus minui voltarium perfectu, qm augeri. pbi. cam: q̃ voltarium augetr, et per intensiore, modum operandi; et per cogñe perfectione; atqui per nos roẽ 9cupitae voltas operatr intensius: qd. = Rea, 9sso ante nando tom

Ad p̃taem, no abtre mãe loqdo, ut debet loqui de volario perfecto: dictum m-tum ẽ volariũ imperfectũ augeri intra suam lineã ex mari intensione actũ; volariũ v° perfectũ so ex meliori cogñe in linea perfecti volarij: unde quo fuerio cognio imperfectior, eo actũ erit minus perfecte volariũ; qd q sit an sit magis volariũ imperfecte, ẽ maior ex mari intensione, quæ duo n̄ pugnant

Obiice 4° 133

Eamdẽ resolutionem ex Anglico Præptore art. 3° supracitato, dicente hic: Concupiscentia n̄ cãt in volariũ, sed magis facit aliqd volariũ: ergo concupiscentia n̄ minuit, sed auget volariũ: —— Rñeo, mentem Sancti Doctoris satis perspicuam ẽe ex textu art.: Ubi v° allegatis per particulã magis n̄ denotat augmentũ volarij per concupiscentiã, sed ẽ particla adversativa idẽ signans, qd. potius, ita, ut reddat hunc sensum, à concupiscentia in volariũ n̄ procedere, sed potius volariũ, qd verũ ẽ, et conforme doctrinæ à nobis traditæ, resolutioni v°, et dictis Anglici D.oris, ut notavit Dir Granado. Sed aliis Anglici menti indagam.

Sectio 5ª

Quid tenendũ sit circa volariũ liberũ?

134

Communior ẽ inter D.res resolutio, aut saltem sufficiens, concupiscentia minuere rõem volarij liberi. Ita Medina, et Valentia citati à n° 121. et hæc videtur fuisse mens Anglici præptoris q. 33 art. 6. hic ubi: qto' vo, ovolare ẽse aliqd agimus, de ex impulsu passionis, magis ẽ volariũ, et minoris ẽnis, et hoc casu minuit peccatũ, in quã minuit volariũ. Rõe ẽ quod, ẽo minus ẽ libertatis, quo minus fuerit indifferentia ad utrumquam, sed concupiscentia minuit indifferentiam ad oppositũ: ergo concupiscentia minuit volariũ liberũ. Conseqa stat, et maior pt ex definitione liberi. Minor pbr: q indifferentia volarij ad oppositum sita ẽ in rõe

expeditione ad utrumlibet; sed concupiscentia efficit, ut voluntas minus expedita sit ad oppositum illius, ad quod per concupiscentiam inclinatur, et consequenter, quod sit minus expedita ad utrumlibet: ergo concupiscentia minuit indifferentiam. Antecedens demonstratur. Major constat. Quo plus voluntas inhiat objecto, plus difficile experitur in avertendo se a tali objecto, et minus expedita est ad talem aversionem, ut est certum: et e contra; quo majorem repugnantiam habet ad objectum, difficilius ad illud amplectendum trahitur, ut quotidiana experientia notum est. Atqui voluntas concupiscentia illecta aliquo exarsit desiderio ad tenendum ergo objectum: ergo concupiscentia facit, ut voluntas minus expedita sit: ergo etc.

135 Arguitur secundo, et fortius. Instatur quo plura opponuntur motiva ad aliquod objectum amandum, eo minus indifferens est voluntas ad illud non amandum: sed quomodo per concupiscentiam inclinaverit voluntas ad aliquod objectum amandum, eo minus indifferens erit ad tale objectum non amandum. Antecedens videtur certum. Consequentia probatur; nam exeo minus indifferens redditur voluntas ad non amandum objectum, quod plura motiva ejus amorem suadent; quia per motiva allicitur, vel stimulatur ad amandum objectum; sed etiam per concupiscentiam allicitur, et stimulatur voluntas ad objectum amandum: ergo etc. Ex quo fit, voluntatem reddi minus indifferentem, et expeditam ad oppositum, et magis proclivem ad amorem boni, ut quotidie experimur, id quod provenit rationi inclinationi, quia est illius appetitus, et voluntatem adeo, ut non dubitaverit Apostolus, hanc voluntatem per appetitum inclinationem, vocare captivitatem, eo, quod a libero aliquantulum recedat; cum audire ad Romanos 7., ita loquentem: Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in legem peccati, quae est in membris meis.

136 Hinc est, ut peccata ex vehementi concupiscentia orta minoris sint malitiae, quam ea, quae non oriuntur ex tam vehementi concupiscentia. Ratio est: nam, quo actus est minus voluntarius,

eo minus malitiae continet, minoris q. demeriti est. Sed
actus ortus ex vehementi concupiscentia, minoris libertatis est, quam
alius non ortus ex tali concupiscentia, siquidem magis accedit
ad necessitatem, qua minus voluntas expedita est ad oppositum:
ergo vehementer tentatus minus graviter peccat, et consequenter
peccata orta ex vehementi concupiscentia minoris sunt malitiae,
quam ea, quae non oriuntur ex tam vehementi concupiscentia.

Sed contra 137
est, quod impotentiae voluntatis est, quod concupiscentia minuat, vel non mi-
nuat libertatem: ergo absolute loquendo aeque liber est actus ortus
ex concupiscentia, ac ille, qui non oritur ex illa. Probatur consequentia: nequit
libertatem minuere id, quod est impotentiae voluntatis: ergo si, quod actus
oriatur, vel non ex concupiscentia est impotentiae voluntatis, absolute lo-
quendo aeque liber erit actus proveniens, quam non proveniens ex con-
cupiscentia. Antecedens vero enthymematis probatur: potest voluntas resistere
concupiscentiae, et ita operari, ac si non esset; siquidem absolute, etiam
plurimum potest actus elicere: ergo etc.

Respondeo obiectioni, distinguendo antecedens: 138
est impotentiae voluntatis, quod concupiscentia minuat, vel non minuat li-
bertatem mediate ducendo talis concupiscentiae, concedo antecedens: immediate porro illius,
nego antecedens. Itaque potest voluntas efficere, ne concupiscentia mi-
nuat rationem liberi praecavendo occasiones allicientes vehe-
menter, vel quaerendo motiva, quibus appetitus frenetur, et retun-
datur concupiscentia; caeterum ea stante in appetitu naturaliter minuitur
libertas voluntatis. Ad antecedentis probationem, distinguo etiam consequentem partem.
Potest voluntas ita operari, ac si non esset concupiscentia quo-
ad substantiam ipsius operis, concedo antecedens: quoad modum, quo operatur,
nego antecedens. Ratio vero est: quia non omnis concupiscentia tollit libertatem, un-
de sub hac potest voluntas attenta substantia operis ita opera-
ri, ac si non esset concupiscentia. Dicitur vero: ratio est, quia extante concu-
piscentia alliciente ad oppositum non operatur voluntas cum ea
expeditione ad oppositum, et si oppositum operetur, sicuti po-
test, non erit tale, et delectabiliter. Unde etc.

139 Obies adhuc ab absurdo: si concupiscentia minueret voluntarium liberum, minueret etiam voluntarium, quod est. Hoc non est dicendum a nobis opponentibus asserentibus resolutione quae neque illud ex quo infertur. Maior sequella probatur: nam, quod minuit rationem inferioris etiam minuit rationem superioris; ergo si concupiscentia minueret voluntarium liberum, minueret etiam voluntarium quod est. Antecedens probatur: quia ratio superior idem est cum inferiori; ergo quod minuit rationem inferioris, etiam minuit rationem superioris.

140 Resp. nando maiorem. Ad probationem, nego antecedens alias bene valeret animata ratione inferiori, ad nandam superiorem, scilicet, non est homo; ergo neque animal, quod arguendi genus normis bonae argumentationis contradicit. Ad probationem antecedentis [illegible] antecedens, distinguendo consequens. Ergo, quod minuit rationem inferioris, etiam minuit rationem superioris absolute, nego consequentiam. Quod eam partem quae includitur in inferiori, concedo. Ut in hoc exemplo: ex huius modi destructione non bene infertur destrui animal, sed aliquod animal, ita ut hic non sit bona consequentia, non est homo, ergo non est animal. Ad rem nostram, quia per concupiscentiam minuitur liberum, sequitur per concupiscentiam minui aliquod voluntarium, non vero rationem voluntarii; quia potentia voluntas operari minus expedita ad oppositum, et cum maiori vehementia, et intensione, et ex perfectiore cognitione, quod erit operari magis voluntarie, sed minus libere.

Sectio 6ª

141 **An metus sit causa involuntarii?**

Dum operamur ex metu, quando aliquid minus assumitur ad vitandum aliquod malum, quod non assumeretur, nisi urgeret periculum talis mali subeundi. Explicat hoc vulgare illud exemplum mercatoris navigantis, qui proiicit merces in mare, ne sub eum cum navi naufragium pereat, in quo reperiuntur, [illegible] plurimorum [illegible] voluntas vitandi mortem et voluntas proiiciendi merces in mare ad eum finem [illegible]

obtinendi, et sub displicentia in tali proiectione orta, scilicet, ex amore, et desiderio conservandi merces, quas reipsa proiicit. Non est dubium, quin voluntas vitandi mortem sit hominis omnino voluntaria: est enim voluntas conservandi vitam, in quam ipse propendent. Similiter est voluntaria displicentia de proiectione mercium. Difficultas tota procedit de proiectione mercium, sive de voluntate medii illius assumpti ex metu mortis, an scilicet illud sit voluntarium, vel involuntarium? 131.

In qua difficultate consensus est inter Doctores sequentes D. Thomam et Aristotelem resolventes, actum ex metu factum esse partim voluntarium, et partim involuntarium: est expressum D. Thomae hic art. 6°, suffragantibus pluribus Doctoribus quos videre poteris apud P. Joan. Martinez de Prado, Theologia 2a. de actibus humanis disp. 8. q. 1°. Ratio, et probatur resolutio contra Aristotelem: hinc quia dictante metu illa actio procedit a principio intrinseco cognoscente, et quaerente illum actum in ordine ad consequendum finem, nempe vitam periclitantem: quia talis actio voluntaria est. Consequentia infertur, antecedens vero explicatur exemplo: quia mercator cognoscit emergente tempestate esse multum utile, et congruum ad vitandum periculum mortis imminentem proiicere merces in mare, et quia cognoscit hoc, vult proiicere, et reipsa proiicit illas: quia illa actio, nempe proiectio mercium, et volitio eam proiiciendi, etiam sub metu procedit a principio intrinseco cognoscente, et quaerente talem actum in ordine ad finem consequendum: quia ex hac parte proiectio est voluntaria, et consequenter actio, cuius initium metus est, voluntaria est. 142 143

Probatur 3, etiam quod est involuntaria, ut ante n. 100, quia fit renuente principio, et contra eius inclinationem: sed actio procedens ex metu, ita se habet: quia est involuntaria. Minor probatur: nam qui proiicit merces in mare habet displicentiam in tali actione, seu habet amorem, et desiderium reservandi merces, si posset, quae voluntas renuit esse proiectioni mercium: quia talis proiectio fit renuente principio et contra eius inclinationem. Consequentia infertur, et antecedens probatur: nam, qui proiicit merces in mare non proiiceret, si naufragium non timeret, ut est certum, et expresse traditur a D. Thoma art. 3 ad 2um, quod homo volens invite, qui per metum aliquid agit, mere repugnat voluntas ad id, quod agit. Hinc est, quod dixerit etiam D. Thomas 2a. 2ae q. 14. art. 3° ex metu, quae fiunt non sunt simpliciter voluntaria, sed mixta: et Aristoteles 3. ethicorum cap. 1° asserit actum provenientem ex metu esse mixtum, ex voluntario, scilicet et involuntario. 144

Quaereres iam, qualiter haec, quae ex metu fiunt dicenda sint: an absolute, et simpliciter voluntaria, an involuntaria? Et tum est cum communi Theologorum, talia opera absolute, et simpliciter dicenda esse voluntaria, et tantum involuntaria secundum quid: ita Salmanticenses tract. vi. huius. Gasp. Hurtado disp. 1a. de voluntario diff.

S. Vazqz. disp. 23. cap. 3. Exim. Suarez. disp. 8. sect. 1. n. 17. Bonacina, Layman, et alij [illegible], q. illa actio, quæ absolute, et simpliciter libera est, et libere procedit absolute, et simpliciter voluntaria est; sed actio, quæ metu fit, libera absolute, et simpliciter est, ut mar. [illegible] ex dictis a n. [illegible] infert [illegible] [illegible], actio, quæ metu fit, ita provenit a voluntate, ut ex electione fiat, et voluntas illam amplectatur: [illegible] nam projectio mercium in mare eligitur, et amplectitur a voluntate, ut quæ efficax, et ut medium ad vitandum periculum mortis imminentis. [illegible] demonstratur, quod ita provenit a voluntate sub hypothesi [illegible] tempestatis, ut sub eiusdem [illegible] non [illegible], libera, et voluntaria; sed illa actio, nempe projectio mercium, ita provenit a superiori, sub [illegible]

145. Ad a talia opera ob metum facta sint [illegible] involuntaria, quæ est 2a pars traditæ doctrinæ, suadetur ex dictis a n. 142, nam tali projectioni mercium in mare iuncta est [illegible] displicentia; nollet in mercator perdere, et revera non [illegible] tales merces, si naufragium non timeret: ergo talis projectio est mercatori [illegible] seu sub conditione involuntaria. Nec amplius in hoc immorandum, sed statim nota cum eximio P. [illegible] n. 6. [illegible], quæ cum metu fiunt esse simpliciter voluntaria; sed etiam, quæ fiunt ex metu: hoc est, non solum, quæ fiunt ex vi aliorum motivorum, sed ex vi solius metus esse etiam simpliciter voluntaria. Ratio est: quia [illegible] mortis moveret ad eligendum hoc medium, [illegible] projectionem mercium, sed electio huius medii libera, et voluntaria absolute, et simpliciter est, ut ex [illegible] dictis [illegible]: ergo ea, quæ ex metu, tamquam ex causa impellente fiunt, sunt simpliciter voluntaria. Maior patet: quia si non esset metus imminentis mortis non eligeretur hoc medium; ac proinde eius electio ab imminentis mortis metu, ut ab impellente causa provenit: ergo [illegible].

Cunstij tempestatis, ut sub iisdem potuisset non ponere, si qidem potuit mercator non perdere, et expectare mortem: a n. 143. paragrafo q. a.

146. Infero ex hic dictis, ea peccata, quæ ex metu maioris mali fiunt, licet vere peccata sint [illegible] si non simpliciter voluntaria [illegible], tamen aliquantum excusari in sua malitia ob aliquem defectum voluntarij, seu ob involuntarium [illegible] quod admiscetur. Ratio est eadem, ac allata a n. 135 et eadem stabilienda [illegible] concupiscentiam. Nam, quo minus

fuerit libertati, eo minus est malitiae in actu pravo; At quod metum minuitur liberum, siquidem minuitur voluntarium quod includitur in libero: ergo minuitur peccatum; ergo quo minus grave erit peccatum ex metu procedens. Dixi autem: quia ex metu fit, ut voluntas cum maiori repugnantia exerceat opus, quod displicet, et tantum eligit, ut vitet aliud malum: atque tale opus minus liberum, et voluntarium est: ergo etc.

Inferes 2°: 147

Omnia ea, quae ex metu fiunt, esse involuntaria simpliciter. Quinimo, quando voluntas remittit actionem per eius displicentiam, aut amorem erga oppositum, quod servandi merces sibi ponet. Verum si contingat ea, quae ex metu fiunt non exerceri cum hac repugnantia, tunc haec opera non habent admixtum involuntarium, ut si vere aliquam ob metum poenae a iudice infligendae legem observes; sed tamen in tali observatione voluptatem aliquam, aut saltem nihil difficile, aut asperum experiaris: tunc haec observatio ex metu poenae facta non erit involuntaria, cum nihil repugnanti inclinationi voluntatis involvat; sed voluntaria omnino. 148

Inferes 3°: Hanc doctrinam veram esse, sive voluntarium sit directum, sive indirectum, ut in eodem exemplo allato videre est: ille enim, qui proicit merces in mare, et vult directe per actum expressum talem proiectionem, et etiam interpretative vult paupertatem, quae ex tam quam, vel pretio mercis, vel per mittendo ab aliis eas quaerere non impedit voluntarie talem proiectionem, et paupertatem inde secutam; sed censetur eam velle.

Sectio 5.a

Ab obiectionibus doctrina statuta liberatur.

Obiicies 1°: Aristoteles 3. Ethicorum, et Auctores, quorum locus in loco a nobis allegato a n° 142. expresse ait, quae per timorem fiunt 149

n̄ ee simplit̄r volaria: Qui V.° loco etiā ibi citato adducens explūm mercis proiciens, ait: Simplitr, nemo suas fortunas eiicit sponte: ergo ad utramq̄ auth.te eā, quę ex metu fiunt n̄ sunt simplitr, et absolutē volaria.

150 Rēo, D. Thām, et Phum n̄ impugnare locūs allegatos in ntram d(?)ām; qm n̄ros ab ipsis accepimus. Igr, ut explant exim. D.r Suarez. Sect. 4. n.° 2.°, et Vazqz ubi supra, li. simplitr utrinq̄ dextris tantū signat totūm unde sumptū n̄ ee volarium, dūq. prelatione mercium sumise in mare. Nō̄ē enī inseheret, q̄d pertrahat vol̄tem ad sui amorem; ideo dixit Phus, neminem sponte suas merces in mare proiicere: attamen sub his circunstanciis vitandi mortis, fugiendi periculi, s(?) totum assumptū, ut mius, n̄ nāt Phus ee simplitr volarium: et ad hanc explamē addmisit vbū D. Thō, et Phi da ad(?), et n̄a ipsam argi. = V. dicum R.e Granad. si placuerit, parlam simplicitr, sumi pro ipso toto, ea q̄ denotari volarium ex metu totum n̄ ee undequaq. volarium, q̄ verissimus ē; q̄ ē involarius. Sumq.

151 Obiicies 2°: Si eā, quę ex metu fiunt ecent simplitr volaria, eā, quę ex metu fiunt contra legem, peccatum forent. Sed hoc falsum ē: ergo eāque ex metu fiunt n̄ sunt simplitr volaria. Coā ē euens, et mar certa; nam aliūs volarium contra legem peccatum, et transgressio legis ē. Mir pbr: q.° si quis metu inici, l. latronis insidiantis in via domi se detinebit, nec Sacro assistat die festo, n̄ peccabit: ergo eā, quę ex metu fiunt contra legem n̄ sunt peccata: ergo q.° involaria sunt. = Confirmi. Puella vi oppressa, et cui mors imminet, si clamet n̄ peccat patiendo se violari: ergo eā, quę sunt contra legem etiā divinam ex metu falsa n̄ imputantur ad culpam: atque ideo n̄ erunt simplitr volaria. = Confirmatr. Contractus ex metu falsi invalidi sunt, ut constat de matrimonio metu falso, voto, et iuramento: ergo n̄ sunt simplitr volaria, quę metu fiunt.

152 Rēo ad argumentum, sua mai, nando mius, ad huius pbaq., ipso anti,

no tam; q in iis casibus, et euentibus cessat lex, ac proinde
obtinet ille, qui nō est contra legem: quippe, si loquamur de lege
humana audiendi Sacrum, ea nō obligat cum tanto discrimine;
siue de lege divina, nō fornicandi: et hæc semper obliget,
nō tñ obviolaretur in casu argi; q ea violatio pudoris nō eet
fornicatio, cum abesset voluntas ejus: qm dicam, et probabile,
tñ hoc ob periculum ssiij nō fale suadendum; aut ad praximtra-
hendum morier &c. Oppositum hic art. 5. 183

Ad 3 faciem, dico, attento
iure nrō, nō ee irritos contractus metu extortos, q absq̄ volun-
tas sit. Verum attento iure humano ee irritos, qdo metus
ē grauis, seu cadens in virum constantem, in quo agitur intra
stu de contractibus, videantur Thō Sanchez lib. 4. de
Matrimo. disp. 8. 14 et 15. Salas hic disp. 3. Sect. 1.
Layman lib. 1. tract. 2. tract. 2. cap. 6. nrō mō instituto nō ē hic discutere
quis mo metus irrita reddat, l nō reddat ea, quæ exea fiunt.
Idem, q, de contractibus, dico de voto; nam si quis grauime
tu coactus professione emitat, invalida ē professio: extra
hani 1° solemnitatem, votum q est, seu iurantum metu emissum ob-
ligat in conscientia, si ex aio vivendi emissum sit; q cum
nullum sit ius humanum illud irritans perstrat ius nale ob-
ligans in conscientia. 184

Vnde, 3° 3a statuta dicam, quæ probatur te diu
quæ ex metu fiunt ee involuntaria dum qd. Ille, qui ex me-
tu interni, 3a Observat legem Dei, nō hēt actum displicentiæ
cum sua observatione: q ea, quæ metu fiunt, nō sunt involuntaria
etiam dum qd. Probatur: q nil ē involuntarium ex metu, ut
illud ex defectu nisi fiat contra inclinationem elicitam voluntatis, vel
interveniente, affectu, et amore actu ergo oppositum, vel displi-
centiæ circa illud, qm aggreditur. Antecedens: q si observa-
legem Dei habeni displicentiam in tali observatione, l affectum
ad oppositum observationis nempe ad ipsum peccatum, peccaret
ipsa q observatio esset vitiosa eet; si qdem displicere debere

peccatum est: quia observans legem Dei ex metu inferni infirmi, in hoc actum displicentiae circa talem observationem, consequenter, qui metu fiunt non sunt involuntaria, etiam secundum quid.

155 Istud argumentum efficax sine dubio est, ad varias solutiones sentiendi quae major ire fecit Theologos: quas referre, et impugnare eximius Doctor nobis idem praestare non vacat; sed respondeamus, statim est animadvertendum cum domino Patre Granad. ubi supra, dupliciter posse hominem observantem legem Dei ob inferni metum displicere in ipsa adimpletione legis: 1°, quantum operis sibi molestum [illegible]: 2°, quantum ipsa observatio legis cadit sub praeceptum, caveat quia ita observans actum determinatum circa oppositum observationi, nempe ipsum peccatum, quo actu secum ita statueret: *Nisi peccantibus esset paratus infernus, peccarem*. Et tamen circa 4, quando secundum modum observatio legis esset hoc involuntaria secundum quid; quia fieret per inclinationem illius, et per displicentiam expressam de opere iniuncto. Caeterum, si 1° displiceat in observatione legis, haec minime erit vitiosa, sed honesta, et laudabilis, et eximii meriti, quo maior fuerit victoria voluntatis in superando talem renitentiam.

156 Si vero 2° modo metus decipiatur, et homo displiceat in observatione legis, haec erit vitiosa, et inhonesta; nam ex vi illius actus, homo desiderat peccare, et hoc desiderium peccatum est. Verum rari nisi in hoc barbaro, et stolido sic ex metu observabitur lex: quia tali actu repugnat observationi legis, ut est evidens; nam talis observat legem, ut vitet infernum; et quomodo non potest habere hunc actum, si sani cerebri sit, *peccarem nisi esset infernus*. Quod omnino per talem actum dellabitur in infernum, quem per observationem legis fugere studebat. Hinc patet iam responsio ad oppositum argumentum. Non ergo ante. Ad probationem, distinguendo: si observaret legem Dei habens displicentiam in tali observatione

1° mo explato peccares; no ani: 2° mo; 3 do ani, omo
modo. Nota tn, qd si nullam molestiam pateretr ho in ob-
servatione mandatorii, nec displicentiã hereret, qdo eam ob-
servat ex metu inferni, talis observatio, neq tunc qd esset in
voluntaria, ut constat ex dictis, & in pluribus mandatoris ita
evenit, ut li ex metu observentr, tn eius observatio, neq
tunc qd sit involuntaria. 13

Obiecties 1° in exemplo supra allato eã
displicentia, qm habet Mercator, de proiiciendo merces è vo-
luntaria; ut è certum: procedit in ã proi intra cognentia: q eã
nequit eẽ cã involuntarii, sequitr actio metu procedens non erit in
voluntaria neq tunc qd. Pbr coã: q actui voluntarius nequit involu-
luntarium causare: q bz. Neo, seu anti, nando coam.
Ad pbaem, no ani; q actui aversioni, aliam denotationë tri- 14
buit obto, & aliam sibi ipsi. Dico clarius. Aversio modo
denotat voltatem separatam cum obto, ac separatam seu ipso:
nam separatam cum obto denotat aversante, & fugientes illud.
sive separas voltatem cum ipso actu aversionis denotat amplec-
tens illum, siquidem eumde libere elicit: Ergo odium pecca
denotat voltatem aversantes peccatu, & amantes ipsum odium,
qd libere, & volare capit. Sic displicentia de proiiciendis
mercibus reddit, & denotat voltatem displicentes de tali proiec-
tione, & complacentes in tali displicentia: q qd voluntarius è pote
eẽ cã fralis involuntarii; id, qd coẽ ẽ aliis stris qui st n hent
in se effum fralem, quem producant, ut in numeris exemplis
probari posset.

Disputatio 3.a

De Violentio. 15

Sectio 1.a

Explicata esse violenti, aliqua cc eius natura dubia
dissolvuntur.

158 Vulgaris violenti definitio, D. Tha Item 3o Ethycorum cap. 1o. per hec verba: quod ab extra provenit, passo non conferente vim.
Hoc est, ut explicat Granado hic Disp. 2a disp. 5a. Illa operatio dicitur, et est violenta, que ita ab agente extrinseco fuit
citra, ut passum, in quo recipitur, nullo modo ad illam cooperetur.
Sed nota, particulas ultimas definitionis debere sumi non native;
sed privative; ita ut efficiant hunc sensum, passo vim contrariam
adhibente. Hec est explicatio familiaris omnibus Theologis-
tum D. Tha hic Art. 4. ad 2um, et Scoto in 4o dist.
29, nam si accipiantur native; plura dicerentur violenta
passo, que maxime congruentia sunt, ut lux in aere, habitus su-
pernales in anima recepti; ad quas extra advenientia, passum
non cooperatur.

159 Igitur ut aliquid sit violentum alicui passo, et subiecto
requiritur, ut sit contra inclinationem illius, vel elicitam, vel innatam,
verbi gratia calor est violentus aque; quia est contra inclinationem elicitam innatam
nempe frigiditatis ipsius aque: motus sursum lapidis est violentus lapidi;
quia est contra gravitatem, que innato appetitu inclinat in centrum. Hinc
est, quod dixerit D. Tha, ubi supra, motum non esse violentum, nisi
quando fit contra interiorem inclinationem passivi. Et si loquamur de
subiecto, et passo rationali, tamen dicitur illi violenta, quae est contra eius voluntatem,
ex quo fit, posse contingere, quod idem motus sit violentus, et voluntarius
ipsi homini in diversis considerationibus, verbi gratia si hominem sursum im-
pellas volentem, et annuentem, erit hic motus violentus homini; quia
est contra gravitatem ipsius, que innato appetitu inclinat in centrum:
et erit voluntarius, quia non resistit voluntas, vel potius annuit. Verum
si nolentem ex alto deturbes, erit talis motus violentus, quia est
contra voluntatem ipsius, et naturalis, quia est secundum ipsius corporis gravitatem.

160 Hinc dubitabis iam 1o, an possit quis inferre sibi violentiam? Resp. negative cum
eis, ut expresse notat P. Conink hic disp. 83. sect. 2a quia non? Ratio est manifesta. Nam omnis violentia debet esse a causa extra, ut
constat ex definitione violenti; sed quibus alteri hoc insitum est

ab intro: ergo nemo pote sibi ipsi inferre violam, unde
si hic se percutiat, aut etiam occidat, non infert sibi
violam, si vocis rigori standum sit. 161

Dubitabis 2°. An pos ex-
terni, visus, auditus etc. possint violam pati, quoad productionem
suorum actuum? Hoc est mere philosophia, et so... ... in-
ducem. Probatur Reo cum eximio P. disp. 2ª sect. Petta
Gaspar Hurt. disp. 1ª diffe 18. et contra ... non pati vio-
lam. Ratio est. Non patitur violentiam ea per actio, ad quam habet pro-
pensionem, et ad quorum productionem nullam affert renitentiam; sed
talis est actus, quos elicit pot. externa: ergo hec non patitur violentiam
in productione suorum actuum. Cum bona est, et maior ex definitione vio-
lenti satis nota, minor probatur: nam actus, quos elicit visus etc.
proveniunt ab intrinseco principio; et in eodem reperitur nulla facultas opposita
repugnante, et in tales actus, ut imperfectionem suam inclinat: ergo
pot. externa habet propensionem ad actum suum, ad quorum produc-
tionem nullam affert renitentiam.

Sed obiicies cum Arriaga disp. 162
26. cap. 4° Salas sect. 6ª Valentia punct. 3°. et alii, qui pro o-
pposita militant sententia: si alicui per vim aperientis illa actio oculi*
erit violenta: ergo pot. externa visiva potest, quoad suos actus vio-
lam pati. Resp., distinguendo ans.: si alicui per vim aperientis
oculi, erit illa actio violenta supp. ... ipsi pot. visiva,
nego ans.; et eam ... sensus est, quod violat homini ... ocul...
clausos repugnat aperitioni valendo eos aperiri. Sed ... p^{tu}
nare est; quia pot. visiva orit ... requisita ad videndum obiectum
... est illud videre, ad quam visionem nulla repugnantiam,
neque elicitam, neque innatam habet; et quidem si Deus vini non ... con-
curreret cum pot. visiva ad videndum inferret illi vim, et pot. pa-
teretur violentiam in natione actus: ergo dum eum producit nul-
lam ei violam irrogat.

Dubitabis 3°. An possit dari motus 163
medius? Hoc est: an possit dari motus, qui neque naturalis sit, neque

Violentus? R. eo affirmative cum eximio D. Suarez ta d. disp. 2. sect. 1. n. 5. et alij Pp. Pp., qui disp. 25. huic contrariam docere sam. Nos, quia ducimur cum Suarez, hoc est, quidam motus est, qui neque a passo exigitur, nec hic illi positive resistit: ergo potest dari motus medius, et qui nec naturalis, nec violentus sit. Probatur consequentia, quia praedictus motus non esset violentus, cum nullam ei passum inferret positive vim: similiter nec naturalis esset, quia illum non appeteret positive. Antecedens probatur. Motus circularis ignis in sua sphaera in sua propria adnitente ignem elementare, nec appetitur a passo, nec hoc illi positive resistit; sed negative se habet ad illum: ergo etc.

164 Sed dicunt Vasquez, ignis ille potest quiescere in eo loco: ergo motus ille circularis erit illi violentus: sequitur quia non erit motus medius naturalis inter, et violentus. R. eo cum Pp. cit. hic disp. 2. sect. 4. n. 1., negando antecedens. Adde, quod potest ignis si est in sua sphaera: Unde ille motus erit illi violentus, qui eum a sua sphaera dimoveat; cum ergo hoc non praestet motus ille circularis, inde est, quod est minime violentus sit. Rursus motus ille neutiquam illi naturalis est; quia ignis tale motum non exigit, sed mere negative se habet potens esse in sua sphaera, quod sit, an intra illam quiescat, vel moveatur. Qua ratione ut plures advertunt, dubius fuit Philosophus lib. 2. de coelo cap. 28. quod motum circulare ignis in sua sphaera, qui rapitur ab sphaera lunae, vocat praeter naturalem; quia scilicet, nec illum petit ignis, nec ei repugnat.

Sectio 2.

An possit a causa 1. inferri violentia?

164 Non est sermo hic de voluntate: de hac modo specialis est dissertatio, possent suo instituto causae aliae a voluntate creata, et facultates, et de his inquirimus, an possent a Deo eo

36

pati violentiam? Duplex Ver sa. 1a asserit, nullam creaturam posse violentiam pati a Deo. Ita Durandus 1a Di, q. 6a art. 4o. Caietanus 1a pte q. 82 art. 1o et 3a pte q. 44. art. 2o. Corneto 1a Di, q. 6 dub 2o dubio 2o. Itani sau deducunt ex aliquibus Textibus D. Thom ex D. August. lib. 2o de Civitate Dei cap. 8. ubi ait: n ee 9nam, qd fit Dei Volate; cum uniuscuiusq rei creatae na sit Vlta Dei. et lib. 26. 9a faustum cap. 3o. ubi ait: id ee unicuiq nale, qd Deus fecerit. 166

2a in anto oppta defendit, cam tam, sive Deus posse inferre violentiam, omnibus creaturis. Ita Bonaventura in 2o dist. 25. Pvaz q2: disp. 25. cap. 4o. Granad. disp. 3a hic n 3. Hurtad. diffe 9 hic, cui se favet Anglicus oppstor. q. 6. de pota art. 1o. et q. 13 de Veritate art. 1o ad 2um. Eximius Doctor Suarez disp. 2a sect. 3a n 4o. Iudicat, hanc utramque oppositam ee de mo loqdi, siue, ut litem 9ponat, duque dum censet: 1 qn Deus movet cream, l perfram sibi 9 9ram, et repugnante, ut si imprimeret impetum lapidi, ut sursum ferretur; 2 movet perfram sibi n debitam, sd alterius ordinis, ut qdo pducit in aa habitus supernales, et in corpore dote gloriosus, si 1o mo 9d 9tingat, asserit cream pati violentiam; si vo 2o mo motus fiat nullam cream violentiam pati, eo, qd, lt fra indita n sit 9formata naq subsit; qn n e 9o ipsam nam, neq hu eius introductioni resistit; sd sn e supra illam. 165

His n obstantibus, veram iudico 2am sam, sive standus sit rigori phico, sive vo in morali 9siderae; 1deo q asserit ingptta diffe et sit unica nra 9clo. standus rigori phico, pote Deus, et ca 1o inferre violentiam cris; seu vo in 9siderae morali. 1a pars 9clis pbr 1o. Cum Auth bus 9e 9q. Nunc fit attento rigore phico violentia passio, qdo fit aliqd in 9so n 9ferente vim

seu positive resistente; sed potest Deus, et cat. multa face-
re in creaturis vim ipsis non inferentibus, seu positive resistentibus:
ergo potest Deus attento rigore physico inferre violentias creaturis. Consequentia est
certa. Maior est definitio violenti.
168 Minor probatur. Potest Deus, quod est
agens extrinsecum, vi lapidis, vel aquae, ergo debere impetum
quo sursum elevetur resistente innata eius gravitate, et in
aqua calorem resistente positive eius innata frigiditate:
ergo potest Deus multa facere in creaturis positive ipsis resistentibus.
Consequentia infertur, et antecedens mihi est certum: nam in primis, Deum posse illa
facere omnia possibile est, cum non excedant debitum actiuitatis
agentis creati: deinde, quod lapis, et aqua positive resistant
qualitatibus ipsis a Deo impressis, non minus quam; nam ipsa qua-
litas esse tendit in destructionem alicuius connaturalis debiti passo,
ut videre est in calore producto in aqua contra eius naturalem frigiditatem,
et in impulsu impresso lapidi, ut sursum ascendat contra gravitatem,
quae petit lapis deorsum tendere: ergo etc.
169 Sed dices, creatu-
ras posse utique secundum potentiam naturalem recipere productas qua-
litates, quae non sunt secundum talem potentiam, vel secundum potentiam naturalem sint ipsis vio-
lentas; ait ergo deinde nullam violentiam pati, etiam si Deus eas in
ipsis producat. Sed contra est, et sit secunda nostra solutio probatio, quod qua-
litas non sit secundum potentiam obedientialem, non tollit rationem violenti: ergo
potest creatura a Deo violari. Probatur antecedens: nam potentia obedientialis
non fundatur appetitu naturalem, et inclinatione intrinseca, quem obe-
dialiter recipit; sed simplicem quamdam aptitudinem ad ipsum,
ut potest sibi non debitum: quod ulterius sit suum non contrarium,
non tollit ab ipsa natura repugnantiam ad talem terminum; nam haec repug-
nantia est ipsa natura subiecti.
170 Secunda pars scilicet Deum, scilicet, non posse
inferre in considerata morali violentia nulla creatura, probatur: quia
Deus immutando naturas rerum, et illis qualitates contrarias in-
fundendo nulli irrogat iniuriam: ergo in considerata morali

Deus nequit creaturis violentiam inferre. Consequentia infertur, et antecedens clarissime probatur. Deus vere absoluti dominii, quo ergo creaturas suas creare potuit, ut earum author, et origo, poterit eius pro libito uti, nec ob quod sese creaturae quales sint possunt a Deo iuste conqueri: quod nulli irrogat iniuriam Deus immutando naturam; et illis qualitates contrarias infundendo: quod spectando consideratione morali, et non rigore physico Deus et creatura nequit violentiam inferre creaturis. Sic in hoc suo locutus fuit D. Augustinus duplici loco allegato.

Sed obiicies iam cum Authoribus a 45. 131
ubi nulla est in passo repugnantia non potest esse actio violenta: sed in creatura nulla est repugnantia resistentia in creatura: quod nequit Deus inferre creaturis vim et violentiam. Consequentia est evidens: et maior ex supra positis deducta clarissime. Minor probatur. In omni creatura est una potentia obedientialis appetitus innatus ad obediendum Deo: ergo in ipsa nulla est alia est resistentia ex actione divina, aliter esset; quod non bene inter se sociantur inclinatio ad obediendum; et repugnantia ad eamdem obedientiam: ergo non est nulla est creatura, quae possit divinae voluntati resistere, ut passim clamant sacrae paginae.

Huic argumento, quod in rigore physico 132
procedit, quod naturam solem, res, ista naturas, naturales inclinationes ad cuius probationem, omisso antecedente, nego consequentiam; quod sic creaturae inclinant ad obediendum Deo, ad cuius quam naturam, et resistendum, si qualitates repugnans suae naturae, licet non resistendo, si tales influerit: unde creaturae demum creaturis appetitum congenitum ad sua fines, quas possunt recipere obedientialiter, et inde sequitur habere inclinationem et illas possunt violentiam a Deo pati. Ad hoc, quasi probatur dicendum, non recte dicendum inclinationem aptitudinem obedientialem ad recipiendas formas, quae tendunt in destructionem subiecti; quod inclinatio est appetitus ad formam, et, ut quamquam sed ad formam per quam perficitur subiectum, et servatur vel statu sibi debito: unde fit manifeste non sociari in eodem subiecto inclinationem et repugnantiam.

vni eiusde fre . Ad id, qd additr in argo Deo, nullam ee ream, que divine vltati resistat, resistentia victoriosa, hoc est, que impediret, l. retardet ablong dinam; sed resista n victoriosa, hoc e mere inclinando in oppm, et hinc e, qd possunt hoc pacto resistere, inque nulla apparet indecentia, nec in hoc aliqd divine, et supreme dei dominio derogatr.

123 . Contra 2o. aliqua exempla, que mihi ostendere videntr p opp. sa transit . n obstante appetu, qui e in corpore gravi ad descendu, tn motus sursum, qui ab eo exercetr ad replendu vacuu n e illi violentu, sed nalis, n alia de ca, nisi e in oi corpore elementari inclinatio ad bonu totius conservandu; atqui oi crea inclinat in obediam dina, ut in bonu univ cuiusq. g. . 2o sic . vltas nullam infert violentia appi sensitivo, etiam si flectat illam in ptem oppm ei inquam tali appi inclinabat, n alia roe, nisi qa appetus subditr vltati sd rei cra perfectiore subiectione subditr Deo . go n possunt ab ipso illa violentia pati . Confirmatr : nam si Deus auferret a lapide gravite, et detineret in aere violentr, cum n haberet fram impellente eu deorsum : go silr, si conserbata gravite denegaret Deus concursu ad motum deorsum, n inferret illi violentia.

124 . Reo, ad tu exemplu motum gravium ad replendu vacuu e corpori violentu attenta na corporis gravis, ideo aqua violenter e sursum per fistula trahi ad replendu vacuu, qd mihi ex eo constat, qd ita trahta adhuc gravitet, ut experiem operiet in fistula lebaverit. Dixi, attenta na corporis gravis, qa in ordine ad universu ille motus erit nalis . Unde si vellis in fra dere potentii disque 2a dicta mae oppm, que falsa e attenta na gravi corporis n item in orde ad universu . Ad 2um, nego ratem illius maiorem appetitus siquidem sensitivus n patitr violam a vltate, qa flectitr in ptem oppm, quam per cognem boni illius vertitr in talem ptem oppitam . et ideo cum illa conversio appitus oriatr a prio

cognoscente ni pona ee violenta, sed. on. volaria. Ad. 2um neg. 9sso anti, ne cam. Vre: qa. ipsa gravite petri lapis in aere suspensus sibi 9cursum ad descendendum, unde etc.

Sectio 3.a

An possit volas à Deo pati violam? 135

Cum, ut ea claritate, qua par e, à presenti difficulte quam p dignite tractam apud Auctes offendo, me expediam, suppono 1o. aliud ee necessitare volate, aliud violentiam inferre: evenit m. utera operandi mij ex diversis prij; nam operari nam, nil aliud e, qua n posse suspendere effum positis pquisitis sibi requisitis: at operari violentr e 9a. propriam inclinatione aliqd in pra operari. Unde fit regius hoc duo separata inveniri; nam Beatus narios elicit amorem beatificum, spontanee sn, ut dict. 1 Tra à no 6o. Hinc e, qd tunc volas diceretr à Deo violam pati, qdo reciperet aliqd, cui repugnaret, l' qdo Deus denegaret illi 9cursum ad operandum, e sub hi tai debet intelligi qq ta dictas. 136

Suppono 2o. posse Deum duplicitr necessitare volatem, l' per additione, l' per detractione. 1o. mo aliquam ei qualitate infundendo, l' talem apponendo cognitione, cui nequeat ipsa volas resistere, 2o mo, requisitum removendo, 9g. cognitione, auxilium, sea actuale 9cursum, quo destituta volas, nec sine effu. 137

Suppono 3o. aliud ee vim inferre volati, quoad mun, aliud, quoad substiam ipsius actus. Quoad substiam pateri volas, qdo ipsi actus elicitr 9a. inclinatione ipsius, sive elicitam, sive innatam. Quoad mum v.o fit viola, qdo ab extro aliqd advenit, qd retardet talem actum, aut minuat liberte illius: Id cernere e in hoc, cui occurrunt motiva ad peccandum, qui nollet here, 9unquam ad-

modum libertatis pati. patitur violam; quia per illa motiva minuitur libertas ad vitiam opporam, seu difficiliter redditur alij virtus oppori.

158 Hic supp. 1o ma Dclo sit, volun[tate]m pose pati violam, quoad actum ab ipsa immate elicitu; potest tn illam dum qd pati, si nimirum habeat inclinationem elicitam in parte opporam. Pro 1a pte huius dclis stat [...] Propter 1a p. q. 82. art. 1o et hic arti 4o. ... suffragantur Auth. Pbo manifestatae qd e quoni actum, et simplr volarium, requirit ee ablte, et simplr violentum; sed quamvis volas necessitetur ad actu, quem immdate elicit, actus e ablte, et simplr volarius: go. ... e evens, et mar pt. quia ablte violentum procedit ab extro prio dta inclinaem patientis; qd n e ablte, et simpliciter volarium p cedit ab intro prio cum cognitione. Mir pbr. quamvis volas necessitetur ad actum immate ab ipsa elicitum, actus procedit ab intro prio cognoscente; siquidem volas e internum suorum actuum; eo ipso actus e ablte et simpliciter volarius: go. 2a stat a contrario: quia violentum n e, nisi, qd ab extro prio provenit passo n deferente vim; sed in pa duratione actus amoris dei ... verum intrum se exercet sine ulla resistentia: go ibi nulla intervenit viola: go nulla e necessitas, quae volari violam irroget, quoad eductionem suorum actuum: unde dixit Anselmus dyalogo de libero arbitrio, qui volens, ipsum suum velle nato violat.

159 Dam pte dclis videtur [...] inuere Pr. Granado. Controversia 3a de actibus humanis tract. 2o. disp. 6a a n° ... . Vt; quia pbat, hec eqdem quoque trahitur pos ad actum eliciendu 3a inclinationem vinam; lt in natam; lt elicitam patitur violentiam; sd. Deus pose rapere volatem ad amandu bonum, cuius in oppositum te ipsa inclinat volas: go pose aliquia inforne

violam volari, et negnis ore hec Eum qd pati violam in productione suorum actuum. Probatur: nam ille qui proiicit merces in mare aliquam violentiam patitur metu mortis, et ille actus proiiciendi, ut ab se volarius sit; ibi est in definitione eliciam servandi merces: qua tus voluntarius volatis reddit eum qd violentia actum illum ad quem necessitatur a Deo volai. 180

Sed dubium potest Deus cogere volatem ad eliciendum actum volitionis, et nolitionis eiusdem obiecti; sed tunc volai vim pateretur in productione suorum actuum: quod potest volas violam pati a Deo, quoad actus immediate ab ipsa elicitos. Ita omnes nominibus eximius Doctor et P. Hurtado omnia mai probat. ita; sed tunc volas vim pateretur eum qd in productione suorum actuum, ut dominiem, absolute nomine. nam qui nolitionis obiecti efficientia, invita aliquomodo violenta foret, alteri iudicio de receptione sola horum oppositorum. 181

Sit 2a dubio: potest volai pati violam a Deo, quoad actus imperatos, qui mediis aliis facultatibus efficiuntur. Sic etiam Angelus Perez tr. 4. et ceteri apud Granad. ubi supra. Probatur ratione evidenti: Potest Deus, qui extrinsecum agens est imprimere facultatibus aliquibus actum contra ipsam volatem, sed qd ab agente extra imprimitur contra propriam volatem ipsi violentum est, ut patet ex definitione: ergo potest volas pati violam a Deo in exercitio aliarum facultatum. Maior et ceteris omnes sunt. Maior patet in motu locali: saepe non volumus moveri, et tamen ab extra motore creato cogimur: cur Deo negabimus, qd debili creaturae experientia videre? 182

Sit 3a dubio: volai eum suam nam desiderans nequit pati violam a Deo recipiendo in se aliquem actum, vel habitum. Hanc dolem docent eximius Doctor Suarez disp. 2. sect. 4. Montesinos disp. 40. q. 3a. Gaspar Hurtado hic disp. 1. difficultate 10. Ro est; quia talis receptio non fit involate, ipsa non inferente vim, seu positive repugnante: quod non patitur volai violam in tali receptione. Ex qua infertur optime,

q, ut sepe diximus, non est violentia, ubi non est resistentia ex parte subiecti. Ad 3um respondetur: talis deceptio non est directe inclinationem voluntatis et lumen. Cum in hoc in casu loquimur, neque etiam est directe inclinatam; siquidem natura voluntatis non repugnat huiusmodi deceptioni; immo potius inclinat in eam, ut in perfectionem propriam; quare talis deceptio non fit in voluntate ipsa positive resultante. Patet contra: non est. Non potest intelligi, quod voluntas repugnet deceptioni, quae non est directe eius inclinationem.

183 Dices: Si voluntati infunderetur habitus vitiosus, aut actus turpis, pateretur violentiam; ergo quando meram receptionem sistrum alterius potest voluntas violentiam pati. Respondetur antecedentem non intelligi infunderetur actus, vel huius errori violentiam pateretur; quare etiam voluntas, si illi infunderetur potius vitiosus aut actus turpis. Respondetur antecedentem utrumque: Nam tum intellectus, tum voluntas inclinant, ille in verum, hic in bonum; ergo recipiendo errorem intellectus, et voluntas actum, vel habitum turpem violentiam paterentur.

184 Huic argumento datur duplex responsio: 1° omisso antecedente communi, et supposito 3°, quod subintelligitur, videlicet posse Deum infundere voluntati ipsum habitum vitiosum, aut actum turpem. Deus enim nequit infundere huiusmodi actum, vel habitus in potentias ob dedecus, quod ex huiusmodi infusionibus contraheret Deus. 2° quod quidquid sit de hoc, respondetur negando antecedentem. Ad probationem, non etiam antecedentem, nam inclinatio intellectus est ad cognoscendum obiectum, et recipiendum facultas inclinante ad huiusmodi cognitionem, sive ea cognitio falsa sit, sive vera, quod est extrinsecum tali cognitioni, et habitui. Voluntas vero tendit in bonum, seu utile, seu delectabile, seu honestum: nec attenta sua natura potius inclinat in unam bonitatem quam in aliam. Secus enim peccator amplexando obiectum delectabile, violenter operaretur; siquidem, id ageret directe inclinationem voluntatis ad bonum honestum, quod falsissimum est, ad probationem. Id, quod dicitur inclinare intellectus semper in verum, intelligendum est de vero quoad existimationem, hoc

e, qd intus nequeat assentiri, nisi ei, qd opponitur ut verum; voluntas vero in quodlibet bonum inclinat. Attenta sua natura.

Sectio 4.a Delusio. 185

Ab hac pote voluntas pati a Deo violentiam recipiendo actum, si intelligatur receptione duplicat, et) a Gaspare Hurtado supra allegatus et defenditur a P. e Vazquez dispu. 25. cap. 4. Ad quod dicit quod ad violentiam sufficit, et requiritur, qd detur resistentia in subiecto; sed quando voluntas recipit a Deo actum, quem nollet recipere, datur resistentia in ipsa voluntate; et inclinatio elicita in oppositum oppositum: ergo tunc voluntas violentiam pateretur. Ostenditur. Non aliud quod ea, quae ex metu fiunt habent admixtum aliqd violentiae, nisi quia datur duplicentia in operante, ut videre est in mercatore proiiciente merces in mare, ne pereat: ergo si voluntas recipiat talis actus receptionem, et contra eius inclinationem fit receptio: ergo patitur violentiam.

Sed contra cum Hurtado. Talis receptio non est contra inclinationem voluntatis: ergo non est illi violenta. Probatur ans. Non est contra inclinationem innatam, ut nos ipsi admittimus a n. 182.: 186
nec etiam elicitam, qd sic probatur. Ille actus, quo voluntas repu it talem introductionem, non habet rationem imperii, et resistentiae, vel talis introductioni: ergo receptio, quae fit contra talem voluntatem non est contra inclinationem elicitam voluntatis: ergo non est illi violenta. Probatur quod ea vera est. Probatur ans. Talis voluntas resistentia, nec potest impedire, nec retardare Deum ab infundendo actum nec ponam a receptione illius: ergo non potest talis actui ponari resistentia.

Fateor aliquid 187
de re in hoc dissidio inter Vazquez, et Hurtado reperiri. Adhuc a Vazquio standum censeo, cuius placitum adhaeret magis in acceptioni violenti, quae petit, ad violentiam, qd subiectum resistat, sine per talem resistentiam retardet agens violentum, sive non retarr det; qd per accidens videtur esse ad violentiam, unde, non ans. ad probationem, non ans. Ad cuius probationem, non etiam ans, huius probatio non urget, quare omisso ante, nego consequentiam, quia licet actui voluntatis ad-

versari receptioni vel retardes subtum, aut agens, illud a resistione; et hoc ab more dulcione; Adhuc revera inclinatio. fem. opposita, tollere, ut si agens violenter validus adeo n̄ fret foret ex vi talis resiste superare illius vim: et qdem n̄ requiri; q̄ parum superet activit. agenti, aut retardet, videre ē in lapide, qui si a Deo in aere detinerentur, pateretur a Deo, procul dubio violam.

186 Sed d. l. patem notas; qd. vbla pore impedando reliquis pois a se abigere violentiam, hanc n̄ passura, si externam resistentiam omiserit adhiberi quantumvis heat displicentiam de obro: unde faemina n̄ censebitur fuisse violenta; per quia, si n̄ resistit positive, quamvis potuit; et voluntarium ei dicetur. Fingerium, quanvis fort volatem a tali peccato aversa fuerit; q̄ cum potuerit, et teneatur externe resistere vere conser, nolluisse resistere, et aliud sentire ex omissione, quam aliquis vitare tenetur, ē voluntarie omittenti, ut constat ex dictis a n.° 24. et hec p. 1.a Iusserit.

Controversia 2.a

De Moralitate actuum Humanorum.

189 Ita, que hucusq. de humanis actibus diximus, ad physicam fere eorumde entitate pertinent: nunc q.° fuit saltu ad ea eorum morale gradum facimus per subsequentem, dupolem controversiam, utiq. summe utilissimus sane ē, ut pote ad regulandos mores, atque q humane vitae, et scientie regimen a. primo dirigens; in hac itaq. controversia agemus de ēxa, ēcia, et requisitis actionis moralis; et a quibus breviter nos, quos tota ultima vocat controversia expediemus.

Disputatio 1.a

Detur ne aliqua actio moralis, ut ad supremi institutum spectat?

Sectio 1.a

Praemissa nois moralitis, quoad praesens institutum accipitur, resp. affirmative.

Sumitis eluribus, quae circumferuntur de hac voce morali, et moralitas acceptionibus de quibus fusé si nulli temporis dorente disserantur. Quia cum mai scholasticorum et. in praesenti a nobis sub intelligi, ac usurpari morali, et actu huiusmodi libero sub conscientia elicito, hoc est, sub cognitione qualificationis, et omissionis, quarum honestate participant, vel inhonestatem sibi imputabilis, vel non imputabilis operanti: est non conscientia interna est in conscientia interna atque regula, cuius ad mensuram actus humanus voluntarius, et liber euadit moraliter bonus, vel malus, aut etiam indifferens, ut multis placet, et nos infra discutiemus. Hinc est non reperiri moralitatem in actibus beatorum in Dei amore erga se, in beatorum amore erga Deum in patria et in iis actibus, qui primo primi appellantur; siquidem destituti sunt libertate. Excluduntur etiam a ratione actus moralis alij, qui, licet eliciantur libere sub cognitione bonitatis, et malitiae delectabilis aut nociuae phisice loquendo; non tamen fiunt sub cognitione bonitatis, et malitiae moralis: non enim quaecumque cognitio praecedens ad elicientiam actus liberi sufficit ad ponendam in ipso moralitatem; sed requiritur cognitio de inhonestate, vel honestate ipsius actus, et hanc cognitionem vocamus conscientiam.

Quod autem haec cognitio, et conscientia requiratur ad moralitatem actus ex eo mihi efficacissime declaratur est: quia ex tali cognitione honestatis, vel inhonestatis praecedente ad libertatem actus fit, ut actus ipse sit imputabilis, vel non imputabilis operanti; sed hoc est esse actum moralem, ut omnes unanimiter fatentur doctores: ergo talis cognitio, et conscientia requiritur ad moralitatem actus. Declaratur. Moralis dicitur actus per id, per quod distinguitur a phisico; atqui per cognitionem honestatis, vel inhonestatis recipit actus aliquid per quod distinguitur a phisico: ergo. Maior, et tota bonus est. Minor probatur: quia per aliam quamcumque cognitionem accipit actus denominationem phisicam, ut libertatis tendentis in obiectum intentionis, et electionis etc.: sed per denominationem phisicam non potest actus distingui a phisico: ergo per aliquid aliud distinguitur a phisico. quod sine dubio aliud non est, quam praedicta cognitio

honestati, vel inhonestati actus: q° ea requirit.

Sed dices 2°.

121 Qui probabilem opinionem admittente possibilem actum indifferentem in individuo, cuius veritatem, vel falsitatem suo loco indagabimus: Eliciens actum indifferentem in individuo operatur moraliter; et tamen non sub cognitione honestatis, vel inhonestatis actus cum actus indifferens, nec honestus, nec inhonestus sit: ergo ea cognitio non requiritur ad moralitatem actus. Resp. 2° ista maiori nando minorem: actus indifferens est honestus negative, licet non positive, quatenus non est inhonestus; et sic est licitus, et iustus, quod eliciatur sub hac cognitione; quae hic est necessaria.

122 Arguere 3° iterum: Malitia, et bonitas moralis non differunt essentialiter actus voluntatis: ergo eo ipso, quod detur actus voluntatis sub quacunque cognitione elicitus erit malus, vel bonus moraliter: ergo et actus moralis: ergo non requiritur ad moralitatem actus, quod eliciatur sub conscientia, sive cognitione honestatis, vel inhonestatis illius. De veritate antecedentis nobis infra disserendum est: ideo, ut ream huius argumenti, omisso antecedente, et nunc etiam, subillata, quae: Nam ideo essent essentiales differentiae actus bonitas, vel malitia moralis, quatenus actus qui semel esset bonus, semper esset bonus, eo, quod deberet essentialiter elici sub conscientia de honestate, et aliter elici non posset; eadem quae posset esse actus malus. Hinc vero non requiritur, sub quacunque cognitione esse bonus, aut malus actus, aut esse moralis.

123 Dari etiam olim actiones morales in acceptione, qua nos cum theologis nomen actionis moralis usurpamus, evidentissimum est; nam, sive moralitas consistat in ipsa libertate, ut aliqui volunt, sive in regulabilitate actus per rectam rationem, ut alii opinantur; sive in ordinabilitate per conscientiae dictamen, ut multis placet, de quo differimus puncto sequenti, vere dantur olim actus humani seu liberi; tam interni, quam externi, hic per rectam rationem, vel conscientiae practicae dictamen regulantur, inveniuntur quae conformes illis vel difformes, vel saltem indifferentes ut probabilius tuetur opinio: tales sunt enim divinus,

odium proximi, et moderata animi recreatio. Ratio huius est: quia eam actionem, et actum signat theus, non actioni, et actus morales, quem sequitur imputabilitas ad laudem, vel vituperium; sed dantur plures actiones, et actus huiusmodi: quod ita Martyr theorum sunt, et mir ostrat; quia cultus libere, et variis circumstantiis exhibitus Deo est laude dignus, et odium libe-rum proximi est reprehensibile.

Deinde Anglicus Praeceptor hic 194
art. 1°, supponit, dari aliquas actiones moraliter bonas — cui suppositioni, et veritati fide sancta certe refragatur Lutherus, alij quoque nostri temporis heretici, qui in eam infamiam abiere ut dixerint, omnia opera humana, etiam iustorum esse, et peccata non tamen imputari iustis propter fidem Christi Domini. Horum delirius late impugnant Vega in Tridentinum, lib. 14 cap. 24. Belarminus tom. 3°. Controversiarum, P. Vazquez 1a 2ae disp. 192. et alij interpretes sancti Thomae hic. Nostri instituti non est cum Hereticis agere. Insuper, dari etiam aliquas actiones moraliter malas adeo est notum, ut nec ipse Lutherus id negaverit, cum negari nequeat, odium deliberatum proximi, aliaque id generis actui esse moraliter malos.

Sectio 2a.

An, et qualis libertas per se requiratur ad Moralitatem actus Humani?

Statim supponendum est, libertatem, aliam esse actualem, 195 aptitudinalem, aliam. Libertas actualis est, quae elicitur actus, a potentia actu operante cum indifferentia ad actum, quem elicit, et ad illius omissionem; aptitudinalis vero libertas est, quae licet actus non procedat hic, et nunc cum ea indifferentia posse, quae proxime dicta est, sit tamen ex se talis, ut procedere possit. 196

Supponendum deinde

dari veram, & propriam liberte, in multis nrarū actionū, hec Veritas, ut fidei dogma ā catholicis recepta ē, ā aliquos aliquos Hereticorū, hi, ut libere viverent sobre liberte, oēm nobis actibus denegabant, quos egregie cōfutant P. Molina 1a pte qe 14 art. 13. Belarminus. tho 3o controversiarum, & lib. 3o de grā, & libero Arbitrio. cape 13. & sequentibus, sed qa alterius ē instituti, nil in predictis Veritas cōtraemadulemus; sed, ut diximus titulo prefixo reamus.

197 Dico 1o. Requiritur per se libertas ad roēm moralitatis actus humani. Conclusio ē hec Doctorū oium clara, lt̄ n̄ levis sit inter ipsos controversia Ccᵃ mūms quo eā requirat, ut infra videbimus. Probatur conclusio breuiter. Moralitas, de qua in presenti ē eā, qm̄ sequitur imputabilitas actionis ad laudem, si bona sit aut ad vitium, si mala; sed ad huius mi imputabilitatē requiritur perse libertas: ergo etiam requiritur ad moralitatē actus humani, quoad presens institutum attinet. Ce Miri neget durari, cum evidens sit, nullus eē laude, aut reprehensione dignum ptr actiones, quas sine libertate exercet, ut expresse notarunt Damascenus, & Anglicus preceptor: ille 2o de fide cap. 24. hic vo in hai 1a 2e. q. 21 art. 1o a quorum verbis referendis me abstinere facit ipsa rei clarissima Veritas. Confirmatur. quia ideo pueri, & amentes, n̄ sunt laude, aut Supplicio digni ptr actiones quas exercent, quecumque he sint; quia, vlt̄, absque libertate eas efficiunt: ergo ad imputabilitatē dictam requiritur nario, & perse libertas.

198 Dico 2o. Libertas perse requisita ad Moralitatē actus humani debet eē libertas actualis, nec sufficit aptitudinalis, conclusio ē cōis inter theologos, uno Lorca excepto, qui disp. 23 3 predicti preter. defendit, aucitur sufficere libertatē aptitudinalē ad moralitatē actus humani, ad qm̄ per accidens se het oio actualis libertas. Ro nrē cōclusionis eadem ē, ac prę-

[illegible] : Nam ea libertas requiritur per se ad moralitatem altus humani, quae narrata est, ut tali actus sit imputabilis ad laudem, l. reprehensionem; sed libertas ad hoc narrio requisita est libertas actualis, nec sufficit aptitudinalis: ergo. Maior certissima est. Minor probatur: quia nemo iure laudatur, l. merito reprehenditur propter opera nario ab ipso facta, quin possit alias eadem opera cum libertate exercere, ut est certum: ergo libertas requisita ad hoc, ut actus moralis sit, et imputabilis ad laudem, l. reprehensionem, est libertas actualis, nec sufficit aptitudinalis.

Probatur deinde eadem conclusio ad moralitatem actus humani, requiritur per se libertas, ut probatum manet; sed sola libertas actualis est proprie libertas: ergo sola haec requiritur, nec sufficit aptitudinalis. Minor probatur: Libertas aptitudinalis non est proprie libertas, nec proprie reddit liberum actum, quem afficit: ergo sola libertas actualis est proprie libertas. Haec consequentia bona est, cum non sit alia libertas. Antecedens probatur: quia libertas aptitudinalis est aptitudo ad libertatem habendam; sed aptitudo haec non est proprie libertas, nec proprie reddit liberum actum, quem afficit; sicut aptitudo ad habendam albedinem non est albedo, nec reddit album subiectum, quod afficit: ergo tertio. 219

Tandem. Illa libertas requiritur per se ad moralitatem actus, quae requisita est ad actum proprie humanum; cum moralitas, quae ad naturam actus humani attinet sit, quia ibi actu proprie humano fundatur; sed libertas proprie humanum ad actum requisita, est libertas actualis, propter quod actus dormientium, aut amentium non sunt proprie humani: ergo libertas per se requisita ad moralitatem actus humani debet esse libertas actualis, nec sufficit aptitudinalis. 200

Dices 1º. 221
Accessus ad foeminam non propriam, et similiter homicidium in ebrietate, aut amentia ab aliquo patrata sunt actiones moraliter malae; et tamen non sunt liberae libertate actuali, actuali,

Læapri dumto duntaxat: q Liberty actualis n requirit ex se ad moralitem actus humi. Demum sylls, e coa n lt dictare Maiem pbrt lo loca, cuius e hoc argum. Si ho liberes Repente, aut amentia neutrum lt illi in predictis actionibus oplacere: g: q si actiones moralitr male; aliqr licitum cet in illis oplacere. 2o q nullus mis compos pote huius mi actionibus cooperari: n m pote quis citra grauissimum peccatum coniungere verum eorum ad n suam, nec impellerere amentem ad homicidium; atqui hoc, e silia alia quis q absq peccato ponet, si n cent actiones moralitr malæ, ut videre e in iungente pecora ad copulam, e in mouente amentem ad occisionem catelle: g tbz.

202 Hoc e funditus longe p oppositum nobis conuenda sa; sed friuolum satis e. Reo igitur nando maem. Ad tam pbaem reo, sub anti, nando cons. Roe: q n e necesse, qd actio aliqua sit moralitr mala; ut illius desiderium, l complacentia sint actus moralitr mali; sed sufficit, qd actio sit mala fundalitr, e physice, seu, ut alij placet, sufficit qd actio aliqua sit mala malitia morali obiectiva ut desiderium, e complacentia tali actioni sint actiones moralitr male malitia formali morali, de qua loquimur hic: cum g accessus ad n ppriam sit actio fundalitr, e physice mala, inde, qd n liceat in tali actione complacere. Inquo, ex solitas, qd actiones sint fundalitr, e physice male, alio moralitr infra dicemus. Hinc et ad 2am pbaem, concedenda ee mare, e nanda mire, ob rem datam, quæ consiformiter cc cooperationi ad tales actiones fundalitr, e physice malas.

203 Obies 2o Actus charitatis Dei, e primi contritorum, e vere bonus, quanuis n eliciatur cum actuali liberte. Similiter habitus qui ex nris bonis actionibus generatur e n so fundalitr, e physice bonus, sed etiam moralitr, e a tali habitu dr ho moralitr bonus; atqui in huius mi habitu n reperitur actualis

libertas: q° hic narra n̄ ē ad moralite actus humani.

Resp. Arguendo ... 204

quoad tamprem: actus charitatis ... ē bonus fundalis, et physic, quavis n̄ eliciatr cum actuali libertate; ideo maem: ē vere bonus moralis; ... ... quia ptr tales actum n̄ ē ho, illus eliciens ... ... dm dehiru, si m̄ ure generent ab actibus, qui n̄ liberi, ... nario fuerint eliciti, n̄ ē ppriē bonus moraliter, ... moralis aliqua residente in illo; sed d. dr bonus moraliter caustive hoc ē, quanus potē pducere actus, qui boni moraliter sint.

Ad. si tales hinc ab actibus liberis libere actuali genere, dicere qdem bonus moraliter; ... ... denotiona ab actibus ipsis, a qbus genitus ē, ... denotio n̄ ē physica tamen ... actibus; sd morali; q° vlr, tales actus consentr moraliter permanere: et in hoc casu talis habitus eode mo dr liber, quo bonus moraliter.

Sectio 3.a

Aliquot quaestiunculis satisfit.

1.a ē, an actus indiffereni (si possibilis hic sit, deque infra) sit moralis? Resp. affirmative ... ... a n. 131. ... ... ē, q° actus moralis ē, et dr, qui eliciur libere a volunte sub scientia; sed actus indiffereni eliciur libere a volunte sub scientia; q° ē moralis. Mir. pbr: q. actus indiffereni hoc ... ... nec positiva honestas habet, neque in honeste; atq adeo, qd licitus sit, et licite haberi potest, sed hoc ē heri, et elici libere sub scientia; q° ipius eo ipso, qd actus eliciatr libere a volunte sub cogne, qd indifferens sit, et nec honestus, nec inhonestus, et elicitus sub scientia, consequitr ē indifferens ... et ex electione.

Quaes. 2.a ... actus indifferens.

n. imputabilis operanti: ergo nec moralis: tra videtur constare, et antecedens probatur, quia actus indifferens, nec est honestus, nec inhonestus, ergo non est imputabilis operanti. 2° actus indifferens non est regulatus per rectam rationem, et scientiam: ergo non est moralis; probatur consequentia, quia actus moralis regulatur per rectam rationem, et scientiam. Antecedens probatur, quia si esset regulatus per rectam rationem, et scientiam, deberet esse conformis, vel difformis rectae rationi, et scientiae; at si esset conformis rectae rationi, esset bonus, et malus, si esset difformis, et consequenter non esset indifferens. Ad haec tamen, rideo, distinguendo antecedens. actus

206 indifferens non est imputabilis, ut quomodo, nego antecedens: non est imputabilis positive, et exercite, distinguo antecedens; quod, ut intelligas, nota, duplicem posse actum humanum esse indifferentem, et consequenter non imputabilem: 1° native, materialiter, et non ex electione. 2° positive, formaliter, et ex electione. 1° modo accidit, quando elicitur non sub scientia, quae accidere posset mihi insano est, et actus hoc pacto elicitus, licet non sit imputabilis, non est moralis, quia solum est indifferens, et non imputabilis native, et materialiter: At 2° modo accidit quando actus elicitur sub scientia suae, quia idem sub cognitione quod indifferens sit, et nec honestus, nec inhonestus, et hoc pacto elicitus est moralis; quia est indifferens, et non imputabilis formaliter, positive, et ex electione.

207 Unde infertur, hanc non esse rectam argumentationem: Actus humanus non est imputabilis operanti: ergo non est moralis. Ratio est, quia actus licet recte deducatur sequi ex non imputabilitate nativa, materiali, et non ex non electione, tamen non recte deducitur ex non imputabilitate formali, positiva, et ex electione: quia, ad moralitatem sufficit, ut actus non sit imputabilis operanti positive, formaliter, et ex electione, ut in nostro casu. Non esse imputabilem actum positive, formaliter, et ex electione est dicatur non imputabilis conveniens, tali, eo, quod eliciatur sub sua; atqui actum esse moralem est, quod libere eliciatur sub scientia: ergo actum non esse imputabilem positive, formaliter, et ex electione, est actum moralem esse.

Ad 2um Resp. nando ani. Ad proem 2-
ssa mai. disquirenda ē mtr; S. d. si eet Informis Resp-
rri, & silii dictanti, ita debere eē actum, ut re eet bonus.
omitto: dictanti, posse, ita eē, ut sub oppositum possit eē,
nō mem, & oam. Igitr actus indifferens ē informis
Resp. rri, & silii, dictanti eē indifferente; atq adeo li-
cite posse fieri, aut omitti; siquidem, ita unum extra
eligitr ab operante, ut stet sibi oppositum equē licite
posse ab eo eligi: Neq ex hoc ē bonus, qualitr ad intentu
argi requirtr, scilt, positive, fr. & ex electione: sō. m. nati-
ve bonus ē, quaius n ē malus, nec illicitus, qd Veriti nrē
drē n opponitr; sd potius favet. 209

2a. quæstiuncula ē: An
aliquis actus moralis possit eē pure nativum. Resp. affirma-
tive Xa nra pria de pura omissione libera. Ro ē: q volu-
e pura omissio libera, quæ heatr sub ssciā dictante, l.
ita posse omitti, l. ita debere omitti; Hoc ipso talis
omissio ē moralis, ut stat ex dictis: q ffa. idem
stat de omissione pura externa imperata ab actu
interno voluntatis, quæ cum aliqd pure nativum sit, hetr
libere sub ssciā, qd suffir ad eius moralite. 210

3a. questi-
uncula ē: An idem n actus humanus possit transire de
genere nē in genus moris, & ēa. R. Vt diffi clare-
ignoreetur, supponendū, ē cum D. Thā, ut notat P. Vera
Beranus, hic disp. e q. 4. cap. 3o. n. 1o. Dupplicitr posse 2-
siderari actum humanum: 1o in genere nē, hoc ē, qdo
precise spectatr, quoad suam entite, & nam: 2o. inge-
nere moris, hoc ē, qdo spectatr, quoad liberte, & ea, quæ
fundantr in liberte, cuius mi si eē capacem laudis, & vi-
tuperij, meriti, & demeriti. Hoc clarescit exemplo ac-
tionis externæ, vg. ambulationis: hæc m pōt ssiderari
in genere nē, si, scilt, ssideretr, quaius het suam entitē

nalem, et sic e eiusdem speciei in ebrio, et in Plo. Potest etiam hec eadem actio externa considerari in genere moris, si, scilicet, consideretur, quatenus libere fit, et libere dirigitur ad bonum aut malum finem, et sic pote ee diversa spei in ebrio, ac in Plo; nam ebrius, potest ambulare in agro usque, ut pietatem cum viatoribus exerceat illis eleemosinas elargiendo, Plus vero ut alicui tribuat mortem, in quo casu ambulatio Pri e honesta laude digna, et meritoria: ambulatio Pli vitiosa, vituperio digna, et demeritoria.

212 Hac dra ad diffus postre intelligentiam marem p iatra, Deo iam astante. Roe: q actus amoris, l odij, qui preveniunt ipsam rem, et scientiam in operante e tantum in genere nae, ut e certum; sed si libere continuetur idem actus advertente Delta roe, et scientia incipit sul ee in genere moris: q idem n actus pote transire de genere nae in genus moris. Minor pbr: q actus ita continuatus elicitur libere sub scientia; sed qdo elicitur libere sub scientia e moralis: q. Dinde. Actus amoris Dei supernat in Deo, qui libere elicitur a vlate e sul in genere moris, et nae, ut e indubitatum; Atqui, si hic actus continuetur in Patria, in quo nulla apparet pugna, desinit ee in genere moris, et tantum mer in genere nae: q idem n actus pote transire de genere moris in nae genus. Minor pbr: nam talis actus in Patria desinit ee liber, siqdem beati in Coelo n libere, sed nario amant Deum; sed eo ipso, qd desinat ee liber, desinit ee in genere moris: Ubi m. n reperitur libertas, nec moralitas reperiri valet: q o tta.

Disputatio 2a

In quo nam formaliter consistat Moralitas actuum Humanorum?

Sectio 1a

Sit questionis apperto, et sls Delatis, nra oponitur, et pbatur.

213 Actus moralis e iteratum qdam ex mali, et frali: frale m.

ē ipsa moralitas, quę denotat, et cstituit moralē actum humanum: male v.° ē ipse actus humanus, qui denotatur, et cstituitur moralis per ipsam moralitatem. Vnde qdq. sit moralitas erit cstitutiva frā, seu ratio huius actus moralis. Rursus actus humanus ē etiam scretum ex frā, et hente: hens me ipsa substā, siue ēē physicum actus; frā v.° id, quo humanus denotatur, qd n ē aliud, qm ipsa actualis libertas, qm per se requiri ad moralitatem actus humani pbavimus supra. Vnde ad hoc, qd ut aliquis actus humanus sit moralis requiritur neris, et, qd talis actus liber sit, et qd sit habitus a volūtate subiecta rōe, et ssuā, quę oīa satisfirmata mentē ex dictis tota disp.ª anti.

Q. 14

Sus igr questionis, et presens diffas ē inquirere, quid hæ ex iis, quę supponuntur, requiri ad actus moralis denotationem, sit cstitutive, et frē moralitas actus humani? qd idem ē ac inquirere, qd nam ex iis sit frā actus humani in ēē moralis? Prima, et celebris in hac diffē sā asserit, moralitatem actus humani ēē, cstitutive, et frē ipsam actus actualem libertatem, consequitur qd hanc ēē frām actus humani in ēē morali, itaut idem oīo frē sit actum ēē liberum, ac ēē moralem. Militat p hac sā P. Salas tract. 5.° disp.ª 1.ª sect.ª 2.ª, P. Granado. Controv. 2.ª de actibus humanis, tract. 3.° disp.ª 1.ª q.ª 78. n.° 4.° ; eam q tribuit Anglico preceptori, Scoto, et Durando, et Lotery, qui videri possunt apud ipsum. 2.ª :

Q. 15

2.ª sā docet, moralitatem actus humani consistere frē in regulabilitate actus per rectam rōem, atq. adeo libertatem n ēē cstitutive, et frē frām actus humani in ēē moralis. Ita P.r Vazqz. disp. 73. cap. 9. ad tum. Gaspar Hurtad. disp.ª et diff.ª 1.ª. Lorca. disp.ª 3.ª Herr.ª disp.ª 28. de peccatis. q.ª 2.ª concl. 1.ª, et 2.ª. Curiel. 1.ª 2ę. q.ª 18. art. et dubio 1.° §. 9. Sed n eodem mo ab oībus his Aucthoribus nomen rectæ rōis usurpatur: alii n. sub noē rectę rōis intelligunt

nam morale, que est regulla nostrarum actionum. Alij nam moralem cum distene voli; alij tandem intelligunt legem Dei eternam.

216 3.a sententia antes pacé inestri defendit, moralitate actus humani consistere formaliter, et addite in libertate, et regullabilitate actus per rectam rationem, sequitur quod consistere in eius essentialitate, fram actui humani in esse moralis. Pro hac sententia citantur contra Dumel. 1.a 2.ae q. 19. art. 13. P.e Koninc. disp. 2.a dubio 2. P.e Arriag. disp. 24. sect. 1.a quibus suffragatur ingeniosus Magister, cui parrim, et nos suffragium feremus.

217 Hu claritus gratia de more prelivatis, ut nostram mentem aperiamus sit nostra conclusio. Moralitas actus humani non est constitutive, et formaliter libertas illius, ac per consequens libertas non est quo formaliter constitutiva actus humani in esse moralis; sed sub se habet ex parte subiecti moralitatis. Pro hac conclusione stant AA. 4. 2.ae 3.ae quibus cum probatur: Si libertas actus humani esset moralitas illius, eo precisse, et formalissime, quo actus esset liber, quin aliquid aliud adderetur, esset moralis; sed hoc est falsum; ergo et quod libertas actus humani sit moralitas illius. Maior et cum stant; Minor probatur: quia moralitas actus, ut omnes fatentur theologi cum D. Thoma q. 21. art. 1.o et 2.o est id, ad quod sequitur eius de actus imputabilitas ad laudem, vel vituperium; sed non eo precisse, et formalissime quo actus sit liber est imputalis ad laudem, vel vituperium: ergo non eo precisse, et formalissime, quo sit liber est moralis. — Maior et cum stant. Minor vero probatur. Actus elicitus a voluntate absque ullo indicio de bonitate, aut malitia illius, et absque indicio indifferentie eiusdem, sed solo sub ratione bonitatis delectabilis obiecti, est actus elicitus libere a voluntate, ut nemo negabit, et tamen non est actus moralis; siquidem in tali casu deest cognitio, et scientia per quam regullatur, nec obiectum propositum est per indicium dictans voluntati illud esse

esse bonum, malum, aut indifferens, sed productum dumtaxat, quod sufficiens est, et requiritur, ut voluntas feratur libere in tale obiectum: ergo etc.

Confirmatur hoc: quia Theologia moralis 218
considerat actus humanos sub diversa ratione formali, quam illos considerat Physica; sed haec considerat actus humanos sub ratione liberi: ergo sub diversa ratione formali considerat eos Theologia moralis. Atqui Theologia moralis considerat actus humanos sub esse morali eorum, ut nullus Theologorum inficiabitur: ergo non constituuntur formaliter in tali esse per libertatem. Et ita. Nam melius libertas consideraretur per se a Theologia morali, siquidem eo posito consideraretur moralitas actus, quae constitueretur formaliter per ipsam.

Probatur 2° eadem conclusio. Si li- 219
bertas actus esset formaliter, et quid dicitative moralitas illius, ratio liberi esset ratio communis, et superior ad varias species quae in genere actus moralis reperiuntur, fieret quod ex ratione liberi, et ex differentiis per quas contraherentur fuerint diversae libertatis in specie; hoc est aperte falsum: ergo libertas actus non est formaliter et quid dicitative moralitas illius. Minor constans est. 2° quia metaphysica; nam sunt ex animali et ex differentiis, per quas contrahitur fiunt diversa animalia in specie, et colligitur de reliquis rationibus communibus ad varias species, idem etiam mario evideretur in ratione liberi contrahi per varias differentias. Maior probatur: quia sive actus sit bonus moraliter, sive malus non est diversa eius libertas, licet sit diversa; sed in eodem [illegible] liberi actus moralis, et tamen sunt diversae species moralitatis, imo sunt diversa genera sub quorum quolibet reperiuntur plures species morales: ergo etc. Confirmatur nam idem numero actus manens eadem libertate potest transire in diversam moralitatem, ut suo loco dicemus: ergo libertas non est formaliter et quid dicitative moralitas. Confirmatur, alioquin esset in tali actu diversa libertas, sicut diversa moralitas est. 220

220 Tandem Obr. 3do. si ratio liberi est ratio omnium, et superior ad varias species aliquas morales, non possent hae species multiplicari, quin ratio liberi multiplicaretur; atqui saepe multiplicantur species morales actus humani; cum tamen libertas sit una, et eadem numero; ergo ratio liberi non est quid superior ad speciem actus moralis, et consequenter ratio liberi non est ratio moralis in actu. Maior est evidens, et apparet in aliis rationibus omnibus, quae vere multiplicantur pro inferiorum multiplicatione; nec siquidem impossibile est, quod eadem numero res sit idem cum rebus aliis, quae vere plura sunt. Minor probatur: quia saepe in eodem numero actu, et sub eadem libertate actuali reperiuntur plures species morales: quia saepe multiplicantur species morales actus humani, cum tamen libertas sit una, et eadem numero: Conclusio infertur, et antecedens patet in actu, quo quis vult iejunare ob finem virtutis charitatis, aut vult furari ob adulterium committendum, et in aliis sexcentis eiusdem generis.

221 Solutio: Ad 3um argumentum Dico, Moralitas in actu humano consistit formaliter, et quidem in hoc, quod eliciatur sub conscientia, hoc est sub dictamine rationis proponentis quid tenendum, quid fugiendum sit: unde elicientia sub conscientia est forma constituens actum humanum in esse morali. Et haec conclusio est probabilis. Pro qua in magna scriptorum suffragium ferentes Durandus in 2° dist. 40. q. 1a. n. 2. Et etiam scitis quoque sua sunt à P.e Granad. Tractatu 1° 2ae. in hac q. 18. art. 3°. et 8. et q. 19. art. 1° Montesinos disp. 24. q. 3. P.e Valentia disp. 2. q. 12. punct. 1. et quidem aliqua ex his supra citatis. 2a. Et probabile possunt etiam explicari in favorem nostrae conclusionis, quam sic probo 1° à posteriori. Qui omni sermone placet taciturna silentia vivat; qui canit arte, canat, qui bibit arte bibat.

6

222 / 98

In actu humano: qut. his abstrahit a bono, malo, et indifferenti, nil aliud est praeter libertatem, et elicientiam sub conscientia per quam commensuratur, ut ex se patet; sed non constituitur in esse morali per libertatem, ut probatum est a nobis mox: ergo constituitur in esse morali per elicientiam sub conscientia: ergo haec est, et quod dicitur moralitas actus humani. Et confirmatur: quia actus humanus est obiectum theologiae sub ratione eliciti sub conscientia, per quam commensuratur; ergo hoc quod constituit illum in esse morali. Probatur consequentia: quia actus moralis sub ratione morali est obiectum per se theologiae; unde quod quod constituit illum in esse obiecti per se theologiae, constituit etiam in esse morali. Antecedens vero probatur: nam theologia considerat actum humanum sub ea ratione sub qua est proxime contrahibilis ad bonitatem, vel malitiam moralem; sed haec non est quod eliciatur sub conscientia, per quam mensuratur: ergo sub ratione eliciti sub conscientia, per quam commensuratur, est obiectum theologiae: ergo etc.

Secundo probatur eadem conclusio a priori. Ea enim est constitutiva actus humani in esse morali, quae est radix fundamentum imputabilitatis ad talis actus ad laudem, vel reprehensionem; sed esse eliciti sub conscientia, per quam commensuratur, est primarium fundamentum imputabilitatis actus humani ad laudem, vel reprehensionem: ergo ea est constitutiva eius de actus in esse morali; Maior, et consequentia constant. Minor vero licet videbatur constare, cum impossibile sit intelligere, quod actus sit elicitus sub conscientia, per quam regulatur; quin intelligatur, quod eo praecise debeat esse imputabilis ad laudem, vel reprehensionem, neque in hoc sit invenire medium. Probatur deinde: quia hoc ipso, quod actus eliciatur sub conscientia, per quam alicui reguletur, non potest esse tali conscientiae, et rationi conformis, aut difformis positive; sed hoc est esse imputabilem ad laudem, vel reprehensionem: ergo esse eliciti sub conscientia, per quam commensuratur, est primarium fundamentum imputabilitatis actus humani ad laudem, vel ad reprehensionem, et consequenter constituit actum in esse morali.

223

224

Hinc infertur primo. Moralitatem actus humani afferre in recto elicientiam illius sub conscientia, consequenter enuntiari

cum veritate de de moralite ee elicientia eius m', denotando per vbum ee idatem adeqtam intr subtum, et pratum: Unde hec pp° e vera, Moralitas ait e elicientia sub iscientia; Reliqua v° inquibus de moralite enuntietr in vero aliqd, prtr elicientiam sub scia, erunt in su frali, et vigoroso falsa. Rō illationis: q° id sō affertr in vero a moralite, qd moralitas fr., et methaphyce e; sed moralitas fr., et methaphyce e elicientia predicta: q° hec sō affertr in vero: q° sō pp. in qua enuntietr in vero de moralite aiy vō eliciti sub iscientia erit vera in su frali, et vigoroso.

Inferes 2°: Denominatio aiy humani moralis ee partim extrinca, et partim extram aui, qui denoatr moralis; Roe clara: q° hec denominatio aiy humani moralis n sō dicit ipsum actum, sd, qd hic eliciatr a volate sub scia, sd, qd hic eliciatr sub scia e qd extrum ipsi aui, qui denoatr moralis: q° denoatio aus humani moralis e partim intra, et partim extra aui, qui denoatr moralis. Adeat quisque ad librum de ala, et recolat ibi dicta ce denoatne liberi vū aiy, qui, qui denoatr liber: eade m e difficultas.

Q26 Inferes 3° Roem liberi, et roem moralis, que fere sepe in actibus humis reperiuntr, si iparentr intr se, neutram earum ee alteri superiorem, et esualem. Rō e: q° liberts n e vō institutiva moralitatis, ut pbatum mets, sd aliqd, qd expte subti moralitis supponitr. Unde vō moralis n e esualis vō liberi, quia potius hec vō liberi supponitr ad roem moralis, cum prius supponatr actio huma libera, qm moralis, ut istat ex dictis a n° 27: q° moralitas n e esualis libertati, nec hec moralitati: q° neutra vō, si iparentr intrse alteri e superior, et esualis.

Q27 Sd dicis 1° hec. Ro liberi predicatr esualitr de au bono, et de au malo moraltr: q° saltem vō liberi e superior, et esualis ad tales aiy, et iseqntr ad roem moralis.

Et tm etiam, qd fale pbr: q alij bonij moralitr e essa-
litr liber, nec pote intelligi, qd aliqd aliquid sit bonij mor-
ralitr, aut malij, qn intelligatr liber liberte actuali: &
ttr. Reo hanc argo, nando arj. Ad pbem, de quo
ant claritij gra: Alij bonij moralitr e essalitr presuppo-
sitive liber; I do arj: q ad hoc, ut aliqd dij sit mo-
rali Sequitr essalitr, qd presupponatr actuali liberte in-
dubtij, ut Istat ex no I D3, & Veliqui. e Pr essalitr
Istiue liber, no ant: Sigdem liberta n e de rae fali
& Istiua moralitij, ut Istat ex to ma Iele.

Ig pp o hij

Alij bonij e essalitr liber sumptus ut debet sumi in abs-
tracto, & identice vere tripliciter accipi. I o ut vo liberi
predicetr so. de subto bonitij moralij, ita, ut equivaleat huic,
id, qd e alij moralii bonij, e essalitr liberum: 2o, ita,
ut vo liberi predicetr de toto Icreto, qd e alij moralij bo-
nij, & equivaleat huic Icretum illud, alij morali bonij, e
essalitr liberum: 3o denig pote accipi, ita, ut vo li-
beri predicetr de au. bono Qum toem moralitij, aut boitij,
& sui sit, Moralitas, aut boitas alij humi e essalitr li-
bertas. In oibij hi acceptionibij falsitate laborat predicta
pp o falsa m. inti accepi q libertas nullo mo e fa, a
predicative subtum moralitij, I d sequitr, ut dicit ex pte
subti, ut Istat ex dictis, & amplius Istabit ex dicendis,
uti pt falsa etiam e, q libertas n includitr essalitr in
illo Icreto, etiam tanqm subtum partiale moralitij, ut
sani dicemus. In 3o tandem accepte falsa etiam e, ppo
q liberta sit de esse moralitij, no pbatum [illegible]

Sectio 2a

Traque mra Iolo. Abiel tres Sentre amplius
[illegible] firmare
[illegible] Granad [illegible]

Scoti, quorum ten in 2° dist. 40. q. unica art. 1. ait: Aliq. Volunt. per se, et immediate ad genus moris pertinere. Quin q. volunt, sed est liberi sui. Durandus dist. 40. q. 1. de D. Averit. Actum dici moralem, quia libere elicitus est. q. S. D. Thom. et Subtilis D. ideo actus humanus moralis est, q. liber: g. moralitas act. humani constituitur per liberta.

Hic et alii Thomistae, qui tum ex D. Tho. tum ex Subtili D. allegare solent apposite id Dre una, et eadem explicatio aptanda est, ut significari libertatem act. humani esse per se, et simpliciter requisitam ad moralitatem illius; nec fieri posset, qd detur act. verbo et proprie moralis, qui liber non sit, qd etiam nos verum esse fatemur. Unde Dd. Averit Anglicus praeferri act. humani pertinere per se ad genus moris, quamvis libere sit; quoniam libertas saltem est conditio simpliciter requisita, ut talis act. sint saltem opportunata moralitati. Aliter explanandus est Subtilis D. quanvis dixit, lex quae denotet conditionem ex parte subjecti ad inducendam formam moralitatis; non vero cognoscimus constitutivam, hinc potest facile adaptari nostrae solutio, in qua constituenda non est immorari.

281 Obiicit idem Granad. Eo ipso, qd act. voluntatis intelligatur habere praedictam libertatem sufficienter est constitutus intra genus moris: q. sufficienter intelligitur constitutus per libertatem intra esse moralis. Atqui per nos antequam intelligatur elicibus subsistentia, intelligitur elicitus cum libertate: q. hic iste constituit actum humanum in esse morali. Nihil subsumpto, et totam distant exentymathe, cuius ant. suadetur a Granad. sic: ergo eo ipso qd actus sit liber potest ita reperiri, ut morum constituatur: q. eo ipso qd act. Voluntatis intelligatur habere libertatem, intelligitur sufficienter constitutum intra genus moris. Con. infertur, et ante videtur expressum D. Thom. qui in 2. dist. 24. q. 1. art. 4. quaestiuncula 2a docet, Morem esse frequentiam operum, quae in nostra potestate sit, et ideo actum moralem esse, q. a voluntate ut

vo volat. e. Contr.

Resp. huic obiectioni, negando ant. loquendo ... ... instrumentum. Ad probat. dico, cum P. Granad. cum Anglico, preceptore, sumere nomen morale, ut ex eorum probationibus constat, ut deducitur a more, hoc est, a repetitione, et frequentatione actuum, ... actus, qui possunt primo morem constituere, non ... morale in ea speciali acceptione, de qua in presenti ... Contr. explat ... cum ... actum moralem per libertatem; quoniam hec constituit ... morem ... per ... constituere; non ... per ... moralem ... de qua moralitate agimus nos in presenti. 232| 50

233

Et licet P. Granado concederemus, ex eo, actum humanum esse moralem, quod possit primo morem constituere; adhuc tamen inde sequeretur constitui in esse morali per libertatem, tanquam per rationem formalem, ut ipse suo argo. ostendit, sed constitueretur morali per aptitudinem ad constituendam frequentationem actuum similium, que aptitudo esset denominatio extra a voluntate proveniens: ex eo, quod voluntas posset similes alios actus sua ... producere, quemvis ... actus diceretur posse repeti, et libertatem se haberet, ut condicio ex parte subiecti: Unde argumentum non convincit intentum hoc ... 234

Obiicies 2o. Actus humanus dividitur immediate in bonum, et malum: ergo ex eo est actus moralis, quod sit actus humanus: Atqui est actus humanus per libertatem: ergo etiam est actus moralis per libertatem: ergo constituitur per libertatem in esse morali. Confirmatur: quia moralitas nequit in abstracto intelligi posse sine libertate: quia non potest intelligere bonitatem, aut malitiam moralem, quin intelligatur aliquid liberum libertate actuali? ergo ...

Huic obiectioni Resp., distinguendo ant. actus humanus dividitur immediate in bonum, et malum divisione essentiali, nego ant., divisione accidentali, concedo ant. 235

Ibi ē, divisio illa n̄ ē rou̾ cōmuniȝ in inferiora, sub- divisio actualis in hoīem, et equum: Id ē subiri divisio in specia, quales ē divisio actualis in nigrum, et album vide nulla ex sub illaris coā deffraē; ac p ē oēs nande. Ilstant dnā ex tradita ā n.° 227. et sequenti. Ad- dicemus dicendo etiam anē: Moralitas nequit intelligi sine libertate, tanqm sine conditione requisita cap.te subti; ideo aliq; tanqm sine fra constitutiva moralitas; no anē, et tam quanu- llo pacto inferir; sub exco; qe ad privatione in eē talis re- quiratur capacitas subti, ita, ut n possit intelligi privatio in eē talis; qn talis capacitas ad fram intelligatur, n inferir, privatione constitui, tanqm perfram per capacitē dictas subti.

236 Dicunt q

Id ē ea fralis aliquius effus fralis, quo posito in subto nario ponitr tali effus fralis: sed posita libertate in actu humano ponitr nario eē morale in illo: g libertas ē id, seu ea fralis eē mo- ralis in actu humano. Min pbr: q impossibile ē actus liber in re, qui n sit bonus, aut malus moraliter: g posita libertate in actu ponitr moralitas eius. Itai voē utitr Pr Salas, qui opinat, nullum eē actum indifferentem in indiuo. Et pbatr: q posita libertate in actu volatus eo precise, et fralissime ponitr imputa- bilitas illius ad laude, l reprehensione: g eo ipso ponitr eē morale talis actus. Pt coā. q imputabilitas sequitr ad eē morale actus, ut nos ipi saepe diximus. Anē vo pbr. q imputabilitas dicta fundatr in dominio; dominiu aū n ē aliud, qm libertas. Hinc ē, qd dixerit D Thō in 2.° dist.e 24. q. 3.a art. 2.°. Genus moris incipit ubi primum dominius volatis inbenitr: g &.

237 Argo pote re- dne dicitur; 1° dissā maior, nande minor. Ad phaem neg anē: q, ut diximus ā n.° 227. dari possi aliqui actus perfecte liberi, qui n sunt morales, quales sunt actus native in- differentes: unde ex hanc solutione, nil pbr argum. Solne

videamur hac dicta de industria ad tuum munitum adhuc ea ni admissa cum ipso obiiciente. Ceo directum falso, quod diguendo maiorem. Quod est causa fralis alicuius effectus fralis, quo praecise posito in subiecto, et secluso salter per intellectum quovis alio ponitur fr. talis effectus fralis; concedo maiorem: quo posito in subiecto, et vel intellectu alio, ponitur concomitanter talis effectus fralis, nego maiorem. Solutio ad minorem. Sed posita libertate praecise in actu humano, et nullo alio intellectu ponitur fr. talis effectus fralis; nego minorem: alio intellectu, concedo minorem. Ad cuius probationem, omisso ante simili distinctione excipiendum sequitur est.

Igitur, quod praecise expositione alicuius in subiecto secluso saltem per intellectum quovis alio, ponitur fr. effectus fralis, tale aliquid dicitur vere fra, et causa fralis rationi talis effectus fralis; quod ita non est, si sic ponatur hic effectus concomitanter ad positionem fra, hoc est, si ponatur, quod cum tali fra ponitur, etiam aliud, quod est causa talis effectus: sicut in posito rationali ponitur ratio, quod entis sit animal, non quia rationale sit constitutiva entis in esse animalis, sed quod ponitur cum rationali, quod constituit ens in esse animalis. Solutio in nostro casu dicendum est, posita libertate actus humani poni etiam esse morale ipsius, non quidem, quia per talem libertatem constituatur actus in esse moralis; sed quia cum libertate ponitur, et intelligitur in ipso actu eliciti sub conscientia, per quam mensuratur, quae est causa fralis talis effectus fralis, et sequitur hic ponitur in actu non fr. sed concomitanter ad positionem libertatis.

Ad confirmationem fale
Respondetur ex dictis, negando antecedens, cuius probatio, et Anglica propositio thesis, nihil continent nisi contra confirmationem; cum scilicet conveniunt libertate, quae est voluntatis donum, sed bene ex parte fundamenti moralitatis, quod est nostra scientia saepe in dictis insinuata, et ex quo fere sequenti sectione est explananda.

Obiicies 5°
3° Iam scilicet. Potest intelligi quod actus eliciatur sub

3sciã; nec tn̄ sit moralis: g° moralitas actus humani n̄
consistit frᵗ, et exalitr illius sub 3sciã. Pᵗ cõn: g° si
consisteret, nequiret intelligi elicientia huius mi, qn in-
telligeretur moralitas in eo subto, in quo intelligitur prę-
dicta elicientia; siquidem rn̄, et distinctiuum rei adequatum sit
idem frᵗ. Ans pbr. Poterit quis hendo aduertentiam
ad honestatem, ut inhonestatem actionis, eam elicere sine li-
bertate, quod rugnat in hoie? Atqui talis actio neutiquam
qm eet moralis, ut e certissimus: g° poterit intelligi qd
actus eliciatur sub 3sciã; nec tn̄ sit moralis: g° ut actus sit
moralis aliqd aliud frᵗ requiritur. 3d n̄ exp^te subti; nam
subtum e actus, et hunc supponimus dari: g° exp^te frs; co-
sequenter qd fra 3stitnem actum huma in ee moralis n̄ resultat
frᵗ adeqte in elicientia dicta.

Huic obiectioni quæ e flaua vocat eius Author, Resp. disting° ant. Poterit intelligi qd actus
eliciatur sub 3sciã, nec tn̄ sit moralis ex defectu frs potentis
ex se tribuere tales denoatnes, nō ant. ex defectu capaci-
tis subti ad tales denoatnem subeunda, 3do ant., et nō
conam. Ad pbaem antis, omissa mai, subdr distinguenda
ē mir. Talis actio neutiquam eet moralis ex defectu capaci-
tis subti, 3do miem: ex defectu frs, nō miem. Ad id, qd
additur in minori subsumpta, dic, subtum ad denoatnem
moralis ee actum n̄, utcunque, sd liberu: unde deficiente
libertate in actu, qmuis ibi eliciatur sub 3sciã, deficit ex-
p^te subti aliqd, qd requiritr, ut sit capax ad denoatnem mo-
ralis subeunda; atq^te deficit denoatio moralis, ad qm
requiruntur n̄ so. quæ se tenent exp^te frs denoationis;
sed etiam exp^te subti. Hinc ē, qd ex defectu denoationis
male arguatr defectus frs, qd denominatio poterit de-
ficere, eo, qd deficiat capacitas exp^te subti: sic ex eo, qd
posita intellectio in lapide, et deficiente denoatne intelli-
gentis male arguitr: qualitr actionem n̄ ee frᵗ talis deno-

[illegible]

aij liber: [illegible]
libera intelligeretur adhuc [illegible] adequa moralitatis; sed [illegible]
[illegible] ultra [illegible]
moralis; [illegible]
[illegible]

Sectio 3.a

[illegible]

[illegible] per se requisita, ut adaequet substantiam aij, ut substantia moralitatis; [illegible] moralitatis, [illegible]

[illegible] moralitatis, [illegible] requiratur [illegible] libera, [illegible] adequatum subiectum moralitatis, [illegible] aij [illegible] liberta [illegible] subiectum [illegible] talis aij [illegible]

[illegible] ad illud [illegible]
[illegible]
[illegible] libertas [illegible]
[illegible]
[illegible] requirunt libertas ad moralitatem [illegible]
Duplex est [illegible]
[illegible] libertas [illegible] ad moralitatem
moralitas. Ita Montesinos in hac [illegible] q. 3. [illegible]
quorum aliqui. Turnel 1. d. q. 21. art., et disp. 2.
6. In hac diff. [illegible] ille Author [illegible] clara
procedat: averrit [illegible] falsissimum [illegible] libertas sit, [illegible]
[illegible] sive [illegible] exprimere [illegible] sit. 2.
[illegible] libertas nulla [illegible] subiectum moralitatis, &
[illegible] ad [illegible] moralitatem. Ita [illegible] in [illegible]
23. art. 4. disp. [illegible] 1. [illegible] disp. 3. [illegible]
[illegible] 101 [illegible] Authores [illegible]
[illegible]
[illegible] cum hac 2. [illegible] an [illegible]
[illegible] libertas [illegible] ad mo-
ralitatem [illegible] partiale moralitatis. Moveor [illegible]
[illegible] urgentibus, quia libertas [illegible] par-
tiale [illegible] moralitatis [illegible]
rebus [illegible] urgenti [illegible] nullum in-
[illegible] videlicet iam, cum [illegible]
oppono [illegible] ad quod re-
[illegible] libertas [illegible] naturali [illegible]
[illegible] partiale [illegible] mo-
ralitatis.
246 Moveor [illegible]
oppono [illegible] debet [illegible]
[illegible] libertas [illegible]
[illegible]

moralitri, & nulla ē r̃o urgens, quæ suadeat debere constitui partiale subtum illius: ergo libertas non ē, neque partiale subtum moralitatis; sed solo conditio sine qua non. Mar̃ ex se constant, constat, quia fini posuimus, cur res capaces sint earum, ē, ut accipiant effectum formalem illarum: unde semel posito, quod res sint incapax effectus alicuius formæ, debet esse incapax talis formæ, nisi urgens r̃o, & functum opponens suadeat. Min̄ prob: quia libertas proprie loquendo non dicitur bona, aut mala moraliter; quia in ipsa libertate nulla est forma bonitatis, aut malitiæ moralis: ergo libertas non est proprie capax denominationis moralis; ac proinde nequit esse neque partiale subtum moralitatis.

Neque robur hanc enervare debet, quod aliquo libertas dicatur bona, aut mala; quia hoc est in sensu impoprio & respective ad nos; quatenus, scilicet, bene, aut male illa utimur. Scio etiam, dari libertatem moralem; sed neque hoc enervat robur prædictam; quia talis usurpatio non est, quæ ad nostrum institutum spectat, sed, ut opponitur necessitati.

Sed obiicies 1º. Si libertas esset conditio tantum sine qua, & non subtum partiale saltem, requireretur per accidens solo ad moralitatem; sed hoc est falsum, ut constat ex dictis à n. 197: ergo libertas non est conditio tantum ad moralitatem, sed est subtum saltem partiale moralitatis. Resp. negando sequellam maioris: quia, ut libertas requiratur per se ad moralitatem, sufficit, quod sit conditio, sine qua non; nam ea, quæ requiruntur per accidens, taliter se habent, ut id, ad quod requiri dicuntur, possit sine illis existere.

Obiicies 2º. Per id constituitur aliquis in ratione subiecti potentis recipere moralitatem, per quod constituitur in esse alicuius humani; sed per libertatem constituitur in esse alicuius humani, ut supponit mar̃ theorum pars: ergo per libertatem constituitur in ratione subiecti potentis recipere moralitatem.

q. q. libertas n. erit so. conditio ad recipiendam moralitatem; sed etiam partiale subiectum. Et confirmatur quia actus humanus, ut talis est subiectum moralitatis: quod etiam libertas, per quam constituitur humanus, pertinet ad rationem subiecti moralitatis. Patet totum ex antecedente, quod est propositio reduplicativa communiter usurpata a DDoctoribus.

Obiectioni vero, nando maiorem, non m. constituitur per libertatem, in ratione subiecti potentiae proxime moralitatem subire; sed ipsa substantia actus actualiter libertate affecta est potentia proxima passiva moralitatis, sicut accidentia recepta in materia non sunt potentia proxima ad formam substantialem; sed ipsa materia ambobus affecta est potentia proxima, ut vulgo dicitur in Physica. Similiter discurri solet de agente cuius non est potentia activa sua applicatio ad passum, licet hic requiratur, ut agens possit proxime effectum producere, sicut requiruntur accidentia, ut materia possit proxime recipere formam substantialem. Sic libertas requiritur ex parte substantiae actus, ut hic recipiat moralitatem; quod autem ipsa non est, nec partiale subiectum moralitatis. Ad confirmationem vero, distinguo antecedens: Actus humanus, ut talis est subiectum moralitatis, denotante li, ut rationem formalem; nego antecedens; denotante conditionem, et requisitum; concedo antecedens. Constat distinctio ex dictis nuper positis satis quod familiaris est Philosophis huiusmodi diversus usus, quem reduplicativae affruuntur usurpatio.

Controversia 3.ª
De Bonitate, et Malitia Actuum Humanorum.

Saltatim, de moralitate actus humanorum in genere dicta, sequitur 2.ª recte dicere methodum tractatio de illorum bonitate, et malitia, quae sunt species moralitatis. Agit 1.º de illis Angelicus Praeceptor per tota, quaestione, etc. Inveniendi

articulos diversa, Nos etiam tanti Magistri vestigiis insistentes, quod quod de hac tractatione est, ita in breviori hac clausula dabimus, ut nil ad utilitatem desiderari desideretur.

Disputatio 1.a

In qua essentia constituat bonitas Moralis formalis actus humani.

Sectio 1.a

Aliquibus suppositis impugnantur ea.

Supponendum est 1.o, praesentem in materia differre, ut explicando titulo habuit de bonitate morali obiectiva, quae est obiectum constitutiva actus humani in esse boni Quum, quod potest esse obiectum alterius actionis hominis de hoc in speciali alia instituerit disputatione instituta de bonitate morali, quae est constitutiva actus humani in esse boni, Quum, quod est actus humanus moralis, et operatio moralis, ut formalis est, quae bonitas moralis ad distinctionem praecedentis vocatur bonitas moralis formalis. 2.S2

Supponendum est 2.o, duplicem considerandam esse bonitatem moralem in actibus moraliter bonis, quae bonitatem suam possunt, et specialis illorum similes quod duplex bonitas, quam metaphysica in entibus realibus Quum quod entia alia sub consideratione. Alia est bonitas moralis absoluta, seu, qua actus sit in se bonus in suo genere, hoc est perfectus et integer in suis praedicatis, ita quod nil illis deficiat. Alia 2.o est bonitas moralis relativa, seu, qua sit conveniens alteri. Quaeritur hic duplex bonitas debeat considerari in actibus humanis moralibus, patet; quia intus, eo ipso, quod sint actus

morales debent habere omnia praedicata, quae sunt moralia constituta, et eorum quae sunt boni; debent habere praedicata, quae est bonum constituunt: ergo habere debent bonitatem abstractam propriam, et specialem sui generis, quae sit integritas et collectio talium praedicatorum. Deinde, quamvis sit aliquis moraliter boni, scilicet rei alteri convenientes: ergo habere debent bonitatem relativam, quae nihil aliud est, quam haec relatio convenientiae. Sic calor dicitur in suo genere bonus bonitate abstracta, quatenus habet integritatem suorum praedicatorum propriorum sui; et dicitur etiam bonus bonitate relativa quoad ignem, cui conveniens est.

353 His suppositis. 1a sententia asserit, bonitatem moralem formalem actus humani consistere formaliter in conformitate actus cum lege, vel re vera existente, vel quae existimetur existens. Haec sententia communiter tribuitur Arriaga in suis moralibus, cap. 6. et 1. Herrera disp. 2a q. 3, ubi a n. 245. Expresse quoque traditur a P. Becano, tract. 1o de bonitate actuum internorum, q. 8a cap. 9. n. 2. Sed dico 1a est 1o: quia opera, quae vocantur Ecclesiae, ut auditio sacri in diebus feriatis, ingressus Religionis, et sic innumera alia sunt actus boni moraliter, ut omnes fatentur; et tamen eorum bonitas nequit esse conformitas cum lege, neque vere existente, neque existimata: ergo bonitas moralis formalis actus humani nequit consistere formaliter in conformitate actus cum lege, vel existente vere, vel quae tali existimetur. Minor probatur: quia nulla lex de his operibus datur, nec cogni potest ab operante, cum certo sciat esse opera, ad quae non tenetur, nec obligatur ulla ratione: ergo horum actuum bonitas nequit esse conformitas cum lege. Confirmatur 2o: quia potest stare, quod aliquis sit moraliter malus, et quod sit conformis legi vere existenti: ergo bonitas moralis formalis nequit consistere in conformitate actus cum lege. Patet ita evenire, et ante probatur, qui ob finem pravum audiret sacrum in die festo, et praecepti.

354 2a sententia dicit, bonitatem

fralem consistere formaliter in conformitate actus cum obto, vel consono, seu in orde ad obtum vel consonu. Hanc tenet inter alios Curiel, hic, q. 18. art 1º art 2º dubio 2º. Sed dicendum est: quia stat cum actu qui non sit bonus moraliter esse obtum eius consonum voi; ergo bonitas moralis, fralis actus humani nequit consistere formaliter in eius mi conformitate. Pt conseq: quia nequit reperiri in actu malo moraliter constitutive id, quod constituit actum in esse boni moraliter. Ans probr. Actus illius, qui invincibiliter putaret obtum voi consonum esse prohibitum, et disonum voi, esset malus moraliter et tamen ferretur in obtum reipsa voi consonum: ergo, quod obtum sit voi consonum stat cum actu malo moraliter: ergo non constituit bonitatem fralem moralem. Et confirmatur: quia dolor, et displicentia de peccato praeterito sunt actus habentes bonitatem fralem, moralem; et tamen obtum illorum non est voi consonum; siquidem est peccatum: ergo bonitas fralis moralis non desumitur in orde ad obtum consonum voi.

335 Dico 2º Deinde est, et suppono, Deum prohibere Pro, ut potest, ne eliciat aliquem actum virtutis, quod rogans in hoc est? Atque sic Pro eliciens in hac hyppoti actum cuiusquam virtutis eliciet actum malum moraliter, et non habentem bonitatem fralem, moralem; siquidem peccabit, et tamen talis actus ferretur in obtum re ipsa consonum voi, ut est evidens: ergo bonitas fralis, moralis non consistit formaliter in orde ad obtum consonum voi. Recte animadvertere oportet, ne te fugiat harum impugnationum intelligatur, ordinem istum ad obtum consonum rationi inveniri utique in pluribus actibus bonis bonitate fralis moralis, qui per illum orde, quamvis inobibit indiviso vitio, veluti disponente, honestate talium actuum constituente, quod valde diversum est ab constituentio ipso orde, ut asseritur, quem impugnamus.

336 Dico 3º sed propugnat, bonitatem fralem, moralem consistere

st. in conformitate, seu convenientia, cum natura rationali, ut tali est operantis. Hanc sententiam tribuit P. Aston disp. 88 de bonitate actuum sect. 2. Scoto in 2. dist. 33. Durando. Vazquez hic, disp. 56 cap. 2. Konink disput. 3a de actibus humanis dubio 1. n. 16. Tannero, hic disp. 2a q. 5a dubio 1o n. 18. Igitur ex hanc sententiam, quae communis est inter plures AA. Ille actus humanus erit bonus, bonitate formali morali, qui consentaneus fuerit, naturae rationali, eamque simpliciter ornet; ac illius dignitatem deceat: e contrario vero ille actus erit malus malitia formali morali, qui naturam rationalem simpliciter dedecens sit.

257 Sed, quod 1o reddit me in hac opinione, quamvis communem difficilem, est, quod non sit facile explicare nec clare hanc quae aliquibus ex Auctoribus talis explicuit, quod sit natura rationalis ratione, quod talis est, nec quid sit actus bonus conveniens illi? et quod sit illa convenientia? An moralis, an physica? Quae omnia difficilia explicatu sunt; Atque obscurum explicat satis per obscurius. Unde: haec sententia, ut ex prioribus constare videtur, non tam de bonitate formali abstracta, quae constituit actum humanum moralem in esse boni rationem, quod est operatio naturae rationalis; sed de bonitate relativa, quae illum constituit in esse alterius convenienti, videtur differentiam praesentem discutere, quod est extra nostram salutare.

258 Tandem displicet haec sententia, quia, quidquid sit, an omnis actus boni bonitate formali, morali sit convenienti, et conformis naturae rationali, ut tali, quod verum esse non differo; Prius est in isto esse conformem conscientiae, quam esse conformem naturae rationali, ut tali nam non ideo est conformis conscientiae, quia conveniens est naturae rationali, ut tali, sed potius est contra: ideo actus est conformis naturae rationali, ut tali, quia conformis est conscientiae: quia in aliqua conformitate ponenda est ratio bonitatis formalis moralis, maxime in conformitate actus cum conscientia. Probatur inferius, et antecedens probo est, quia non omne conveniens naturae rationali, ut tali est conformis constitutione omnis vero

conforme conscientiae, et conveniens nec conveniens, ut tale. ergo etc.

Verum est apud huius sententiae Authores; siquidem apud ipsos obiectum ipsum alicuius actus quod materialiter sumptum est conveniens physicum et conveniens, nec conveniens, ut tale, et tamen possunt esse non conformes conscientiae quod velit, non habeant, neque attingant sub conscientia: ergo non est conveniens nec conveniens, ut tale est conforme conscientiae: ergo etc.

259 Confirmatur 4a si defendis, bonitatem formalem moralem consistere in relatione quadam rationis superaddita actui bono moraliter, quamvis comparatur per intellectum per nullam et ex eo actus comparante redditur formaliter bonus, ita opinantur insignes Magistri, uidentes, praesertim Fratre Cyprianum Dorge disputatione 31 capite 20. lectorum in 1. distinctione 17. quaestione 2a §. quanta ad utrum articulum. Iudicio talis adducti, quod habent sententia praedicti AA. sed quod de hoc est. Dico est 1o quod bonitas de qua in presenti est bonitas formalis moralis, abstracta, constituens actum humanum moralem, bonum in se actum, quod est operatio neque formalis, ut talis. Ita communiter AA., cum quibus non imitatur, sed bonitas hic abstracta nequit consistere formaliter in relatione ulla, ut videtur euidens: ergo. Deinde: quia antequam actum comparantem, et etiam, si hic impossibilis esset, verum est actum esse bonum bonitate formali, morali: ergo per talem actum comparantem non constituitur actus bonus inhaerentem bonitatem formalem, moralem. Quod inferitur. Praeterea obiicitur. Quia ante rem actum comparantem et etiam si hic redderetur impossibilis, dummodo actus eliceretur libere sub conscientia erit dignus praemio, vel vituperio, siquidem euadet, vel conformis, vel disformis dictamini conscientiae: ergo etc.

260 Dices forte, falsum esse omnino hoc ultimum omnino, siquidem posito secluso actu comparante, actus eliceretur libere sub conscientia, non ex ipso sit dignus praemio, aut laude, sed vel, eliceretur sub conscientia neque de honestate, neque de inhonestate illius, actus quae ut euadet, dignus laude, aut vituperio debere elici sub-

Iscia, et rursus Iparari cum nulla; a quo aliu Iparant.
Actu priat fr. roem boni. Rebus hoc, id ex hoc ipso ar-
guo sic, seclusso alii Iparante pote perte euadere aliq
n imputabily ad laude, neq ad reprehensione: q seclu-
so vi alii Iparante pote aliq euadere imputaby laude, t
reprehensioni, et Ieqnter bonu aut malu fr. q n Ifistut
bonita fralis, moralis pertaly alium Iparante. Atqi Iseq.
euidens e. Altera pbr: Ideo ante oem alium Iparantem
potest elici actus n imputabily ad laude, neq reprehen-
sione; q seclusso vi alii Iparante pote elici libere aliq
sub Iscia, neq de honeste, neq de inhonestate illuy,
sed etiam seclusso vi alii Iparante potest aliq elici sub
Iscia de honeste illuy Dga q ante oem alium Iparante
pote aliq euadere imputabily laude, Iseqnter q bonus
moralitr, qde mihi oem disparitu.

Sectio 2a

Nostra Sententia.

251 Omissis aliis, et q sine pbato Ad.e referuntr, et
q taler illis, ut iam sua lebitate euanuerint, Nra
sa in presenti dif.e e, bonitate fralem, moralem aliq
humi Dum, qd e actio nq fralis Ionsistere fr. in Iformita
ipsius cum Iscia, siue cum recta roe indic, qd apud me
idem vo e. Ita opinari vidr Pr Molina 1a p. te q. 9
disp. unica. Pr Salas hic disp 2a sect 2a. Pr Vasq
in hac 1a 2a iterum, ac sape, sd potissimy disp 55 et
73, et 95. Pr Granado. tratt 9. disp. 2a sect 2a
et alij plurimi, qby adherent passim n indoctilli Rs.

sed ante probationem huius se animadvertendum est non loqui nunc de conformitate huius, et nunc loqui, sed de conformitate actuali illa, vel qua aliquis sic, et nunc conformis evadit cum conscientia existenti.

Hoc animadverso prob. 262

1.° sa. propositio ex D. Thoma, qui hac quaestione 18. art. 5.° ad 2. Respondeo hec habet verba: Sunt altioris quod bonum, et malum dicitur per comparationem ad rationem: quia, ut Dionysius dicit cap. 4. de divinis nominibus bonum hominis est secundum rationem esse, malum autem quod est praeter rationem. Ex quibus verbis sic arguo. Eo praecise quod intelligatur, actum esse fr. secundum rationem, hoc est secundum conscientiam intelligitur actum bonum hominis esse, ut ex allatis verbis constat; sed actum esse secundum conscientiam, et rationem formalissime est esse conformem conscientiae, et rationi, ergo eo praecise, quod intelligatur actum esse conformem conscientiae, et rationi, intelligitur esse bonum: ergo bonitas formalis moralis aliquis consistit fr. in conformitate illius cum recta ratione, et conscientia. Pr. hec causa, siquidem unde debet fr. consistere, quo praecise intellecto intelligitur, actum esse fr. bonum. De minori autem syllogismi non dubitabit, nisi qui cecutire vellet, adhuc autem demonstratur, actum esse secundum fr. conscientiam, et rationem est actum elici sub conscientia approbante, et dictante, ita debere elici; sed actum elici sub conscientia approbante, et dictante, ita debere elici est formalissime actum esse conformem tali conscientiae, et rationi: ergo actum esse fr. secundum conscientiam et rationem formalissime est esse conformem conscientiae, et rationi. ergo etc.

Prob. 2.° 263

A ratione eadem conclusio. Eo praecise, et formalissime quod aliquis actus conformis debet esse conscientiae et bonum moralis, et huius. Prius sic, quod talis conformitas deficiat, non est bonum moralis, quia per illam conformitatem constituitur in ratione boni. Pr. causa: cum nil aliud sit in actu per quod constitui possit, siquidem libertas, aut mensuratio per rectam rationem, et conscientiam longe sunt a praedicta constitutione, ut patet, quod communia etiam actui ma-

lo

requirit in ultimo constituendi aliquid bonum in esse boni; verum id, per quod convenit cum aliquo malo, ut constat ex prima metaphysica. Confirmatur: quia eo praecise, quod aliquid sit
268 conforme rectae rationi, et legi, est laude dignum, quia ea conformitas constituit illud bonum: probatur consequentia: quia dignitas laudis solum fundatur in bonitate morali; unde cum haec bonitas formalis moralis fundetur in conformitate actus humani cum recta ratione, et lege: inde est, quod talis conformitas sit ipsa bonitas moralis. Confirmatur 2°. quia inintelligibile est, quod homo eliciat deliberate actum conformem regulae, rectae rationi et legi, quin operetur laudabiliter: quia eo ipso, quod actus elicitus sub conscientia sit ipsi conformis est laude dignus: quia tra-
3° probatur
269 ex inductione. Operationes, quae fiunt ex directione alicuius virtutis, eatenus sunt formaliter bonae in suo genere, quatenus sunt tali virtuti conformes; sed actus humani morales sunt operationes, quae fiunt ex directione conscientiae: ergo eatenus sunt formaliter boni in genere actus moralis, quatenus sunt rectae rationi conformes. Haec consequentia recte deducta est, et minor constat inter moralistas. Maior vero probatur ab inductione facta per omnia entia, quae constituuntur in aliquo genere per regulationem ad aliquam regulam: in primis domus eatenus bona est in ratione domus, quatenus est conformis arti domificatoriae: similiter imago eatenus est formaliter bona in ratione imaginis, et picturae, aut sculpturae, quatenus vere est conformis regulis artis picturae, aut sculpturae: 3° denique in omnibus entibus idem constat; nam eatenus propositio est bona formaliter in ratione propositionis, quatenus conformis est regulis dialecticae propositionis; et syllogismus, eatenus bonus est in ratione syllogismi, quatenus syllogisticae arti conformatur, et sic de reliquis omnibus, quae per regulationem ad aliquam regulam in aliquo genere constituuntur:

Haec recte adverbio

Rogabis iam 4°, ut plenius libra de bonitate formali constitutione calleas, an haec bonitas, quam in conformitate actus humani

Cum disconvenientia sitam esse probavimus; Sit bonitas absoluta, an relativa dum divisione positam a n° 252.? Resp. esse absolutam. Cuius resolutioni, quae constat ex dictis, nota est; quod bonitas relativa in quocumque ente consideretur est convenientia, et proportio talis entis ad rem alteram. Hoc est, quod tale ens sit conveniens rei alteri, quando hec ipsa bene se habeat; sed dum actus humani considerantur precise ut conformes conscientie non considerantur, ut convenientes rei alteri, quando haec bene illi se habeat: quod non considerantur ut boni bonitate relativa, sed ut boni in se bonitate absoluta. Nam est ipsa bonitatum relative essentia, quam infertur, et mirum absurdum mihi est, quod licet actus dicatur rectus rationi, et conscientie conformis; non tamen dicitur quod illi conveniat, illam deceat, et exhornet. Prob. Secundo. Et confirmatur: quod prius est, quod res sit constituta in aliquo genere, quam, quod sit alteri conveniens; quod prius est, quod sit constituta bonitate absoluta, seu, quam bona sit in se, quam, quod bona sit bonitate relativa. Sed nihil est, quo actus humanus constituatur bonus in se ante ad conformitatem cum conscientia: quod per talem conformitatem constituitur bonus in se bonitate absoluta.

Fini manifeste

Colliges, bonitatem moralem relativam actus humani consistere, formaliter in convenientia relative ad naturam rationalem, ut rationalis est. Probatur Ratione a priori: quod bonitas relativa entis, ut mox diximus, est illa, qua tale ens conveniens alteri dicitur, et est; sed actus humanus rectus rationi, et conscientie conformis vere est conveniens naturae rationali, ut rationalis est: quod est tali naturae bonus bonitate relativa, quae in tali convenientia consistit. Mirum probatur; Reliqua nimirum constant. Natura rationalis, ut rationalis est perficitur, ornatur, et decoratur, actione morali bona; ideo, quod talis actio nequit non esse illi bona, et conveniens. 267

Sed dices.

Natura rationalis independenter ab actione morali bona est completa

in suo esse: ergo q actio huma moraly bona ne 9veniens, neq Voalis, ut talis n e, 9sequtr q n e illi bona bonite Veliva. Pbr con: q eateny eet illi bona, et 9veniens, quateny sua Voalis acciperet a tali actione aliquam 9pletione in suo ee, sit dicitr fra 9veniens, et bona, ng ex eo, qd ab ipsa accipiat 9pletione in suo ee: q etc. Reo, 9ce ant, nando coam: ad obaem, ne ant: q lt actio huma n 9pleat nam Voalem in suo ee, sd hoc supponatr 9pleta antr ad actione morale bonam, et ex hoc cap. actio huma moralis n sit 9veniens neq Voali, ut tali; tn nari n potest, qd eiusmi actio perficiat, et exornet nam Voalem, ut talemqm supponat 9pletam in suo ee, et ex hoc cap. sit, et dicatr 9veniens ipsi; acqde bona bonitate Veliva; sit ex eo, qd alvedo n sit hor hoi 9veniens, quateny illum 9pleat in suo ee; q supponit illum 9plesum, n sequitr, illum accialitr n perficere, et exornare, et ex hoc cap. illi alvedini 9veniente, n eet. Illud, qd adducitr de ma ta verum e: q etiam ex illo cap. 9pletionis e illi 9veniens fra, sd hoc n tollit, quominy dentr etiam alia capita eiusmi 9venie.

268 Rogabis 2o: An ista 9formitas, de qua loquimur, debeat etiam intelligi 9scientie erronee? 9scientia erronea dr., quando intelly errat in suo iudicio, sqa iudicando, aliqd ee honestum, aut turpe, qd tale n e. Hic error potest procedere, lt inVincibilitr, et inculpabilitr, lt vincibilitr, et culpabilitr: quid sit error, et ignoria invincibly, qd vincibilis, iam vobis stetit a n. 101. usq ad 167.

269 Hoc supposito Veo affirmative, si 9scientia sit erronea ex ignoria invincibili, secus 2o si sit erronea ex culpabili, et vincibili ignoria. Pt. 1mum therius, ut notat. Pr. Becany hic q. 2. n 22. 2o

Vo'. 2a. pu. e. q. tunc iudium illud, et dscia. eet prima Regula volatj; sed hic, ut sit bona debet ee dformi cum prima sui regula, illam q. sequi: q. dtrarij cum iscia in au bono debet etiam intelligi de dscia erronea invincibilitr. Mir, et cia dstant: Mar h. pbr. Iudium rectum vor, et inculpabile e prima regula volatis, sed iudium Vol, quo ho sub ignora invincibili iudicaret aliquid ee honestum, qd tale n e, n nets rectum, et inculpabile: q. Mar e certa. De mire n l. dictare: qui m nabit hoi iudium honestum e dare pauperi eleemosina ex ppriij boni, habita a credente invincibiltr bona ee ppria, ee honestus, et falsum cum pruda?

Da pars Cssluconi pbr: q. ignora vincibily et culpabily n excusat a peccato, nec tollit simpliitr regula volatj, ut e dstanis oium Theorum pp: q. aij, quisq dformaret cum dscia erronea ex ignora culpabili, n excusatr a peccato, ac per dsequs n eet maly bonu, sed maly moralitr: q. talis dformitq, inqua sitam ee diximus bonitatem ffalem, moralem aij hum n debet intelligi de dscientia erronea vincibilitr, unde, qui sub dscia erronea ex ignora vincibili amaret obiectum turpe iudicans ee honestum eliceret utique acum dformem tali dscia, sed malum moralitr; q. cum teneatr eam deponere, et n deponat, ceteretr moralitr amare obiectum turpe. 230

Sectio 3.a

Da nra argorum solutione firmatr.

Ultima nre dclis pbatio debet desumi a solutione argorum, qbus eam debellare dtendunt oppors Ls Anthore. Obiicies 1o. 1o. cum 1a. sa, eo pertie, dfalissime, qd aij intelligatr dformis 231

cum lege, sive vere existente, sive tantum existimata, et nullo alio intellecto intelligitur bonum moralitur: quod bonitas moralis formalis actus humani consistit formaliter in conformitate illius cum lege. Ans. probatur: quia si videamus hominem operari quae iniuncta sunt ipsi per legem, eum bene operari iudicamus, dignumque esse laude, et premio: quod ex precise, quod ans intelligatur conformis legi intelligitur bonum moralitur. Et contra, quia condignitas ad premium, et laudem in actibus humanis consistere non potest,
212 sine morali bonitate. Huic argo Deo, nando anti. Ad cuius probationem, nandum est anti, quia illud propter quod iudicamus illum hominem bene moraliter operari, non est, quia exequitur precepta; sed quia exequitur, quae putat esse precepta, in quo nando affertur conformitas cum conscientia. Igitur supponimus ad esse in illo homine omnia, quae requiruntur, ut bene moraliter operetur, scilicet conscientiam dictantem de lege precipienti eum in operari, et hanc de ea iudicamus, eum bene moraliter operari; quando scilicet eum videmus operari secundum dictamen conscientiae, quae credimus investitum. Et hinc est quod si sciremus illum ex conscientia erronea iudicare, talia opera esse prohibita, non bene operari iudicaremus, quamvis re ipsa prestaret opera lege precepta; et quamvis re ipsa actus conformaretur cum lege. Respondeo poteris 2º si mavis, omisso ultimo anti, nando consequentiam: quia licet sufficiat ad bonitatem formalem moralem, ut scilicet actus humani predicta conformitas cum lege, hoc tamen non requiritur ad bonitatem formalem moralem; quia plures sunt actus boni moraliter, ut supra diximus, circa quos nulla est lex vere existens, nec, quae talis existimetur. Ut ergo haec conformitas cum lege constitueret bonitatem formalem moralem, debebat, non solum sufficere ad ipsam; sed ulterius requiri: hoc utrumque accidit in conformitate cum conscientia.

213 Obiicies 2º cum Anthracibus. Actus morales boni dignoscuntur specifice inter se in ratione talium per obiecta ipsorum: quia tales actus sunt boni, quia conformantur obiectis: quod bo-

bonitati morali formali actus humani consistit in conformitate illius cum ipso obiecto. Antecedens supponitur esse expressum a D. Thoma; consequentia vero probatur: quia operationes, quae in aliquo genere constituuntur, quatenus regulantur aliqua regula, ab eo se specificantur, si actus sumunt diversitatem specificam, quod est earum proxima regula, et eatenus bonae in tali genere, quatenus conformantur cum tali regula; atqui actus humanorum obiecta ipsos specificant, ut potest ipsorum proxima regula: quia eatenus sunt boni bonitate formali morali quatenus cum tali regula obiecti, scilicet, conformantur: quod erat probandum.

Huic argo. respondeo, distinguendo antecedens: actus morales boni distinguuntur specifice immediate, et proxime per obiecta ipsorum, nego antecedens; mediate tantum, et radicaliter, omitto antecedens, et nego utramque consequentiam. Ad antecedentis probationem, distinguenda est minor; atqui obiecta actuum humanorum ipsos mediate, et radicaliter specificant, omitto: immediate, et proxime, nego minorem; unde infertur, obiecta non esse proximam regulam actuum humanorum: igitur actus morales boni sumunt distinctionem specificam ab alio, quam hoc subsunt conscientiae, et iudicio rectae rationis: Unde ipsa obiecta dum se tantum radicaliter, et mediate specificant actus humanos, immediate vero proxime, et formaliter ipsum dictamen conscientiae, et diversa iudicia rationis, quibus subsunt talia obiecta; nam diversum est dictamen conscientiae, et iudicium rationis proponens hunc, et nunc, et dirigens ad actum iustitiae, ergo ab eo quod proponit, et hic, et nunc dirigit ad actum charitatis, aut misericordiae. Similiter, sub diverso conscientiae dictamine operatur, qui furtum committit, quam qui occidit alterum; siquidem diversum est iudicium de malitia furti a iudicio de malitia homicidii: ab hoc ergo iudicio specificam distinctionem proxime, et immediate sumunt actus humani, consequenter quod cum ipso sicut, tanquam cum proxima eorum regula debent conformari, si boni sint.

Contra hoc videtur

videtur clare 2 stare, nec qui sub 2 scia erronea invincibiliter eio, et inculpabiliter desideraret accedere ad non suam credens hac obtum, vae circumstantiae nullam dicere specialem maliam supra maliam simplicis fornicationis; nam hic iste, ut e certissimum, solo peccaret in isto casu pecco simplicis fornicationis, et nullo pacto peccaret pecco adulterij: g in hoc casu solo specificatur actus ab obto 2u, qd e cognita a 2scia. Pt 2sequentia, q alit vere iste actus indutus eet duplici malia simplici, vlz, fornicationis, et adulterij, qua vere vera indutum obtum e 2um se 2sideratus: g specificativum primum, et immdtum actus humani e ipsum dictam 2scia, seu iudicium rebus rois, obtum v mediatum, et radicale, unde, si iudicia illa rois ri fuerint diversa, id e, ri iudicent diversimode de bonitate aut malia obti, nec actus eliciti diugeriuntur spe morali.

226 Dicitur 3°:

Actus vlatis liber debito mo attingens obtum honestum nequit ri ee bonus moraliter; sed, qd attingat talis actus debito mo obtum honestum e fr. ordo ad obtum honestum: g; qd sit bonus moraliter 2sistit fr. in ordine ad obtum honestum: g bonitas, fralis moralis 2sistit in eius mi ordine, 2sequentia, et mir bone si. Mar pbr: q talis actus eet meritorius: q bonus moraliter. Pt cia: q sine bonitate morali meritum ee ri potest. Et 2fatur: q per hoc, qd actus vlatis tendat ad obtum honestum, et ori 2sonum 2 fruis cum 2scia, sed per hoc, qd 2formetur cum 2scia e bonus moraliter: g per hoc, qd actus vlatis tendat ad obtum honestum, et ori 2sonus e bonus moraliter. Mar pbr: q eatenus 2formamur in operando cum 2scia, quatenus amamus, l odio prosequimur obtum, qd cognitio nobis l amandum, l odio prosequendum, sed eatenus amamus, l odio prosequimur obtum; quatenus actus tendit in obtum; sigd l e 2secutio obti, l odium: g.

Obiectioni Deo, Iccessit premissum, nando coam, que nulla est, ut pt in eadem fra in diuersa materia. Accipe solem syllum, cuius ca nulla est sub premissis, etiam verti. Aut intelligi debito modo procedens a suo prio, et attingens obiectum nequit nisi esse vitalis, sed qd procedens debito modo a suo prio attingat obiectum est fr. ordo ad obiectum: quo quod sit vitalis, o sitne fr. in eiusmi ordine. Quis Iccedet coam hanc? Aliter eam est in utro casu. Si m. debito modo, qd afferri in pp.^e mari denotat, ea oia, que conueniunt acui attingenti obiectum honestum; cum g.^o ex^a nram sam I formitas cum I scia sit, qd conueniens acui attingenti obiectum honestum, et ide cuius bonus evadit, inde est, qd I formitas hec afferatur sub li debito modo; aius^de dig attingens debito modo obiectum honestum sit bonus moraliter; non qdem, quaius li debito modo sit ordo ad obiectum I sonum Dei; sed quaius dicit fr. I formitate cum I scia, que est de I stituens fr. acum in esse boni moraliter.

Ast, si obiiciens vellit, qd predicta I formitas non afferatur a parla debito modo falsa erit Ao mair in hac supp; siqdem non intellecta eius modo I formitate in acu non intelligitur bonitas fralis illius moralis, ut pbatum mer, et videtur manifestum in eo, qui credens inuincibiliter esse inhonestum obiectum, qd reipsa honestum, et I sonum Dei est, amaret illud; nam huius hoi acus eet malus moraliter, ut fatentur oes; siqdem non I formaretur cum dictamine I scie, pbante illius ponere, hic et nunc; et tn in hac supp. tenderet debito modo in obiectum; siqdem tenderet libere, et obiectum reipsa est honestum; q.^o et^a. Ad 2 itaq; no maiore ad huius pbaem, no maiorem: q.^a ultra hoc, qd est amore, et odio psequi obiectum honestum, requiritur amore, et odium dictam a I scia prescriptam hic et nunc amandum

l. odio prosequendum esse obiectum eius mali. Etenim, etiam si non detur conscientia taliter praescribens poterit intelligi dari fugam, uel amorem obiecti honesti in se, et consequenter tunc amabimus, uel odio prosequemur obiectum oppositum; et tamen actus amoris tunc non erit bonus moraliter, quia sine conscientia taliter est non praescriptus.

279 Dices: Quo ideo actus amoris, qui est bonus moraliter, talis est, quia de libertate amat id, quod amari debet: ergo idea est bonus moraliter, quia adequatur, et conformatur cum suo obiecto. et consequenter in hac adequatione, et conformatione consistit bonitas talis moralis actus. Confirmatur a paritate, quia ideo actus intellectus, qui est verus, talis est, quia conformatur cum eius obiecto: ergo ideo uolitio, qui est bonus talis est, quia conformatur cum eius obiecto.

280 Ubi ex omnibus, dicendo, ideo actus amoris, qui est bonus moraliter, talis est, quia amat id, quod amari debet, ut quare, non autem: quia amari debet quia dictamen conscientiae, et rectae rationis, id debet, et non contra. Igitur, ut etiam constat ex dictis, ideo actus amoris est bonus moraliter, quatenus amat id, quod amandum est dictamine conscientiae, et rectae rationis. Hoc est, quatenus amat id, quod dictamen conscientiae, et iudicium rectae rationis dictat, et praescribit amare debere: hoc autem non est aliud quam conformari ipsi rationi, et dictamini conscientiae.

281 Ad confirmationem, concessa maiore, nego consequentiam ― ob discrimen inter actus intellectus, et uoluntatis: stat in hoc, quod intellectus respicit obiectum, ut est in se, est que obiectum regula intellectus, siquidem comparatur cum illo, sicut exemplar cum imagine; cum ergo imago sit, et dicatur vera per conformitatem cum exemplari tanquam cum regula: sic similiter actus intellectus est, et dicitur verus per conformitatem cum eius obiecto, quod est regula intellectus; caeterum uoluntas non respicit obiectum, ut est in se, sed, ut oppositum per cognitionem, nec

nec comparatur cum obiecto, tanquam illius imago; sed tanquam prosecutio, aut fuga moralis; unde ad id comparatur, tanquam ad regulam, qua natura rationalis dirigitur proxime ad haec obiecta amanda, et alia odio prosequenda; cum autem id, quo natura rationalis taliter dirigitur, sit iudicium rationis, et dictamen conscientiae, inde est, quod hoc dictamen conscientiae, et recte iudicium rationis sit regula proxima, ad cuius conformitatem actus morales constituuntur boni formaliter. Et haec pro hac difficultate dicta sufficiant. Sectio 4a. An, ut actus humanus moralis sit bonus formaliter debeat elici ob bonitatem, et honestatem.

§. 1.

Sectio 4a.

An, ut actus humanus moralis, sit bonus formaliter debeat elici ob bonitatem, et honestatem.

Est dicere: an actus voluntatis, ut sit bonus formaliter, et moraliter debeat tendere in obiectum honestum, quia honestum est, ita, quod ratio motiva ad talem actum honestum sit honestas 282
obiecti. Ratio dubitandi est, quia cum possint reperiri, et proponi in obiecto plures bonitates, scilicet, bonitas utilitatis, delectabilitatis, et honestatis, potest utique amari obiectum, quod est, et proponitur utile, et non ob utilitatem: aliter potest amari obiectum,

qd opponitr, et qd e honestum, et n ob honestate. Inquiritr 9°, Utru requiratr, qd ro motiva in obto honesto sit ipsa honestas, ut actus, mediante quo volunt tendit affirme ce illud sit bonus moraliter, et str.?

283 Dupplex ret huic diffti sa. 1a affirat, debere actum volty, ut bonus moraliter, et str. sit tendere in obtum honestu, qua honestum, ita, qd ro motiva tali actus sit honestas talis obti. Hanc tenet Eximius Dr Suarez. dupe 6. sect 3a. Pr Vazqz. dupe 51. cap 3° et dupe 38. cap 3°. Pater Oviedo tract. 4. controversia, et punct. 3° Pr Arriaga dispe 15. sect 5a. Ponzius, dupe 21 Curssus theologici qe 2a. quibus accedunt n ignobiles RR. cum Granada qui hanc sam vocat communem, et certam. 2a huic opposita e nativa, asseritq, sufficere ad hoc, ut aliquis actus sit str, et moraliter bonus, qd tendat in obtum bonum, dummodo rae finis, aut circumstantia n vitietr. Hanc sam tenet Pr Salas tract. 3° dupe 2a sect. 3a Gaspar Hurtr. dupe 1a Pr Antonius Perez. lecte 1a Conejo tract. 3°. dupe. 5a dubio. 1°. Lorca. dupe 42. ubi asserit, oppositam sam adversari vere, phiae morali, et theologiae, et antiquis oibus Theologis.

284 Quidqd Lorca clamitet 1a sa, ut communior, verior magis accedens, et probabilior nobis eligenda e. Assero igitr, requiri, ut aliqs actus sit bonus moraliter, et str., qd tendat in obtum honestu, qua honestum, ita, ut ro motiva talis actus sit honestas obti. Probatur 1° authoritate Arislis, qui 2° Ethicorum, cap. 4. tres ait requiri conditiones, ut actus iustitiae sit bonus: 1a, qd fiat scienter; 2a, qd fiat ex electione; 3a, qd fiat ptr iustum, hoc e, ut explat Pr Amicus, ptr honestem ipsam virtutis iustitiae; atqui fieri actum pto honestate ipsa mobti e

ē tendere inhonestū, quā honestū, ut dixi: idq reperit Phūs generaliu loquendo de oībg virtutibg 6.° + 6.° Ethycorum, cap. 1°. Phorum princ. Divus Augustinus in enarratione ad psalmum 31. asserens, boniq operis intentio facit, n valde attenda, qd ho faciat, s.d, qd; cum facit, aspiciat: q° D. Augustinus, ut ho faciat aliqd bonum, n tam attendendum ē ad id, quod facit; qm ad id, qd aspicit, ut faciat; s.d id, qd aspicit, qdo affective tendit mo. du bono cu dbtum honestum ē ipsa honesta obti: q° ad hanc atrendendum ē, ut ho faciat aliqd moralitr bonū: q° ut faciat aliqd moralitr bonū debet facere ptr hanc.

Pfatur 285

Pfatur clarissime ex D. Bernardo Serm. 40. in chantica, ubi hęc ait; Duo intentione narta requiruntr. rei, & ea, id ē qd intendas, & ptr qd: q° n suffit, ut aliquis actus vtatis sit honestus, & bonus moralitr, qd mo illo preuiē intendat ho rem, quę in se honesta ē; s.d ulterius requiritr, qd eam intendat ptr eius honestē. Infertur optimè. S.d intendi honestū ptr eius honestē ē, qd honesta obti sit vo motiva: q°: hinc ē, qd dixerit Phūs, qd siquis faciat opus iustū ptr motiuum ductus ab illius honestē faciet qdem iustum; s.d n iuste: unde sequitr, requiri utrumq, ut actus bonus, & honestus sit.

Pbr 2° a rōe. Nā, 286

delectabile, ut delectabile, & utile, ut vtile n suffitiunt ad reddendum aum moralitr bonum: q° ut sit moralitr bonus, requiritr, qd fiat ptr honestē, & requiritr, qd honesta sit motiva. Pbo hanc Jsequtia, eius ani postea pbaturus. Oīs actus vtatis ē ptr aliqd bonum; sed n ē bonum, pretr delectabile, utile, & honestum: q° si actus n redditr moralitr bonus, q tendit in delectabile, ut tale, & utile, ut

vtile

debet tendere in honestum, quâ tale, ut sit moraliter bonus. Ani v° sup., tam pbr: q^a ex eo, qd aij tendat in delectabile, ut tale, & utile, ut tale, n̄ ē dignus laude, & praemio: g° delectabile, ut tale, & utile, ut tale, n̄ sufficiunt ad reddendum aum moraliter bonum. Pt coa. q^a aij bonus moraliter ē dignus laude, & praemio.

287 Pbatr 3°.

Et suppono tanqm certum posse in aliquo obto reperiri, & reperiri pls honestates, vg. in ieiunio, in quo reperitr honestas misericordiæ, quanus ē conducens ad eleemosinam; temperantiæ, quanus ē moderativum passionum, religionis, quanus ē cultus quidam debitus Deo, & sic de aliis. Hîs sic, : aijs volatus, quô amatr ieiunium ptr eleemosinam, & n̄ ptr alias honestes, & bonitates, quæ in ipso sit, quamtumvis cognoscantr, euadit bonus, & honestus intra honestes misericordiæ, & n̄ intra honestes temperantiæ: g° bonitas, & honestas obti n̄ dferr bonitatem, & honestatem aui, nisi ametr ptr se, & requirtr ut sit vo motiva volatis: g°, ut aij euadat fr. bonus debet elici ob honestes obti, ita ut ipsa honestas sit vo motiva: ant suppositr, 1a vo coa pbr. (Da namq velle ex illa subillata e), nam si ad induendum bonites, & honestes obti sufficeret, qd aij attingeret ipsum obtum, qd cognit ee honestum, & n̄ requireretr, qd attingeret illud ob honestes, aij, quo amaretr ieiunium in casu a nobis posito contraheret honestes omnium virtutum, qbus indutum ieiunium exercendum previdetr; Hoc nemo dicet : g°.

288 Ro huius dre ē: q^a cognio honestis temperantiæ, religionis, & reliquarum virtutum, quæ sunt in ieiunio, per accidens se het ad motivum fr tale, ptr qd elicitr aij amoris erga ieiunium, siquidem amaretr, quanvis talis.

taly cognio n̄ daretr: Unde talis aus n̄ ē bonus moralitr in eā specie honestatis, cuius datr cognio. Ad hoc n̄, ut aliquis aus sit bonus moralitr, et fr, n̄ sufficit quęlibt cognio honestatis; sed requiritr, qd hęc sit adminus per se ad motivum frale ptr qd elicitr aus. hoc ē, qd honestas, qua talis sit causa; et ut talis ppona ad finem intentm: eo n̄ ipso, qd eā se habeat honestas, et eā pponitr per cognem, intendens finem; dum eligit honeste, illam vult, qª honesta ē; alitr n̄ illam elabturus. quotiens gº, ita feratr operans in honestum, nario eliciet actum honestum, et bonum, eā spē honestis, quę illi pponitr per cognione, et cognio per se habet ad motivum frale ptr qd aus elicitr. 289

Et suadetr: qª quotiens volas amplectitr bonum honestum, quā tale (dummo nil impedienti ex pte finis, vel circunstantis intelligatr) elicit aum moralitr, et fr. bonum; sed quotiens eligit honeste obiti, quę pponitr ipsi, ut utilis ad aliquem finem, amplectitr bonum honestum, quā tale; gº elicit aum moralitr, et fr. bonum. Modo sic. quotiens volas amat honestem obti, quę ei cognem pponitr, ut utilis ad aliquem finem cognio talis se hēt pr se ad motivum frale; siquidem talis honestas, neq eligeretr, neq amaretr a volate, si ut utilis n̄ pponeretr. gº, in tali electe elicitr aum fr, et moralitr bonum nario cognio honestis debet pr se ad motivum frale ptr qd aus elicitr. gº &c. 290

Hic infero 1º, qd obta honestum amatr a volate ptr unam, et n̄ ptr aliam honestem etiam reperatam in ipso, aum ē tunc bonum fr. et moralitr in eā spē honestatis, ptr qm amatr; n̄ vº in alia. Probe. Ca, ut constat ex dictis aus volatis, fr. et moralitr bonus

in eâ spe bonitu, et honestu, cuius cognio se het per se ad motivum frale, ptr qd elicitr; sd sola illa cognio honestati, cuius gra elicitr aiis, ē per se ad motivum frale, ptr q elicitr: g si ē moralitr, et fr. bonis in eâ spe honestas, ptr qm elicitr aiis, et amatr totum bonum, et honestum. Maior et ccã Pstant. Mir v. pbata iam mct in exemplo seiunij supra allato. Nam cognij reliquarũ honestatũ, ptr quas n amatr seiunium, p. aiam. Do se hetit, siquidem quamvis cognuntr, n cognuntr, ut utiles ad motivum frale aiis; ai p. n amantr ptr se ipsas, nec qdem virtualitr, qd adminus nadiu erat, ut aiis euaderet honestas fr. iis honestatibus. g.

291 Sd dices, satis ee, qd predicte honestates reperiantr sul cum illa, ob qm elicitr aiis, ut eę saltem virtualitr amentr ptr se ipsas, et desegntr aiis euadat bonus moralitr, et fr. iis oibus honestatibus repratis. = Sd male dices: q potest hō ee affectus ad aliquã honestatem, et alias, qm sul cognit negligere: g etiam, si sul repenitr, nec qdem virtualitr illas amabit: g aiis n erit bonus iis oibus honestatibus, quas repantr in toto. Deinde. Eatenus amarentr interpretive, indirecte, et virtualitr, quanus cognosceretr in eis utilitas, et amando eas, ut utiles ad aliud, nempe ad totum motivum frale ptr qd elicitr aiis, amarentr virtualitr ptr se; sd nulla in eis utilitas cognoscitr ad motivũ frale aiis: g neq. virtualitr amantr ptr se. g to.

292 Inferes 2°. qdo, sb ppontr honestas totis, si tunc illud amplectatr volũs, actum euadere fr. et moralitr bonum in eadẽ spe bonitatis ppositas. Roẽ: q tunc volas amplectitr totum, ob eius honestas: g aiis, mio, quo, eum amplectitr euadit honestus

in eadē spē honestatis. Rñ, qr: q volt, ut amet, debet ab aliqua rōe boni cognita in obto: nā malum, ut malum obtum motivum vollrs ēē n̄ potest: q eo ipso, qd sic opponatr in obto, qd amatr, hones̄tis bonitas, amplectitr tale obtum volt ob eius honestē: q 4°.

Inferes 3°. Posse amari obtum honestumque 293 eo ipso aly fr sit, et moralitr bonus bonitate, et honeste Repratata; Pbat ex dictis illaris, cuius Roē: q quamvis cognoscatr talis obti honestas potest ad huc amari n̄ ptr ipsam, sed ptr utilite, aut delectabilitē, quā gaudet obtum mōe hēns honestate; hoc ipso, aly n̄ eet fr, et moralitr bonus honestate cognita, et Repratata: q. Nr, de quā sō potest dubitari pbr: q in tali cassu per accens se het ea honesta Reprata. eius q cognio ad motivum frale, ptr qd het aly, sicq̄ heri posset aly, etiam si obtum honestatem n̄ heret, neq ut tale Reprareter: q n̄ eer aly fr, et moralitr bonus honestate cognita, et Repratata. Unde aly in tali cassu n̄ erit, nisi, vl malus, si malus sit finis, vl indifferens, si talis sit finis, vl bonus, si talis Repreretr.

Sectio 5.ª

Obijcienti, et dubitanti Respondetr. 294

Obicies 1° 9ª dicta, eo praecise, qd aly eliciatr libere et sit Bonus rōi, et ut talis cognoscatr, ē bonus moralitr, dummodo n̄ vitietr ex pte finis, aut circumstantiarum: q, ut sit bonus moralitr n̄ Requiritr, qd fiat ob honestatem obti. Rñ, qd de aū intrinco

pcedit obr: q tunc effus siue aus, quem imperat erit vlarius: q tunc aus imperans erit bonus moralitr. Obr cõa: q ex ipso, qd effus sit vlarius, est bonus moralitr; sdeo ipso, qd sit bonus moralitr, aus imperans erit bonus moralitr: q. Reo, nando ans. Ad pbalm, 3ito anti, nõ cõam. Ad huius pbatnẽ, nõ maẽ. Igitr, ut aliquis aus humanus sit bonus moralitr n sufficit tendere in obiectm, cuius honestas cognitr, & reprãtr; sd ulterius requiritr qd talis honestatis cognio per quem n sẽ heat ad motivum finale, ptr qd eliciatr aus; hoc dari nequit nisi ipsa obi honestas amatr ptr se ipsam, l expresse, et fr. l virtualitr: q, ut aus bonus sit moralitr, et fr. requiritr, qd fiat ob honestate.

295 Obiicies 2°: aus Electionis ut propont tõi omnia, n sõ accipit bonitatem ex fine, sd etiam potest eam accipere ex mediis, 3ducentibus ad tale finem; sd hoc eet appe falsum, si vera eet nra dra: q n ẽ vera. Anr pbr. q honestas mediorum n amatr ptr sẽ, sd ptr fine: q. nequit aus electionis accipere bonitatem ex mediis. pr cõa: q. nequit aus ee bonus moralitr bonitate obi, qdo huius honestas n amatr saltẽ virtualitr ptr sẽ. Reo, 3ssa mai nando miem. Ad huius pbãm dic mediorum honestate posse amari virtualitr ptr se; qdo, slt, intelligantr eatenus eẽ mia, & utilia ad finem, quanus honesta. q tunc re vra amantr, ut bona et honesta; & rõ ẽ, q tunc amantr pradicta media, ut utilia ad fine; sd possunt eẽ utilia ad finem, quanus bona, & honesta insa sit; q tunc erit idem

amari, ut utilia, et amari, ut honesta.

Hinc est, 296
quod si media pertineant ad aliam ab ea virtutem,
ad quam pertinet finis, aut, quo eliguntur media,
erit bonus non solum bonitate finis; sed etiam bonitate
mediorum; siquidem tunc utriusque honestatis cognitio per se
habet ad motivum formale, propter quod elicitur actus; atque ideo
hic induet utriusque virtutis honestatem. Sit exemplum.
Amo ieiunare, ut tribuam pauperi eleemosynam
v.g.; cum finis pertinet ad aliam virtutem, ad quam
pertinet medium, scilicet ieiunium; nam hoc pertinet ad
virtutem abstinentiae; finis vero ad virtutem misericordiae;
sed cum amem illud medium, ut utile ad talem finem,
et sit utile, quatenus sit ipse tali honestate bonum;
inde est, quod cog[illegible]nitio, tam honestatis mediorum, quam
finis per se habeat [illegible] ad elicientiam actus electionis.
Sequitur q[illegible] hic evadat indutus utriusque virtutis
honestate. 297

Sed nota non semper, et raro cum electionis
accipere bonitatem ex mediis, ut bene supponit argumentum;
falsum: nam si bonitas mediorum non sit ipse utilis ad finem,
cognitio honestatis, et bonitatis mediorum non erit per se
ad motivum formale, propter quod elicitur actus: unde, licet tunc
amentur media, quae cognoscuntur esse bona, et honesta
in se, non tamen amabitur honestas illorum propter se ipsam;
nec quidem virtualiter; atque ideo actus in hoc casu non erit
bonus bonitate mediorum; sed praecise bonitate finis.

Obiicies 3.° 298
si nostra doctrina vera esset, idem numero actus posset esse bonus, et
malus; quod nequit dici: ergo neque illud, ex quo se-
quitur

Sequella maxime est. quia potestelici ex mixto bono, et malo, saltem inadequatis. Reo, nando sequellæ, loquendo, non eius de agentis eius obiecto nil urger; quia eo ipso, quod talis actus taliter eliceretur abire esset malus, etiam bonus: malum enim ex quocumque defectu, ut ait communiter omnibus ploquium; sed de hoc plura alibi.

299 Rogabit iam 1°. An idem numero actus indivisibilis possit esse simul intentio, et electio, habere quod duplicem, aut plures bonitates ad diversas virtutes? Reo, affirmative. Probatur: quia nulla apparet in eo repugnantia; tum, quia idem numero actus potest idem obiectum attingere vel per diversa obiecta formalia, vel in idem obiectum tendere, tum per honestatem in eo respectam, tum per utilitatem, quam habet ad aliud obiectum, non ne potest voluntas simul per plura motiva moveri? quo idem actus poterit esse intentio, et electio, et simul plures bonitates ad diversas virtutes pertinentes admittere. Consule, si vacat, [illegible] Oviedo tract. 4°. controversia 3ª. punct. 4° Arriaga disp. 18, sect. 5ª. sub sect. 2ª. late de hoc tractantes.

300 Sed dices 2ª. Intentio est independens ab alia intentione, et electio est dependens ab intentione; quo nequit idem actus esse simul intentio, et electio. Probatur consequentia: quia nequit idem actus simul esse dependens, et independens. Reo, intentionem ex conceptu talis solum dicere tendere in obiectum per se; electionem vero ex conceptu talis tendere in obiectum per finem: cum hæ vero eius inveniuntur in diversis actibus, qui pura intentio est dicit abstractam independentiam; quod si simul coniunguntur in eodem actu vero intentionis, et electionis nulla datur abstracta dependentia, aut independentia.

Hinc in fra Reo, disquendo Ary. Intentio pure talis e independeny ab alia intione; 2do ary: intentio, quq sibi electio e independeny; Sub disquo: e independens precisive, seu native; 2do: e independeny positive: no. Hoc e: intio hqc n petit esse predicati intioni dependere ab alia; cæterum ex hoc n sequitr here predicatum, cui repugnet esse per idatem cum alio predicato dicere dependentiam.

Rogabis 2° 30t

An, ut aly sit bony moralitr Requiratr relatio expressa, et fralis altualis in Deum, et ultimum finem? Resp. native cum 2muni Theoru sa, quam Relatam invenies apud P. S. Amicum. disp. 14. de bonitate, et malitia actuum humanorum. sect. 2a. a n. 33. et Mendo tract. 4. 2troversia, et punct. 3°. Probatur hujus sq, cum 2muni Thei; cum D. Thá; qui. q. 19 art. 10 ad. tum ait: quicumq vult aliqd sub ratione quacunque boni honesti, hec voluntate, 2forme Deo, et ideo bene Operatr: q n erit aly malum, sed bonum, qui tendat in Bonum honestum, etiam, si n Referatr Expresse, et fr. in Deum, et ultimum finem. Pr. 2a; q etiamsi n Referatr expresse, et fr. in Deum, et ultimum finem, aly potest attingere Bonum bonum, et honestum sub Rone boni, et honesti. Deinde, nullum extat nale aut positivum tale in Deum, et ultimum finem, Relationum expresse preceptum: q ad tenenda n e talis Relationis expresse et fralis obligatio. 2seq. infertr, et ans induim manebit, quoad usq tale preceptum assignet Adversary. Tandem, qui Deum invincibilitr ignoraret, posset moralitr bene operari; et tn nequiret actualitr, et expresse Re-

refferre in Deum operaem; quo hic actualis expressa relao non requirit ad bene moraliter operandum.

302 Sed obiici- er cum Gregorio alii antiqui theol. ex Augustino, qui lib. 4.° contra Julianum docet nulla infedelium opera esse bona; quia non fiunt ex charitate; ergo ut sint bona debent fieri ex charitate. Atqui fieri opera ex charitate est actualiter, et expresse refferri in Deum, et ultimum finem: ergo. Item lib. 24. de Civite Dei. cap. 16. asserit, in vitia vilta deputanda esse, cum Dei amore vincuntur. Et confirmatur clarissime hoc ex D. Paulo 1.a ad chorinthyos, asserente: quecunque facitis, omnia in Dei gloriam facite.

303 Respondeo, D. Augustinum nullo modo nobis impugnare: loquitur enim non de bonitate, ut cunque, sed de bonitate meritoria premii supernalis; nam loquitur contra Pelagianos, qui contendebant, nos actibus bonis naturalibus mereri regnum celorum: nos vero solum disputamus hic de actibus moraliter honesta, et ad hanc bonitatem, et honestatem, asserimus non requiri actualem, et expressam relationem in Deum; quidquid sit, an haec requiratur ad bonitatem actus supernalis meritoria premii supernalis; siquidem ad actum talibus bonum plura certum est requiri, quam ad actum tantum moraliter honestum, unde ad mentem duppli D. Augustini auctoritate discursus certum est: ergo ut sint bona bonitate meritoria, et supernali debent fieri ex charitate; omitto, ut sint bona bonitate tantum morali; non tamen. Claresicit ex dictis premissa distinguo; ad confirmationem dicimus, D. Paulum intellendum esse de relatione et ordinatione, non actuali, et expressa; sed de virtuali; quia debet utique gaudere omni operatio moraliter bona, et honesta, et quae continetur in eo, quod nulla ab operante apponatur conditio ultimo fini repugnans.

Obiicies 2.° cum Rubione in 2.° dist. 41. quaest.e 1.a concl.e 1.a Ut actus moraliter bonus sit debet esse debite circumstantionatus, sed relatio actualis, et expressa in Deum, et ultimum finem est pertinens circumstantia inter debitas actui morali: ergo. Resp. Concessa maiori, nego minorem, siquidem ultimus finis, et Deus non est circunstantia, nec saltem remotissima honestatis totius virtutis; dummodo ergo actus tendat in obiectum bonum sub ratione honestatis illius, et ex tali honestate nullo opposito ex parte operantis ordinatione ultimo fini repugnante habebit circunstantias sibi debitas, et maxime ipsum honestantes; atqui inter has non apparet praedicta relatio actualis, et expressa; sed solum virtualis: ergo etc.

Disputatio 2.a

In quo sita sit malitia moralis formalis actus humani?

Bene deciditur iam est ex dictis praecedentibus disputatione in qua sunt in superiori de bonitate tantum formali, de sola malitia formali morali loquendum nobis est; eadem malitia moralis formalis est illa, qua actus humanus constituitur in esse mali moraliter. Dum, quod est actio quaedam negative moralis, et de hac quaestione, in qua non fit disputatio, in malitia, qua constituitur actus humanus malus, dum, quod posset esse obiectum alterius actus humani erit sola malitia moralis obiectiva, de qua nihil in praesenti, et quae non convenit actui humano dum, quod est actio negative moralis, sed dum quod posset esse obiectum actui humani negativa...

306 Noto Hic 1º., maliam fralē moralē
aꝫ humanꝫ absam eē ablatam relivam aliꝫ: hæc
ē relao disvenientiæ, quā aꝫ dr. et ē rei alteri dis-
venienty, quamꝫ hæc male se heat tali aū. Illa vº,
malia slt, absoā ē quā aꝫ I Pritmitr in sē malꝫ
moralitr Qum; qd ē aꝫ moralꝫ, et quā dignꝫ fiera-
prehe, et supplio. Pd ā hæc dupplex malia moralꝫ
pria sit, et specialꝫ aꝫ humi mali, ut malꝫ moralitr
ē, vide pbationibꝫ Istat, qbꝫ qd sit simile boimte
morali supra pbatam met. Recole dilta ā nº 25, et
qd qd ibi met dictꝫ de hac dist̄e bonitatꝫ moralꝫ appla
per oppᵗᵒʳ traꝫ ad maliam moralꝫ.

307 Nota 2º.; qustnem
presente n inquirere, qd dicat in suā roē frali malia
moralꝫ fralꝫ aꝫ humi. Hoc ē, an malia moralꝫ
fralꝫ aꝫ humi mali sit aliqd narivum, aut positivū?
Id in universum inquirits per qd cPituatr aꝫ humꝫ
in eē mali moralitr? Cᵒ dictꝫ satis diversā ē at-
que pertinet ad mā de peccatis et de qua ann. prim
venturo Deo annuente dabimꝫ; aꝫ de eaꝫ hic n licet
confundere.

308 Hisꝫ suppᵗⁱˢ et Notatis Nrā saē, Maliam
fralem moralē aꝫ humi consistere fri et adeqte in di-
formitᵗᵉ aꝫ cum rcia ~~[illegible]~~ hæc sā Stans, quorquot
authores defendunt bonitē fralē moralē consistere in
formitᵗᵉ aꝫ cum rcia, et recta roē quorum haud
paucos citatos heꝫ ā nº 26. pbr. 1º. hic sā genera-
illo, et apud Thꝫ in mā de Actibꝫ in genere prio.
Precisse, et fraliᵐᵉ intellecta in aū humā deformi
illiꝫ cum rcia, et dalio secluso per intellꝫ intellig.

actum humanum esse moraliter malum, et hanc difformitatem non intellecta non intelligitur Deus eum esse formaliter moraliter malum: ergo per hanc difformitatem cum conscientia constitui actum humanum in esse moraliter formaliter mali: ergo malitia formalis moralis consistit formaliter et adequate in predicta difformitate. Utraque consequentia est; siquidem non aliud prefer dictam difformitatem, quae possit esse formaliter constitutiva actum humanum in ratione mali moraliter, nam ut liberi et irregulari per conscientiam et oppositum dicuntur actibus boni moraliter, et mali. Antecedens probatur: quia nullus excogitabilis est actus libere elicitus a voluntate sub conscientia, qui si evadat difformitatem conscientiae non sit dignus reprehensionem.

309 Probatur 2°. Operationes, quae in aliquo genere entis constituuntur per hoc, quod aliqua regula regulentur, eatenus sunt malae in tale genus spectant, quanvis sunt difformes tali regulis; sed actiones humanae constituuntur in genere actus moralis per hoc, quod regulentur conscientia, et recta ratione: ergo eatenus sunt malae in genere actuum moralium, quanvis sunt tali conscientiae, et rectae rationi difformes: ergo difformitas cum conscientia est formaliter constitutiva actione humana in esse actus moraliter, et formaliter mali. Utraque consequentia recta. Minor probata mansit a n. 227 et reliquis, dum de moralitate agebamus. Major vero probatur inductione facta a n. 264, quam penes nostram prosequebamus.

310 Solutio. Dicunt contrariam conceptam assertionem. Stat optime, quod actus humanus libere elicitus a voluntate sub conscientia sit illi positive difformis, quin sit moraliter malus: ergo malitia moralis formalis actus humani non consistit formaliter in difformitate illius cum

Dscia, et recta rne. Coa Vebre infertr. Anro. ... in hoc, qui per errorem iudicaret duo extra opp. ee simpliir mala. Sit casus, si Rustiiy, qui est in ovium custodia accedente die festo iudicaret, eque malum ea grege mittere sacrum, ut oves custodiret, ac oves deseret, ut sacro interest. Modo sic. Hic rusticy n peccaret sacrum omittens, nei ptr volutam sacrum omittendi eet ho hic respectu dignus; siquidem recte regulata e per consciam pponentem ei, hic, et nunc malu ee oves deserere, ut sacro adeet. Atqui talis volas omittendi sacrum eet rectu rni, et dui distin: hic rni. Rusticy ille iudium de malia omisso ni sacri, acqde scit, se teneri ad audiendum sacrum: q stat optime dictorny aiy libere elicitum Dscia, et recta rne; qn sit moralitr malu: q tta.

311 Ut-
deat huic argo, qd satis qdem Dpte ppositum e, siendum tibi e, ea comissima intr theol sam, hoem, qui erro inuincibili, iudicaret utrumq extrum D tradictny ee amplitr malum n peccare amplectendo qbt ex extrij, qa crepsia iudat malu, et fugiendu. Ro huiq e q, lt ho hic sit phyce liber in utrumq extri malitr Diderati; n tn e liber erga extra, ut mala si; q cum inuito q inveniat malia, et ad alterum illoru necessitetr, revera necessitatr ad maliq, qnvis n necessitetr ad eam n ma, inqua malia inveniit. Quapt volai omittendi sacru Dg incasu argi n e peccatu; q n e perfecte libera eo libertu genere, qd ad peccata necessariy e; nam ad hoc requirtr libertas erga malia ipam, qm amplectitr.

Hinc fate dissolv. tam argum. negando ant. Ad probat. d. atq. premiss. na cam, immo suppositum, qd libere elicatr predictus act ab hoe distrito talibus circumstantiis 9stitutis. Igitur volai omittendi, aut sacrum, aut gregem n e in illo casu natura moralitr mala; q le nt defti 2seq, et recte roi; hec tn difformitas n 9stituit actum simpliciter et ablte malum, neque hanc de noae pribet, nisi actu henti oia persa requisita ad tale denoae: quorum alterum e libertas n so. erg illam n. in 3, et illud n subtim malit; sd etia erg malia, quam in quam mio ad executioni reipsa facta villa: cumq hec libertas illi actui, de quo sermo e, deficiat, n e moralitr malus ablte, et simplitr, sed in actu 2°; lt heat fram malis moralis, propter qd subtum n e orbus simplitr requisitus dispositus. 318

Rogabis tam 1°, an malia hec moralis, que in diffrite act cu 9scia apud nos 9situtr sit malia relativa, an ablta. Res, n ee malia relivam, quia actus sit malus alteri; s d ee maliam abltam, qua act e inse malus moralitr. Ro huius assertioni fate 9stat ex dictis a n°. 265. Nam actus humus n intelligitr malus relive, nisi intelligatr ut disvenies alteri, quanus hoc male se heat tali actu, sd dum act 9sideratr so. difformis recte roi, et 9scia, n 9sideratr, ut aliqd cum quo aliud male se heat: g° n 9sideratr, ut malus malitia reliva, & ablta. Recole dicta citato n°. de bonitate morali: eadem e vice versa dicta.

Hy colligitur malia moralis

stralem — aliy humi sitam ee in relae dissve-
mentiæ ad nam. rtalē, ut talis e. Re. sstat a n.
256. Nam bonitas relīva, ut citato n. sstat in re-
lae svenię ad nam rtalem ssistit; g. malia stali
moraly relīva ssistit in relaē dissvenię ad eamdem nā.
Ant. pbatum supra mer. Loē relīta e a parite. Nam
bonitas strāly moraly relīva, et malia strali moralis re-
līva, cum sint strę inter se opp. l. per opp. sptrii debent
sstitui. M. v. sit de bonite diximus ornare nam rta-
lem, sta nari nequit, aūm moralitr malum foedare
eamdę nam, illam q. dedecere, et sequitr talem
nam male esse dū se herez; lt nil deficiat illi roē
taly aliy, quo in suo ee spleatr.

315 Rogabis 2. Anhęc
disstormitas, in quā sitam eē diximus maliam stralem
moraly aliy, sit altualy, an sufficiat aptidinaly? Reo,
debēra eē altualē, nec sufficere aptidinalę. Smuniy
e inter nrē sę Auth hy restitutio, qm ut certam suppo-
suimus eē bonite agentę, nunc v. eē malia in hunc
mum eam pbamus. Nū detr ā regula ssciq et recte
rōis, hoc e iudiciū dictans, qd honestum qd turpe sit,
qd sequendum, qd fugiendum aliy humy n. e maliy mo-
ralitr, quamuis oīa requisita adsint: g. n. suffit dissor-
mitas aptidinaly ad maliam morale aliy humi. Pt-
toā; q. incassu suppō. antiu dati disstormitas aptidinaly:
atq. adeo si in huiusmi disstre. sita eet malia strāly moralis,
n. posset hęc n. dari, casu n. quo actualy disstormi-
tas darets. Ant. v. opta explanē pbr ā parti; m. v.
lt aliy cultus divini eliciatr sue libere tempore, et cir-
cumstāis, qbus illius preceptum urget; adhuc tn, nisi-

tale obiectum proponatur, ut bonum amplectendum, et consequenter, nisi aliunde exat in eliciente iudicium, et conscientia dictans bonum esse hic, et nunc tale obiectum amplecti: actus eliciendus non erit bonus moraliter, sed solum physice: quo similiter de actu malo dicendum est: quod totum.

316 Sed obiicies ad maliam moralem actus humani sufficit difformitas apprehendenda: quo non requiritur difformitas actualis. Consequentia recta est. Antecedens multiplici probatur Ratione quadam: 1°: quia revera peccant homines scelerati, et qui se se totos dant suis vitiis, quando inhonesta sua impudenter proferunt: et tamen nihil minus tunc cogitant actu, quam, quod id malum sit. 2°: quia vere peccant, qui cum dubio de malitia mendatii (?) mentiuntur. 3°: quia etiam peccant, qui cum ignorantia culpabili de malitia furti furantur; et tamen ita mentientes, et ita furtum committentes non eliciunt actus difformes dictamini conscientiae, siquidem non exit actu in ipsis iudicium, nec virtuale de malitia illarum actionum: quo dicendum est sufficere difformitatem apprehendendam actus cum conscientia ad malitiam talem moralem.

317 Respondeo Obiecti. 1. negando antecedentem. Ad eius tamen probationem, ssa (?) maior, negando minorem: quia homines illi scelerati saepius habent iudicium et cognitionem actualem opponentem (?) ... ut fugiendas tales actiones, malitia quae illarum: probatur: quia saepius peccant, et eorum actus sunt actu difformes conscientiae et rectae iudicio Rationis. Dicuntur tamen universaliter loquendo nihil de talium actionum malitia cogitare; quia ita effrenes in sua scelera feruntur, ac si minime cogitatione tali tangerentur, quod si aliquando contingat huius modi sceleratos nihil omnino de talibus actionibus cogitare

neutiquam erunt aij moraliter mali, ne aut difformes conscientiae.

Ad 2am probationem, dignoscenda est propositio. Vere peccant, qui cum dubio de malitia mendacij mentiunt, si habeant conscientiam, et cum iudicent, malum esse sub illo dubio mentiri, ideo peccant: si habent conscientiam non habeant, non peccant. Igitur dupliciter potest homo se gerere, quando dubitans de malitia mendacij mentitur; 1°, ita, ut aut habeat iudicium ipsi dubitans, malum esse sub illo dubio mentiri, vel dubitet, an seclusio tali dubio mendacium hic, et nunc sit malum: et in hoc casu mendacium erit aij moraliter malum; quia actualiter difforme est conscientiae, et dictamini rectae rationis, quo talis homo iudicat, hic, et nunc malum esse mendacium sub illo dubio proferre. 2° modo, ita, ut si dubitet circa maliciam mendacij, quin aut iudicet, malum esse sub illo dubio mentiri, et in hoc casu mendacium non erit aij moraliter malum; veterum nec difformis conscientiae. Ad.

Ad 3am probationem similiter dicitur, posse dupliciter se gerere hominem illum, qui furaretur sub ignorantia culpabili de malitia furti, 1°, ita, ut quando datur in ipso ignorantia de malitia furti minime iudicet, se debere prius, quam operetur a tali ignorantia extrahi, illam que deponere; et in hoc casu furtum non erit aij moraliter malum; quia non exadit aut difformis conscientiae, quae aut non est. 2° modo potest se gerere, ita, ut simul cum ignorantia de malitia furti habeat conscientiam, et iudicium rationis ipsi proponens, et dictans, debere prius, quam operetur ab ignorantia extrahi, illam que deponere; et tunc furtum erit aij moraliter malum; quoniam in eo casu est actualiter difformis regulae conscientiae, et rectae rationis, quae est iudicium

proxime dictum, quo indicat, quo indat, se debere errorem fieri de malitia furti antequam operetur. Vnde facile eam colligis in forma, dicendo maiorem. Etiam peccant, qui cum ignorantia culpabili de malitia furti furantur, si detur in ipsis iudicium de obligatione deponendi talem ignorantiam; contra dico maiorem: si non detur hoc iudicium, etc. Concedo, nego maiorem. Ut ex dictis dubiis, sed quia acquiescenda est mihi, evitanda est.

Hic rogari deberet, an sit malum moraliter, quid, quid sit differentia conscientiae erroneae? Sed hic nil est addendum dictis a num. 266 usque ad 220. Consule ut totum, et ex dictis ibi tradita huic dubio satisfacies.

Disputatio 3.a

De Bonitate, et malitia morali Actiua actus Humani

Actus non humanus, id est actio non voluntaria, ut sola potest esse talis, et obiectum alterius actionis humanae. Ut hoc in amore proximi vg, qui, et est actio quaedam, quae in voluntate erga proximum fertur, et potest etiam esse talis, seu obiectum alterius actus amoris, quo erga amorem proximi eadem non voluntate feratur: nam sicut homo libere amare proximum, aut illum odio habere; ita potest libere amare ipsum amorem proximi eliciendum, aut illum odio habere: quo casu amor proximi, et est tendentia, seu actio, quae non voluntaria praecedenter tendit erga proximum, et simul est obiectum alterius amoris

aut odij, qd e tendentia, seu actio, quâ eadem
na. odij in ipsum amore pximi tendit. quj obra
bitis Phy obr in reflexione actiua supra se ipsa.
322 Insuper
ut rei aliqua dicatr bona bonitate morali obiva,
aut mala malitia morali obiva, duo requiruntr na
naturâ, ut ta. de voce q. intituatr. Pr e, qd bonitas
expleatr pr Dvenientiam ad nam rôale, ut rôalis e, aut pr
Dformitem cum regula pxima moralitis, que e Dsciâ, iu-
dium q recte rôis: et malitia expleatr per disvenientiam
cum eade, nâ rôali, aut pr difformitem ab eade pxima
regula moralitis. Dm, qd ea Dvenia, l. Dformitas,
dusvenia, l. difformitas Dvemat rei Dum, qd e tus, et
obrum actionis humane. Pum horum suadetr facila.
Nam ex eo, io. rei est bona, aut mala in aliquo genere,
qd sit Dveniens, aut dusveniens alteri, quanis e talis
generis, l. ex eo, qd sit Dfrue, aut diffrue regule pxime, pr.
cuius regulaem in tali genere Dstituitr; atqui sola na
rôalis, ut rôalis, ut rôalis e, et iudium recte rôis, seu D-
scia e regula in orde, ad quam rei Dstituuntr in e
moralis moralite pprià sive intituti; g. pei Dveni-
am, aut dusveniam ad nam rôalem, ut rôalis e, per
Dformite, aut diffrem cum Dscia deber explari bonitas
et malitia moralis obiva rei. Dm Dstant. Int in-
fero: g, ut alis humas sit bonus, aut malus moralitr, quâ-
nis e obrum alterius alis deber ee Dveniens, aut disve-
niens nae rôali, Dformis, aut diffris regule pxime mora-
litis, sit, 9 suis;
323 Dm. Vltr qd ea Dvenia, l. Dformitas;
dusvenia. l. difformitas Dvemat rei Dus, qd e tus, et obrus

actioni humanae, facile etiam probatur: quia nisi res sit al-
teri conveniens, aut disconveniens, conformis, aut difformis,
quatenus est obiectum alicuius actus humani, nequit dici bona,
aut mala, quatenus est obiectum; sed bonitas, aut malitia
moralis obiectiva est id, quo res dicitur bona, aut mala, qua-
tenus est obiectum actionis humanae: ergo ad hanc bonitatem, vel ma-
litiam requiritur, quod convenientia, vel conformitas, disconvenientia, vel dif-
formitas conveniat rei, dum, quod est tanquam, vel obiectum actus hu-
mani. 324

Tandem nota, quod licet aliqui in praesenti disser-
tatione non solum de bonitate, et malitia obiectiva actus humani, verum etiam
aliorum obiectorum, quae actus humani non sunt, loquantur, ut de bo-
nitate Dei; nos tamen solum de bonitate, et malitia morali obiectiva
actus humani locuturi sumus. Tum quia hoc solum ad nostrum in-
stitutum spectat. Deinde quia si latius dissertationem exten-
damus, cogimur etiam longius, quam par est, sermonem
protrahere; ex his autem quae de bonitate, aut malitia obiectiva
actus humani dixerimus quid de aliis bonitate, et malitia in
rebus aliis sentiendum sit, facile constabit.

His Notatis 1a

Conclusio sit: actus humanus, quatenus potest esse obiectum alterius actus
humani non est proprie, et rigorose bonus, aut malus moraliter,
consequenter nulla prorsus est bonitas, aut malitia moralis ob-
iectiva, quae proprie, et rigorose bonitas, aut malitia moralis
sit. Probatur efficaciter. Etenim actus humanus dum, quod potest
esse obiectum alterius actus humani est proprie, et rigorose bonus,
aut malus moraliter, quatenus sunt illa sibi talis esse con-
formis, aut difformis dictis rectae quod index rationis, vel esse conveni-
ens, aut disconveniens, aut disconveniens naturae rationali, ut rationalis
est; sed actus humanus dum, quod potest esse obiectum alterius

actus humani, neque est conformis, aut difformis conscientiae, vel quae
iudicio Oritur; neque est conveniens, aut disconveniens naturae rationali, ut
rationalis est: ergo actus humanus cum, quod potest esse obiectum alterius actus
humani non est capax, et receptivus bonitatis, aut malitiae moralis.
Atqui bonitas, aut malitia obiectiva actus humani debet convenire
ipsi cum, quod potest esse obiectum alterius actus humani: ergo. Minor
subsumpta, et consequentia patent. Maior sylli constat ex dictis;
cum non sit aliud caput ex quo possit advenire rei bonitas,
aut malitia obiectiva. Minor vero quoad tam probatur per: quia
nullum obiectum dicitur conforme, aut difforme iudicio, et dictamini
rationis; sed vice versa iudicium ipsum, et dictamen rationis dicitur
esse conforme aut difforme obiecto: ergo actus humanus cum, quod
potest esse obiectum alterius actus humani non est conformis, aut difformis
conscientiae, vel quae iudicio rationis.
326 Eadem Minor, quoad tam probatur
etiam. Actus humanus cum, quod potest esse obiectum alterius
actus humani nulla ratione dicit, quod bene, aut male se habeat
illo natura rationalis: ergo actus humanus cum, quod potest esse obiectum
alterius actus humani, neque est conveniens, aut disconveniens naturae rationali, ut rationalis est. Probatur consequentia; quia, ut saepe diximus, id est conveniens, aut disconveniens alteri, quod homo bene, aut male
se habet cum illo. Antecedens vero probatur: nam, quod bene, aut male
se habeat natura rationalis cum actu humano solo dicit actus humanus, quatenus est contra potentiam informata natura rationalis: ergo actus cum,
quod potest esse obiectum alterius actus humani non dicit, quod
bene, aut male se habeat cum illo natura rationalis: ergo neque
ex hoc capite potest esse actus humanus capax bonitatis, aut malitiae moralis bonitate, aut malitia obiectiva: ergo dicendum est ad
ultimum dicti humani cum quod potest esse obiectum alterius actus humani non est capax, et receptivus bonitatis, aut malitiae

moraliter, nullaque prorsus est bonitas, aut malitia moralis obiectiva, quae proprie, et rigorose bonitas, aut malitia moralis sit.

327 Quarta conclusio. Bonitas, et malitia moralis obiectiva alicuius humani consistit in eo, quod talis actus possit esse causa alterius actus humani boni moraliter, aut alterius actus humani mali moraliter, atque adeo impropriè solum et per attributionem dicitur actus humanus bonus, aut malus moraliter, dum quod potest esse obiectum alterius actus humani. Haec conclusio supponit doctrinam, quam veram reputat communis Philosophorum sententia, scilicet quod res, quae sit causa efficiens, vel quasi efficiens alicuius effectus, subinde debeat denominari talis effectus, saltem per analogiam attributionis; ut videre est in medicina, aliis mille exemplis omissis, quae per attributionem solum appellatur sana, quia, scilicet, causa est sanitatis. Similiter obiectum actus intellectus dici solet verum, quia causa est actus veri intellectus, et sic de rebus aliis. Nec solum haec doctrina vera est in causis efficientibus, aut quasi efficientibus proximis; sed etiam in remotis, ut constat in exemplo medicinae, et medicamentorum, quae saepius solum sunt causa remota sanitatis, et nihilominus sana dicuntur. Similiter Regio sana dici solet, si calestes influentiae corporum sanitati faveant. 328

Haec doctrina clara, ita praemissa. Probatur breviter conclusio. Id, quod est causa, vel quasi causa alicuius effectus, subinde debet denominatione talis effectus, saltem per analogiam attributionis, ut constat ex dictis; sed actus humanus, dum quod potest esse obiectum alterius actus, vel boni, vel mali moraliter.

ē cā illius bonitatis, vel malitiæ, eamq saltem radi-
calitr cat: g̃ aūs humanus dum ꝗ potest eē obiectum alte-
rius aūs humi boni, aut mali moralitr imbire debet sal-
tem per analogiam attributionis denotatnem boni aut
mali moralitr. Atqui eē hoc pacto bonum, vel malum
moralitr aām humanum dumq ꝗd potest eē obiectum al-
terius aūs humi ē gaudere saltem impprie, et per
analogiam bonitate, et malitia obiectiva: g̃ bonitas, et
malitia obiectiva aūs humi dsistit in eo, ꝗd talis aūs po-
ssit eē cā alterius aūs humi boni, aut mali morali-
tr. Maior, et loq subsumptq clare deductq sunt.
Maior a te Sylli pbr: q̃ aūs humanus trans aliam ac-
tum humanum tali ē exsa, talem ꝗ pportione hēt
ad nam rōalem, ut si rā finitum, ꝗd rōe istius ppor-
tionis tribuit intellui, de illo iudicetr, n̄ possit rīe de
trate bonus, aut detrate malus aūs moralis, quo nā rōa-
lis ꝯditta aūm humanum ꝯsequatr: g̃ cat saltem radi-
calitr bonitem, aut maliam moralem illius.

329 dstatr
hoc, et aliq̃bq n̄ incogruis illustrate explis. Naz amor Dei
sup oīa talis ē exra, talē ꝗ pportione hēt cū nā rōali, ut
si rā finitq, ꝗ rōe istius pportionis tribuit intellui de illo
iudetr, iudari debeat, ꝗd sit nā rōali dveniens, et illius ut
rōalis ē maxime decens: g̃ cassus, quo volrs aūs ꝯcurro-
nis rōalis Dei amore sup oīa feratr libere, eū ꝯcursus erit de-
trate bona moralr; ergo aūs amoris Dei erit cā aūs boni mo-
ralis. Pr̄ coā, q̃ talis ꝯcursus erit nāe dformis, et recte
rōi. Hoc, q̃ de aū humano amoris Dei sup oē clē sstanś vi-
rōalis detr falime pōē applari aliis etiā aūs, qui rōi dvenientes sint.

Similitr vice versa eadē dĩa clarescit; qª alij
humiy odij Dei taly ē esse, et talem pportionem
hēt cum nã voãli, ut si exª funtum, quo vē istuy
pportioni; qd. intui tribuitr, de illo iudicetr, debe-
at iudicare, qd sit ng voãli disvenien, et illã ma-
xime dedeceat: q° casus quo votãi in talē, aum
odij altiore pecutivā libere feratr, actio hec negt
ñ eē detrãte mala moralitr. Aūt qª aliy humiy odij
Dei erit cā aūr humi mala moralitr, et sic de alijs
actionibus humiy ng voãli disvenientibus. Nec ali-
quid ē. qd opponi possit qª dicta attentione dignum.
Ex dictis 330
Colligitr primo, alios actus humanos eē detrãte bonos bo-
nite morali obiectivā explicata, et alios eē detrãte ma-
los. Rō ē; qª si aliqui talem pportionē hēnt
ad nãm voãlem, ut voãli ē, qd aūr pecutioni, ad
quem tribuunt ex se funtum, sit detrãte bonus mo-
ralitr: alij vº taly si exsiste qparative ad nãm
voãlem; ut quivis aūr pecutioni, qui in illos nã
voãly deliberate feratr, sit detrãte malus moralitr.
Colligitr 2um, dari aliquos actus humanos, qui nec
sunt boni, nec mali moralitr bonitate, aut malitia
obiectivā. Rō ē; qª dantr aliqui actus, qui attenta
2um pportionē, quam hēnt ad nãm voãlem, nullus
prebent funtum ex se intellui, ut de illis iudicare
certo, qd pecutio, quā nã voãly in illos deliberate
tendat, sit, aut bona moralitr, aut mala, quod
dein dupª. Ultima elucidabitr, dum de actibus hu-
manis indifferentibus sermo sit.

Disputatio 4.

Disp. 4.a

De ijs, ind[e] tione ad quae actus humani bonitatem, et malitiam moralem desumunt

Sectio 1.a

An eam desumant ex obiecto?

331 Plura sunt prima, de quibus apud Authores controvertitur, an bonitas, et malitia humanorum actuum desumatur? Talia sunt, obiectum, circumstantiae, finis; et licet haec omnia sint semel sint obiectum, in quod actus humanus fertur (quod idem est ac esse obiectum physice loquendo) ad hunc tamen si theologice ea omnia attendantur, tanquam prima diversa specificationis iure quidem optimo censentur; ut ex sequentibus apparebit. Obiectum ergo quod praesens institutum spectat, illud, in quod actus primo, et immediate fertur, attentum, ut habet ordinem ad rationem, seu, ut praelect[...] sumptum intuitu ad iudicium practicum de illius bonitate, aut malitia, quae vulgo priori fieri solet... obiectum huius actus est equus propter quod in illud primo fertur voluntas.

332 Cum igitur hoc ita sit, Rogatur praesenti difficultate, an actus humanus sumat bonitatem, et malitiam moralem ab obiecto? Communis et vera sententia docet, docens, bonitatem, et malitiam specificam humanorum actuum ex obiecto desumi. Ita Angelicus Doctor 1. 2. q. 18. art. 2. et alijs in locis. Durand. in 2. dist. 38. q. 1.a art. 2.o et alij ex Antiquis, quos citat, et sequitur P. Granado controversia de actibus humanis tractatu disp. 2.a Non nostra haec sententia, nec nos cum prima namque

pone pte a aut humy ex priy aliy aliaspet bonity
aut maliq: desumere, sut nec id in presenti affirmq:
si in presenti assertione statuitr sumi qdem ex
obto bonitq, et maliam specificaz aiy humi. 333

Pbr 1o

Cum Granado predicta sa authorite Osee cap. 9.
facti st abominabiley, sut eā, quq dillexerunt. Ubi
Rupertq ait lib 4. in Oseam: talis unusquisq e,
quale illud, qd dilligit: g amor, ita pendet ex
obto, in qd fertr. Dum interpretatione Ruperti; ut
si illud malum sit, reddat amorem malum: g
etiam reddet amorem bonum, si obtum bonum
sit. Pr coa; qa tali aiy debet ee, quale e illud,
qd tali au dilligitr. Mitto authoritates alias,
quq comuniter adduci solent ab authoribq in hu-
iuy comprobatione; qa meliores reputo ad concio-
nandum, quam ad scholastice disserendum. 334

Pbr

2o a roe in oi aiu psecutioni. Obti aut psecuty
et amati cca obtum e affectui coniunctio cum obto,
ut e certum; sd coniunctio talis e bona, aut mala
moraliter, qd bonum, aut malum sit id, ad qd e co-
iunctio: g aiu psecutioni, et amori, eatenus bonq
aut malq moralitr e, quatenq e bonum, aut malq
id, qd e tui psecutiony: sd id, qd e tui psecu-
tioni e obtum amoriy: g ab hoc obto desumit su-
am bonitatem, aut maliq aiu amory. Nulla ex hy
pp mb indiget pbatione. 3o aiu odij pximi,
et aiu odij parentum distinguntr in spe: qq odiu
proximi e aiy inimicitq, et odiu parentum e aiy impietatis.

sed hec distio non aliunde desumitur, quam ex obiecti quo talia
et dictato: quia aliud odij, quod bonum est non ideo est bonum
quia est aliud odij, et amoris eiusdem, sed quia est odium tali obiecti quod
vltr. indicatur odio dignum. Similiter aliud odij, quod
malum est; non ideo est malum, quia odium sit, sed quia talis obie-
cti: quod revera ex huiusmodi obiecto refunditur in aliud bo-
nitas, aut malitia moralis. Nec lit amplius immorari in
probatione istius, quia nullus scholasticorum nravit, ut optime no-
tat P. Vazquez hic.

Circa dicta rogabis iam: an
debeat obiectum cognosci sub ratione boni, aut sub ratione mali, ut
tribuat bonitatem, vel malitiam actui? Nat. P. Salas, et
nobis concedendum est cum communi sententia. Probatur, quia si intellectus
nihil cogitat omnino de bonitate, aut malitia obiecti, nequit actus,
quo tale obiectum prosequitur, esse bonus, aut malus moraliter:
ergo, ut sit bonus, aut malus moraliter debet cognosci bonitas,
aut malitia obiecti. Conclusio vera est, et alias saepe a nobis reperi-
tum. Probatur adhuc, quia nemo homo cogitet de bonitate, aut
malitia obiecti non erit culpa dignus praemio, aut reprehensione.
... aut quo tale obiectum prosequitur ergo. Nec facit contra
hoc exemplum ... bene, vel male operantis, quod adducit
P. Salas, cum tamen non semper cognoscat bonitatem, aut malitiam ob-
iecti, nam hoc falsissimum est. Rusticus enim cognoscit bonitatem
aut malitiam obiecti, quod bene, aut male operatur, licet illam
non cognoscat, sicut a nobis doctis cognoscitur: quod si nec agnoscet
quidem bonitatem, aut malitiam obiecti cognoscet, nec bene, nec
male operabitur.

336 Rogabis 2.º, an bonitas, et malitia actus
sumatur ex obiecto dumtaxat indeterminato: an ex obiecto attento
dumtaxat esse, quod hic mundus debeat esse, et in ...? Resp.

Rea, bonitas, et malitia actus desumi ex obiecto non quomodo considerato, nec prout se habet in re, sed prout se habet in iudicio dictantis rationis, et conscientiae. Probatur consequentia ex dictis, et ratio est; quia actus, quo attingitur obiectum, quod de ipsa in se malum est, potest esse bonum moraliter, si, velit, tale obiectum proponatur voluntati per conscientiam invincibiliter erroneam, ut bonum: sed et e contra alius, quo attingitur obiectum, quod revera est bonum, potest esse moraliter malum, si velit, tale obiectum proponatur voluntati per conscientiam invincibiliter erroneam, ut malum: ergo obiectum tribuit bonitatem, aut malitiam actui considerans esse quod habet in conscientia, et dictante iudicio rationis; non vero quomodo esse, quod in se ipsis extra intellectum habet. 337

Sed argues contra actus, quo amatur obiectum in se bonum, potest esse bonum moraliter, quamvis obiectum non proponatur, ut bonum: et e contra potest alius esse malum moraliter, quamvis obiectum non proponatur, ut malum; sed ex eo praecisse, quod in se malum sit: ergo bonitas, et malitia moralis actus desumitur ex obiecto quomodo suum esse reale, quod in se habet extra iudicium intellectus. Antecedens, quoad utramque partem probatur. Nam amor Dei super omnia vere est actus bonus, quamvis Deus non proponatur, ut bonus moraliter, seu quamvis non cognatur, ut bonus ad tradendum amorem bonum moraliter. Deinde amor usurae vere est actus malus, quamvis usura non proponatur, ut mala moraliter ergo. 338

Respondeo huic argumento negando antecedens, quoad utramque partem ad probationem dicendum est aliquis, quoad tam partem (similiter dicendum est, quoad 2am) amor Dei super omnia est vere actus bonus physice, quamvis Deus non proponatur, ut bonus moraliter.

Ad 2.um dico actum bonum moraliter, non actum, et consequenter actum amoris Dei non esse bonum moraliter, et dignum laude, nisi cognoscatur Deus, ut bonus moraliter, hoc est, nisi proponatur intellectui Deus, ut obiectum dignum amore supra omnia, et amorem ipsum bonum esse. Itaque si Deus sit cognitus, ut bonus ratione suarum perfectionum, quin intellectus aliquid de bonitate obiectiva actus consideret, actus charitatis erit quidem bonus, caeterum physice duntaxat, non vero moraliter. Non enim asserimus, obiectum tribuere actui bonitatem, aut maliciam moralem, dum suum esse bonum, aut malum, quod habet in intellectu. Conformiter amor usurae in casu dicto est non malus physice, non vero moraliter. Mitto denique breuitatis causa, quod etiam ea bonitas, et malitia, quam actibus dictis concedimus, communicetur ab obiecto dum esse intentionale, quod in iudicio habent.

Sectio 2.^a

Praeiacta doctrina ab obiectionibus liberatur

233 Prius quam dicamus bonitatem, et maliciam desumi ab obiecto in actibus humanis arguebis 1.º Velle efficaciter studiose vivere propter honestatem talis obiecti est actus vere moraliter bonus; et velle efficaciter vitiose vivere est actus vere moraliter malus; sed neuter hic actus desumit bonitatem, aut maliciam ex obiecto, circa quod versatur: ergo actus humani non sumunt ex obiecti bonitatem, et maliciam moralem. Sequela dicitur. De maiori negari dubitari; quia cum quiuis actus humanus certus et singularis debeat esse in aliqua certa, et determinata specie

tam physica, quam moralis, et illae voluntates sint actiones hominis certae, et singulares; inde est, quod debeant esse in aliqua determinata specie, tam physica, quam morali. Accor de inquirenda est dices, obiectum satisfacit. Nam in dis amor studiosse vivendi, seu amor boni honesti in communi non potest desumere ex obiecto aliquam speciem virtutis in particulari, nec voluntas turpiter vivendi, seu amor vitij in communi aliquam specialem speciem vitij; quia cum eiusdi obiecta sint voluntates communes ad omnes species bonitatis, et malitiae nequeunt refundere in actum bonum hanc potius speciem bonitatis aut malitiae quam alia. Deinde dici nequit voluntatem studiose vivendi sumere omnes species bonitatis, et amorem vitiose vivendi omnes species malitiae, ut est certum: quia praedictae voluntates, et aliae non desumunt bonitatem, aut maliciam ex obiectis, circa quae versantur.

Respondetur huic 340

Argo, quod magni fecit a P. Vasquez hic disputatione ... mai, quam bene suadet dicto aduersa adducta, nando ... mem, ad huius probationem nandum est ante: nam, licet, obiecta actuum, de quibus loquitur argumentum sint res communes, quae ad varias species facilitatem trahuntur; adhuc tamen sunt aliquid distinctum a reliquis obiectis, et est certum, ac determinatum in se; ac ideo possunt refundere in actus dictos certam speciem bonitatis; et malitiae moralis, sub ratione talis obiecti determinata in individuo, et certam speciem tribuere distinctam ab speciebus aliis, quas inferiora obiecta actibus talibus ... actibus tribuunt, quia non video, cur aliqui nimium haereant; cum certum sit, nullo obstante deferre, quod obiectum sit aliquid commune multis, ut tribuat certam aliquam speciem actibus.

341 Et qdem, qd amor studiose vivendi [illegible] honeste, ipsiq. obti sit inquadã, certa, et detrata spe bonity dicta a bonite reliquarj aliq virtutum quę cc obta peculiaria versant, et ab oibg admittitr, et fale pbr. qa huiq mi aiq amoris tendit in suq obtum sub diversa roe, ac reliquę in sua particularia obta versante: go vere talis amor e in speali quadam spe bonity dicta a reliquis spebq. Ans e certissimq; cum amor ille studiose vivendi tendat in obtum sub roe honesti abstrahendo ab hoc, l illo, ceteris q honestos; unaquaq vo reliquarq virtuty tendit in suq obtum sub aliqua peculiari, et detrata roe boni honesti. Loa vo pbat effactr: qa ideo aus amoris, quo quis vult efacitr ieiunare ptr honeste huiq obti, e inquada certa, et detrata spe bonity dicta a bonite aiq amoris, quo qs vult efacitr clargiri pauperi Eleemosina, q; q tendit cc cuum obtum sub diversa roe spali, ac aus aus: go si amor studiose vivendi tendit cc suq obtum sub diversa roe, ac reliquę virtes in sua obta peculiaria versantr, erit utiq in speali quadam spe bonity dicta a reliquis spebq: go [illegible] argum efftare vice versa poteriq cc amore vitiose vivendi, qui qdem e ptr roem dicta in detrata spe malię dictę a reliquis spebq ceterorq vitiorq.

342 Argues 3o
Preter obtum e bonum, et aus intendens in illud malq moralr: et e 3a pte aus de bonq moralr, qmvq obtum illiq sit malum: go aus bonq si sumit bonite molę ex obto, nec aiq malę sive malię

Pt voa: q negt obtumbonu malit in aum refundere, nec obtum malu bonite. Ans 1° pbo, in eo, qui heat odio Deu Op. Max., et in eo, qui habeat peccatum odio, cognendo pessimu ee peccu. 343

Ut huic

Argo reas debe prius here presente dra saepe a nobis in sup dilty insinuata, vlt, obta tribuere bonite, aut malia specifica actib medte, et radicaliter; n 1° immedte, et fr; na hoi 2° mo 2o. desumitr bonita, et malia actuu ex 9scia, seu q iudio rois. Qd a. obra tantu medte, et radicalitr tribuant bonite, aut malia mole actiby humis; ita intelligendu est, quaniy, vlt, obum quodvis, ex eo, qp tale sit, qle ee apparet, et tale portione heat ad nam rale, l ad illius operatione, qualem here videtr; tribuit funitum intellui, ut formet diversum iudiu practiu de illius bonite, aut malitia, ac e iudium, ad qp obum aliud tribuit funitum et ex eo, qp iudia hec diversa sint, aut humi, qui illu 9formantr, aut diffrantr ss spe dicti, et 9eqntr hoi diversita oritr tamqm a 1a radice, et fundato ab obtis. 344

Sit explum huius doctrs aus hunus odij Dei, et aus hunus odij erg peccum, de qqb altib loquitr argum 4 ialtum; et a quoru obtis refunditr in ipsos medie, et radicalitr bonia, et malia moralis. Igitr, ex eo, qp Deus Op. Max. talis in se sit, qualis re va e, et tale pportione heat ad effus liberos cis rahs, qles re ipsa het, tribuit euentius intellui, vt formet iudium practicu, quo dictet, pessimum ee, et qp oibus tota corde

corde fugiendu, q divinum illud numen, et levissimo odio beatr. Huic odio opponitr aus aversity Dei, qua euadit malus moraliter: cum q Deus ipse sit ca illius odij vexissimi, e etia radicaliter ca malitie moralis aus, quo odio beatr. Et 2a dic de actibus pecci, qui e huius moralis; cuius bonitas etia est mediate, et radicaliter ipsum peccatum, pt rem dicta. Hinc iam fale redis insta ad argum: 2 isto ants du. ctio 2 seqns: q aus bonus n sumit bonitas mediate, et radicaliter ex obto; no iam: fr, et prime 2 do iam; illa de au malo au sui obti. 2 stat distio ex dra tradita, nec lr amplius in ea immorari.

345 Argues 3o
si aus bus sumerent bonitas, et malitia ex obto, n posset fieri, qd duo aus, quoru unus eet bonus moralr et alter malus herent ide obtum; atq fieri poteit, qd duo aus, quoru alter sit bonus moralr, et alter malus heant prsus ide obtum: g. Mar certa est, cum certum sit ide prsus obtum n posse tribuere bonitas, et malitia. Mir v. pbr. q adulterium, et debitu 2iugale 2 aus, quoru tus e malus malitia moli iniustitie, et 2us e aus bonus iustie; atq poss here ide obtu, scit, corpus feminae, quae sit eadem n. ad quam proprius vir, et alienus accesserunt: g poteit fieri, qd duo aus, quoru alter sit bonus moralr, et alter malus heant prsus ide obtum: g. etc.

346 Hoc argu. n levi equivocatione laborat, qe q postulat explicemus, quia roe attendatr obtum, ut tribuat spem bonitatis, aut malitie moralis actib9. Igitr sciendu tibi e, posse fieri

qd duo actus humani, quorum alter sit bonus, et alter malus moralis habeant idem obiectum physice loquendo, seu in genere naturae; non tamen fieri potest, quod habeant idem obiectum moralis, seu in genere morali: etenim, ut actus habeant idem obiectum in genere morali, non sufficit, quod obiectum, in quod tendunt, sit eadem entitas, et substantia physica; hoc. enim est habere idem obiectum physicum, seu in genere naturae: itaque opus est, quod attendatur obiectum cum illis circumstantiis, quae illud constituunt in esse obiecti moralis, seu in genere moralis, ut sit pecunia debet attendi cum circumstantias dominii, et similia, si sit foemina cum circumstantiis coniugii, vel matrimonii; an, scilicet, sit foemina propria, vel aliena, et non propria. Unde actus, de quibus argumentum, habent idem obiectum in genere naturae, id est, eamdem foeminam consideratam; non tamen habent idem obiectum in genere moris, quia foemina est obiectum utriusque actus, ut induit diversam circumstantiam, et conditionem; nam, ut est sub dominio proprii viri est obiectum accessus, qui dicitur, et est debitum coniugale, ut vero est soluta, est obiectum fornicationis, aut adulterii. 80

Quae autem ratione; 347

id quod vocamus circumstantiam, constituat obiectum in esse talis, dicemus, ubi de circumstantiis sermo erit: solum in praesenti notare placuit, circumstantiam illam esse non quid substantiae physicae obiecti, non vero actus obiecti illius actus, ut obiecta est in genere morali. Ex hac doctrina facile rebus iam infra ad argumentum factum distinctione maioris. Si actus humani sumerent bonitatem, aut malitiam ab obiecto, non posset fieri, quod duo actus, quorum unus esset bonus, et alter malus moralis haberent idem obiectum physice, et in genere naturae, nego maiorem: idem moralis, et in genere moris; concedo maiorem.

silr ad mixe, quę verā ē de obto, q sit idem physice, et in genere nq; n̄ vº ide morāli, et in gen. moris. Ostat ex dictis distio, nec indiget mai explaē.

348 Argues 4º. qdo obtum aūi n̄ ē actio operantis; sd res ab operaē dicta, Ag Deus sub aliena negt tribuere bonite, aut malia tali aūi: atqui sæpe obtā actionū humorū sū res ab operaē dictę: gº nequeunt tales actioē hūne sumere bonite, aut maliā ex talibꝰ obtis. Mai pbr: q. ea entia dicta ab actionē operantis, et trantia actionē hūmaȝ n̄ sī bona, aut mala morāl nq noali: gº nequeunt tribuere bonite, aut maliam actibus, quos trant.

349 Reo, nando Maē. Ad huius obaem, omisso aūi, no coȝ. Rō ē; q̄a li obtā, quę n̄sī operationes, sd res ab operatoribus dictę n̄ oparentr ad nam roālē, tanqm ovenientes illi, aut disovenientes; oparantr tn̄. tanqm aliqd pportionatum, aut impportionatū, ut trent, quang genui usud actionis, aut aliud oppotū: Ex eo. m. q̄ sint pportionata ad gūs usid actionis, qo respiātrant, tribuunt illi radicaltr morālē bonite, et ex eo, q̄ impportionata sint tribuunt maliā, ut ex iā dictis ostat: Oēa hęc illustratr exēplo pecuniæ: et m. lt pecunia nequeat oparari ad nā roālē, tanqm aliqd illi ovenieīs, aut disovenieīs; oparatr tn̄, tanqm aliqd pportionatū, aut impportionatū ad actnē, quā de tali pecuniā hō disponat, et re vº ē impportionata, ut hō, qui illiꝰ Dnus n̄ sit invito pprio de illa disponat;

de ? q. ablatio illius, invito Dño ē actio mala moebr. ... spe furti. Caeterum eadē pecunia ē pertinata ē, ut proprius illius Dñus pro suo arbitrio disponat.

Secc. 3a

Duplex Incidens Diffas.

Quaeritur, an, ut Obtum tribuat malitiã, aut bonu debeat amari sub rōe mali ? ... ut nō ... per se requirat, ut Obtum tribuat malitiã, aut, quod rōe mali in bonitate amet ? Ad cuius dāti decisionē notandū sibi ē dupliciter posse vtlatē amare Obtum sub aliqua rōe: 1o ... 2o intrinsecè: 1o amat Obtum sub aliqua rōe, quā aut ē elicitus attingit immediate, et ... rōem illā, ... tribuere, quis vult eleemosynā Pauperi ptr honestē, quae ē in ipsa elargitione eleemosynae; ... praedictam honestē, quā aut attingit illam immediate: 2o vero non amatr Obtū sub aliqua rōe, quā eam ... cognit ... in eē Obto, aut tn elicitus vtlatis n attingit illam, nec ptr illā, tale Obtum amat, sed ptr aliā, diversam, quae ... eodē Obto ponatur ... ee elargiri certam quantitatē pecuniae creditori suo indigenti, q. bonum ē sublevare Pauperi egestatē; sed vult elargiri illi talem quantitatē pecuniae ex honeste iustitia, q. vlt, bonū ē solvere debitū creditori, et hanc sō rōe attingat aut, nullo tn pacto 350

ex honeste misericordiæ moveatur: hic tamen interpretative vult elargitionem, illa, sub ratione misericordiæ, quam volit, id, in quo talis ratio cognoscitur, censetur, velle obiectum sub ipsa eadem honeste.

351 Item notato, ideo, non requiri, ut obiectum tribuat maliam actui, quod ametur formaliter, nec interpretative sub ea ratione maliæ, quæ talem speciem tribuit actioni. Probatur resolutio, quoad 2am partem, quæ communis est inter Theologos, et constat in omnibus ferme peccatis. Nam homines, quando peccant, raro moventur ex ipsa peccati malitia; sed fere, aut immediate obiecti, aut ex delectabilitate luxuriæ, aut immediate usuræ, et sic de aliis: ergo ut actus hauriat maliam ab obiecto, non est necessarium, quod obiectum ametur formaliter sub ea ratione maliæ, quæ talem speciem tribuit ipsi actui. Alia infertur, et actus firmatur omnium suffragio, qui non erunt, ita scelerati, ut odio habeant Deum: ob quod assequantur, et malitia ipsa peccati moveantur ad inimiciam illa inferendam?

352 Quoad 2am partem. De amore interpretativo facile probatur. Actus, quo, quis vult accedere ad feminam, ut sanitatem acquirat est malus moraliter, et si alter actus vult eliciatur ab accedente, quo nolit maliam illius, imo, nec delectationem venerearum quæ ex tali actu percipitur, et non amatur, etiam interpretative hoc obiectum sub ratione mali: ergo, ut obiectum tribuat maliam actui non requiritur, quod ametur interpretative sub ea ratione maliæ, qua tribuit speciem actui. Maior est certa; siquidem ex eo, quod voluntas amplectatur libere obiectum in quo malitia cognita intuitu, actus est licitus est malus moraliter. Minor vero probatur: quia utrumque dicatur interpretative velle

roem aliqm, quæ in obto pportionatr, requirir, n̄ so. q intus cognat eam in obto, ut mer dictum, s̄d etiam, q. n̄ eliciat actum positivu, quo fr. nollit illam roem: g°

353 S̄d Dicis: Sogs velit furari rem alienam pr aliqm modu, qui ex tali re illi proveniat, vult intrinsice malam obitali, qm vix aliqr eliciat actum positivu, quo nolit pravam roem malitiæ: g° fla oio dicta nequ° expressa: Reo, ftum ee oio actum, quo volas psequitr aliqd obtum, in quo malitia aliqua reponitr, et aliqq eliciat actum positivum, quo illam roem malam fr. nolit, n̄ vult intrinsice obtum, sub ea roe, qua constituitr malum, lt velit rem malam sub roe commodi, et delectabilitatis, qd sufficit, ut actus evadat malus moralit.

354 Qa difficultas p redenti affinis, e, an, ut obtum tribuat bonitem actui debeat amari sub roe boni? Negt ee dubiu de amore saltem virtualis et intrinsice: certum in e, debere obtum hoc saltem pacto amari, ut tribuat bonitem actui. Roe: q° desiderit, qd exactus confuse, et apprte cognitis bonitas obti, ut constat ex. Vnde requiritr, qd n̄ detur in voluntate actus positivus, quo fr. nollet talem commodi, cum nequeat dici hoiem iusto operari iste, qui actu formali expositivo roem iustitiæ respuit: g° requiritr, qd saltem amet obtum intrinsice sub ea roe boni, quam ipsem tribuit, ut eam tribuat actui. Pr ita q° velle intrinsice roem iustitiæ vg° e amplecti obtum, in quo cognitr ro iustitiæ et aliq n̄ eliciere actum quo volas fr. nolit talem

roem. Unde tota sane controversia poterit ee an obiecta debeant amari fr. sub rõe boni, ut tribuat spem bonitis aeterni cuiusque; sed aliqui AA. et quidem graves naturam oppositam tuentur, asserentes sufficere, ut obiectum ametur intrinsice, sub ea rõe boni, quã tribuit spem, ut eam defendat aui; communis tn via docet requiri naturã, ut obiectum tribuat spem bonitis aeterni, ad ameri fr. sub ea rõe boni; dum qm tribuat talem bonitis spem, cum uerbo tribuat aui spem uisitatio nanciscendi, quod ametur fr. sub rõe uesti, qui e honesta iustitia. Ita plur. cum mro. Vazquio in hac 1a 2a q. disp. 81. cap. 1 et disp. 83 cap. 3 et disp. 202 quo modo sentiendum, constat ex dictis a n. 282 perfecte. Ideo hic n. amplius immorandum.

Sectio 4a

An actus humani sumant bonitatem, aut malitiam ex circumstantiis?

355 Circumstantia, ut vox ipsa indicat, est ea res, quae actum humanum fine excepto comitante, et n. est de substantia illius. Sed veluti accidia, quae abesse, et adesse potest, salva specifica bonitate, et malitia actus: unde circumstare dicuntur, n. constituere, et integrare actum; eo modo, quo accidens physicum circumstat, et adiacet, n. vero constituit, nec integrat substantiam, ergo. rule quis furatur rem sacram, quod ea res sacra sit, e circumstantia, quae n. e de substantia talis actus, sed quod ipsi accidit advenire.

356 Circumstantiae, quae actum cuiusque ingrediuntur, consideratum afficere solent, septem sunt, ut communiter

traditr a theologis cum S.to Thoma hic q. 7 art. 3. et tinente vulgari illo versiculo. Quis, quid, Ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. Per has circunstantias hoc pacto intelligendas est: Enim circunstantia quis non signat, ut P. Ipson vult substantiam ipsius operantis, suie personam ipsam; nam haec spectat ad substantiam actus, qui sine agente esse non potest, sed signat, ut melius opinatur P. Amicus, qualitatem, seu conditionem personae, ut si sit religiosa, voto astricta, soluta, vel coniugata et.a quae conditione, quo variant moralia actum hominis est in confessione exprimenda, ut supponitur ex M.a de penitentia = Circunstantia, quid signat quantitatem, ut an sit magnum, vel parvum, multum, vel parum; item signat qualitatem, ut an sit res sacra et.a = Circunstantia Ubi signat locum, in quo fit actio, ut si homicidium, vel furtum, effusio sanguinis, vel seminis fiat in loco sacro, aut profano. Quibus auxiliis signat instrumenta, seu personas, quibus homo utitur ad opus; ut si quis v.g.a rei sacrae ad veneficia, et incantationes usurpet. Cur signat finem, ad quem opus factum refertur, ut si furtum fiat pro adulterio, aut hoc pro furtum. Circunstantia Quomodo signat modum, quo fit ipsa actio, ut si homicidium fiat nimia crudelitate, aut actus sit parum, vel nimium intensus. = Tandem circunstantia quando signat tempus, quo fit actio, ut si fiat die veneris maioris hebdomadae, an tempore interdicti, aut, si actio quod breve, aut diuturnum tempus duravit. 357

Quamvis videatur huic versiculo iam exposito deesse circunstantia Cla quod quam Aristoteles designavit, re vera non deest,

nam illa reducit S. Thomas ad circunstantiam quo, sed etiam addi a nullus aliam circunstantiam; sed re vera, aut circunstantie non sunt proprie loquendo, sed eiusdem actus repetitio, ut circunstantia quoties, aut si vere circunstantie sint ad septem circunstantias facile reducuntur, ut alij iam satis copiose ostenderunt. Rursus quamvis aliqui sub dubio constituant, an intensio actus, quae, ut diximus, est 6.a circunstantia, et an duratio, quae 7.a circunstantia est, augeant bonitatem et malitiam actus humani, dicant quod augere meritum, et demeritum; non vero bonitatem, et malitiam; quamvis autem hoc aliqui dicant; nos tamen, quoad praesens attinet contrarium supponendum duximus, quoniam inter circunstantias ad bonitatem, et malitiam conducentes numerantur.

358. Hijs declaratis asserimus iam, ut dicti titulo praefixa ream, actus humanus sumere bonitatem, et malitiam, quamquam illa sit, ex circunstantijs. Ita P. Vazquez disp. 57. cap. 2.o Konink. disp. 3.a de actibus disp. 14. Salas, et alij, adeo quod communis est sententia inter Theologos cum D. Thoma hic q. 18. art. 3. ut, licet probata non posset absque nota nasci. Ratio 1.a huius dicti desumitur ex Doctore Angelico praeceptorum citati, qui cum asseruisset, ens tantum physicum non habere omnem suam perfectionem ex solis formis substantialibus; sed aliquam perfectionem ab actibus accipere supervenientibus, ut videre in homine a figura, et colore, sic concludit: ita modo est in actione: nam plenitudo bonitatis eius non tota consistit in sua specie; sed aliquo additur ex hijs, quae adveniunt, tanquam accidentia quaedam, et huiusmodi sunt circunstantiae: ergo iuxta D. Thomam, sicut entia physica aliquam in genere physico accipiunt perfectionem ab actibus, ita actus humani in esse morali aliquam accipiunt

perfectione ex circumstijs, quibus, tanquam actibus afficiuntur quo

359 [illegible] Negatur ... ese moraliter in malum [illegible] hoc pacto ... Negatur ... esse moraliter bonum, si aliqua circumstantia mala afficiatur, v.g. si quis tribueret alteri ensem eo tempore, et occasione, qua scit, tali ense abusurum, licet actus ensis sit bonus accipientis, licet talis exhibitio ensis est mala moraliter ex circumstantia quando, signante tempus: Item decidere bonum in Ecclesia est actus specialiter malus ex circumstantia ubi, significante locum, et sic de alijs ... [illegible] circumstantijs ... [illegible] rationari: etiam dignitas, ... quae ... circumstantia, quia refundit valorem in ... et reddit moraliter meliorem, ut est certum: quod ...

360 ... Objiciet tria. Aliqui circumstantie sunt extrinsecae actui, ipsum quo circumstantiae extra ipsum existentes: quod nequeunt tribuere actui bonitatem, aut malitiam. Resp: nam bonum, et malum sunt in rebus, ut dicit ... Aristoteles ... ex ... Anglico Proeptore ... dicendo autem circumstantias sunt extrinsecas actui quatenus non sunt de substantia actus, dico autem quatenus nulla res illum afficiant; nego actus, et etiam. Igitur ... circumstantiae sunt extrinsecae actioni humanae, ... de essentia actionis humanae; sunt tamen intrinsecae, in quantum ipsam actionem bonam in genere morali afficiunt, hoc est, quatenus simul cum obiecto concurrunt, ut tribuatur ... iudicium ... de bonitate, et malitia. Et datur in actibus ... substantiarum naturalium: nam accidentia sunt extra substantias naturales

nales, ipsii q extrinca, quany n ss. de earum-
essij; ss 9 intra ipsas, quany, quam substantina-
tes in genere phyo afficiunt; et sic hec affluen-
tia sufficit ad hoc, ut actiones nales accipiant in
genere phyio perfectionem ab accibus; ita altera
affluentia e sufficiens ad hoc, ut actiones humanae
in gre moli accipiant bonitatem, et maliam a circum-
stiis, quae sunt veluti accta actionis hum.

361 Obijcies 2°.

Nil e circunstia du aus interni: q. neqe aus internus nu-
mero bonitatem, aut maliam ex quo circunstiis, qd sit
an aus externus possit ex illis suam bonitem, et ma-
liam desumere. Ant pbx. q. qd dicatur circunstia
du aus interni neqe tribuere illi bonitatem, aut mali-
am, nisi sit volitum; sd qd qd volitum n e circuns
stia; sd obium: q. Hoc argo Jo. meo videri pbx,
qd circunstiae sint obium aus interni phice loquendo;
nam in hac considerare id e, et dx. obium aus, in
qd ille tendit; n v° pbx, qd circunstiae sint obium in
consideratione moli, et qut ad precisi intrinsecu attinet,
et [illegible], qd nil sit circunstia du aus interni; nemo
sic hui in consideratione moli, et theologica id sic e obium,
ut diximus a n 331, in qd ipse aus tendit tanquam et
immediatius, et ex quo deriv, qd in aliqua deviato
spe aus moralis constituatur; reliquia v° si circunstiae
qnvis sint volita n m° intrapiue; sd expresse etia, et
[illegible]. Hinc iam in tra tale redit, nam aus qd pbaem
ipsa mai dique [illegible]; qd qd e volitum tanio, et im-
mediatius n e circunsta; sd bonu, ldo dur; qd qd e volitu
tanio, et mediatius n e circunstia sd obium, subdistinguo

Aliquo; n° circumstantia; id obtum in Iudemie phy-
cae omitto, in Iudeae mòli, et theologica; nam mis
istat distio ex dicty. 362

Quaeres iam 1° an eodem, vel di-
verso mo sauciant aus boni bonitq, aut malia ex
circunstiis ? Reo. diverso mo sauciare; saepe ci-
rcumstia n addit novam spem boni, l. mali extra
spem, qm actio ex obto desumpsit, nec tui spei maliq,
aut bonitq auget; id. ei vª tribuit la malia actioni,
a talitr illa afficit malia, ut aliunde n° senerait
aliquam maliam. Q. a hec sit circunstia operatq
g° de qua e. Onde aliqdo circumsta so. tribuit ma-
liam actioni intra illam ipsam spem, quq ex obto de-
sumpta e. 3° deniq. spoq tribuit maliq aliam
alteriq spei ab ea, quq ex obto desumitr. Hai de-
ca. com. d. intr theoq divisio circumstiarq in circums-
tantias mutantes spem bonitq, aut maliq, et in circuns-
tias so. illam augentes intra eamdem spem. Hai disio
n obscure tradit a Iulio trid. sess. 14. c. 5. ubi
docet, circunstias mutantes spem maliq debere in
confessione sacrali exprimi; q indicat aperte Iecilium
ex circunstiis aliq ee, quq spem mutant bonitq, aut
maliq; alai v°. n: q° diverso mo sauciunt actioq
boniq maliq, aut bonitq ex circunstiis. Pr. hec sa-
Id ipsum vei 363
ostendit. Nam circunstia q aliqdo mutat spem,
aliqdo v° nō: q° diversimode accipit accipit ab
ipsa aliq bonitq, aut maliq loā infertr, et ani pbor,
na, qd qs auferat magnam quantitq rei alienq nō
istituit aium in alia spe maliq ab ea, in qua talis actio

ī ade illi; et auget talis spei maliam. Unde, sicut furtum rem sacram, ea actio constituitur circumstantia rei sacrae in alia specie malitiae ab ea, in qua constituitur ex obiecto; nam ex hoc sub est in specie furti, et ex circumstantia consecrationis est in alia specie sacrilegii contra religionis virtutem: ergo circumstantia quae aliquando mutat speciem aliquando non, et dicuntur diversimode accipi et complexive et malam.

364 Quaeres 2°: quo circumstantia variat speciem actus, vel novam addat? Respondeo, non posse generalem regulam ad dignoscendum hoc assignari. Universim vero dico cum Patre Compton hic disp. 34 sect. 2a n. 4: id contingere, quando circumstantia illa super addita facit, ut actus sit contra aliquam aliam virtutem; quod vero hoc non facit, non variat speciem, vel novam addit. Exemplum sit circumstantia quae quantitatem signat quantitatis, et quae signat qualitatem; paucum enim, aut multum rei ablatae non extrahit actionem illam extra nudam rationem furti; nec facit contra aliam virtutem distinctam a virtute iustitiae; caeterum, quod res ablata sit sacra extrahit actionem illam extra nudam rationem furti, et facit sacrilegium, seu est contra reverentiam Ecclesiae, et rebus sacris debitam; unde paucum, aut multum rei ablatae non variat speciem; variat tamen, et novam addit quale rei ablatae. Idem contingit, quando circumstantia intra eandem speciem late sumptam facit notabiliter actum differre in ordine ad difformitatem cum recta ratione, et similia. Ut hoc in eo, qui laedit graviter famam alicuius. Nam emittit diversum peccatum in specie iniustitiae, ac si laederet eum in bonis fortunae; ac si laederet etiam in vita, et sic de aliis.

365 Quaeres 3°, an de-

debeant circumst. eē cognitę, ut ɔferant bonitę,
l. malam aui humē. Rēo affirmative cū Pātre
Amico hic dup: tt. sec. b. et ē cōi inter theolg. xaebla-
tio. Rō. clarissima ē: q. ut circumstię ɔferant bo-
nitę, l. malam aui humo debet ule affective tende-
re, et vellare ea ipsa, ut ē eueni: debent ea ipsa p-
cogni; nihil in volitu, qn praecognitu: q° et ɔfatr.
q. p. diuram bonitę, aut malitia ɔtrahunt à circum-
stantiis aui hum imputablā; imputatr in operanti,
ut ē certum: g° debent pcogni. 366

Sd obriag. [illegible]
uinstia p[illegible]; nam intensio aui ē circumstia ɔfe-
rens ipsi bonitę, l. malam; et tn n ē ab operante pr-
cognita: g. Nur. pbr. q. cum se teneat ex pte actus;
pendeat q ex libero influxu liberty n potest antequm
exdt. praecogni: Rēo, cum citato Amico, quā mai na-
do mię; ad huiy. plaem, dirguo ans: cum intensio-
se teneat ex pte aui, pendeat q. ex libero influxu vo-
latu n potest cognit detrahe, et pr mum obri; omitto,
ɔfirmo, et pr mum actuy; no ans, et cōdim; Hoc ē ope-
rany, cum maiori, l. mini conatu, quem ins ipsi exerce.
pro intensum, l. remissum actum pduxit, execute, et pmy
aui in se ipsi practice, et experimentaliter cognit intensio-
ne, l. remissione ipsiy aiy; sicut amari obry practice, et
experimentalr cognit se amare; et hc cognio sufficit, ut ɔ-
ferat bonitę, l. malam aui, ut ptr; nam hui maa, l.
mni conatu libere intenditr ab operante, siquidem fortiy,
l. lentiy ad operandu libere se applicat.

Sectio 5.a

An aui humani sumant bonitę, l. malam
a fine?

367 finis in praesenti est id, ad quod operans ordinat obiectum proxime immediate, et primo intendit: Ergo furatur qui rem alienam, ut inserviat Luxuriae: Luxuria est finis talis operantis; quia ad eam ordinat rem ablatam, quae est obiectum: finis iste operantis est extrinsecus, et remotus per ordinationem ad alterum finem proximum, et intrinsecum qui dicitur finis operis, id, scilicet, in quod actio ipsa fit, et immediate tanquam in materia, et suum terminum fertur; unde finis proximus iste non differt ab obiecto, de quo supra diximus, Ergo vult qui occidere ob adulterium assequendum; finis proximus, et operis scissio est hoc. Non quia de hoc fine, sed de altero extra, scilicet, et remoto, qui dicitur finis operantis, quaestionem instituimus dictas; quia hic finis dicitur est proprie, et rigorose finis, ut ex praedictis naturaliter constat.

368 Hoc supposito assero cum Doctore theorum cum D. Thoma 1a 2ae art. 4. huius quaestionis 18. actus humanos sumere bonitatem, aut malitiam a fine. Haec assertio adeo certa est, ut probatione non egeat: quis enim dubitet malum esse accipere ensem, si fiat ex fine occidendi alium hominem, et malum esse domum alienam ingredi, si ex fine solicitandi feminam ad malum fiat? Similiter nemo dubitare potest bonum esse hominem se domi continere, si ex motivo vitandi occasiones peccati fiat, et bonam esse deambulationem ex fine honesto factam? Et hoc docent actionibus moralibus et humanis. Hinc est, quod Boethius dixerit libro 3o topicorum cap. 1o quod cuius finis bonum est, ipsum quoque bonum est: Et cuius finis malus est, ipsum quoque malum est: ergo finis bonus refundit bonitatem, malus autem malitiam in actus, qui dependent a fine. Donat Angelicus

Praeceptor ubi supra, per haec verba: Actiones humanae, et aliae, quarum bonitas dependet ab alio, sunt boni bonitas ex fine: quia finis refundit bonitatem actioni humanae: etc.

Nec hu... et alii, qui allegat P.x Granado, et Salas, tum ex sacra Scriptura, tum ex Sanctis PP. ... intendit, ... finis ... actum ... falsum ... intendit ... praedicta verba; et alia allegata ... quod ait humanus fiat bonus ex fine honesto, ad quem ordinatur, si alias non sit malus, ex se, et ut tali ab intus ... 369

Sed obiicit tam aliquis D. Thomam, qui q. 2. de malo art. 4. ad 9. cum distinxisset finem in proximum, et remotum, ... ex obiecto remoto sumi speciem bonitatis, aut malitiae actionis humanae atque finis de quo ... sit, et quae in alia ... obiectum remotum illius, ut Immuni ... Usurpatio: ... D. Thomas ex fine sumere speciem bonitatis, aut malitiae actiones humanas ... D. Thomam ... quod actus humanus sumat speciem bonitatis, aut malitiae ex fine sive ex obiecto remoto ... humanus ... ut sumat illam speciem, quae ... et substantialis ... et ... ; quia ... sumitur ex obiecto, quod finis primus actionis ... sit ... Nat... praeceptor ex obiecto remoto sumi speciem ..., et ... aut ... speciem bonitatis, aut malitiae ... et supponente ... ex obiecto ... 370

) no maiem. Qua doctrina, quae dicta tradita clarescit, servivit argum.

371 Obiicit iterum. Actus, quo quis complacet in eo, quod referatur Deo debitus honor est verè morale bonum, et actus, quo quis delectatur in pecco commisso est verè morale malum; sed praedicti actus aliique id generis nullum a fine, de quo in praesenti, accipiunt bonitatem, aut malitiam; quia actiones hujus nullam bonitatem, aut malitiam accipiunt a fine, et decepta doctrina tota falsa est. Ridiculum est sane hoc obiectio, cuius praemissae omnes, natura statim cedit. Ratio est; quia non in aliud dicimus omnem actionem humanam sumere bonitatem, aut malitiam ex fine; sed solum actiones illas, quae in finem aliquem referantur; ab illo quae dependeant; cum ergo actus humani de quibus argum, et alii id generis in nullum finem referantur, nec ab illo dependeant, quid mirum, quod nullam a tali fine bonitatem, aut malitiam accipiant? Denique colligitur ex dictis reque naturae bonitatem honestam finis in actus humanos moralem bonitatem acceptam a fine.

372 Rogabitiam. Iº ad perniciorem doctrinae traditae intelligentiam, an ut aliquis actus sit bonus moraliter, sufficiat, quod finis illius sit moraliter bonus, hoc aliquis talis actus procuretur cum obtum proximam male malum; utrum an mentiri ad liberandum proximum ab aliquo gravi damno sit actus moraliter bonus? Respondeo, non sufficere, sed esse absolute, et simpliciter malum actum, ex eo solo, quod obiectum circa quod versatur, malum sit, quamvis finis, ad quem referatur bonus sit. Haec doctrina fere divina sancta est, tradita ab Apostolo 3º ad Roma dicente blasphemè impositum fuisse Apostolis ab inimicis Dei, quod dicerent, posse fieri mala, ut evenirent bona quae

q̄ sentit Apostolus, dicam illam, vlr, ob finem bonum, posse amari obiectum pravum, ēē absurdam, consequtr q̄ n̄ ēē bonum aūm, quo vlaq amat pravum, etiam ob finem honestum.

Rō huius dnō ā priori ē, q̄ malum ꝓ hibetr abste præcepto nivo; n̄ vº ꝓhibetr. so sub aliqua roē. vg. præceptum cc.ª mendacium, so. dicit mentiendum n̄ ēē, et sic præceptum cc.ª furtum so. dit, furandum non ēē; abste qdem, et simplr; n̄ vº dit præceptum, furandum n̄ ēē, ex hac, l. illa roe, vg ex odio ꝓximi, aut alia simili roe, quæcunq illa sit. Silr de præcepto Mendacij; nam, si hoc diceret, n̄ peccaret hō. pecco mendacij, aut furti, ni faceret mendacium, aut furtum, ꝑtr roem illam, sub qua eiusmi opera ꝓhibita sunt. Hinc colligitr, q̄ quodcunq actio, quæ ēē talia obtā veratr, quamvis sit ex fine honesto, sit difformis præcepto dicto, ac ꝑ cōns morālr mala, q̄ amplius ostendebitr decisione seq. dubij. 323

Rogabis 2.º an, ut aliqs aūs sit malus morālr abste, et simplr sufficiat, q̄ finis illius malus sit? Reo, Affirative, et hoc qdem, quavis alias reliqua oīa, quæ ad talem aūm spectant sint de se bona. Istam ē resolutio, ꝑ cuius affirmatiōe plā sanctorum Patrum testimonia possem adducere, quæ brevitatis cā omitto; roē ē brevissima; sed efficaci suadetr. Vt aliquis aūs sit morālr bonus, oportet ē, ut ex nullo capº inficiatr, nam, ut fert communis ꝑ loquium bonum ex integra cā, malum ex quocunq defectu: g.º eo ipso, q̄ aūs habeat finem inordinatum, nequit n̄ ēē morālr malus; cum ex hac circumstantia pravi finis ratio infiuendus sit. Itaq. si aūs alias ex se optimus, ut 324

auditio sacri, cultus vero divinus fiat ex fine malo, dicitur actio mala; et alia ex suo obiecto; ceteris que circumstantiis sit bonum morale.

335 Hinc infertur: quod etiam actus exit morale bonum, si finis appositus bonus sit, etiam si actus obiectum gravum deferet; quod est 2ª nuper a nobis dicta: et statim non contra. Quod ducimus per viam est. Enim 1º finis bonus neque efficere, quod actio reddatur ut obiectum malum non habeat aliquam circumstantiam moralem malam; ergo nequit etiam efficere, quod talis actio bona sit; nam, ut primo dicebamus ad bonitatem actus necessarium est, quod ex nullo capite inficiatur: atqui finis malus hoc ipso, quod talis sit vere efficit, quod actio ad illum relata habeat aliquam circumstantiam moralem malam: et ergo reddit formaliter talem actionem; nam malum ex quo cunque defectu

Disputatio 5ª

De Actu Indifferente

Sectio 1ª

Detur ne aliquis actus indifferens, quoad speciem?

336 Hoc est, detur ne aliquis actus humanus, et quoad facite liber, qui attentus dum precisse dum ad obiectum, verbi gratia cogitatio precisse est amor obiecti quia ita (hoc est m. in praesenti-speci aliquid) sit medius inter bonum, et malum, et neque sit

Hoc ē: detur ne aliquis actus humanus 376
et perfecte liber, qui attenta ratione actum precisse
ad ultimum, vg.ª Deum, qui precise ē amor liberi gratia
ipsius (hic ē in impleanti spei actus) sit medius
intr bonum, et malum? Placuit loqui de actu in
differente, et medio intr bonum, et malum, ut eam questionem
tractamus, quam contra hereticos chatolica doctrina supponit,
dari vere aliquos actus humanos indifferentes, et medios intr
actum meritorium, id ē, dignum vita eterna, et actum
demeritorium, seu dignum supplicio eterno; nam ceteri
actus boni morales, qui fiunt ab homine iniusto, ut vel
plures fiunt, sunt id generis, quod nullus ē meritorius
de condigno vite eterne, nec tamen supplicii gehennalis;
cum actus morales boni nequeant esse supplicio digni;
et in hominibus, etiam iustis sunt plures actus medii intr
meritorios, et demeritorios, quod ex infra dicendis
constabit de indifferentis. Itaque sic procedat quaestio
difficultas de actu indifferente, et medio intr bonum, et malum
morale, qui nostri instituti proprius est. 377

Hoc supposito duplex ē in proposita difficultate. 1ª extrema, nullum actum
posse esse indifferentem in specie. Ita nonnulli cum Scoto
in 2º dist.ª 7.ª q.ª unica. § Ad solutionem istius q.
Item dist.ª 4. q.ª unica. § Aliter. 2ª item ex-
treme opposita docet esse plures actus humanos vere indifferentes
Deum specie, seu ex actu ad ultimum, eo quod versantur. Ita
Anglicus praeceptor 1ª 2æ q. 18. art. 6. Eximius Doctor Suarez tract.
3. disp. 3 sect. 3.ª P. Granado controversia 2ª tract.
2º disp.ª 1ª n. 3. et cum his alii, quos citat, et sequitur
P.ª Ston. disp.ª 9.. sect. 1.ª n. 2º.

318 Cum authoribus Divus Thomas quaestio nostra dicta sit: Omnes possunt inveniri actus humani, qui sunt indifferentes secundum speciem, seu ex suo objecto, circa quae versantur, actusque qui nec sunt boni, nec mali; sed medii inter bonos, et malos. Probatur haec dicta authoritate Sanctorum Patrum qui pro ipsa clarissime militant. Inter primos in D. Hyeronimus scribens ad D. August. in epistola, quae est 11 inter Epist. D. Aug. haec habet: Bonum est continentia, Malum est luxuria, inter utrumque indifferens ambulare &c. ergo sentit hic Ecclesiae Doctor, esse actum indifferentem, et medium inter bonum, qualis est actus continentiae, et malum, qualis est actus luxuriae. Deinde ipse D. August. lib. 2. de Serm. Dni in monte cap. 28, ait: Sunt quaedam facta media, quae possunt bono, et malo animo fieri (intellige cum recta, aut prava, intentione) de quibus iudicare temerarium est. In quibus verbis per facta media intelligit Augustinus quae ex se, et secundum suam speciem sunt indifferentia. Denique Angelicus Praeceptor noster supra q. 18. ar. 8. Resp. dicit, cum docuerit, actum attingentem objectum includens aliquid, quod convenit ordini rationis, esse bonum moralem ex objecto; malum vero, qui attingit objectum repugnans ordini rationis, concludit per haec verba: Contingit autem, quod objectum actus non includit aliquid pertinens ad ordinem rationis: sicut levare festucam de terra, ire ad campum, et hujusmodi, et tales actus secundum suam speciem sunt indifferentes. Quod clarius [illegible]

319 Ratio est eadem. Plura dantur objecta, quae neque sunt induta bonitate, neque malitia objectiva, et consequenter, quae sunt indifferentia; sed possunt aliqui actus tendere in talia objecta: ergo possunt aliqui actus inveniri, qui nec sunt boni, nec mali ex objecto, atque adeo indifferentes, quoad speciem. [illegible] [illegible]

aut Sere ex obri, qd obra in se n sit, siue fr. siue virtualitr. Nam a. gba. Nam de Mini etia, nequit dubitari; plura si obra, quę neq dicunt Jvenia, aut disvenia, ad nam Roale, ut Roaly ē: Jfortz, aut dis formitz cum regula prima moraliy, quę si duo capita bonitaty, et maly obiue adducta ānobis ā n° 322: g plura dantr obra, quę neq st bona, nei mala obive, et Jseqntr, quę sint indiffra. Ari gba. q. Soirri inviseere, manuy fricare, et alia Suiy mi, n dicunt Jvenia aliquam, seu decy, et gefelty, nei dis Jvenia, aut dedecy ad nā Roale, ut Roaly ē: si m se Sent. prędicta obra, sicut elargiri pauperi eleemosina, et aliena furari, quoru ly, decet, 2y 9° dedecet nam Roale: g tfa.

380 Id ipsum Jfratr, et ulterius gbāy deambulandi gx Soitoy, manuy Somia fricandi, et alios id generis ēē indiffrente. Nam aiy dictr, etiam Qu se attenti, et gra sui (hac ssler ēē efugium adversarios) aut se Sent in ordc ad nā Roale, ut Roaly ē, ac se Sent cultiy diuiny, et mendatiy, si gra sui attendantr; atqui cultiy diviny, gra sui attentiy ē detrate bony, Jvenient q nā Roali: et mendaciy gra sui attentiy ē maly, dis Jvenient q nā Roali: g manuy fricare, deambulare gx Soitoy, et aliy id generis aiy Qu se attenti, et gra sui, nec dicunt detrate bonity, sicut cultiy divinuy, nei dicunt detrate maliy, sicut mendatiy: Jseqntr st aliqd mium intr bony, et maly, atq adeo indiffreny. Huiy Roni vis tanta, me iudice, ē, ut nisi aiy alio, qm ad Veritę, tendat, nequeat nulla Jvinci.

Sectio 2.ª

Argumentis 2.ª indifferentiam actuum in specie respondetur.

381 Arguitur 1.º cum Scotistis: Nullum est obiectum indifferens, seu medium inter bonum, et malum obiective: ergo nullus est actus humanus, qui sit indifferens ex obiecto, seu in specie. Probatur consequentia, quia, ut nos ipsi diximus, actus nequit esse ex obiecto, quod ipsum obiectum non est. Antecedens probatur: quia quodvis obiectum comparatum cum natura rationali, ut rationalis est, necessario est illi conforme, aut non conforme; conveniens, aut non conveniens; sed ex eo, quod obiectum sit non conforme, aut non conveniens, est necessario difforme, aut disconveniens; nam in hoc non est dare medium: ergo nullum est obiectum indifferens, seu medium inter bonum, et malum obiective, et consequenter nullus actus humanus est indifferens secundum speciem, seu ex suo obiecto.

382 ... In hiis hoc argumento ... dicitur obiectum conforme, aut difforme naturae rationali ... quae non dicuntur conformes, aut difformes positive, nisi sint regulis, et exemplaribus. Sed hoc omisso, et convertendo, quoad primum attinet conforme, cum conveniens, et difforme cum disconveniens, ideo ad argumentum, negando antecedens. Ad probationem, omissa maiori, nego minorem: falsum namque omnino est, gratum quod dubium, quod obiectum debeat esse difforme, et disconveniens naturae rationali, ut rationalis est, eo ipso, quod sit illi non conforme, aut non conveniens. Ratio in promptu est: quia, quod obiectum sit conveniens naturae rationali, ipsi quod conforme, est, quod illam perficiat, exornet, et deceat: et quod sit difforme, et disconveniens naturae rationali, est, quod illam foedet, et dedeceat; potest autem tale esse obiectum, ut nec perficiat naturam rationalem, nec illam

dedeceat; siquidem tale potest esse, ut nec sit conveniens, nec disconveniens tali rei, ut videre est in exemplo apposito a n.º 377. Atque ideo non licet inferre esse difformem bonitati rationali rei, illud, quod disconveniens, ex eo, quod non sit conveniens, et conformem rationali: potest enim esse indifferens, et medium inter utrumque.

Arguens 3.º 383

Cum eodem Philosopho et potest esse instantia solutioni datae. Inter ea, quae privative opponuntur, non datur medium, ut est commune Dialecticorum proclamatum cum Philosopho cap.º de oppositis; sed bonum, et malum opponuntur privative: ergo inter bonum, et malum non datur medium, et consequenter nullus actus humanus potest esse indifferens ex suo ad obiectum, sed ex hoc, quod ex tali actu non sit bonus, erit necessario malus, et est contra. Triplex solutio aptari potest huic argumento: elige, quae plus arriserit. Prima est negando minorem, concessa maiori: Bonum enim, et malum non opponuntur privative, et contradictorie, sed contrarie: inter contraria autem dari posse medium, nullus est, qui ignoret. Consule Dialecticos. 2.a solutio est, concessa maiori, distinguendo minorem: Bonum, et malum opponuntur privative actui capaci subiectibiliter, concedo minorem; actui non capaci subiectibiliter, nego minorem. Hoc est: bonum, et malum opponuntur privative actui rei, quae bonitatem suscipere potest, non autem actui rei, quae nequit esse subiectum bonitatis; sicut enim videmus, et caecum opponuntur privative solum actui capaci subiectibiliter, hoc est actui rei capacis visus; non autem actui cuiuscumque, ergo carentia visus non est caecitas in lapide verbi gratia, quia lapis non est capax visus, nec capax subiectionis illius. Sit ergo, licet carentia bonitatis sit malitia, solum est talis actui rei, quae capax est bonitatis; cum vero actus humanus hortus invisendi verbi gratia non sit capax bonitatis attento praecise ex suo ad obiectum, fit, quod carentia talis bonitatis non sit malitia; quamvis alia, ut in praesenti libenter damus malitia

aliq. sumi in privatione consistere.

384 3.a Solutio, quam affert D. Thom. Art. 8. ad 4m, et quia utitur P. Granado, ubi sup. n. 4. ducit duplicem privationem, aliam perfectam, imperfectam aliam: perfecta est absentia oio alicuius formae, sit caecitas est privatio visus; imperfecta, quae non affert adequatam privationem formae, ut aegritudo, quae non affert in hoie infirmo totalem privationem attemperationis humorum; sed so. aliquam: inter ea autem, quae priori mo. opponuntur privative, non datur medium; datur tamen inter ea, quae 2o mo opponuntur, et idgeneris est oppo. inter actum bonum, et malum; siquidem actus malus non affert omnimodam privationem bonitatis; non m. affert privationem cuiuscumque bonitatis; sed so. bonitatis moralis, quae est, ut nos etiam diximus, conformatio actus cum conscia, et recta ratione; relinquit tamen aliam bonitatem imperfectam, quae est tendentia actus in obiectum non malum, siquidem relinquit, quod actus tendat in obiectum indifferens; ergo inter bonum morale, et actum malum dari potest aliquid medium, hoc est, actus dum sua specie indifferens. Contra hanc dictam sic tam facile in frà ubi dictum maius. Inter ea, quae privative perfecte, et adequate opponuntur non datur medium, concedo maiorem: imperfecte, et inadequate, nego maiorem. Subsumo ad minorem. Sed bonum, et malum opponuntur privative; imperfecte, et inadequate; concedo minorem: perfecte, et adequate, nego minorem, et consequentiam. Constat ex dictis dictio.

385 Arguitur 3o eum eodem fcopo: Actus humanus, vel est conformis rectae roni, vel non; sed eo ipso, quod sit conformis rectae roni est detrahere boni, et eo ipso, quod non sit conformis rectae roni, est detrahere mali: ergo omnis actus humanus, vel est detrahere boni, vel detrahere mali: ergo nullus est, qui sit indifferens seu medius

inter bonum, et malum. Arguitur 2a parte, in qua videtur ea dicta, esse. Arg. ergo, quod actus sit vere bonus, et non sit conformis rectae rationi, caret aliqua perfectione, sibi debita, cum actui, qui vere bonus est debeatur, quod sit rectae rationi conformis; atqui carentia huius conformitatis cum recta ratione nequit non esse malitia moralis; cum omnis carentia perfectionis debitae entis quod, tali perfectione carere dicitur, sit vere malitia: quo ergo, quod actus non sit conformis rectae rationi, est de ratione mali. 386

Huic argumento cum Granado, concessa maiori, negando minorem, quoad 2am partem. Ad huius probationem, nego maiorem, quae falsa omnino est in subiecto praesentis difficultatis: nam vero falsum omnino est, quod actui, qui vere bonus est, debeatur conformitas cum recta ratione, si scilicet attendatur secundum se, seu quatenus actus ad obiectum (omitto an dicta conformitas debeatur illi, vel non, attentis omnibus circumstantiis) ratio autem est: quia cum ipsum obiectum quatenus se attentum tale saepe sit, ut dicebamus in solutione primi argumenti, quod nullam dicat convenientiam, aut disconvenientiam ad naturam rationalem, sed sit medium inter utrumque; sic etiam nulla conformitas, aut difformitas a recta ratione debetur actui, si praecise ex vi ad tale obiectum tenderetur: Unde actus bonus, qui in tale obiectum versatur, scilicet ex illo habuit indifferentiam nativam, quamvis, nec habuit, quod sit de ratione boni, nec de ratione mali. Contra quam intendat actum de quo loquimur esse malum nativae, quamvis non est conformis rectae rationi; fatendum idcirco est; id fateri debet, et quod sit bonus nativae, quamvis non est rectae rationi difformis; hoc autem nihil aliud est, quam esse indifferente.

Sectio 3a

An detur aliquis actus bonus, qui sit indifferens in individuo?

387 Sut Dialectici, sem vocant essam, seu quidditatem in plurib. multiplicabilem; individuatur vero distractam positivam suiq quidditatis Dtractivam, et in se immultiplicabilem Dvenientem q uni singulari; ita Theologi in presentiarum sem vocant id, q. Dvenit aui Attento precise in ordine ad obiectum; individuatur vero id, q. pridvenit Attento Dum circumstantiis, sub quibus fit. De aui in specie iam disseruimus; Nunc de aui in individuo questionem instituimus, Rogamus q. An aui perfecte humanus, et deliberatus attentus in indiuo, et q ut sic, et nunc efficitur, sit indifferens ex se, et ex natura sui. Nunc e? an nec bonus, nec malus sit in genere moris?

388 Sam nativam amplectuntur Angelicus presertim hic art. 9. Cayetanus, Conradus, Medina, et alij ex antiquis, quibus ex nostris accedunt P.a Valentia. q.e 13 punct. 6. P.a Salas P.a O Becanus tract. 1° q. 6. P.a Granado Dtrouersia 2.a de actibus suis, tract. 11 disp. 2.a sect.e 1.a Dsfm cum alijs, quos operosum eet refferre. Affirmatiuas p.te sequitur Subtilis, D.or, Scotus varijs in locis, qui videri possunt apud citatum Granado. Nec ulla roe sibi Dtrarius e Scotus, ut n. sine invidia autumat Cayetanus, qui vix neget aliq indifferentem; quam sem, quam q appareat Dvincit noster Vazquez Dexio demonstrare p.stremum nostrimus. Nuzantur pro Scoto Alexander 3.a p.te q. 25. membro 3.o Sanctus Bonavent.a 2.o dist.e 41. art. 1.o quest. 1. q.e 3.a Gabriel ibidem q. unica art. 2.o Dcle 1.a Accedit ex nostris unus p mille P.r Vazquez, qui q. 52. in la 2e late defendit sanc opionem, q Cui Res. suiq temporis suffragium conts ferunt.

389 Fateor, diu me auctoritate pondere ductum in sam nativam inclinasse; sed fundatis vires affirmativa sa

maturius desiderato, eam probabiliorem iudico. Ergo de quo
Assero cum Authoribus illius, dari actum deliberatum, et pro hoc statu, qui sit indifferens in individuo,
hoc est, nec bonus, nec malus moraliter, quo hic, et nunc elicitur.
Probatur 1º hoc ipso authoritate D. Hyeronimi quo loco citato a
nobis n. 378. cum Stapletone, esse inter bonum, et malum
indifferens ambulare, digerere alvi stercora, et alia
id generis hoc subiungit: siue m. hoc feceris, siue
non feceris, nec iustitiam habebis, nec iniustitiam: ergo ex D. Divi
Hyeronim. potest inveniri in actibus non solum indifferentia quo
ad speciem, quam indifferentiam probavimus, sed etiam indifferentia quo
ad individuum. Probatur; alioquin nequaquam esset vera propositio
D. Hyer. in eodem num. sa, qui narrat actus indifferentes in
individuo, siquidem in hac quivis actus, quo hic, et nunc elicitur,
vel est datrate bonus, vel datrate malus. 390

Ex hac quia dicat
hanc destruo ratiocinatione in [illegible] fraez, licet deambulare ipsa sit ex se, et ex ratione ad obiectum indifferens; attamen, si quis nunc deambulet hic, et nunc, non potest non bene, vel male deambulare. Dicta illa sunt, cum non admittat actum indifferentem in individuo, et quo hic, et nunc elicitur; atqui
D. Hyerom. dicit, siue m. hoc feceris, siue non feceris, nec
iustitiam habebis, nec iniustitiam, quod est asserere, quod hic, et nunc
factum, nec esse bonum, nec esse malum: ergo intelligenda sunt praedicta opera indifferentia, etiam in individuo, et quo hic, et nunc
eliciuntur: ergo sequitur. 391

Accedit Nazianzenus, qui Oratione 3ª
adversus Iulianum. ad hoc, quomodo hoc ait: quem admodum
m. quaedam supplicio haud dignus est, non ideo statim laudem
et praedicationem meretur; atque dicatur, et laudem meretur

eodem modo, nec quicquid laude, et praedicatione dignum non est; idem consequenter poenam, quoque commeretur. En Doctor iste Ecclesiae clarissime concedit medium quid inter meritum poenae, et laudis, et quod nec mereatur laudem, nec reprehensionem; atqui medium hoc non nisi in operibus indifferentibus, ut hic, et nunc eliciuntur inveniri potest: ergo haec opera indifferentia, quorum individua dari possunt. Hanc esse mentem citati Nazianzeni interpretatur, ut nota Vazquez advertit, Elyas Cretensis per haec clarissima verba: ad nota, medium quendam statum a magno hoc viro, Nazianzeno intelligi, excipi, et admitti; quod clarius?

392 Non me latet aliquos, qui oppositam tuentur sententiam, ita cum Billio Nazianzenum, et alios Patres aequali claritate loquentes interpretari, ut concedant medium incertis actionibus, quae non sunt praecepti, sed consilii, ut qui eas omiserit, nec poena, nec laude dignus sit. Sed in primis haec solutio aptari non potest. D. Hyeronymo ait, sive in hoc feceris, sive non feceris: ergo D. Hyeronymus non de medio statu qui est in omissione tantum; sed etiam in opere loquitur; ac inde exiguus opinione colligitur, medium opus inter bonum, et malum adesse cuius, nec mereatur operans poenam, nec laudem. Deinde multi alii Patres, ut notat Vazquez, hoc media opera concedunt: quare ergo non de ipsis intelligendus Nazianzenus? Rationem non video.

393 Probo 2° a ratione eamdem conclusionem ex ipsis exemplis, quae nobis subministrat D. Hyeronymus supra allegatus. Ambulare, digerere alvi stercora, et alia huius modi; si hic, et nunc deliberate fiant gratia ipsorum, hoc est, quatenus delectabilia sunt, et quin ullam rationem honestatis in ipsis consideres, sunt opera, quae nec bona, nec mala sunt: ergo sunt indifferentia: ergo aliud, quo hoc

eā vult ē indifferēns in indiuo. Ergo cōa refertē. Arg quoad tam p^tē prob^{a}: q^{a} n̄ fiunt hęc opera ob honestem ipsorum; siqdem sola rō delectabilitatis mouet: ē n̄ sunt bona. Ant̄ ē supp^{o} arg, et consequentia mihi constans est; nam, ut late constat ā n̄ 282, ut aliquis actus sit bonus moralr debet elici ob honestē, et bonitatē obti. 2° prob^{r}: q^{a} si talia opera eent bona morālr, et opera virtutis, eent materia voti, et iuramenti; atqui hoc dīn n̄ ē: ridiculum sane eēt tale votum, aut iuramentum implere, qui qui voviset, ergo fricare manus, nē sentiret frigus: 394

Idem arg, quoad 2^{am} p^{tē} probę, nam si ea opera eent mala mor̄la, et peccata, eent etiā sufficiens materia confessionis, cui impendi posset sacralis absolutio, sed hoc dignum risū ē: ego qdem vehementr riderem vimile confessionē simile confessionē, neq ad absolutionē sacralē eam admitterem, si poeniteris sic confiteretr, se deambulasse aliquantulum per hortum, ob manus fricasse etc. g talia opera n̄ sunt mala, dummō apponatr fini grauis, et inhonestus. 395

Rent aliqui ex adversa hę authoribus, eē utrāq predicta opera, ut pote mala materiā confessionis sacralis; sed n̄ sufficere ad absolutionē; q^{a} si materia dubia. —
Sed ita respondente confundunt egregie, ut notat Pr Vasquez m^{ž}, dubiam aūm m^{a}, quę ē in opinione: Mat.^{a} m̄ dubia confessionis ē illa, qm nullo probabili opinionis assiu credimus eē peccatum; sed dicet alii, et amicus ē in utramq partem n̄ iudicans eē peccatum; nec n̄ eē; caeterum materia quę aliqua opinione creditr eē peccatum n̄ ē materia dubia; sed dum opinionē probabilē retrata, qdō assiu detrato

credit̄r eē peccum. quā vte dicq stabilita sic arguo. Cū dicta opera grā sui, et ob delectabilitē facta credit̄r p̄ex vi a opione probabile eē pecca, ut ē certum; sd mat.ª quæ a opione probabilē iudicat̄r eē peccum, n̄ ē materia dubia; sd determinata, et sufficiens ad ablutionē sacramentalem: ergo predicta opera, l' n̄ sī pecca, qd erat intentum nrū argi, l' si sī pecca sufficiunt ad confesionē sacramentale, qd qui rij xoy tempori satis videbit.

336 Cōb 3o predictam conclem ex adversp ... fundo. Eatenus deambulare per hortum vga sic, ernumq, et grā delectabilitys, quæ in tali loco relucet, n̄ eēt actus indifferens in individuo; sd malus moraliter, quanus opponeretur nali precepto referendi, vltr, illum in finē honestum; sd nullum ē preceptum nāle referendi actus humanos in finē honestum: ergo predictus actus ē indifferens. Mar ē adversariorum dicta Thir. pbr. Non ē contrarium roi n̄ referri actum humanum in finē honestum. Unde m. eē contrarium dependitr? ergo nullum ē preceptum nāle referendi actum humanum in finē honestum. Ot conā: qā sol. illud ē obligatorium ex precepto nali, cuius oppositum ē contrarium roi; siquidem obligatorium ex precepto nali ē, cuius oppositum malum ē ex precepto nali; sd sol. contrarium roi ē malum ex precepto nali: ergo sol. illud ē obligatorium ex precepto nali, cuius oppositum ē contrarium roi.

337 Et confirmatur: quia si tale preceptum nāle eēt de dirigendis actibus humanis in finē honestum, magis scrupolosi eēnt hoēs circa finē honestum sibi in suis actionibus proponendum, et in confessionibus curarent manifestare defectum predictum finē apponendi; immo, et ipsi confessarii tenerentr ad hanc dictā fidelibus intra confesionē aggrediendam, ut nequit dubitari; atqui

nemo, et si attentissime ad hoc attendit, ut experientia certissimus ē: g.° tale praeceptum nale n̄ datr. = Probatur iterum: q.ª tali praecepto nali subsistente, quoties homo mortalitr peccaret, etiã peccaret venialitr. Hoc nequit dici: g.° tale praeceptum n̄ subsistit. Maior sequella pbr: q. qui furatr quantitã magnam cũ deliberata ex furto sibi resultantis peccat mortalitr transgrediendo praeceptum naturae de n̄ furando; insuper peccaret venialitr transgrediendo praeceptum hoc nale apponendi finem honestũ, ut clamant adversarij: g.°

Rñd. dico cum authoribus 398 contrariae, ut infringat rõem huius, de nrã obligationi eē contrarium rõi n̄ referre acum in fine honestum, ac g.° eē praeceptum nale illum, ita referendi; q. cũ rõalis excellentia petit, qd semper intendat in suis actionibus nobiliore fine, et proprium sui, qualis ē bonitas honestatis. = Rñd. 2.ª est, et sit 4.ª nrã conclusionis probatio, q.ª licet creã rõalis, ut potē excellentior brutis sibi vendicet bonum honestũ, ut finem nobiliorē, n̄ pbat teneri semper operari ptr illum; sed satis est, si nil intendat contrarium tali fini: g.° ex tali causa n̄ infertr dari praeceptum nale referendi acus in fine honestum, consequenter q. illum n̄ refferri, n erit contrarium rõi. Probatur infertr. Aut pbr à paritate: q. lt homo elevatus sit ad finē nobilissimum supernalē, n̄ inde tenetr semper operari proptr illum; sed satis ē, si nunquam operetr quod sit contrarium fini supernali, et aliunde operetr ex rõis norma: g.° similiter, lt creã rõalis sit excellentior brutis, ut poterit extendere in finē nobiliore, bonū scilicet honestũ, n̄ sequitr teneri semper operari ptr illud; sed satis ē, si nil intendat contrarium tali fini. Atque bonũ delectabile

et si inferius n. ē aliqd propter fini honesto: g.

Sectio 4a.

Aliquot obiectione dissolvit.

Otiosum* 399 Obiicies iam 1°. Vbum otiosum ē malum morale, et peccatum, ex illud Matthęi 12. de vbum otiosum, qd locuti fuerint hoies, reddent rōnem de illo in die iudicij; s.d vbum otiosum nil aliud ē, qm vbum n. hens honestum finem: g. quodlibet vbum, aut opus n. hens honestum finem erit malum morale: g. actus, qui n. het honestum finem erit malum morale, et consequr nullus poterit ēe indifferens in indiuo. Prr hęc eadē; q. omnis actus l' het honestum finem, l' n.; consequnter q., l' ē bonus, l' malus. Min. vo. pbr aut bonite Chrisostomi, et Gregorij; Nam hic Homil. 43 ait, Otiosum ē vbum, qd rei gposite n. conuenit, nil q. afferat utilitatis. Ille vo. Hom. 6. in Evangelia, ita scribit, Otiosum vbum ē, qd aut utilitate rectitudinis, aut rōe iustę necessitatis caret; s.d hoc ē excludere vbum finis honestum a vbo otioso: g. Idem explant alij Pres, quos gre allegat P.r Granado, ubi supa a n. huo 5.

400 Ad hoc Resp. Rñ. cum nro Vazquio ista maiori, negando mine loqndo de carentia mere natiua finis honesti. Nam vbum otiosum, ut inter gretatr Vazquez, et ipse Granado insinuat n. suo 6.° ē illud, qd nec gfr aliqm nāre commoditate, seu iustam necessitatem dr., et hoc ē, qd Ptes allegati in gbac min. volunt dicere natione utilitatis necessitatis &c. si vo. gfr aliqm commoditate, seu iustam necessite dicat, tunc n. ē otiosum, quanvis careat honesto fine, nec ins,

tunc de eo rōē reddituri ——— . Dq.ª si quis petat cibum,
ut fami satisfaciat, n̄ dicetr verbum otiosum q̄ ferre quam-
vis nullum honestum finem habeat, eo, q̄ fiat hec locutio ob ali-
quam indigentiam rq. == l. si mavis dn cu D. Chrisosto-
mus Theofilacto, , quorum interpretationem affert P. Mal-
donado, verbum otiosum eē verbum, eē verbum, nocivum, menda-
cium, et calumniosum &c.; q̄ assumit xpus, ut faciat ar-
gum de mini ad maius, quasi diceret, si hoc reddituri rati-
onem, de vbō. l. levita nocivo, quanto magis vos de Blas-
phemia, quā dicitis, me in Belcebub eiicere demonia.

Dubium 401

Dq.º quoties creā rōnalis tenetr ex precepto nāli operari ex
fine honesto, seu n̄ operari ex fine delectabili, qdo plena
advertentia, et deliberate operatr: q.º quivis actus hu-
manus, et p.º fecte deliberatus, qui n̄ fertr in obum ex ali-
qua roē honesta ē malum morale, et oppositum tali precepto
nāli: q.º nullum potest eē indifferens in individuo. Et evenit
hec con: q.ª natio debet eē ex honesto fine, l. n̄. si tu
accidat erit bonum morale; malum vo, si du. Ans vº pba:
q.ª quoties creā rōnalis operatr plena advertentia, et de-
liberate debet operari hu. q̄ creā rōnalis ē, et dum sic,
q.º debet operari ex fine honesto, seu n̄ operari ex fine de-
lectabili. Atq gt; q.ª debet sequi in suis operationibus ductum
roñ: in hoc nā distinguitr a brutis, que so. appetitu ducuntr.
Ant vº pbat. Eo ipso, q̄ creā rōnalis debeat operari, ut talis,
debet intendere finem, qui proprius illius sit; sed bonum honestum
ē proprius finis creā rōnalis, ut talis; cum hec, utpote excellentior
brutis debeat sibi vendicare finem nobiliorem fine eius sensitivo,
qui bonum delectabile ē. q.º

Confirmatr hoc exemplo. Ostamen noy 402

dictar, declinare na roale, qq, qdo plena advertentia et deliberate operatr, declinet, et defitat ab ea operatione quae propria illius e; sed declinare ab operatione, quae sit ex fine honesto, e declinare, et deficere ab operatione propria illius: g° declinet na roalis, qd in suis operationibus deliberatis a fine honesto declinet, et consequenter malum morale erit n intendere fine honesti in suis actibus deliberatis. Maior videtr innabilis, cum videatr defectus, et imperfectio agentis ab ea operatione declinare, quae e illius propria: qd si iste defectus sit deliberatus n potest n ee reprehensibilis, et malus moralis. Min. vo. prob. Declinare nam roalem ab operatione, quae sit ex fine proprio illius, ut roalis e, e declinare ab operatione propria; nam cum oes operationes debeant naturo ee ex aliquo fine, quem agens intendat, operatio propria cuiusq agentis erit naturo ex fine proprio talis agentis; sed finis proprius nae roalis e bonum honestum: g° declinare na roale ab operatione, quae sit ex fine honesto, e declinare ab operatione propria illius.

403 Res ad Argum, cui multum fidit Rdus quidam, nando ann. Atque, aliquo an. quotiescumque creatura roalis operatr plena advertentia, et deliberate debet operari, ut roalis e, et cum roe; native salre, ideo an: destructe potius, no an, et cetera. Igitr, ut creatura roalis operetr, ut roalis, et, ut homo est n e nacius, qd semper positive destrate operetr, cum recta roe; sed satis erit, si nil faciat contrarium rectae roi; cum g°, lt. n operetr ex fine honesto; sed so. ex bono delectabili nil faciat contrarium rectae roi; inde e, qd lt. n intendat positive fine honestum

omnibus operationibus, et aliunde operetur libere, operetur, ut rationalis, et dum ratione. Et ratio est: quia ipsum bonum delectabile, quod intendit agens in sua operatione, potest proponi a regula rationis: quia illud intendendo circa rationalis, et honeste excedit contra rationem; si idem nihil oppositum non faciet.

Hinc est C 404

bene declaranda nota, quod hec sint tam valde diversa: operari rationalis operari contra suum finem, : contra suum finem: praeter suum finem. Tunc habet se persona, quod intendat positive operari fine honesto, qui proprius, et specialissimus est circa rationalis, et hoc modo operatur operatur operatur, ut rationalis, quia intendit finem honestum positive; sed unde probatur debere illum in omnibus suis operationibus intendere? Quando habet persona, quod feratur in aliquid inhonestum, sive quod recta dictat fugiendum, et hoc modo operatur non operatur, ut rationalis; quia non intendit finem honestum contrarie, hoc est, intendit finem inhonestum, et oppositum rationi. 3º accidit personae, quod non intendat finem contradictorie, hoc est, quamvis intendit aliquid non oppositum suo fini, et sic procedit intendendo bonum delectabile, procedit quia, ut rationalis, quia ad id sufficit aliquid contrarium finisque non intendere. 405

Sed

initialis pro ratione hoc ex Patre Granado, ubi supra n. suo 3. Ex ipso, quod circa rationalis operetur nullum finem honestum intendendo contra rationem operatur: quo ex ipso, quod praecise operetur nullo fine honesto intento non operatur, ut circa rationalis. Atque probatur: quia ex prout circa, quod circa rationalis operetur ob delectabilitatem, et nullo fine honesto intento operatur, sicut bruta, quod ista delectatione, et commoditate similiter intendit: quo tunc. Respondeo huic instantiae negando antecedens ad probationem, non etiam ante; quia licet brutum intendat eundem finem cum circa rationali operante ob delectabilitatem. Alii; tamen Bellua

n operatr cum plena advertentia, et deliberatne, nec ejus dictamine, quod hic, et nunc licitum sit ipsi ita operari; sit ho operata, et hinc desumitr sufficiens ad divisionem delictum intr, et cream moralem operantem; qn narium sit differam desumere ex fine intento.

406 Ad 3 traem ergo, dicitur mare. Dutamen ratio dictat dedecere naturam moralem, quod qdo plena advertentia, et deliberata operatr declinet, et deflat positive, et contrarie ab ea operatione, quae propria illius est; ideo maiorem: declinet et deflat native, et contrarie; no maiorem. Nix ad minorem. S d declinare positive, et contrarie ab ea operatione, quae sit ex fine honesto; e declinare ab operatione propria illius; ideo maiorem. declinare native, et contrarie ab ea operatione, quae sit ex fine honesto, e declinare ab operatione propria illius; no minorem, et codm. Sub qua etiam distinctione accipienda e probatio minoris. Igitr declinare positive, et contrarie hoc ab ea operatione, quae propria illius e, ut moralis, nil aliud e, quam ponere operationem contrariam rationi utiq refragantem; et hoc utiq dictat ratio dictamen, indecorum ee naturae moralis. At declinare native, et contrarie e ponere operationem, quae n sit contraria rationi, et hoc nec dictat ratio dedecere naturam moralem, nec e, quod ho n operetur, ut moralis: cum hoc 2o modo, et n 1o operetr ho per actum indifferentem in individuo; inde e, quod nec declinet ab operatione propria illius, nec ponat aliquid, quod dictet ratio dedecere naturam moralem.

407 Obiicies 3o ex P. Granado ait, quod dignitates, quarum ho detrahit ad assumenda divitias inutiliter, et sine fine honesto, e ait vitiosus, et malus moralis; ideo, qui in suis operibus nullum finem honestum intenderet, eet hujus operationis malus: ergo operaretur male, quoties in suis actibus n intenderet finem honestum: quod nequit ait in individuo ea

eē indifferens. Resp. esse mai. nando ming. Ploquatr, ut debet loqui, n metaphorice; sed intrta pparete
sermony; igr magna datr disparitas intr eū, qui sumeret
inutilitr divitias, et eum, qui eliceret aliquos actus inutiliter,
sive n perficiendo ipsi potius finy honesty: etenim primus
eliceret actum oppm virtti, liberality, eleemosyne, et aliy; actus
vo nil bony eliceret. Deinde, qui sumeret divitias suas
inutilitr, operaretr cā dictan rectē rōis pponenty ipsi, non
licere, ita operari; siquidem cognit, malū eē illiy excessum,
utt pote oppm bono liberality; qui vo oppfaceret rosa, ag nō
operaretr, nisi cā dictan recte rōis pponenty ipsi licitum eē
ita operari: unde, licet per translatione sermony posimus
appellare prodigum illū, qui nully finy honesty potius prae-
figit suis actibus; adhuc tn inepta pditione n operatr vi-
tiose; Sicut, qui sumit bes suas divitias in utilitr

Sectio 5.a

Reliquas Objectiones solutione percurrit. 408
Obiicies 4o: tendere in delectabile ptr illius delecta-
bilitate illicitum ē; ideo q actus commedendi, ex dissatalitr ptr
delectabilitate exerciti mali sunt. q. nequit aq excusatione
in indivo. Pr. cōa; q. sic tendit in delectabile ptr illius
delectabilitate. Ans pbat: qa tendere in delectabile ptr illius
delectabilitatē ē perversere ordinē rerum, cum delectatio n sit
instrumentalis, ut amem ptr se ... illicitus. 409
Resp, nando aq.
delectabile m, ut tale potest amari ptr se licite, hic e sine
pena, quare gravissimi DD, quos potery videre apud
Pe Thom Sanchez, lib. 9. de Matrim. disp. 11. n 2; qui

docuerant, licitos esse aliquos amme dendi, et aliquos coniugales propter moderatam delectationem. Scio tamen contra aliquos dicendi tamquam malum tendere in obiectum delectabile, attenta praecise delectabilitate; sed hoc sine dubio est, quia frequenter ex delectabilitate trahimur ad non assequenda obiecta inhonesta, et mala, quibus delectabilitas coniungitur. Ut quod vitemus periculum, ab eo, quod summum periculosum est, licet ipse non malus sit hortamur abscedere.
Ad antecedentem probationem, nato aliquos: Ratio est: quia delectatio bonum est in se, et non in ordine ad aliud: quod amabilis est ipsa: quod qui sic eam amet non est inordinatus, nec malus, dummodo ex alia parte non vitet aliquos.

410 Sed instabis: Haec propositio est obscura, et una inter damnatas a Sanctissimo Innocentio Papa 11. Comedere, et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini: quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui. Item Opus coniugii ob solam voluptatem exercitum omni paenitus caret culpa, ac defectu veniali: quod tendere in delectabile propter illius delectabilitatem est illicitum, et damnatur a Pontifice, consequenter quae quod aliquis sit indifferens in individuo. Probatur sequela: quia si hoc non esset illicitum, sed possent licite produci aliqui actus indifferentes in individuo, licitum etiam esset comedere, et bibere ob solam voluptatem, sed hoc neque iam dicimus.

411 Non video, quomodo nostra opinio maneat depravata, ut argumentum contendit ex damnatione istarum, aut nemo propositionum, cum non sit aliquid unde inferatur propositio damnata, et possit sine dubio veritate sustineri nostra veritas opinionis. Haec in eo mala est: aliqui sunt actus indifferentes in individuo quos licitum est elicere: quod licitum est comedere, et bibere ob solam voluptatem. Aut: quod licitum est opus coniugii ob solam voluptatem exercitum: Nam argumentari ad singulare propositionis proxima causa est.

ut boni sumus Dialectici, et luce clarius appareat in hac arguatione: Aliquis homo in collectione hominum currit: ergo Petrus currit. Immemor sine dubio fuit huius doctrinae Pater Filguera Ordinis Minorum Sancti Francisci de Paula, dum in explicatione eiusdem propositionis damnatae § Quinto Reprobat opinionem docentem esse aliquem actum indifferentem in individuo, ex eo quod sit, quasi damnum inferens propositionis damnatae. Sed quam egregie fallatur, tamen constat ex dictis.

Unde in forma redeo ad argumentum sic ante nando dicam: Ad primam probationem nego sequellam maioris. Stat enim optime, quod possint licite fieri actus indifferentes in individuo, et quod comedere, et bibere, usque ad satietatem, ob solam voluptatem, accedere quam ad opera ob solam voluptatem, non sint actus indifferentes, sed illiciti, et peccaminosi. Et ratio est, quam eruditissime, ut assolet, tribuit noster Cardenas de propositionibus damnatis, dissertatione 2.a cap. 1.o art. 2.o n. 11 quia scilicet, pervertit in his actibus finis specialiter intentus a natura, quod utique non inveniatur in aliis, et ideo evadunt indifferentes, et non peccaminosi electi. Igitur finis ultimus et principaliter intentus a natura in comestione ex Divo Thoma 2.a 2.ae q. 141 art. 6. est, quod comestio fiat propter sustentationem vitae, vel prolem; unde est, id est medium ad evitandum talem comestionem propter ... unde fit, quod qui comedit, non propter sustentationem vitae, sed propter solam voluptatem pervertit finem, et ordinem specialiter praeceptum a natura et ita pervertens operatur iam hic, et nunc, subdictamine prohibente ipsi taliter operari. Atque ideo ducat actum malum moralem, et peccatum ex eo quod apposuerit finem, quem debebat intendere finem intentum a natura in his actibus. 412

413 Idem videre e in actu coniugij propter solam voluptatem exercito;
nam bonum prolis suscipiendae ad servandam speciem e fi-
nis primarius ad quem contractus matrimonij institutus e a na-
tura; voluptas vero destinata est a natura, ut medium ad reddendam
faciliorem generationem prolis, et servationem speciei; ideo appellatur
communiter ab authoribus finis subordinatus fini ultimo, et prima-
rio matrimonij, quod idem e, ac ex medium. Unde, qui acce-
dit ad propriam propter solam voluptatem, et non propter bonum prolis sus-
cipiendae ad servandam speciem invertit ordinem praescriptum a
natura, quod dissonum rationi e, et consequenter dicam non esse honesta in
his actibus huius ordinis inversionem; atque haec eliciunt actus
malum moraliter ordinando copulam coniugalem ad voluptatem,
cum haec debeat ordinari ad propriam copulam coniugalem. Con-
sufficientem rationem, et motivum ad damnationem utriusque propositionis
allatae; sed cum non reluceat in aliquibus actibus, qui possunt
esse indifferentes, non video, unde debeat intelligi reprobata
in ipsis damnatis propositionibus nostra sententia de indifferentia actuum in individuo.
414 Dicunt 5o,
si daretur actus indifferens in individuo, concedendus esset
habitus etiam indifferens, et qui, nec bonus, nec malus sit; nam
quidem deberet esse concretus ex actibus a quibus genitus est;
atqui in natura nullus e habitus, qui sit bonus, vel malus non
sit: ergo non datur actus indifferens in individuo. Resp., omnes
omnino concedendo eam. Ratio est, quia Deus scio attendit ad
habitus, qui reddunt hominem laude dignum, vel vituperio, qui sine
dubio, vel boni, vel mali sunt. Quid ergo mirum nil curare de
habitu indifferenti? Praeterea quam, quod hoc argumentum deberet etiam
solvi ab ipsis adversariis, qui cum concedant actus indifferentes
secundum speciem, qui tamen si boni, vel mali ab actu coniuncto, et su-
venienti ex dirigente in honestum, vel inhonestum finem, t e-

tenenti admittere hitu etiā indifferenter, qui possunt deservire ad aliū vel ijs ā qbg geniti fuerunt. quodgeneg vocez amplius urgebo.

415 Positiones 6ᵃ ex D. thahi q. e 18 art. 9 8 Reō decendus. Si actus humanus, l' euadit ordinatus ā roē ad debitum finem, l' n; si euadit ordinatus, ē bonus, et malus, si n euadit ordinatus; g° omis actus humanus in individuo consideratus, l' ē bonus, l' malus; Actus de nullus potest ēe indifferens. Nomine ā debiti finis intelligunt D. thē interpretes finem honestum.

416 Rē, debere hoc argum plane id, qd assumit, et supponit, vlz, finem honestum ēe finem debitum ōi actui humano deliberato. Vnde hoc pbr.? Solū m. debetr finis honestus natiuē, quatenus tenemur ad nullum finem inhonestum prosequendum actibus. Hoc supp.ᵗᵒ, distinguo marē: Si actus humanus, l' euadit ordinatus ā recta roē ad debitum finem, hoc ē, ad finem honestum positiuē; no supp.ᵗᵒ, qd finis honestus positiuē sit finis debitus ōi actui humano: ad debitum finem; hoc ē ad finem honestum natiuē, siue n inhonestum, cōdo marem. Similiter distinguo minorem. Si euadit ordinatus ad finem honestum positiuē, ē bonus; cōdo minorem: ad finem natiuē, seu mere persiuē honestum. Nō minorem: Nam actus indifferens in individuo ita euadit directus ā recta roē de indifferentia ad finem n inhonestum, et tn n euadit bonus moralis, nec malus indiget explicatione doctrinā tradita.

417 Eamdem positionem ex Pe. Raynaudo in sua morali disciplina dist. 4. q. 1. art. 2o. n 38. Actio humana deliberata l' ultimo refertur ad Deum, siue actu, et fr., siue virtuale, l' nullo modo in Deum

tendit; si ta, ē moral bona, et mala, si 2um:
g° Nix, quoad 2am p.tem pbr; nam, quoad 1am
contra videt. Eo ipso, q nullo mo tendat in Deum de-
flectit ab eo fine: g° ē mala moralr. = Huic arg°
q eamdem ferè cumanti diffom claudit, Ad°, 2cc° maii,
nando mire, quoad 2am p.tem. Ad proba, dugu arg. Eo
ipso, q nullo mo tendat in Deum deflectit ab eo fine na-
turae, cdo arg: gotivè, et contrariè, no arg, et ceam; sique,
ut actio mala sit moralr ex fine n sat ē, q n attingat
finem honestum; sed ulterius requiritur, q prosequatur sibi finem
inhonestum: quae dicta, q satis ex supe dictis constat, sine
uberiori explicat. nris de actibus humanis ctroversiis finem
iam imponit.

Finis.

Index

Disputationum, et Sectionum, quæ in hoc Volumine continentur.

Disputatio 2ª

De Moralitate actuum Humanorum — fol. 40

Disp. 1. Cetr ne aliqua aliqua actio moralis, ut ad presens institutum spectat — fol. 40

Sect. 1ª. Premissa nois moralitatis, quoad presens institutum, [illegible] — fol. 40

Sect. 2ª. an et quali libertas requiratur per se (affirmative) ad moralitatem actus humani — fol. 42

Sect. 3. aliquot quaestiunculis satisfit — fol. 44

Disp. 2. In quo formaliter consistat moralitas actuum humanorum

Sect. 1ª. Sub quo appetitu et sub relatione ad appetitum et per bonum — fol. 45

Sect. 2ª. Incidens dubium resolvitur — fol. 52

Disputatio 3. De Bonitate, et malitia actuum humanorum — fol. 54

Disp. 1ª. In quo essentialiter consistat bonitas moralis formalis actus humani — fol. 54

Sect. 2ª. Natura sua — fol. 56

Sect. 4ª. An, ut actus bonus Moralis sit bonus formaliter debeat elici, ob bonitatem, et honestatem — fol. 62

Sect. 5ª. Obiicientibus et dubitantibus satisfit — fol. 65

Disp. 2ª. In quo sita sit malitia Moralis formalis actus humani — fol. 68

Disp. 3ª. De Bonitate, et malitia morali obiectiva actus humani — fol. 72

Disp. 4. De iis, in ordine ad quae actus humani bonitatem, et malitiam moralem desumunt — fol. 76

Sect. 1ª, an eam desumant ex obiecto — fol. 76

Sect. 3ª Dupplex incidens difficultas — fol. 84

Sect. 4ª, an actus humani sumant bonitatem aut malitiam ex circumstantiis? — fol. 86

Controversiae Morales

Theologiae de peccatis in genere ad 1a 2ae D. Thomae Angelici Praeceptoris q. 71 usque ad 89. Opus Beatissimae Virgini Mariae ab omni labe peccati immuni ex animo dicatum.

Praelocutio.

Cum anno proxime elapso (Auditores mei) de bonitate, et malitia morali in com. egerimus, restabat deinde methodus de bonitate, et malitia morali tractatio ad propriam virtutis et vitij distinctionem in praesentiarum agere exigebat, id quod differens, siquidem pertinentes ad priorem considerationem bonitatis ad virtutem tractatio, id est theologiae moralis, quae nunc muneris provincia est, agitare: pertinent tamen ad materiam de gratia habituali, placuit potentius de peccatis considerationem praecedente anno explanda aggredi: quam fateor me elegisse maxime, tum, ut Angelici praeceptoris vestigijs mihi semper maxima in veneratione habitis videar insistere, tum etiam, ut vestri omnium rationem ducerem, quibus magis (ni fallor) semper arrident Controversiae, quae methaphysico stilo moralitatis habeant assumpta: ea igitur genera, quae prae manibus habes, Controversiae sunt: continent tamen dubia valde Scholastica, et quae suo utilitatis pondere theorum moralium estimationem semper sibi vendicarunt. In ijs igitur scribendis, quae filoso

filosophica merè est, supponam, quæ ad aliæ materiæ spectant magis, vel proxius missa faciam, vel saltem per summa totum calamo perstringam, ne tempus distum, quod intra spatium huius tractationis cancellos est, enodationi deficiant. Triplici controversia totam hanc materiam complectar. In 1.a sermo erit de peccato in communi. In 2.a de peccato commissionis, et omissionis. In 3.a denique de peccato veniali, et mortali agam. Vtinam sine peccato finem peccatis imponamus.

Controversia 1.a

De Peccato In communi.

Peccati nomine solum loco intelligimus cum Theologis ex D. Thoma, q. 21. art. 2. actualem voluntatis operationem voluntariè, et liberè procedentem, quæ quidem voluntati ad vituperium, et pœnam imputabilis. Hinc est, peccatum, siue malum morale, vel culpam, quæ omnia idem proximè significant apud theologos, differre a vitio, in eo, quod vitium significat habitum ex actibus productum; peccatum vero ipsam malam operationem. huius quidem essentiam, et non illius nostri muneris indagare est. De peccato etiam nihil cum Angelico quæstione agemus, eam quippe euentione demonstrat præter testimonia sacræ paginæ Sanctorum Patrum, et Theologorum quotidiana experientia; ideo quidem solum in hac controversia conceptum essentialem, et quod diuisionem peccati exponam, ut ab essentiali ad actuale facilior fiat descensus.

Disputatio 1.a

Quid sit Peccatum. Quid sit peccatum?

Sectio 1.a

Definitr peccatum, et aliqua circa ipsum notantr.

Omissis pluribus peccati defiobus, quas videre poteris apud P. 1
Valentia disp. 6. q. 1. punct. 1. eas adducentem, et impugnantem
hanc ad eius pecci apperientia Xa. logicalia precepta strruo:
ē operao libera diffrms ssiae: ut operao libera ē genus ingrediens defe.: nam per hec verba svenit peccum cum aliis a peccato,
Vgo cum actibus virtutum, ut videbis clarissime, si sferas
intr se duas has operae liberas; dare eleemosinas, dicere mendacium: per reliqua vo parla differt peccum
ab oi eo, qd peccum n ē, ut sstat etia in exepla apposito;
aut pre difformis ssiae ē differa in nra hac defe.

Jdiam ad 2
penitiorem defions tradite explationem accedamus: in hac peccatum dr. operao, nam oe peccum, ut docet sanctus thos,
ē actualis operao rlis, aut moralis, in quo discrimatr a
vitio, qd ē habitus ab actibus pductus, ut adnotavimus iam relinquimus, unde per noen operao sprehenduntr actus
dei, et omissiones, et qdqd libere, et vlarie pcedere potest
a volate, sive positive, et rr, sive mere native, et interpretative. Deinde dr libera, qd eo pertinet, ut peccata
ne a disppe. presenti removeantr, ut pote libertate carentia:
peccum m sive operao vlaty, que igi vertitr vituperatio,
sicut, et que laudi etia tribuitr, ita debet ee libera, et
vlaria, ut nulla, l. doctorum, l. indoctorum turba (ut
ait August. lib. de vera religione cap. 4.) in rem tam
aperta dissentiat. Et cap. 14 adeo opportera asserit,
peccum ee vlarium, ut si vlarium n sit, peccum n sit.
Quare excusantr a pecci queri ante septennium, amentes,

et dormiente; qui decest libertas. tandem peccatum dx difforme osiie, hoc e, qd distrahit ditani grac... ... de honesto, l inhonesto obri, sit diximus in m de actibus humanis, dum de malitia actus humani agebamus.

3 Quod à defectu pecci tradita sit ... illo arg. hac in re nulli vero Phô despicabilis sit, qd ci, et soli defectu conveniat. Etenim, sive peccatum sit actuale, sive habituale, sive personale, et sic de reliquis, e operao libera difformis osiie, et intrinseca... quare hoc, l illud exercitus volatis sit peccatum, ... q e operao libera diffra osiie: Unde poteris e qua cum rectitudine abstrahere una, rõem coem, et univoca oibus oro peccatis. Unde qd e operao libera diffra osiie peccatum e, siquidem eo ipso e malum morale, et imputabile ad vituperium, et pænam; malum à morale, et imputabile ad vituperium, et pænam neqt n ee peccatum, ut manifestum e: g o ...

4 Sed dices. A purè, et phycè positivo, et a purè, et phycè nativo nequit abstrahi ro coys, et univoca; sed ita se hent peccatis omissionis, et omissionis: hoc m. e purè, et physicè nativum; illud vo purè, et physicè positivum; g nequit ab illis abstrahi una ro coys, et univoca. Reos nando ... enim vo nan n potest (omissis aliis ..., qui ab illis abstrahi possunt) posse rõem univocam pecci abstrahi ab utroque pecco, et ro e; q, tam peccatum omissionis, qm purè omissionis e vo, et ... malum morale; et quidem ... operao, et exercitium libertatis: alterum operao libera positiva illis, et alterum operao libera

libera moraly, et integrativè tantu, qui 9grus di ftaly Afferuntr ab utroq peccō, n̄ sub n̄oē peccī, sub qua 9ge cisse utrumq̄ peccatu ē operaō libera differentiy 9tie; ld, sub n̄oē talium peccatoru.

Dices iterum: male adstruitr ad n̄oēm quidditativa peccī id sinequō potest ueṙe, et p̄gṙie stare peccūm; ld. sine libeṙte, et voluntarīete potest veṙe, et p̄gṙie stare peccum: g° male adstruitr ad essām peccī, qd sit operaō libera; * peccatu originale ē vē, et p̄gṙie, et, ut tenet catholica verita 9a Pelagiu, et nos suo in loco exp fesso diximy; ld peccum originale n̄ fuit Adami posteris liberum, et volarium: n̄ m. tunc exebant: g°. Rēo, 9ssā maī, nandō mine, ad gbaēm, 9ssa etia maī, nandā ē mia; q̄ illud opus, in ordē ad qd caput morale fuit Adamy 9stituty ā Deo cū posteroru, et qd phyce fuit ab ipso elicitu, et ā posterī, moralr elicits, etq Adamo fuit intrum phyce, et volariu, liberu, posteris fuit intrum, et volarium liberu moralr. Audi D. Augusty lib. 1. retractationu cap. 13. Peccum illud (asserit), qd in parvuly dr originale, cum adhuc non-utantr libero volaty arbitrio, n̄ absurdè vocatr etia volariu, q̄ ex 1ª hoīs mala volate 9tractum, factum ē, quoda mō hereditarium. Non igr falsu ē, qd dixi usque adeo peccum volariu ē malu, ut nullo mō sit peccu, si n̄ sit volarium. Hec Augustiny. 5 | id + | Origīn + | peccatu *

Notandu hic iā, est peccūm sii defītum, et explatu, tot hēre aūs, quot sunt tūs quos respīt. Het igr rūm ād Deum, que offendit; ad legem, qm transgreditr; ad finē, ā quō deviat; ad subiu, in quō ē; ad priūm, ā quō liberē p̄ducitr; ad pœnam,

quam incurrit ;, , et ad premium, quo privat. Ratione 1.i respectus, dicitur peccatum Dei offensa, et iniuria: ratione 2.i respectus dicitur peccatum inobedientia, transgressio, prævaricatio, contemptus, qui immediate respicit legem; mediate vero legislatorem: ratione 3.i respectus, nempe deviationis a fine, peccatum hoc nomen sortitur, ut ait Sanctus Thomas 1a 2æ q. 21. art. 1o. finis autem est rectitudo, quem non realiter in suis operationibus habere intendit: Ratione 4.i respectus, peccatum dicitur malum morale, quod est malum non reali, quam, ut subiectum proprium sui respicit: Ratione 5.i respectus peccatum dicitur culpa, quæ rationem imputabilitatis importat; ille siquidem eius laudi, vel vituperatione operanti imputatur, qui a libera sua potestate pendet: ratione 6.i respectus ad pænam, cuius quam incurrit, dicitur peccatum reatus, qui scilicet est dignitas ad pænam a Deo, tamquam a supremo Iudice ipsi præscriptam: ratione ultimi respectus dicitur peccatum demeritum: sicut nam peccatum meretur subire pænam, quam mortale cum, etiam demeretur premium, quo ipsum privat, et quod Deus decreverat nobis dare, si recte operati fuissemus. Ultra assignatos respectus habet etiam peccatum respectum ad conscientiam, cui opponitur, seu dictamini practico rationis rectæ, quæ apud nos est regula proxima moralitatis actionum humanarum; et etiam ad virtutem, cui opponitur, v.g. odium Dei ad illius amorem.

Notandum etiam est inter tot peccati respectus illum esse tanquam, quo peccatum respicit conscientiam, seu dictamen practicum rectæ rationis, cui opponitur, reliquos vero tanquam. Ratio huius, quæ exprime dicendis clarius constabit, hæc est; quia ille respectus est tanquam in peccato, qui formalissime est fra constituens actum humanum in ratione peccati; siquidem ille est constitutivus peccati; sed fra constituens actum humanum in ratione peccati, est formalissime respectus ad conscientiam, sive ad dictamen practicum rectæ rationis,

Cui opponitr peccatum: g° hic actus ē primarius. Min pbr. forma, constituens actum humanum in esse peccati, ē eadem, ac fa, quę constituit eum in esse actus mali moralr: nam, ut ait, D. Thom. 1a 2æ q. 21. art. 4. Corpore, actus humanus existens ad ē malus, habet rationem peccati; sed forma constituens actum humanum in esse mali moralr ē habitudo actus ad conscientiam, sive ad dictam practicam rationis; siquidem ē difformitas ad conscientiam, ut constat vlterius ex materia de actibus humanis: g° etc.

Sectio 2a

Solutione Argumentorum ulterius roboratr tradita Causa peccati.

Argues 1° non bene definitr peccatum, per id, sine quo potest intelligi peccatum; sed sine eo, qd intelligatr operatio libera, potest intelligi peccatum: g° n̄ bene definitr hoc per esse operationem liberam. Maior ē R.a prima methaphysica certa. Min pbr. Potest intelligi peccatum, qn intelligatr esse cognitum, aut amatum: g° sine eo, qd intelligatr operatio libera potest intelligi peccatum. Cons. tenet ē euidens ex illo antecedente; qd n̄ ē cognitum, nec amatum n̄ ē operatio libera; ut constat ex principiis certis de libertate; siquidem libertas vltatr cognitis, et amatr. Ant. vero pbr, ex 7° ad Rom. cap. eiusdem, ubi, ait, D. Paulus: qd operor, n̄ intelligo; n̄ qd volo, bonum, hoc facio; sed qd odi malum, illud ago: g° potest intelligi peccatum, quin intelligatr esse cognitum, et amatum. 8

Resp. conc. maiori, negando minorem. Ad pbationem, n̄ ant. Ad confirmationem dico, li n̄ intelligo n̄ equivalere n̄ cognosco, sed ut

hunc sensum efficiat; qd operam n cognosco; id so. signare idem, ac n approbo, seu n intelligo eā faciendum, et hoc verissimu qdem ē; nam pecca potiu intelligitr n faciendu; imo ideo peccatum ē; q cum ponatr ā dictene recte rōi, et 9sic, ut n faciendm, fit, utique et amplectitr ā volūte, qē ē elicere liberē actum 9siderm diffrem, et 9segntr malum moālr, et peccaminosu; 9tinet hec interpretatio intelligē, qm citats appostoli vbi tribuit P. Salas tract. 13. disp. et sect. 2ª.

10 Arguer 2°, et potest ēē 9fratio praecedents argi. Sd, qd ē malu morale, n ē peccum; sd malu morale potestn ēē operāo, et exercitiu liberty: g° peccum potest n ēē operāo liberty: g° male defitr per hoc, qd sit operāo libera. Maior ē certa xª, et certā prīa xª quo malum morale, et peccatu sunt 9vertibilia. Probatur relīte deducitr, et sub illata cuiu ēs nam id, sine quo potest stare peccum cuius ē n ēē de ēssa 9pecci: sine eisa m. nil subsistere potest. Mir itaq pbar. oīs operāo, et exercitiu tendens cc° obtum exse inhonestu ē mala moālr; atqui n oīs operāo tendens cc° obtum exse inhonestu ē exercitiu liberty, et libera, ut ē certu: g° malu morale potest n ēē operāo, et exercitiu liberty. Maior huius sylli pbar: q oīs operāo, et exercitiu tendens cc° obtum esse inhonestu ē disconveniens moālr ncc nonalis, eo ipso ē mala moālr: g°.

11 Reo huic argo. falso ex ram stabilitu in mª de actibus huius, 9sa mari, nando mire. Ad huius pbag, distinguo mare. oīs operāo tendens ccª obtum exse inhonestu ē mala moālr, fundalr, et malr, 9do mag; au, et fr. nomare. Silr ad pbag. oīs operāo tm.

ē disvenienz moralr nē morali fundalr et malis
ydo marez. cār, et fr. nomarez: ∴ dg.° quacq tota
ex se prosse inhonesta, s. fundalz, et malr. fr maluz
gnorale, hoc ē, tale s., et tali grotiorne, hent cū nāa
rōali, ut si α.ª fanitz, qd prebent intellū roē istuz pro- 11
portionz, ac illz accidentz, debeat iudicare qd sint nāe
rōali disvenientz, illa q fedent, ac eolle dicta in
m. de actibz hunz, dum de malia. At v°. n est ma
lum morale, nec peccum, donec accedat liberta, roē cō
gz liberē; et volariē procedant a volate, qui qu ponunt in
futuro; ad tunc iam euadunt operaēz liberz, et disform
zez: unde [illegible] 12

Arguēs 3°. Aliqui st. aiz, qui exseipsis
st peccata, et tn n st operationz libertatz: g n bene de
finitr peccatum Operao libera. Maior prob., mīr postea
pbatur. Aliqui st aiz, inquorz libera admiōne ad
operationē a volate, nequeat n peccare volaz: ig.ª altus
odiz Dei, a mi, ita ut d eiz mi aiz ex se ipsi si peccum:
g.° aliquod aiz, qui ex se ipsis st peccata. Mīr eiusdem
[illegible] eiz mi aiz nec inducunt, nec nrūnt li
bertē: g.° ex se ipsis n st operaēz liberz. 13
Rō huī argo
eluendo maiz, aliqui st aiz, qui ex se ipsis sunt peccata
apridine, sed do maiz; qui ex se ipsis st peccata actū, et fr,
n. maiz. Adprobz alr, esse maiz dngda ē [illegible]enos; ad-
eiz mi aiz ex se ipsi st peccum apridine; sed do mīz; sunt
peccum aū, et fr. nō mīz, et cōz: ig. vez ij autqui nequeunt
liberē a volate exerceri, qn volaz per ipsos peccet; apti sunt
ex se ad roēm peccati aū inducenda; n st tn aū, et fr. pec
catz

qui au; dum n intelliguntur eliciti deliberate a volate n si, quid igit volati imputabile; nil m, q d deliberatione caret au, et fr. imputabile est volati; sed erit, si cum libertate ponatr, qd ro pbat, posse ee au, et fr. peccum.

14 Arguес 1°: potest dari operatio libera 2 siue difformis, que tn. n sit peccum: g non bene definiri peccatu per hoc, qd sit operatio libera 2 siue difformis. cons. recte deducitr ex 2ª principia metaphysica: Ant. pbr; q potest dari operatio libera difformis 2 siue, que n sit offensa fraly Dei; sd q d n e offensa fraly Dei fr. e peccatu: g potest dari operatio libera volaty, que n sit peccatu. Manifestr in eo, qui patraret homi dium vg, qd agnit ee malu morale, et peccatum; sed sub ignorantia, vqd homi dium sit offensa Dei fraly: nam homi dium sic patratum eet operatio libera 2 siue difformis; et tn. homi dium hoc n eet offensa fraly Dei: g potest dari operatio libera 2 siue difformis, que n sit offensa fraly Dei.

15 Huic argumento, cuius diffne in ea iam natu erit, ut integram demus disputationem, breuiter, negando ant, ad pbat. dicimus non magis, qd bene potest intelligi peccum, qn in eo intelligatur offensa fraly Dei, ut fr. in casu opposito in argo; nam illud homici dium vere, et fr. eet malum morale imputabile volati ad vituperium et poenam; siquidem libere eliceretr a volate sub regimine de inhonestate Dei, et sub dictamine 2 siue 2 tradicente [illegible] et dictante, illicitu ee alterum occidere, 2, qd ita imputabile e volati ad vituperiu et poenam, peccum e: g. eiusdi homi dium vere, et fr. eet peccum: de his alibi

16 ampliq.

Disputatio 2ª

Disputatio 2a.

An sit de essentia formali, et quidditativo peccati contrarietas cum lege?

Sectio 1a.

Sensus difficultatis aperto, sententiae referuntur.

Praesens difficultas 16
difficultas sub aliis terminis solet etiam institui, an, scilicet, omne peccatum, ideo formaliter sit peccatum, quia est aliqua lege prohibitum? Si enim omne peccatum, ideo formaliter tale sit, quia aliqua lege prohibitum, erit utique de essentia formali, et quidditativo peccati contrarietas cum lege; si vero possint dari, et intelligi peccatum adeoque constitutum, quod non ideo tale sit, quia prohibitum; erit omnino extra essentiam, et quidditatem peccati contrarietas cum lege aliqua, ut est evidens: unde idem omnino est inquirere sub hoc titulo disputationis praefixo, ac sub aliis. 17

Duo tamen in praesenti difficultate puncto veniunt, tamquam certa praesupponenda: Primum est; omne peccatum de facto, et ut communiter fit esse contra aliquam legem. Secundum, quod omne peccatum de facto, et ut communiter fit, est contra legem divinam, et Deo contrarium; siquidem Deus nobis praecipit, ut fugiamus omne peccatum; id, quod satis in Sacra Scriptura declaratur; et peccatum, ut communiter fit, patratur a nobis sub cognitione, saltem confusa, huius prohibitionis divinae: quia quivis, qui peccat, violat legem Dei. 18

Tertium est, aliqua esse peccata; quia prohibita aliqua lege: multa enim inveniuntur, quae non sunt intrinsece mala, quia non ieiunare, hac, vel illa die, vesci carnibus die veneris, et sic de aliis sexcentis, quae ideo mala moralia sunt, et peccata, quia sunt prohibita aliqua lege; unde peccata non ieiunandi, hac vel illa die, vescendi carnibus die veneris, et sic de aliis

id generis, ideo mala sit, quia prohibita a aliqua lege.
Rogatur hic iam in praesenti difficultas, an hoc ipsum ita sit de
ratione formali peccati, ut nullum possit intelligi, quod tale sit, non
sit sine ista discrepantia cum lege prohibente?

19 Ut huic diffi-
cultati celebri in hac de peccatis materia [illegible] DD. inter
se divisos sese offerunt in theatrum. 1a sententia affirmat,
omne peccatum, ideo tale esse, quia est prohibitum saltem lege
aeterna Dei, ac proinde asserit salva hac, esse de conceptu formali, et quidditativo peccati discrepantiam cum aliqua lege. Hanc sententiam amplectitur
Anglus [illegible] hic art. 6. ad 4. Conradus, Medina
[illegible] emergit, et alii ex antiquis, quos citat [illegible]
Granad. [illegible] de peccatis tract. 1. disp. 3. a n. 3. Ex
modernis [illegible] citari pro hac sententia Illustrissimus Caramuel in
sua theologia morali, et ex nostris, videtur mihi, illi subscripsisse
Cardinalis Toletus in summa, dum peccatum definit per hoc, quod sit
violatio recessus a regula divina, [illegible] quam peccati conditionem longe
[illegible] Valentia, dum q. 2a de peccatis disp. 6. a puncto 1o.
[illegible] peccatum, [illegible] appellat defectum quendam voluntarium
perfectionis ex divina, et aeterna lege hic debitae. [illegible] hii adducunt pro hac sententia, tum de [illegible], tum sanctorum Patrum
testimonia quae suo dabimus loco.

20 2da sententia extreme opposita defendit, non omne peccatum, ideo tale esse, quia prohibitum, ac proinde consequenter
defendit non esse de conceptu formali, et quidditativo peccati discrepantiam cum
lege. Sic Durandus in 2o dist. 43. q. 4. art. 2o. Scotus
in 2o dist. 3? q. 1a art. 2o et alii, quos citat, et
sequitur noster Vasquez, disp. 93. cap. 2o. Invenio etiam citatum
ab aliquibus pro hac sententia D. Thomas hic art. 6. ad 3um, quod procul
dubio oritur ex varia lectione usurpata, quae passim apud D. Thomam

et alio ptra offenditr.

3a tande sa strita paiy vinculo 21

103

prodictiy duo annelteny, duguit duple legem: unam indicante, alteram precipiente, l' phibente; lex indicany e dicten rectr rōy, et ??? enuntianty hoc, l' illud eē illicitu; hoc, l' illud eē fugiendm. hoi dictamen, ut constat, n ē aliqui actū reai imperii, quo ??, ceterny ???, dicendo, fac hoc, l', ne facias hoc; sd precise ē iudiu enuntiativu, sive ??? generu, aliqd eē licitu, l' illicitu, eē ???, l' disconveniens ??? ??? Lex v° ?cipiens, l' ??? phibens e actu imperii voluntatis superioris enuntians, quans hy vbi declarato, fac hoc, l' ne facias hoc. Doret ? hec sā, ??? cum lege indicante eē de ??? ???, et ??? ??? ???, n v° ??? cum lege positiva ?cipiente, aut ?hibente; ac ??? ??? defendit, eē peccatum, ideo ??? tale eē; q ē ?hibitum lege indicante; n v° positive ??? ?cipiente. Pro hac sā citat Pater Granad. ubisup. ā n suo §° Gregoriu in 2° dist. 35. q. 5. art 2° ??? 2° Almainu tract. 3° Moraliu cap. 16, et Corduba lib 3° q. 10 ad 2u, fatetr q sibi maxime placere, ??? idē cum Granad, et ego fateor, et si n me lateat legem in ??? explicatione eē latissime sumptā, cum lex ??? sempr ??? ??? aut ?cipiente; cum q° ??? ??? hanc 3am ??? ??? ??? ??? ??? ??? ??? ??? ??? me expedio.

Sectio 2a

Quppli ??? ??? ??? ??? ??? ??? ???

Prima sit de ... trah, et ... pecci e ... tantum
tum lege indicante; ac ... se peccum, ideo tale e, q hac
lege phibita. Hec ... potius supponenda e, qm pbanda
... nra pria: enim v° hec e vera causalis, ideo ...
e malu ingenere moru, q e diffre, et dissentaneum
... , ... pratico ... , ... dictamen ...
... , ... pratico ... e lex indicans, ut mer
explatum: ... ideo e peccum tale e, q phibitum prohi-
bitione indicante: ... de ... trah, et ... peccum. ..., et hoc patent.
Marg ...: q unumquodq, ideo e malum, q euadit di-
ffre sue regule: ideo m. imago insuo genere euadit
mala, q euadit diffris, et dissentanea sue regule, et ex-
emplari; Atqui dictam ..., et ... , est
regula ... moralium, qui euadunt boni ... per ... fra-
mite cu tali regula, et mali ... difformity ab ipsa: ...
ideo e peccum tale e, q euadit diffre, et dissentaneu
dictami ..., ... pratico ... ...

23 ... hus sylla
pbata sape mea a noby in m.a de actiby hum, ubi di-
ximus, regula interna bonity, et malie moru actuu esse dic-
tam ..., et ... per cuius ... actus euadunt
boni morle, et mali, si euadunt diffre predicto ...
et dictamini; ... qua dicebamus speciem immedrae, et
... actus humanis; medrae tantu, et radicaliter ab obty.
que ..., ut ppota per ... , et ... tribuunt bonitz, et
malia morale actiby. Recole dicta a n° 234. 343,
et 344. qua dicta ex ibi dicty sapp ta.
... nra ...

24 Nam certum e, ... in m.a da ... supponunt, suffien-
ter

obligari aliquem ad non mentiendum, utpote exeo, quod mendacium opponatur per dictamen dicere, et rectae rationi illicitum et malum esse; sed opponi mendacium illicitum, et malum per iudicium rectae rationis est prohibere lege indicante, ut mox stabilitum: ergo ideo mendacium malum est, quia prohibitum lege indicante, et consequenter erit de conceptu formali, et quidditativo peccati contrarietas cum aliqua lege, nempe indicante. 25

Confirmatur iterum ex D. Thoma, qui loco a nobis citato n. 19 cum appellet hanc legem indicantem, seu dictamen rationis opponentis, hoc, vel illud esse licitum, vel illicitum, ius naturale, ex quo praeceptum non appellavit eamdem legem Hugo Victorinus lib. 2 de Sacramentis parte 6. cap. 7. Subiungit haec Angelicus Magister: cum dicitur, quod non omne peccatum ideo est malum, quia est prohibitum; intelligitur de prohibitione facta per ius positivum (Hic observandum Doctor Angelicus, sequentia verba, nota, ut dixi, proposito expressiva) Si autem referatur ad ius naturale, quod continetur in naturali indicatorio rationis, tunc omne peccatum est malum, quia prohibitum. Cum satis expressit per haec verba naturam Doctorem: ducit in duplex ius, alterum positivum, naturale alterum: hoc est lex indicans, seu iudicium rationis; illud vero lex praecipiens, seu positive prohibens, et concludit omne peccatum ideo esse malum, quia prohibitum hoc iure naturali, quod nihil aliud esse indicat, quam dictamen et iudicium rationis quidditativum? 26

Sit praecipua et Doctoris nostra ratio. Non est de conceptu formali et quidditativo peccati contrarietas cum lege aliqua positiva praecipiente aut prohibente; ergo peccatum non ideo tale est, quia prohibitum hac lege. Probatur haec ratio. Potest intelligi operatio libera difformis dictamini intellectus contrariete cum lege positiva praecipiente: ergo haec contrarietas non est de conceptu quidditativo, et 27

Et frah pecci. Pr cõa; q̃ oĩs operao libera diffor-
mis, ẽ peccum, et id ñ ẽ de cõu frah rei, quo ñ intelle-
cto, intelligitr res. Aty pbr: q̃ potest intelligi operao
libera posita sub cõia dictante cẽ illicita, et ñ ponen-
da; et sib sub ignora invincibili Dei, cuy legi drẽ,
offensionis ttã. hec operao cẽt peccum; quãtr in operatio
libera posita cõa dicten aty phibenty ẽ peccosa, mala mo-
ralr, et imputabilr operanti ad reprehensione: q̃ potest
intelligi operao libera diffordis, ñ intellecta cõtrarietate cũ
lege positivã prohiente. In maiori q̃ aliq̃ exit, nisi tribuant
adversarii q̃ rei ipsa cõdes. Coa vo elicte deducta ẽ cõa
oppositam sam, cõa quã cõtrarietas requisita ad cõ peccum ẽ
cõtrarietas cum Deo, cuiq̃ lege, ut cõstat agente ex authori-
tibus, qbz se satis munitos credunt oppotẽ authores.

27 Et cõfratr:
q̃ reddita impossi ões lege, et phibitione positiva potest stare
lex indicans, seu iudicium rectr roẽ enuntians aliquid de-
cere, l. ñ. nam noble, ut innobile ẽ; sed hoc iudicio stante
potest stare peccum, ut ẽ certum: q̃ reddita impossi ões
lege, et phibitione positiva potest stare peccum: q̃ ñ ẽ
de cõu frah, et quiddivo pecci cõtrarietas cum lege, et pro-
hibitione positiva. Cõfratr cõreptissimo ab oibs theos
axiomate: aliqua sũ mala, q̃ phibita; aliqua vo phibita,
q̃ mala, cui pro loquio, ita suffragatr Augustĩ. lib. 1. de
libero arbitrio, cap. 3. ut sentiat Evodio, asserenti, adul-
terium ñ ideo ẽ malũ, q̃ lege vetatr; sed ideo lege vetari,
q̃ malum ẽ: q̃ ñ oẽ peccum, ideo tl. ẽ malũ, q̃ phibitũ
ẽ, et cõsequenter ñ ẽ cõtrarietas, et phibitio de cõu essalĩ pe-
ccati. Prĩ cõa.

28 Et rõ drẽ ẽ, q̃ mandatum cõs erre, et im-

indegenter a volunte Dei, et lege praecipiente e dissveniens reg. rationali, illa indecens e, faedat, et maculat; n. minus quam calor heri esse, et indegenter ab aliqua lege praecipiente physicam oppositione cum na aque, quae quae illi dissentaneus: g.o indegenter ab aliqua lege; ad, qui ferret liberd. te hoc obtum, et sub indio de illis dissvenia cum na rroah, eet malum morale. Pr con: q.a Atringeret obnim indutum maha obtria, ut d'stat ex dictis in m.o de actibus humanis; adque refunderet malitias in aium: g.o maha hiis ais eet indegenter a lege; diceptr q. indegenter ab ipsa eet peccatum: g.o tta.

29 Px 2.o eadem dclusio. Si Deus mentiretur, peccaret; id in hac hyppothesi nulla intelligeretur d'trarietas cum lege positiva praecipiente: q. potest intelligi peccatum, quin intelligatur d'trarietas cum lege positiva praecipiente: g.o n.e de Ratione formali, et essentiali peccati d'trarietas cum lege positiva praecipiente. Utraq. cona recta e. Mior d'stare debet; q.a Deus n. het superiorem, qui ipsum lege aliqua obstringeret, nec posset illi legem imponere, praeter nemo superius e legislator; at m. lex e a superiori ad inferius: g.o in hyppothesi dicta nulla intelligeretur d'trarietas cum lege praecipiente. Mai. ergo syllisismi. Si Deus mentiretur, faceret malum morale; id facere malum morale e peccare: g.o si Deus mentiretur, peccaret. Mai. n. e dubia. Vere m. faceret Deus aliqd inhonestum, et indecens rg. rationali. Mia d'stat ex dictis a n.o d.o, et ex hmine huius d'troversiae, ubi ex dictis theoriis cum D. Tha statuimus, prorsus idem ee peccatum, malum morale, et culpa. Pbr adhuc breviter, q. si malum morale n. eet peccatum, seu distingueretur a peccato, peccatum non distingueretur a n. peccato g.o malum morale; id peccatum distinguitur

ā non peccato per malitiam moralem: ergo maior prob. quia negat esse distincta peccati ā non pecco, quod constituit malitia morale distinctum ā pecco, sed a malitia morali constituere malum morale: ergo si malum morale non esset peccatum, seu distingueretur ā non pecco, peccatum non distingueretur ā non pecco per malitiam moralem.

30 3o tandem probatur haec 2a conclusio ab absurdo, quod ex opposita sententia sequi videtur, nam si se peccatum ideo esset malum quia prohibitum, sequeretur cessante prohibitione non esse malum odium Dei, vel proximi etc. hoc est absurdum; cum adhuc haec fuissent distincta conditione, et rectae rationi, dissentanea quae non reali: ergo et illud, ex quo sequitur. Maior sequella probatur. Deus potest auferre omnem legem existentem, et nil praecipere, cum sit liber in operationibus ad extra: ergo casu, quo cessaret prohibitio, et lex, nullum foret peccatum Deum odisse, proximum etc. Et haec confirmatur: quia eatenus foret peccatum contra rationem, quatenus esset aliqua lege positiva prohibitum.

31 Sed respondebis, Deum prohibere naturā odium sui, proximi etc. ex suppositione, quod sit futura. Rerum rebus: sed inde sic arguo 3a. Odium Dei, proximi etc. per se non sunt ex se mala moraliter, sed fiunt mala ex voluntate Dei prohibente: ergo nil est ex parte ipsorum, quod necessitet Deum ad eorum prohibitionem, si sic est, ante voluntatem Dei prohibente sunt mala moraliter. Antecedens est ipsorum adversariorum doctrina: docent enim omnia peccata, ideo talia esse, quia prohibita. Consequentia vero probatur: quia nulla necessitate potest Deus cogi ad prohibendum, ut malum, quod ante ipsius voluntatem, non supponitur malum; sed ante ipsius voluntatem prohibentem odium sui, et odium proximi, non supponuntur mala: ergo nil est, quod ex parte ipsorum necessitet Deum ad eorum prohibitionem, si sic est, ante prohibitionem sunt mala.

32 Ipsi hoc effacitr. Ideo, quia n̄ sit ex se mala Deus n̄ nario ꝓhibet; quia ante ad eius volate ꝓhibentem, n̄ supponuntur mala; id nullus aius humus in adversarium dicā ante volate Dei ꝓhibente supponitur malus, siquidem ideo talis ē, quia ꝓhibitus; g° nullus aius hunc necessitat Deum ad illum ꝓhibendum; g° si Deus nario aliqua ꝓhibet, ut ipsi fatentur, ideo ē, quia ante eius volate ꝓhibente supponuntur mala, l' dicant mihi adversarii, qd necessitat Deum ad ꝓhibendum potius mendacium, quam ad deambulationem ꝓhibendam? Si g° ante hanc Dei volatem ꝓhibentem, deambulatio, et mendacium n̄ si moralr mala, cur Deus ꝓhibet nario mendacium et n̄ ꝓhibet deambulationem? Certum ig° ē, eē aliquid ex parte mendacii moveris Deum ad ꝓhibitionem, qd n̄ ē ex parte deambulationis; hoc movens nil aliud eē potest, n̄ malitia mendacii, q mendacium praesupponitur malum ad ꝓhibitionem, et consequenter ꝓhibitio exit tam qd subsecutum ad roem peccati. Rō ea, q motivum ꝓhibitionis ē cā illius, et oīs cā praesupponitur ad effectum, ut scitis. fateantur g° adversarii, l' nulla Deus nario ꝓhibere l' si aliqua nario ꝓhibet, hic ante eius volate ꝓhibentem mala supponi; qd utrumque satis eorum dictis refragatur.

Sectio 3.ª

Utraque sectio ab objectionibus liberatur.

Obiectio 1.ª 3.ª sectionis 33

Sola. Reddita impossibili ꝓhibitione indicante, sive dictante rectae rationis dictamen, hoc, l' illud eē illicitum potest stare peccatum: quia n̄ ē de roe pecci stravietas cum lege, sive cum ꝓhibitione indicante. Sed hoc ca recta ē, siquidem id n̄ est de roe quidditativa rei, quod reddito impossibili, potest adhuc stare &c.

Ad 2um prbx. Potest elici odium Dei ab hoe laborante ignoa invincibili de tali aũe malha, sed hic eet peccũm, et sibi eet impuly in isto hoe lex indicany; nãdẽ dum ẽ tahby circunstij constituty neqt elicere iudiũ, quo sibi enuntiet odiũ Dei eẽ maluz: q̃ addita impũti prohibitione, sive lege indicante potest stare peccum.

34 Ad 2um aĩ negõ, uniz solutio satis stat exsupe dicty in nõ de actiby huiũ, dũ de malitia morali aũ, deo, naturæ dic, ad probas, Cõsã mani, nego mĩoz, quoad tũ ptẽ, q. de rõe pecii ẽ eẽ cõa dictam rõz, nalis, cumq in hoc hoẽ nec eet, nec posset sub illis circunstij eẽ tale iudiũ sibi enuntiany eẽ illicitũ odium Dei. Inde ẽ, q hoc n eet peccum in illis circunstij. Contra hũc dicũ peccum matũ, et fundahtũ tantũ, q ẽ nẽẽ aũ et fr peccũm. Nec ẽ immõrari amplius in dxa certa.

35 Non ũ 2º
Cõa eamdẽ dclem. Odium Dei vgã n ideo ẽ malũ, quia prohibitum prohibitione, sive lege indicante: q n ẽ dicipũ pecci cõtrariẽ cum lege hac indicante. Prõtã ẽ hqũ; cõn. Prbx aũ. Quũz hoẽ intelligitr odium Dei malum, qm intelligatr quia lex indicany, sive iudium rectũ rõis indicanty odium Dei eẽ illicitũ: q n ideo odiũ Dei malum ẽ, q prohibitum tali lege, sive tali iudiõ. Prt cõa ã contrario; q si ideo odium Dei malum eet, q prohibitũ lege indicante, hçe deberet se hẽre p prcnũ ad malitiã odiũ Dei; siqdẽm eet cã illiũ, ut nequit dutari. Aũ igitr prbx. Ideo intelliũ indicat odiũ Dei eẽ illicitũ; q a se verã ipsum ẽ malũ: q quũ hoẽ intelligitr odium Dei malum qm intelligatr lex indicany, odiũ Dei eẽ malum

et illicitum.

Resp. huic Argo. negando ans. Ad 2am, 36
dicendo ans. Prius non intelligitr in eo obrivo odium
Dei malum ftr., 2do ans: quia non intelligitr in ea
regulari; no ans, et cons; Ego, ut notat Al-
maynus sup.a a nobis citatus, odium Dei malum, sive
malia odij Dei e qd prius, et dal posterius in diverso
genere in indicij enuntiantis eius maliam, qd indicium
appellamus legem, sive prohibitione indicante: in non
obri e prius na malum odium Dei; q.a indicium enans
eius maliam sumit veritte ab illo, cum quo separati,
praedictum indicium, et gra eius conformite diceir verum:
e vo posterius in genere t exemplaris sui praedicti indij,
et legi indicantis; q.a cum hoc indicium recte nos, et du-
tem 2one sit regula prima moralis operationis, ideo
malis valium e, qd dissentaneus, et diffre tali indico, et dicta-
tam, qd e exemplar prius eius difformitas metitr malia
ais: unde in eo regulari supponit odium Dei indicium
nos, et legem indicante, tangm cam exemplare sui:
qd n. prius in uno genere, sit posterius in alio n repugnat,
ut sunt ex [illegible] Physica. Recolle dicta in m.a de acti-
bus humanis a n. 281.

Ad probatione antis dicti, dicendum 37
etia ans e. 2deo intellus indicat mere speculative
odium Dei ee illicitum, q. re vera ipsum e malus, 2do
ans: siquidem in hoc sn odium Dei malum e obrum,
qd intellus requirit, ex quo, et spe parite notitia, ut ait
commune Phorum Axioma; ai qdo odium Dei malum
debet praesupponi in genere obrivo. 2deo intellus indicat
practice odium Dei ee illicitum, q.a re vera ipsum e malus

Nego antecedens: quia in hoc sensu odium Dei est essentialiter, et formaliter regulativum, seu predictum odium, tamquam per regulam proximam illius, et eatenus malum est, quatenus deviat à tali regula, et exemplari; quod, ut causam sui debet presupponere.

38 Obiicies 3.º contra 2.am Dicent.am eadem authoritate illa D. Pauli ad Rom. Ubi non lex, nec prevaricatio; et cap. 5. usque ad legem peccatum erat in mundo: Peccatum non imputabatur, cum lex non esset: ergo contrarietas cum lege positiva precipiente constituit peccatum. Et vero quod lex accipitur à D. Paulo, ut eius annotant interpretes, pro lege scripta, et vagorum. Confirmatur ex D. August., qui lib. 22. contra Faustum, cap. 27 definit peccatum per contrarietatem cum lege Dei asserens esse dictum, factum, vel concupitum, contra legem Dei eternam, et lib. 2.º de peccatorum meritis cap. 16. Neque, inquit, peccatum erit, si non divinitus iubeatur, ut non sit. Tandem lib. de duabus animabus, cap. 11. hec, ait,: nemo vituperatione dignus, vel damnatione, non contra vetitum faciens: ergo sublata prohibitione, et lege divina nullum iuxta Augustinum erit peccatum: ergo hoc constituitur essentialiter per contrarietatem cum lege divina.

39 Ad hunc D. Pauli quam posset adversarii ex authoritatibus pro nostra opinione certantibus, sunt litteraliter non esse quod deficiente lege, desit peccatum, ut male inferunt adversarii; sed quod desit prevaricatio, seu transgressio legis, quod verum procul dubio est: neque intelligibile est, quod possit dari sine lege legis transgressio, et prevaricatio: = Dicunt, loqui D. Paulum de lege scripta, et Mosayca, ut docet D. Anselmus: ubi enim talis lex non erat, neque in multis, non vero in omnibus erat peccatum; cum alia non essent vetita neque indecora ratione naturali, ut tali; et hec est genuina intelligentia 2.i textus D. Pauli. 3.º, si placet, potest vere Apostolus, et si generaliter videatur loqui esse de facto intelligendus, et de

de pecco, ut contr fit: de facto n oia pecca sunt prohibita positiva Dei lege, et de peccum, ut contr fit, dicit contrarietate cum hac prohibitione, et lege positiva; eadem fit ab interrupt hujus legis notitia; atque de facto n e peccum ubi n e lex, ceterum cum possit poni operao peccosa ab ignorante totum hoc; ut ostendimus a n 26 ideo asserimus, n de peccum, idea ee peccum, sive malum, qa prohibitu lege positiva, deque contrarietate cumque n e de gen frah, et quod ditivo pecco x a quamvis ex his intelligentiis da testima D. Phi, et nam iam.

40 Ad confirmat illa dic, D. Augustin loquit in terminis allegatis de facto, et ut contr fit peccum, in quo sic verum dit lumen Ecclesie, ut nos supponimus a n 13; Caeterum n loquitur de peccato ut methaphysice, et fr; atque n tam curavit essam pecci per rigorosam defm tradere, qm explanare etiam indoles per notiores terminos, quid e peccam; quod fit ex eo, quod eius defo tradatur per distinctum, quod e vitium in defe nam rerum esse n sic hoc, vel illud indetrate, sed hoc detrate, unde dicendum, D. Augustinus n definisse, sed descripsisse tantum peccum, ut contr fit.

41 Obiiciunt 2o a noe concurrit eandem cum elemento Ois operao libera difformis consciae e contraria legi, eius q legis q negat intelligi peccum adeqte constitutum, qn intelligatur in eo contrarietas cum Deo, eius lege positiva: Prob maior: q omnis entitas dit fr id, quod e. Constat: q de noe aui mali moralis e difformitas cum regula morum: regula morum e lex: q de noe aut mali moralis, sive pecci e difformitas cum lege: q contrarietas cum lege.

42 Resp. ergo, distinguo anm: ois operao libera difformis consciae, ut contr fit, et de facto e contraria Deo

Deo +

eiusque legi, contrario modo, ut potest fieri, vel an. Igitur de
peccatum de facto, ut communiter fit a Deo est prohibitum, et quod
maxime displicet, et cum fiat sub cognitione huius prohibitio-
nis, et displicentiae divinae, ideo, ut communiter fit, de facto dicit
contrarietatem cum Deo, eiusque lege: caeterum, cum possit etiam
fieri sub ignorantia invincibili talis prohibitionis, et displicen-
tiae divinae, inde est, quod contrarietas cum lege divina non sit de
ratione peccati, et consequenter peccatum non sit formaliter oppositum, et contrarium
Deo, eiusque legi; poterit tamen appellari contrarium malitia;
sed hinc, quid contra nos? Ad contrarium, assumam mox, vel nunc;
quaenam sit regula morum, ad cuius conformitatem, vel difformitatem
actus humani evadant boni, vel mali moraliter, iam
vobis constat ex materia de actibus humanis, et pro nunc
iterum dabimus.

48 Obiicies 5°. Peccatum, ut ait D. Ambrosius lib.
de Paradyso cap. 8. est praevaricatio legis, et inobedientia facta
superiori divino: quid aliud est peccatum (sic eius verba) nisi
legis divinae praevaricatio, et inobedientia facta Deo superiori? dicit
formaliter contrarietatem cum Deo, eiusque lege: ergo peccatum in suo conceptu
formali dicit hanc contrarietatem: quia contrarietas cum lege positiva prae-
cipiente, aut prohibente est de conceptu formali, et quidditativo peccati.
Probatur, et confirmatur sic. Resolvitur minor: Praevaricatio legis, et inobe-
dientia requirunt cognitionem legis superioris, cuius voluntatem in-
obedientes frangunt transgrediuntur; sed ubi adest cognitio legis
superioris, adest contrarietas cum lege, et voluntate superioris:
ergo praevaricatio divinae legis, et inobedientia facta Deo superiori
dicit formaliter contrarietatem cum Deo, eiusque lege. = Confirmatur:
quod peccatum ex se ad poenam, quam meretur dicit reatum; ut
diximus a n. 6. et constat ex D. Thoma 1a 2ae q. 87 art. 1°; sed
reatus poenae supponit essentialiter aliquam legem; siquidem omnis

ex aliqua ꝓhibitione: ergo peccatum essentialiter supponit aliquam legem ꝓhibentem, cui contrarietur: ergo etc.

Ad argumentum, quod 44
simile, ac ans includit differentiam, similiter, ratio dignandi malitiam peccatum defacto, et ut contra fit est prevaricatio legis, et inobedientia facta superiori divino, conditio malitiae: et in hoc sensu intelligendus est Cardinalis allegatus, ex dicta a n. 40. Peccatum in fieri potest, subdistinguo: est prevaricatio legis, et inobedientia et maly, conditio malitiae: formaly, nomine. Similiter concedenda, et neganda est minor, et ad eius probationem, dignanda est etiam Maior: prevaricatio legis, et inobedientia maly tantum reconiungunt ... formaliter non malitiae; prevaricatio legis, et inobedientia maly, conditio malitiae. Igitur peccatum defacto, et ut contra fit committitur a sciente esse prohibitum a Deo; ai quatenus est defacto prevaricatio legis; et in obedientia formaly, sed cum possimus deficere hoc de prohibitione divina cognitio, quod fit peccatum potest hoc intelligi, quod intelligatur in ipso ratio prevaricationis et inobedientiae formaly, consequenter quod non erit de ratione, et constitutivo formali peccati esse prevaricationem legis, et inobedientiam formaly factam Deo, quod sane requireretur, ut esset de ratione peccati contrarietas cum Deo eiusque lege.

Ad confirmationem, ratio ... 45
mari, dignando minorem; sed reatus poene supponit essentialiter aliquam legem, saltem indicantem; conditio minoris: aliquam legem potentiam praecipientem, vel prohibentem; nego minorem; sed quia difficile dandum erit, et nandum est consequens. Igitur cum reatus poenae sit in peccato dignitas, seu ordinatio ad poenam; satis erit, si ad hanc rationem subeundam praesupponatur in peccato supponere aliquid, qui denominatur peccatum, illa denotatio a dictamine rationis, et conscientiae, quae reddit illum dignum tali poena: cumque hoc po-

sit

dari, ut constat ex dictis, quando supponatur aliqua prohibitio po-
tiva, inde est, quod peccatum, nec non reatus, quando dicat supponat
esse aliquam legem positivam prohibentem.

Sectio 4.a

Suppliciter satisfit variis conclusionibus difficultati.

46 Ex dictis numero data, videlicet de peccato, ut committitur de facto, et ut potest fieri duplex insurgit difficultas digna sane decisione haud obscura, ut iis, quae peccatum dicunt, tam dum quod committitur, quam dum, quod potest fieri, perfectius cognitis, et quidditate peccati plenius cognita. 1.a difficultas est inquirere, qualiter committitur de facto peccatum? Hoc est, quibus nam cognitionibus de facto sit instructus homo dum peccat, ut committi dicatur ab hominibus peccatum? 2.a difficultas est, inquirere, qua ratione possit fieri, et committi peccatum peccatum.

47 Ut 1.a difficultati respondeam, sit 1.a conclusio. Peccatum committitur sub cognitione offensionis, et prohibitionis Dei, atque de- Atque deinde est de facto formalis aversio a Deo, ut legislatore et formalis offensa Dei, (an, et quomodo omne peccatum sit offensa Dei est difficultas infra ex professo decidenda). Probatur conclusio. Dicitur peccatum, et conclusio committi supponit, Deum offendi per peccatum, eaque prohiberi severissime: ergo peccatum committitur sub cognitione offensionis, et prohibitionis Dei: ergo peccatum, ut committitur est formalis aversio a Deo, ut legislatore et formalis offensa Dei. Probatur haec conclusio: quia qui ponit libere actionem, quam scit esse prohibitam a superiore, et inquirabiliter displicet ex lesione cuius sibi debiti illum fore offendit, et ab illo, ut legislatore avertitur, ut nemo dubitat. Altera conclusio pars certa est. Antecedens probatur: quia dicitur discit committi, supponit, quod obvium est, tum non naturaliter, tum fide

tum fide diña, et qd̃ dcionatrix, Parochi ttᵒ sæpissime inculcant;
Atqui Deum offendi per peccata, ea quæ prohiberi severis-
-sime debuit, tum ratione nãli, tum fide diña, et dcione-
tores, Parochi ttᵃ id sæpissime inculcant: ergo deltera
dsitio contradicit, Deum offendi per pecca, ea quæ seve-
-rissime prohiberi. 48

Sit 2ᵃ dclo. Peccatum fit contra sub cogᵉ 62
qd sit despectus dẽ maiestatis, in cuius dspectu delinquit
peccator, et sub cogne, qd sit ẽᵃ Deum, ut benefactorem, et
amicu peccantis. Ratio est quia in hoibus fidelibus hæc omia
proponit sua, et hæ notiõ frequentia si in quo, ut ab
peccato abstineant. — Et dfratur qᵃ dᵒ fideles de
peccator, dum peccat bene cognitis posse Deum in illo in-
stti auferre sibi vita, in gehenam pmittere ttᵃ, quæ ut-
que n faceret, maximu sine dubio beneficium ẽ: ergo d-
mittit peccatum sub cogne, qd offendat Deum benefactorem,
et amicu suu: ergo

Sit 3ᵃ dclo. Peccatum contra fit sub 49
cogne, qd sit 3ᵃ ppriam charite, hoc ẽ, qd damnu in-
ferat ipsi peccatori; atque fit sub cogne, qd sit 3ᵃ nãm
male in hoc sti, in quo intelligendum ẽ illud sapie 16.
Homo per malia occidit aiam suam. Et illud D. Aug.
lib. 11. de Civitate Dei capᵉ 17. vitiu, ita 3ᵃ nã ẽ, ut n
possit, nisi nocere nã. Pba dclo. Peccatum contra fit
sub dscia pponente peccatori sibi maxime nocere peccu,
s d qd si pponitr, cognitr eẽ 3ᵃ ppriam charite: ergo
peccatum fit contra 3ᵃ ppriã charite. Major pba; quia d-
scia contra pponit, si peccatum ẽ mortale, hoc spoliari
grã iustificante, et aliis donis supernalibus, reddi q
poenis æternis cruciatibus; sivo peccatum sit veniale,
pponit,

maneñe geccatrix subiectum. acerbissimi purgatorij poenis &c. qd peccum cotr fit sub rone sua proponente peccatori ibi maxime nocere peccum: q fit sub cogne, qd sit contra propiam caritatem, et contra nram naturalem, ut tale cui, ut tali infert nocumentum spirituale. Haec de pecco contr fit.

50 Arg° cca disfrem de pecco, sit, quia nec pote fieri, mentem nram aggrediamur, ut ... Peccum potest fieri sub ignorna offensionis, et prohibitionis Dei; atqui potest fieri peccum, qd non sit fraly auersio a Deo, ut legislatore. Probatur: ... q potest fieri peccum sub ignora eminenti Dei durante saltem per aliqua breui distra temporis, ut e com theoriæ sa: g potest fieri peccum sub ignora offensionis, et prohibitionis Dei. Pt haec cca; qa ubi datur ignora Dei, datur ignora Dei, ut prohibentis, et, ut offensi, sed ubi

51 datur ignora Dei, ut prohibentis peccum, et ut offensi per ipsum, peccum fit sub ignora offensionis, et prohibitionis Dei: g. Modo sic. Eo ipso, qd peccum possit fieri sub ignora Dei, ut prohibentis, potest fieri peccum, qd non sit fraly auersio a Deo, ut legislatore; nam haec auersio fraly dicit aduertentiam ad Deum, ut prohibentem: g potest fieri peccum, qd non sit fraly auersio a Deo, ut legislatore; cumque tn stat, qd oe peccum sit auersio malis a Deo, ut legislatore, qd aliud non e, qm ee rei, et malitr contra legem dinam, ut alibi rem nos diximus.

51 Hinc infere duo, 1m e, posse fieri peccum sub ignora, qd sit despectus de maiestatis, et, qd sit

9ᵃ Deum, ut benefactore, et amicu peccanti. Rō
ē clara ex dictis in hypothesi supª posita; Nam, qui
eliceret peccatum, et operaem libera, distrcm ? sic
sub ignora invincili Dei n̄ heret advertentia ad Deum
ut nūm sibi ?ehante, et nrā digni retribut.ᵉ tb bene-
ficiā collam, ut ē certu; sd, ut peccatum sit fr. despectu
de maiestate, et ?ᵃ Deum, ut benefactore, et amicum pe-
ccanti; reqtr in peccōre tali advertentia: gᵒ ex eo, qd po-
ssit fieri peccatum sub ignora invincili Dei, reqtr, posse
fieri peccatum sub ignora, qd sit despectu dēᵉ maiestatis,
et, qd sit ?ᵃ Dei, ut benefactore, et amicu peccanti. 52
Dum ē,
n̄ eē de rōe pecci eē fraly auersione ā Deo, ut legislatore,
neq eē fraly offensa Dei, neq eē fr. ?ᵃ Deum, ut benefa-
ctore, et amicu peccanti. Pᵗᵃ Rō ē: qᵃ n̄ ē de rōe pecci id,
quo n̄ intellecto potest adhuc dari, et intelligi peccatum adǽq
? stitutu; sd n̄ intellecta fr. rōe auersiony ā Deo, ut legi
slatore, Pᵗᵃ potest intelligi peccatum, ut ?stat ex n̄ 35, et ex-
? ?le proxime dicta inferri: gᵒ. 53
Sd fortē reby in quabt supp.,
ut peccatum tale sit debere proponi eius malia ā ?scia: repugnat
ā proponi eius malia, et qd sūl n̄ proponatr Dei offensā, et pro-
hibitio, et ?eqtr repugnabit, qd maligna hypotesi stare possit
peccatum, qd n̄ sit fraly offensa Dei, et fraly auersio ā Deo,
ut legislatore, fiatq sub ignora invincibili Dei: = Hoc
dico, sd ?ᵃ ē: qᵃ ?scia potest proponere ?rum, ut malum,
et illicitu, qn proponat offensione Dei, aut ille prohibitione
ccᵃ peccatum: gᵒ n̄ repugnat, qd ?scia proponens malia n̄ proponat
rōe offensioni Dei, et ille prohibitione: gᵒ ex hoc capꝫ n̄ repugnat,
qd possit fieri peccatum sub ignora invincili Dei, et ?eqtr, qd

q. n. sit fraly offensa Dei, et frali auersio à Deo, ut et frali auersiò à Deo, ut legislatrice. Vtraq, coà resta ē. Arg. pba: q. a anteq̄m intelligatr offensio, aut ꝓhibitio Dei cō peccum intellige Deum iudicaꝫ obtm eē malum, et illicitu, ut ꝯstat ex dictis à n.º 32. s'd hocipsum potest repugnare, et ꝓponere ꝯscia dcto intre malo: q. potest ꝯscia ꝓponere obtm, ut malu, et illicitu, q̄n ꝓponat offensione Dei, aut illius ꝓhibitione cō peccu; ꝯsequitr q. ex pte ꝯscie n. repugnabit peccum patratum sub ignorantia inuincili Dei, eius offensioni, et ꝓhibitionu cō peccu. Prt hęc illatio: q. a peccum patratum sub ꝯscia precise ꝓponente obtm eē illicitu, et malu, fieret sub natione cognitionis Dei eius offensioni, et ꝓhibitioni.

54 Aliter poteri resp. vlt, repugnare oio exam Dei ignorari; de ꝓ, repugnare, q. possit fieri peccum sub ignora inuincibile Dei. — s'd inty hoc ē 2.ª cōem theoriæ ꝯsium, qui minime repugnare indant, Deum ignorari posse saltē ꝓ breui aliquo tempore : deinde: l. in hoc rerum orde n. repugnat exere hoem ingenio maxime stupido, qui instruatr à preceptore de quo ipse bene meretr et cui maxima fem faciat, Deum n. exere; et sil doceat eē aliqua opera ꝯtraria, et dissentanea roi; s'd in tali hoē sub predicta instrutione daretr ignora inuincibilis exae Dei, et sil posset libere amplecti talia obta: q. ex hoc cap.e n. repugnat, posse fieri peccum sub ignora inuinli Dei: q. o ffa

Disputatio 3.ª

An, et quo mo sē peccatu sit offensa Dei.

Sectio 1.ª

aliqbs suppotu, in quo ꝯsistat roe offense prius stabilita

Principali diff.^is decisio pendet ex eo, q. stabiliatur, quid sit offensa; ideo q., ut debita cum claritate procedamus, placuit ad praecipuam diffem minus principali decisione viam dolare: quare suppono 1°, offensam d.^a contra^q. ... ex actione, l.^l omissione alteri rationabiliter displicente ex lesione alicuius iuris sibi debiti. Ex quibus vbu, statim nota duo: 1° non sufficere ad rationem offensae displicentiam, ut cumq., sed requiri, qd sit rationabilis: si n. talis n. sit, actio, l.^l omissio n. erit offensa, ut pote n. fundans rationabilem displicentiam. 2° rationabilem hanc displicentiam debere oriri ex lesione alicuius iuris, siue hoc sit strictum quale est m. de iustitia; siue latum, quale e. titulus quiuis, quo persona offensa habeat, rone cuius posseat actionem, l.^l omissionem n. poni; ideo q. ad ipsam pertineat in illa displicere, et de illa iuste conqueri possit; q. aliquomodo e. contra ipsam: aliogn oe peccatum esset offensa cuiuslibet hoy, qui rerum aestimatoris, et sanctitate praediti; siquidem in illo rationabiliter displiceret. 56

Si ex actione oriatur lesio iuris in lata usurpatione, actio dicetur mere offensa: si vero ledatur ius strictum, tunc actio, l.^l omissio dicetur strictior offensa, siue iniuria. Exempla utriusq. sunt. Petri v.g.^a rem praestabile a Petro, quem tu pluribus beneficiis valde obligatum habebas, sed negat: tunc offenderis a Pro, q.^a titulo beneficiorum, quae eum cumulaveras, tenebatur tibi n. denegare rem facile praestabile, et consequenter laesit titulum hunc, siue ius latum rone cuius postulabas, ne rem denegaret, et consequenter rationabiliter displices in illius natura. Unde: servus v.g.^a facit rem aliquam contra praeceptum domini sui: offendit illum, et displicet rationabiliter in actione pravi^ta.

...

posita, eo, quod — ea lędatr uii strictum, quo tamqm pprius gaudet orga sexorum, ne fallat aliqd de suam volũtatem; ac pre actio haec dicetr strictiori offensa, siue iniustitia. Non qa necessr detractã ad rõem offensiz huius iniurij lessio; sd suffit alterig.

57 Suppono 2o. offensa, siue latè strictè accipiatr, duplex eẽ; alia malj, frãlis alia. Offensa malj ẽ actio, quae 2um sẽ, et ñr. desiderata, hoc ẽ, independentr à mõ, quo se hẽt persa ipsam exercens, tribuit alteri occasione notabilis duplx lędendo uii aliquod igsi debitum. frãlj vo offensa ẽ, quae hanc occasione tribuit alteri ñ. so. 2um se desiderata; sd etiam attento mõ, quo procedit à persa eam exercente; itaut s dicta actio attento hoc mõ denoet fr. offensionem persae eam exercentem; et offensam fr. persae, cui duplet talis actio, et cuius aliqd uii ea lęditr. Sit exemplum. Dicimendatius alteri nociuum, qd utiq praebet illi notale cãm duplendi: haec actio 2umsẽ desiderata ẽ offensa malj, qa ẽ esta nõ inspecto mõ, quo à te pfertr, infert iniuria ipsi; si vo attendatr mus, quo eam exercens, mendatium erit offensa frãlj, quae denoabit te fr. offensionem, et alterum, qui in tali mendacio notabilitr duplet, fr. offensum.

58 Dificultas ramotis, in quo nam dissistat modus iste, qui, si attendatr, actio erit frã reddens cam proferentem offendentem, et persam, cui notabilitr duplet offensam? Aliqui rent, eẽ aduertentiam, et cognitionem, roẽ cuius proferens mendacium cognita, se offendere alterum tali mendacio, pr̃bere qa illi notabilem cãm duplendi. Ita rñr Cardinalis de Lugo.

Delugo tha. de Inc. disp. 5. sect. 5. P. Iaonerius disp. 4. de peccatis puncto 1. P. Arriaga disp. 21. sect. sect. 10. e que omnes hec in inter doctrinas, ut fatetur P. Oviedo ...ia 2a de peccatis. Alij hoc nant; sed asserunt, sufficere ad roem offensae, q actio ex se praebeat alteri, hoc e, persone offensae occasione, ut eam ...abile displicendi, Ita opinantes citat, et sequitur citatus Oviedo.

Breviter in hoc diffi. puncto ac coi ... suffragantibus sentiendum nobis; ideo q asserimus, et sit ... Ad roem offensae malis n reqr in offensione notia, et cognio, qua se offendere alterum advertat; secus vo ad roem offensae fralis. Duplex p te consectio. Pbr, quoad 1a. Offendere aliquem malitr e ponere actionem, seu omissionem, quae ... se tribuat alteri ...abilem eam displicendi, et indignandi ... offendentem: ad hoc n reqr in offensione notia, et cognio, qua se offendere advertit: ... ad roem offensae malis n reqr in offente notia, et cognio qua se alterum offendere advertat. ...ar e ...orem theoriam. ... vo mihi certum: ... vo ...abiliter displicet in caimne ... filio ...ri, et ...abiliter indignatur ... filium, quamvis ... n adverteret ad hanc ... ejus displicentiam, et indignationem, ut e certum: ... ut aliqis ponat actionem, seu omissionem, quae tribuat alteri ex se ...abilem eam displicentiam, et indignationem n reqr in eam actionem exercente notia, et cognio, qua se ita facere advertat: ...

Eadem ...lo, quoad 2am p te pbr. Nequit intelligi in aliqua actione, seu omissione ... offensa fralis, qn talis actio, seu omissio sit fra reddendum ... ... per ipsam se exercet, ... offendere, et ... ... cum tali

taly actio, l'omissio voluntarie displicet fr offensam; sed ad hoc, ut aliqua actio, seu omissio taly fra sit, requiritur in offendente notitia, seu cognitio; quia se offendens alteru advertat: ergo hec cognitio, et adverte requiritur ad hoc offs frali. Maior e per se nota. Coa infertur. Minor autem pbr: quia ad hoc, ut aliqua actio, seu omissio sit fra aedden subtrum, qd per ipsam se exercet fr. offenden requirit qd tali actio, seu omio induat malitia frale offs, sit imputabilis, et volaria peri offenti, ut e certu; sed ad hoc, ut taly actio, l'omio strahat malitia frale et offs sit imputabily, et volaria operanti, et subto, qd per ipsam se exercet, requiritur praedicta cognitio, et adverta, ut illud: nihil in. potest mihi ee volariu, et imputale, qd n cognatis a me:

61 Et ostratr exemplis, quae nare n possunt; nam ho re vera oferen alteri beneficiu, si id n cognoscat, n e fr. benefactor, cum malr, et recto mo procedat in collatione taly beneficii. Unde. Ho re vera occiden alteru si id ignoraret, aut inculpabilit n adverteret, n e fr. homicida; neq homiducium frale committit: ergo a parite, qui ponit actu, l'omione ex se alteri offensiva, qn id hanc frahitur advertat, n offendit fr. alteru, nec denoatibr fr. offen: ergo ad roem offs fraly, requiritur praedicta cognitio, et advertentia.

62 Sed hic tibi annotandu e, n suffire ad tollendu roem offensio fralis ignora vincibile, crassa, supina, et culpabile; ac proinde qui ita ignoraret, se alteru offendere qdo ponit actne, seu omissione, quae ex re tribuit alteri notabiliy cam displacentiae, et indignationis, utiq offenderet fr.

et ee^t fral^y offensiones vi talis alterius, seu amicorum. R^d. 2° q^a hec ignota e cognitio, et advertentia virtualis interpretativa, et moralis; equiparatur in, ut tenet coy theoriq sa, notio et cognitioni; cum q^o ea hoc cap^o, qui fiunt substantiali ignorantia n excusabili a peccato, sint imputabilia operanti, et consequenter voluntaria, inde e, q^d altio ex se offensiua posita sub tali ignorantia sit etiam imputabilis, et voluntaria operanti sub noie offensiue, et dicitur, q^d n excludatur a noe offensae fral^y. Ad hanc m^i n requiritur determinata notitia, et cognitio expressa de obiecto displicentie, et indignationis aliorum per eius offensiue; sed sat e notitia illa virtualis interpretativa, et moralis. Recole dicta in m^a de actibus humanis a n° 100 per totam disp^m. 63

Sed dices ex Oviedo. Ita peccati demeritorium vite eternae, et meritorium eternae poenae e fral^y offensiua Dei; neque aliud peccati n aliunde habet o dignitatem ad poenam eternam, qm ex noe offensae fral^y Dei, ut in s^o ferie e apud eos; atqui, ut aliud peccati sit demeritorium vite eternae, et eternae poenae meritorium n requiritur in operante cognitio, qua ad displicentiam divinam advertat: q^o ut aliud peccati sit fral^y offensa Dei n requiritur in operante predicta cognitio. Minorem probat a pariter aliud meritorij. Nam, ut aliud sit meritorium vite eternae, n requiritur in operante cognitio, qua se Deo placere advertat: q^o, ut aliud sit demeritorium vite eternae, et poenae eternae meritorium, n requiritur in operante cognitio, qua se Deo displicere advertat: q^o &c^a 64

Reo, esse maior, negando Minorem. Ad huius probat, omnino ante, no utramque coam R^o disparitatis inter actum meritorium, et demeritorium vite eternae stat in eo q^d o dignitas ad premium vite eternae in actu meritorio sumitur a principio supernat^{li}, a quo procedit cum obiectum honestum, et nat^{li}

et non ab Obto; ac q. de potest subsistere absq. cognitione de 2 placentia. Ita an v. demeritorio Reatus, et dignitas ad poenam aeternam, et sol. privatio vitae aeternae sumitur a majestate divina q. num. Obti, sive ab obto, ut sic displicente de Majestati. Obtum a. ii e sic displicens divinae Majestati ad educentiam autem, si defiat in ipso cognitione qua ad talem displicentiam advertat; exit v. maliter displens absq. tali cognitione, q. nos etiam dicimus, s. de q. inde. Sect. 2a Praecipue dicti iam satisfit dupplo solo.

Sectio 2a

65 Praecipue, dicti iam satisfit dupplo 9 dusione. Ja dit. Ve peccatum e offensa malum Dei. Abstraho ab accepti offensi magis, l'minus stricta, de qua a n. 56. Nerolo ab omnibus tantum recipitur, imo certa de fe appellatur a P. Oviedo. Pbr breviter a nobis. Ve peccatum e a Deo prohibitum, Deus q. in eo maxime displicet; eo ipso e offensa malum Dei: g. ve peccatum e offensa malum Dei. Mai est certa; nam ve peccatum e contrarium summo bonitati de, ut ro nalis, et sed divina docet. Min. v. pbr. q. eo ipso, q. ve peccatum sit Deo contrarium, et in eo maxime Deus displiceat, ve peccatum exire, et indegentur a nobis, quo se habet erga illud operans tribuit Deo occasionem notabilis displicentiae, siquidem ad hanc plures titulos habet Deus, ut legislatoris, benefactoris, et domini, sed ita se habet erga Deus ve peccatum e eo malum offensam Dei. g. Min. pbr. ex supposito 2a a n. 57. — Et confirmatur: q. nec pecci potest Deus iuste a peccatore satisfactionem exigere: g. ve peccatum est Dei offensa saltem malum. Pr con: q. si peccatum 2a nullus iij divini eet, utiq. Deus satisfactionem iuste exigere nequiret.

66. Sit 2ª concl[usio]. Non est peccatum e abrte. fralis offa Dei. favent huic concl[usio]ni P.r Cardinalis de Lugo tom. de Incar.e ubi sup.a P.r Janneres et Arriag ubi a n.o 56. & q valde familiaris intr RR.9. Pba. aliqd peccatum potest fieri sub ignora invincili Dei, eius offensionis, et prohibitionis; sed tale peccatum n e abrte fralis offa Dei: ergo n oe peccatum e abrte fralis offa Dei. Coa recte deducitr. Nam aliquis n, idq valet, ac n oes. Man defenditur a nris theologis docentibus esse posse invincilem Dei ignorantiam, saltem pro aliquo brevi tempore vite homis alicuius, addentibusq nnullis etiam toto tempore: in qua hypothesi mihi certissimum est posse illum hoem peccare, sive ponere actionem: difformes: siquidem per ignorm invincilem Dei n redditr impeccalis, immo redderetur facilior ad peccatum; q careret subsidiis cogitationum, que ortum ducunt ex notia Dei; et maxime avertunt homes a pecc[at]is.

67. Min syllogbi. Non e abrte frali offa Dei illud peccatum, qd ponitr ab ignorante se illo Deum offendere, et Deum in illo displicere; sed peccatum patratum sub ignora invincili Dei, eius offensionis, et prohibitionis poneretur ab ignorante se illo Deum offendere, et Deum in illo displicere: ergo peccatum tale n e abrte fralis offa Dei. Maior huius sylls e certa; siquidem ho constitutus in tali hypothesi oio Deum ignoraret,: quomodo ergo posset sub tali ignora cognosce, peccatum suum esse contra Deum, quem ignorat? Minor etiam eqna certitudine deber me movere; gaudere tum ex dictis a n.o 60, et 61, tum etiam, q p comparatn hetrogno oes theol; peccatum n habere maliam, cuius peccator ignarus e. Unde, si furaris rem sacram; ignorans l sacram ee, l eam furari ee sacrilegium, n omittis peccatum,

intra speciem sacrilegii, sed pariter intra speciem furti, tamquam malitiam quandam ei: Alii, si non audiverit sacrum individuum praecepti ignorans, tale extare praeceptum, non est formaliter inobediens praecepto, nec hoc omnino induet formaliter malitiam inobedientiae: quod similiter, qui poneret peccatum, l. ignorans Deum, l. Deum, se illo offendere, non offenderet formaliter Deum, nec eius peccatum esset formaliter offensa Dei.

68 Et non haec dicta certum est, quod ut aliqua actioni, l. omissioni malitia talis sit formaliter seu operantis ut possit imputari operanti, debet ab ipso cognosci, siquidem nequit imputari, quod liberum, et voluntarium operanti non est; libertas autem supponit cognitionem. Hinc distinctio non negans solum probabiliter ut peccatum in tali hypothesi patratum esse seu operantis formaliter offensa Dei, et poterit igitur imputari sub hac formalitate malitiae debebat illi sub eadem esse liberum, et voluntarium; sed tale

50 peccatum cum non sit cognitum sub tali formalitate malitiae in illa hypothesi nequit imputari esse liberum, et voluntarium; nam sine cognitione nequit stare liberum, et voluntarium: ergo peccatum in tali hypothesi patratum non est ~~offensa~~ formaliter offensa Dei.

69 Dixi in sole li actu, quod fecerim, ut non implicetur doctrina cuiusdam Rectoris nimis ingeniosi, docentis, dependenter esse formaliter offensam Dei, quatenus reddit Deum formaliter offensum, hoc est, iure dolentem in peccato; non vero, quatenus reddit personam formaliter offendentem, et ignara doctrina docet Reverendus hic, peccatum in praedicta hypothesi factum esse formaliter Dei offensam passivam, non vero activam: Doctrina haec inintelligibilis mihi semper visa fuit, nam mihi inintelligibile omnino est, posse dari passivam sine activa, vg. paries formaliter actualiter cognitus sine actualiter formaliter cognoscente, Deus formaliter actualiter amatus sine actualiter formaliter

rimante: et q. sit inintegrale n e, Deum de fe-
offensum absque aliquo Dei fr. offente: q. ita = et
declaratur: q. nemo in existimatione prudentum indicatur
offensum, ni existimatur offente cognita ei offensum,
ut pt in aliis, et amentibus, a quorum opprobiis, edit Veniae
nullus prudens offenditur: q. dari n potest offensio fr. sine
fr. offente, nec offensa gravis, sine altera. 70
At aliquis R. or
hic predictis dei Catholica: Frat. optime, qui beneficium aliqd
tale fr. sit, aut recipientis et n. sui offerentis; nam si quis
absq cognitione beneficij: efferet ipsa alteri beneficium, hoc esse
autio tale est fr. dat accipientis, n tn sui tribuentis: q. illa
(?) poterit peccatum ve ee formale offensam Dei, quando Deus
redditur fr. offensum, n tn quando redditur peccans fr. offente.
Hic aequum 71
eamdem partem offensi, ac dicta quae probare intendit, in relat
theoriam tuis contr ab hibus recepta abuti. Nego ig. ans, et eius
quasi plenam subsumpter. quae accommodari dictis: eam ex fr. bene
factum, et ee fr. bene facientis vi mutuam, sine ee fr. cognitis,
et fr. cognoscente: et sit inintelligibile ee fr. cognitum sine fr. cognoscente
ita inintelligibile est mihi e fr. benefactum, sine fr. bene facie-
te requirit q. nequit intelligi beneficium, q. tale fr. sit sui recipientis,
et vero sui facientis: q. 72
Ex dictis infertur, peccatum patratum sub
ignorantia invincibili Dei, aut cum inadvertentia ampla Dei diligentis
non ee theologicum. Pbo: q. peccatum theologicum e illa operatio
libera, q. ex modo procedendi a voluntate e ad Deum, hoc e
e licita sub cognitione, q. sit displicens Deo. Ita communiter a theologis
explicatur peccatum theologicum per ad positum ad philosophicum,
q. predictam cognitionem excludit; Atqui peccatum patratum sub ignora

invincibilem Dei, aut circa inadvertentiam ad quam displicentia non extenditur cum cognitione quod sit contra Deum, aut quod Deum in eo displiceat: ergo peccatum patratum cum ignorantia invincibili Dei aut cum inadvertentia ad quam displicentia non est peccatum theologicum.

3 Infertur etiam, omne peccatum theologicum esse formalem offensam Dei, et omnem formalem offensam Dei esse peccatum theologicum. Ratio est eadem; nam peccatum theologicum est, quod committitur sub cognitione quod sit contra Deum, et per consequens est formalis offensa Dei, ut constat ex dictis: ergo omne peccatum theologicum est formalis offensa Dei. Deinde: esse peccatum formalem offensam Dei est committi sub cognitione quod sit contra Deum, et contra voluntatem Dei in quo displiceat, et per consequens est peccatum theologicum: ergo omnis formalis offensa Dei est peccatum theologicum: ergo omne peccatum theologicum est formalis offensa Dei, et omnis formalis offensa Dei est peccatum theologicum. [illegible] intelligendum non solum est, sed etiam [illegible].

4 Sed mirabile [illegible] dicit [illegible] huius [illegible] Magister satis ingeniosus, qui aperte propugnat, peccatum theologicum non dicere formaliter conceptum offensae formalis Dei, quod assumptum, ut convincat, ostendit hoc argumento, quod [illegible] propono. Cognitione, quod operatio libera sit transgressiva formaliter legis divinae, induere rationem peccati theologici. Atqui in conceptu transgressionis legis divinae non includitur formaliter ratio offensae formalis Dei: ergo in conceptu peccati theologici non includitur formaliter ratio offensae formalis Dei. Probatur minor: ratio offensae divinae in operatione libera salvatur formaliter in oppositione ad voluntatem divinam displicentem in tali operatione; atqui haec oppositio ad voluntatem divinam displicentem in tali operatione non includitur formaliter in conceptu transgressionis legis divinae: ergo neque ratio offensae formalis includitur formaliter in conceptu transgressionis divinae

legis

transgressionit Arguens. Et Obr minor: qa condere legem n e fr. velle legem observari: q n e ergo, qd quis legem transgrediatur facit ca volate legislatoris: ergo transgredi legem divina n e fr. facere ca volate Dei, consegtr q opp. ad volate divina displicentia n includitr fr. in cptu transgressionis legis de. Utraq. cola recte infertr ex anti, qd plane intendit arguens exeplo superioris condentis legem, qui ex odio erga subditum vellet ab eo legem n observari, ut illum poenis transgressionibus legis imputaret. En (clamitat huius argi author) legislator hic cdit legem, qm positive vult subditus illum n observare: ergo legem cdere n e fr. velle legem observari.

Ut huic argo satisfaciam, dique in legislatore s duplicem persam, et duplicem volatem, slt, persam publicam, et, et persam privatam, volate etiam persae publicae, et volate persae privatae. Ut persa publica, nequit et legem condere, neqt cplare in legis transgressione, q, ut talis persa e, debet habere volate, qd lex cservetr, quae volas dr. legislativa, et praeceptiva; qd adeo certum e, ut si cogneret subditus deficere in superiore volate adimpletionis suae legis, deficeret etiam ro legis, et subditus n teneretr obedire, ut expertum oltg e in ma de legibus, unde nequit subditus transgredi legem, ut talem, qn opponatr volati praeceptivae, sive legislativae condentis talem legem; nam hec supponit fr. illam volatem. At legislator, ut persa privata potest cplacere in transgressione suae legis, et habere volatem, qd ea n observetr, acpte subditus transgrediens legem n faceret ca hanc volatem persae privatae, sed ca illam volatem persae publicae, et legislativam quae roabilitr cognitr ee in legislatore.

36 Tunc fale actibus in fra, 9sa mani, nando ming: Ad 3lae, nanda erig e Min, loq̄do de lege, ut tali, sine, ut obliganti. et to e: q nequit quis cognere, se transgredi legem obligante, qn saltem virtle cognat, se agere 9a volatg superiorg legislativa, et pristinam, quam volatg het, et here debet legislator, ut talis; lt ea carere possit, ut persa privata, et parlaxy, ob cam indignationg; et odij erga subditum, que transgressionem desiderat, ut puniat pœnij legis transgressoribg praescriptis. Ad 3nuy Auxij, disquo any. 9dere legem n e fr. velle volate legislativa, et perg publice legem observari; no any: alitr in- daretr nullo mo 9ditio legis. 9dere legem, n e fr. volate n legislativa velle; sd perg privatg, legem observari; omitto. Qua dra, 9stat etiam ad explum adductum in 3lae anty, et ex ea bane 9struo adversus arguente ratiocinatne.

37 Eo pputuà, qd operao libera sit transgressiva fr. de legis e perte peccum theologum; sd eo, qd sit transgressiva fr. de legis, et peccum theologum, negt n ee 9a volatg legislativam Dei, ut 9stat ex dicty, et 9seqtr negt n ee offa fraly Dei: g eo precise, qd operao libera sit peccum theologicum e fraly offa Dei: g in 9ptu transgressionis de legis includitr fr. 9ptq offensio fraly Dei.

Sectio 3a

Obiectiones 9a utramque 9clem solvuntur.

38 Obiies 1o 9a 1a 9clem: actio illa, que ponitr ex libera alterij permissione, negt ee offa eius permittentis, et 9seqtr, neq maly offa: Atqui oe peccum e actio, que ponitr ex libera Dei permissione: g oe peccum nequit ee offa, nec maly Dei.

Min e certa . loa infertr, et verita many videtr stare in Scurriy, quorum oprobriy, et dilteriy gaudiije, et rege minime offendunt, ñ ex alio cap., nisi q. ex eorum permissione illa q ferunt: g. &c.

Reo, disgdo maē.

Actio illa, que ponitr ex libera alterig permissione præsē ñ ē offa illig; nō mane; que ponitr ex libera alterig permissione, et approbat. ñ ē offa aū illig, Sdo mazem. Verum ē, Deum permittere peccatum; sd hec permiō ñ suffir ad excludenda ā pecco rōem offē, ni illi adiungatr complacentia, et approbaō, sūt accidit in Principib. et Regib., qui ñ sī permittunt scurriis suis opprobria, et dilteria, que ab quis audiunt; sd etia, placent inquii. ea q approbant, et eligunt in aī recreatione: cumq hec cplatia, et approbaō ñ detr, nec dari possit in Deo erga peccata; inde ē, q lt ea permittat; iis maxime etia offendatr. et sō huiy dū ē, q ob meram permione nemo dat alteri iuy ad ponenda altrig, seu omione, que cōa ipsum ē, nec permio iuri cedit; cedit tn, et tribuit alteri iuy ad eam ponenda, si sūl approbet, eligat, et complaceat inquia. Virtutes 80

2o Potest Deg ñ displicere inpecco: g. tune peccum ñ erit offa Dei. Pr. hec cōa: q. offa ē actio, l. omissio, in qua pera offensa rōabiltr displet. Ay. vo pbr. q. displicentia de pecco ē Deo sō libera: g. potest Deg ñ displicere de peccato. Reo omisso anti, disgdo cōsequ: g. tunc ñ erit in āu 2o offa Dei; cōdo cōsq; ñ erit offa Dei in āu 1o; nego cōq. adhuc tn Dey heret sufficientē titulum displicentiæ; imo plures sufficientes titulos; et peccum qtum ē ex se, dignissimū sane ē tali displicentia. Quod ā. ipse p suo libito noluit displicere,

n̄ tollit, quoniam peccans ex se ponat actionē tribuentē ex
se rationabilē occasionē displicentię Dei, qd sufficit ad rōē offensę,
ut constat ex dictis: sicut, qd ego liberè suspendā displicētiā
de mendatio, quo mihi alter maximè nocuit, n̄ tollit, men-
tientē, me fr., quum ē ex se offendere tribuendo mihi rō-
bilē causā displicentię, et indignationis.

81 Obiies 3° 2ª eamdē solū.

Peccatum nullum damnum infert Deo: ergo nullum peccatum ē
offensa, nec malū Dei. Omitto ans, et nego cōnam. quia, ut aliqua
actio, l'omnino sit offensa, satis ē, ut constat à n. 55., qd tribuat
alteri rationabilē occasionē displicentię, lędendo illi ius aliquod bo-
num qđ stare possit, quamvis persona offensa nullum damnū in-
ferat personę offensę in bonis famę, aut honoris, ut ē certum,
inde ē, qd alioquin rōe hac damni illati posset stare rō offensę,
ac ergo peccatum, quamvis nullius damnū Deo inferat erit offensa illius,
siquidem eo lędit ius, qd Deus hēt, ne quis operetur contra ipsius vo-
luntatē, et prohibitionē, in quo maximè displicentię rationabilē occasionē
tribuit Deo, ipsum peccatum committens.

82 Obiies 4° contra eam solem

ex P. Amico disp. 17. de pecci malitia sect. 7. à n. 132.
impossibile ē, qd hō peccet, quin cognoscat se agere contra rōē creatā;
id ē impossibile, qd cognoscat, se agere contra rōem creatā, et qd n̄ fr.
offendat Deum: consequenter n̄ ē peccatum erit offensa fratris Dei.
Maior, et cons nesciũ. Min. prob: quia impossibile ē, qd hō cognoscat, se
agere contra rōem creatam, et qd confusè saltē, et implicitè
n̄ cognoscat, se etiā contra Deum agere; atqui ē impossibile, qd
cognoscat, se contra Deum agere, et qd n̄ cognoscat fr. Deum: ergo
ē impossibile, qd cognoscat, se agere contra rōem creatā, et qd n̄ of-
fendat fr. Deum. Maior multis prob. ex eodē Amico. 1°.
impossibile ē cognoscere effectum, ut effectum, et cam saltē confusè

cam

contrariae non cognoscere, sed si, dum peccat cognoscit suam rationem,
et rationem contra quam agit, ut effectum; quae cognoscit se suam quae
naturam, ut quid creatum: non est impossibile, quod si cognoscat se agere
contra rationem creatam, et quod consequenter falsa, et implicite non cognoscat,
se etiam contra Deum agere, qui est causa, et creator rationis naturalis.
Quod si agens contra rationem creatam, dum peccat, et sic cognoscens,
cognoscit etiam se agere contra legem creatam; sed est impossibile, quod cognoscat,
se agere contra legem creatam, se agere contra legem creatam,
et quod non cognoscat se agere contra legem increatam; atque adeo contra ipsum
legislatorem increatum, qui est Deus: quod impossibile est, quod si cognoscat,
se agere contra rationem creatam, et, quod consequenter falsa, et implicite
non cognoscat, se etiam contra Deum agere. Maior est certa. Nam ratio
creata naturaliter cognoscitur, ut lex quaedam creata dirigens, ut regula
proxima moris, et obligans nos in suis praeceptis. Minor
vero probatur: quia lex creata in suo conceptu fert notitiam legis aeternae, cuius
est participatio. Ergo eo ipso, quod homo, dum peccat, cognoscere se
agere contra legem creatam, cognoscit, se agere contra legem increatam; 83
atque adeo contra ipsum legislatorem increatum.

Omissis aliis duabus probationibus eiusdem Maioris; quae in relatam incidunt, Respondeo,
ad argumentum, quod est fundamentum Patris Amici ad asserendum peccatum
de esse Philosophicum Tale Dei, concessa Maiori, negando Minorem, ad probationem,
non absolute Maiorem. Ad Maiorem illius probationis, concessa Maiori, non absolute,
et ratio est: quia, ut si peccet, non est necessarium, quod cognoscat naturam rationalem,
et rationem, contra quam agit, et quod est quid creatum
reduplicative, et, ut effectus rationis increatae est; sed sat erit, si
naturam creatam, et rationem specificativam cognoscat: unde, licet cognoscat
illam naturam creatam, contra quam agit, dum peccat; cum non
eam cognoscat, ut effectum rationis increatae; inde est, quod non liceat
inferre, se cognoscere etiam eam illius effectus, scilicet, rationis increatae.

84 Dicta qm, q, lt ɔcederem Patri Amico Mare nata; adhuc n inferri ca: si in ex illis premissis inferatur, peccante exeo, qd cognat rōem creatam, ut effum, debere etiā salte ɔfuse, et implicite cognere rōem increata, nempè Deum, qui è ea; id hoc n sufficit, ut peccans dicat offens. fr. Deum. Et rō è, qª cum tali cogne potest ɔiungi, q ignoret invincibilr Deum, quē cognit, offendi per tale peccum ɔª rōē ɔmissum, vel si hoc ignoret, neqt denoari fr. offens Deum: q. Ad 2ª eiusde Mare phag, Reo, ɔsia Mari, nando Ant: ad huj phag, no ant: qª lt lex creata sit partipāo eterne; adhuc n affert in suo ɔptu notia legis eterne: unde, qui het notia legis creata, altione, lt omissione phibentis, non ideo nario, et inevitabilr debet here notia, aut advertia ad legem eternā; eamde altione, lt omiōne phibente; ɔqtr q poterit quis ɔª legem, et rōem creatā peccare, qn legem, et rōem increata cognat, et qn peccet fr. ɔª illam.

85 Obiies 1º.

ɔª eamde Ram ɔclerē ex Pe Oviedo, qui ubi ā n 58. spetiale indat, n ēe nariam ad rōem frale offe cognerō displnis in persa offente residente. Datr obligāo satisfaciendi p altione, lt omiōne ex se displicenti alteri, qmvis operans ignoret, alterum reipsā displicere in sua satisfacere alte, lt omiōne; atqui n debet satisfacere; in p offa frali, et offensio fr.: q altio hee, lt omio, in quā displet aliqs, erit offa frali; qmvis tale displiciā ignoret persa offens: q ad rōem offe frali n requit in offente notia, seu adverentia ad displiciā, qm sua alte, l omiōne cat.

86 Reo-

luit ango, nando abte Mare, cuius falsitas apparet in offa mali, in quā sufficienter excusatr quis ab obligatione

satisfaciendi alteri ex eo peccare, qd. n habuerit notitiam se ipsi occasionem tribuisse displicentiae, et indignationis tali actione l. omissione, qua illum maliter offendit, ut diximus ergo certum ē, et experientia constat; ō notandum, qd si actio, l. omissio ex se displicens alteri sit peccosa, et mala moraliter, tunc tenetur operarius ad satisfaciendum; ō satisfactio erit in hoc casu, n de illa actione l omissione roe offensae fralis, quae nulla ē, sed roe malitiae fralis, quae vere resideret in tali actione l omissione. et in hac fraliter recurrit citatus Oviedo equivocate pati.

Obiities 6. 87

quamvis ho peccans ignoret Deum displicere in eius peccato, tn. Deus hēt ius ad tale peccatum increpandum, et puniendum; eo ipso peccatum ē fralis offensa Dei: g. Minor pbr: quia nullus, nisi vere offendatur, hēt ius ad increpandum, et puniendum: g. eo ipso, qd Deus habeat ius ad increpandum, et puniendum peccatum, quamvis peccator ignoret Deum displicere in tali peccato, peccatum erit fralis offensa Dei.

Reo huic argo, concessa majori, negando minorem, 88 ad pbationem, distinguo antecedens: nullus, nisi revera offendatur saltem maliter hēt ius ttā, concedo antecedens, nullus, nisi offendatur fr. hēt ius ttā; nego antecedens, et consequentiam. Itaque quodlibet peccatum ē operatio libera disformis conscientiae, et rectae rationis iudicio, in qua disformitate diximus in materia de actibus humanis consistere maliā fralem: roe g. huius maliae fralis, et disformitatis cum conscientia dictante quodlibet peccatum ē dignum poena, et vituperio; unde roe maliae fralis dat ius Deo sufficienter, ut increpet illud, et puniat. ē. m. supremus universi moderator: cum g. oi maliā fralis n sit fralis offensa Dei; sed tantum malis, ut ē certum, et constat ex dictis; inde ē, qd n requiratur detrate in peccato, ut puniatur ā Deo ñ offensa fralis sed sufficit, quod.

quod sit offensa materialis.

89 Tandem obviatur ab absurdo, et à peccatori. Si nra sa vera eet, sequeretur, posse dari aliquod peccatum in m^a graui, qd n eet mortale neq pana eterna dignum: hoc ē absurdum; g et illud ex quo sequitur. Mariu sequella

Copiese la portada.

M. S. 4.º pergamino foliado pa[illegible] hojas hasta la 100. Tiene despues dos de indice y un tratado de *peccatis in genere* que contiene 24 sin foliar y la ultima suelta por lo demas bien tratado y completo.

Rotulata — Scalera de actibus humanis.

